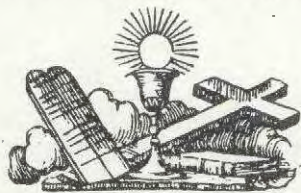

DE BRABANTSE LEEUW

Jesus, Maria, Joseph, staat mij bij in den doodstrijd.

Bid voor de ziel van zaliger,
ADRIANUS VAN PUJENBROEK,

Geboren te *Goorle*, en overleden te *'s Bosch*, den
22 Junij 1864, in den ouderdom van 42 jaren,
11 maanden en 15 dagen.

Veracht (vrouw) de tuchtiging des Heeren
niet, en bezwijk niet, als gij van hem be-
zocht wordt: want wien de Heer lief heeft,
kastijdt hij. *Hebr. XII. 5. 6.*

Bemint (kinderen) elkander met eene broe-
derlijke liefde..... de een den anderen met
eerbied voorkomende. *Rom. XII. 10.*

Uwe moeder zult gij eeren al de dagen
van haar leven. *Tob. IV. 3. en*

Bidt voor mij. *Esth. IV. 16.*

Te Tilburg bij W. BERGMANS.

300 dagen staat toevroeglijk aan de zielen in het vagevuur.

Jesus, Maria, Joseph, ik geef u mijn hart en mijne ziel.

Jesus, Maria, Joseph, laet mijne ziel met U in vrede rusten.

VAN GANSEWINKEL

DRS G.J.A. SCHAMPERS

Afkortingen

SAD Streekarchief Deurne

(Vervolg van p. 229 van de vorige jaargang)

IV-c. JACOBUS HUIJBERTS VAN GANSEWINKEL¹⁰⁰, gedoopt te Mierlo op 4 december 1723, woonde op het Hout. Hij trouwde op 31 juli 1746 met Jenneke Aert Peeters van Hooff, weduwe op 8 januari 1785.¹⁰¹

Dit echtpaar liet acht kinderen dopen, van wie er slechts drie volwassen werden. De boedelscheiding vond plaats op 23 november 1789.¹⁰² Willemijn, die toen 32 jaar oud was, was al voor de tweede maal weduwe. Zij liet zich bijstaan door Cornelis van Hooff en Marten van de Kemenaj, haar zwager.

1. Willemijn Jacob van Gansewinkel werd op 10 september 1757 te Mierlo gedoopt en overleed aldaar op 18 maart 1825. Zij was spinster. Haar man, Arnoldus Branten, was op 23 november 1789 reeds overleden. Willemijn hertrouwde met Anthony Verasdonck, weduwnaar van Geertruij van Brussel. Uit het eerste huwelijk werden twee kinderen geboren, Ardina en Jacomijn, die beiden minderjarig waren bij het overlijden van hun vader. Voor hen werd op 15 september 1795 een inventaris opgemaakt.¹⁰³
2. Hendrik van Gansewinkel, volgt onder V-d.
3. Arnoldus van Gansewinkel kreeg een borgbrief op 24 juni 1783.¹⁰⁴ Hij vestigde zich te Wieringen. Op 8 januari 1785 nam hij een schuld van f 200:0:0 over van zijn moeder, zuster en broer.¹⁰⁵ Op de dag van de verdeling van de erfenis van zijn ouders verkocht hij zijn geërfde landerijen te Mierlo aan Jan Bastiaans voor 500 gulden.¹⁰⁶ Moeder en kinderen leenden op 8 januari 1785 f 400:0:0 van Elisabeth van de Laeck.¹⁰⁷ Dit is waarschijnlijk pas mogelijk geworden door de overname van de schuld van f 200:0:0 door Arnoldus.

V-d. HENDRIK VAN GANSEWINKEL werd gedoopt te Mierlo op 6 december 1759. Hij was dagloner en overleed op 25 juni 1818. Zijn vrouw was Francina Hendriks Joosten uit Vlierden; zij overleed te Mierlo op 18 december 1804. Hun kinderen waren:

100. SAD, Mierlo R 84, f 223, 24 mei 1763.

101. SAD, Mierlo R 87, f 3.

102. SAD, Mierlo R 109, f 127^v.

103. SAD, Mierlo R 110, f 193^v.

104. SAD, Mierlo R 107, f 61.

105. SAD, Mierlo R 108, f 43^v.

106. SAD, Mierlo R 87, f 166^v.

107. SAD, Mierlo R 87, f 3.

1. Jacobus van Gansewinkel werd gedoopt te Mierlo op 5 september 1792. Hij was landbouwer van beroep en overleed te Mierlo op 7 oktober 1857. Daar was hij op 10 februari getrouwd met Anna Maria Verhuijzen, dochter van Mathijs Verhuijzen en Petronella Colen. Zij overleed te Mierlo op 10 november 1856. Hun kinderen:
 - A. Hendrina van Gansewinkel, geboren te Mierlo op 7 maart 1827, trouwde aldaar op 13 juli 1856 met Johannes van Grootel, geboren te Mierlo op 13 juni 1832 als zoon van Hendrik van Grootel en van Maria Damen.
 - B. Petrus van Gansewinkel werd geboren te Mierlo op 22 maart 1830, was wever van beroep en trouwde te Mierlo op 13 januari 1860 met Hendrina Keijzers, aldaar geboren op 18 januari 1832 als dochter van Hendrik Keijzers en van Johanna Maria Verhees.
2. Johannes van Gansewinkel werd geboren te Mierlo in 1799 en trouwde aldaar op 23 januari 1825 met Petronella van Bragt. Hun kinderen:
 - A. Hendricus van Gansewinkel is geboren te Mierlo op 28 augustus 1826, was landbouwer van beroep en trouwde te Mierlo op 12 januari 1876 met Francina van Valen, geboren te Mierlo op 15 februari 1844 als dochter van Jan van Valen en van Joanna van der Putten.
 - B. Johannes van Gansewinkel, geboren te Mierlo op 24 november 1832, landbouwer van beroep, trouwde op 11 april 1861 met Johanna van Veldhoven, dochter van Jan van Veldhoven en van Catharina Wijlaars.
 - C. Johanna van Gansewinkel, geboren te Mierlo op 9 april 1835, trouwde te Mierlo op 22 februari 1871 met Peter Leijten, die is geboren te Zesgehuchten op 5 maart 1831.
 - D. Maria Elisabeth van Gansewinkel is geboren te Mierlo op 16 februari 1838 en trouwde op 20 maart 1863 met Daniel Bijstervelt, geboren te Mierlo op 28 maart 1826, zoon van Willem van Bijstervelt en van Godefrida van de Goor.

II-b. LAMBERT JACOBS VAN DE GOOR, geboren te Mierlo omstreeks 1643, overleed op 6 januari 1718 *in villa dicta Gansewinkel*. Hij trouwde met een dochter van Hendrick Aertssen Henssen, Arike, en was waarschijnlijk de opvolger van zijn zwager Aert als hoevenaar op Gansewinkel. Het prestige van een boer op zulk een bedrijf blijkt uit het feit dat Lambert zich Van Gansewinkel ging noemen en zijn eigen familienaam liet vallen.

Hij hertrouwde te Someren op 27 oktober 1699 met Anna Wouter Vlemmincx, die daar was gedoopt op 9 juni 1665. Zij bepaalde in haar testament van 9 juni 1735¹⁰⁸ dat Wouter Vlemmincx, die aan het kasteel te Mierlo woonde, wegens bijzondere genegenheid een legaat zou krijgen van f 50:0:0, binnen vier jaar na haar dood uit te betalen.

108. SAD, Mierlo R 77, 9 juni 1735.

Hun kinderen waren:

1. Adriaantje Lamberts van Gansewinkel, die werd gedoopt te Mierlo op 24 augustus 1700. Zij trouwde aldaar op 25 juni 1721 met Jan Goords van Eckendonck. Zij hadden drie kinderen: Goord, Catarien en Allegonda van Eckendonck, die trouwde met Willem van Hooff. Zij verkochten een akker teuland aan Daendel van den Hurk, nadat hun moeder afstand van het vruchtgebruik had gedaan.¹⁰⁹
2. Jacobus Lamberts van Gansewinkel, volgt onder III-e.

III-e. JACOBUS LAMBERTS VAN GANSEWINKEL is op 16 februari 1705 te Mierlo gedoopt en trouwde aldaar op 20 juli 1726 met Jenneke Hendriks van Asten, die hertrouwde met Claes Coninx. Op 30 november 1749 werd in verband met dit voorgenomen huwelijk een inventaris opgemaakt met betrekking tot de 'Cranenbroekse hoeve', die Jacobus op 1 december 1740 publiekelijk had gekocht van Cornelis de Bak, rentmeester der geestelijke goederen, voor de som van f700:0:0.¹¹⁰ De hoeve was vroeger eigendom geweest van de abdij van Postel.¹¹¹

Het echtpaar had vijf kinderen :

1. Annemarie Jacobs van Gansewinkel werd gedoopt te Mierlo op 6 augustus 1727 en trouwde aldaar op 10 november 1754 met Dielis Vervoirt, bij wie zij twee kinderen kreeg, Goord en Johanna, de laatste gehuwd met Jacob Kuijten; zij erfden van hun tante Hendrina van Gansewinkel.¹¹²
2. Hendrina Jacob van Gansewinkel, gedoopt te Mierlo op 24 juli 1730, trouwde met Jan Bastiaans. Zij testeerden op 2 april 1800 en vermaakten hun goederen aan hun wederzijdse familie.¹¹²
3. Allegonda Jacobs van Gansewinkel, gedoopt te Mierlo op 14 juli 1733, trouwde met Adriaan Coninx.
4. Anneke Jacobs van Gansewinkel, gedoopt te Mierlo, trouwde aldaar op 23 juli 1758 met Cornelis van Hooff.
5. Willemijn Jacobs van Gansewinkel werd gedoopt te Mierlo op 13 januari 1741 en trouwde daar op 28 september 1762 met Henricus Eskens, bij wie zij twee kinderen kreeg: Jacob Eskens, die in 1800 te Rotselaar in Brabant woonde, en Johanna Eskens, die trouwde met Jan Konings te Mierlo.

De kinderen van Jacobus Lamberts van Gansewinkel verkochten op 13 december 1758 een deel van de goederen, behorend tot de Cranenbroekse hoeve, voor f 825:0:0 aan Bendert Joosten te Gerwen.¹¹²

109. SAD, Mierlo R 84, f 288^v.

110. SAD, Mierlo R 94, f 98.

111. SAD, Mierlo R 84, f 111^v.

112. SAD, Mierlo R 112, f 24^v.

VAN BOUSEL

Een schippersgeslacht te 's-Hertogenbosch

P.L. LEGET-KUIJLEN EN J.N. LEGET

Afkortingen

GAH Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
RAH Rijksarchief 's-Hertogenbosch

Als stamvader van dit geslacht, dat later de naam Van Bousel gaat voeren, fungeert Jan Aldersen Backer uit Amsterdam. 'Bousel' is waarschijnlijk een herkomstnaam, afgeleid van Bösel, tussen Oldenburg en Bremen.¹

I. JAN ALDERSEN BACKER verwierf op 19 september 1650 het poorterschap van Den Bosch. Hij kwam uit Amsterdam. Kennelijk heeft hij zich niet alleen te 's-Hertogenbosch gevestigd. Dirckje, dochter van Andries, zoon van Aldert Alderse Backer, verzocht op 19 mei 1668 een uitkering van f150:0:0 uit een bedrag van f200:0:0 door de kinderen van haar gewezen voogd Cornelis Pauw; het bedrag zou kapitein Biesevelt te Rotterdam haar schuldig zijn aan haar grootvader Aldert Backer. De erfgenamen van Cornelis Pauw verklaarden evenwel, dat zij dit geld nooit onder hun berusting hadden gehad. Ook in het sterfhuis van hun vader is niets gevonden dat hierop wees.² Cornelis Pauw treffen we in 1653 aan als getuige bij de doop van Aelbert, zoon van Jan Aelbertsen Backer.

Jan werd op 23 september 1650 door de magistraat van 's-Hertogenbosch aangesteld als marktschipper op Delft en 's-Gravenhage. Hij volgde Damis Damisse op, die te oud was geworden.³ Op 18 mei 1667 verzocht Jan Aelberts Backer, marktschipper op Delft en Den Haag, wegens zijn 'periculeuse' ziekte opgevolgd te mogen worden door zijn zoon Aelbert Jans de Backer.⁴ Hij passeerde op 20 mei 1667 met zijn vrouw Hilleken Mertens een testament voor de Bossche notaris Daniel Boons, waarin ook gewag wordt gemaakt van zijn ziekte.⁵

De testateur is overleden voor 20 juni 1668, wanneer Hilleken Jans, zijn weduwe, verklaart dat haar man wegens zijn ziekte was opgevolgd door hun zoon Aelbert onder voorwaarde dat zij de inkomsten zou behouden, tot de meerderjarigheid van het jongste kind. Mocht Aelbert eerder dan zijn moeder overlijden, dan blijft Hilleken marktschipper.⁶

Hilleken en haar zoon Aelbert verzochten op 11 september 1669 aan schepenen van Den Bosch om voortaan des vrijdags naar Delft

1. H. Bahlow, *Deutsches Namenlexikon* (Frankfurt am Main, 1976), in voce.

2. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 53, f 96^v.

3. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 48, f 166.

4. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 68, f 72.

5. GAH, N 2743, f 3984.

6. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 52, f 101.

te mogen vertrekken om op dinsdag de terugreis naar 's-Hertogenbosch te aanvaarden. De marktschipper van Delft op Den Bosch kon dan op dezelfde dagen de tegengestelde reis uitvoeren.⁷

Na het overlijden van haar man ging Hilleken Mertens, weduwe van Jan Aelberts van Bousel, voor de Nederduits Gereformeerde predikant te 's-Hertogenbosch op 19 januari 1669 in ondertrouw met Jacob van den Bergh, vrijgezel uit Gorinchem. Beiden woonden op de Haven.

Eind 1675 liet Jacob een afschrift maken van het mutuele testament van Hilleken en haar eerste man; er was een geschil ontstaan tussen hem en zijn stiefkinderen. Schepenen deden op 4 april 1676 uitspraak. Zij bepaalden dat Aelbert, de oudste zoon van Hilleken en Jan, het veer op Delft en Den Haag bewaren zou. Hij moest evenwel zijn broers en zusters onderhouden tot de jongste van hen 25 jaar was geworden. Alle kinderen moesten aan Jacob van den Bergh 100 zilveren dukaten in eens betalen en Hilleken wekelijks f 5:0:0 uitkeren om de huishouding van haar kinderen en haar man te kunnen voeren. Verder mochten Jacob en Hilleken het huis aan de Haven blijven bewonen en de meubelen gebruiken. Inlogering van soldaten zou moeten worden betaald door de kinderen en Jacob van den Bergh, elk voor de helft.⁸

Volgens een lijst van gildebroeders van het schippersgilde te 's-Hertogenbosch, opgemaakt in 1712, is Jacob van den Bergh toegetreden in 1678.⁹ Hij trad op 24 januari 1682 in Den Bosch in ondertrouw met Hendersken Gerrits van Helmont, weduwe van Gerrit Maes. Hij testeerde met haar op 19 oktober 1697, toen zij ziek lag *aan een zwaar accident*.¹⁰ Zij werd op 26 oktober 1697 begraven in de Geertruijkerk.¹¹

De kinderen van Jan Aelbertsen Backer en Hilleken:

1. Maria van Bousel kwam met attestatie van Den Haag in januari 1674 naar Den Bosch en keerde op 18 december 1680 terug naar haar plaats van herkomst.
2. Sara Jans van Bousel werd lidmaat van de Nederduits Gereformeerde kerk in oktober 1665. Zij is begraven in de Geertruijkerk op 18 januari 1727.
3. Aelbert Jans van Bousel, volgt onder II.
4. Helena, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 1 juni 1656.
5. Jacobus werd op 4 april 1658 te 's-Hertogenbosch gedoopt. Als getuigen traden Geerit Jans van Bousel en Lijsbeth Jans van Bousel op.
6. Johannes, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 28 februari 1664.
7. Johannes van Bousel, volgt onder IIbis op pagina 9.

II. AELBERT JANS VAN BOUSEL ALIAS BACKER is op 31 augustus 1653 te 's-Hertogenbosch gedoopt en werd daar op 12 april 1707 begraven in de Geertruijkerk. Op 10 april 1683 was hij in Den Bosch getrouwd met Adriana Jans van den Heuvel, dochter van Jan Jans van den Heuvel en Maijke Jan van den Ende. Zij is gedoopt te

7. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 68, f 72.

8. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 68, f 72, 26 november 1675 (afschrift).

9. GAH, Ambachtsgilden 354.

10. GAH, N 2750, f 497.

11. De Geertruijkerk vindt men ook vermeld als Havenkerk. Hij stond in het midden van het huidige Geertruijkerkhof en keek uit op de Haven.

Veen op 15 april 1663 en werd op 11 oktober 1704 begraven in de Geertruijkerk te 's-Hertogenbosch.

Evenals zijn vader was Aelbert van Bousel marktschipper op Delft en Den Haag.⁷

In 1686 raakte hij verwickeld in een proces tegen Barbara Ariens van Duijn te 's-Gravenhage betreffende het vaderschap van haar kind.¹² Op 16 juli 1692 klaagde Aelbert bij schepenen van Den Bosch dat Jan van Hijnsbergen, stadskruier, hem publiekelijk had beledigd; Van Hijnsbergens werd voor drie weken uit zijn ambt verwijderd.¹³

Bij zijn overlijden liet Albert van Bousel vijf onmondige kinderen achter. Daags voor zijn dood heeft hij zijn testament kenbaar gemaakt aan resident Van Beughem. Alle minderjarige kinderen en de moeder van zijn overleden vrouw moesten bij zijn zuster Sara blijven wonen. Jacob van Hilversom zou, –met uitsluiting van de familie–, de voogdij op zich nemen. Aan procureur Martini droeg hij op dit verzoek aan Van Hilversom over te brengen. Tot het passeren van het testament voor een notaris is het evenwel niet meer gekomen: Aelbert is plotseling gestorven. Zijn opvolger als marktschipper wilde weten of zijn schip verkocht ging worden, of dat hij het kon behouden. Derhalve is Jacob van Hilversom op 28 april 1707 op verzoek van Sara van Bousel en Johan Papegaaij, marktschipper van Den Bosch op Haarlem en gehuwd met Aelberts dochter Hillegonda, als momber aangesteld over de vijf onmondigen van wijlen Aelbert en zijn vrouw Adriana.¹⁴

Papegaaij en Van Hilversom gingen ten behoeve van Johanna, Johannes, Sara, Catharina en Aelbert op 4 juli 1707 een erfdeling van de nalatenschap aan. Verdeeld werden obligaties tot een bedrag van f20.640:0:0, terwijl in de onverdeelde boedel f100:0:0 bleef uit de verkoop van het schip van wijlen Aelbert, alsook een obligatie van f1540, twee huizen op de Haven te 's-Hertogenbosch en een huis en landerijen te Veen.¹⁵

Jacob van Hilversom, meester-timmerman, passeerde op 7 september 1711 zijn testament. Zijn bezit beliep f8000:0:0 en nog het huis *de Gulde Ancker* in de Orthenstraat tegenover het Bokhovenstraatje.¹⁶ Hij is kort daarop overleden en op 18 september 1711 begraven in de Geertruijkerk. Op 21 oktober daaraanvolgende legde zijn neef Jan van Maestricht een ced af wegens de collaterale successie.¹⁷

Op verzoek van Sara van Bousel werd Johannes Varssevelt, afkomstig van Zutphen en sedert 1701 marktschipper van Den Bosch op Rotterdam, op 26 februari 1712 aangesteld tot voogd over de vijf onmondige kinderen:

1. Hillegonda van Bousel is te 's-Hertogenbosch gedoopt op 1 juli 1683 en werd daar in de Geertruijkerk begraven op 25 april 1716. Op 20 april 1704 trouwde zij in Den Bosch met Jan Papegaaij, zoon van Jacobus Papegaaij¹⁸, marktschipper van Den Bosch op Haarlem en Gouda, en van Sijken den

12. RAH, Raad van Brabant 788-2346.

13. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 178, f 151.

14. GAH, R 1927, f 35^v.

15. GAH, R 1692, f 334^v.

16. GAH, N 2950, f 316.

17. GAH, R 1983.

18. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 179, f 71^v.

Ouden.¹⁹ Hij is in de Geertruijkerk begraven op 15 september 1711 in graf nummer 4.²⁰

Jan Papegaaij, evenals zijn vader marktschipper van Den Bosch op Haarlem en Gouda, maakte met zijn vrouw Hillegonda op 4 september 1705 een testament.²¹ Hillegonda was ziek, toen zij op 15 februari 1716 testeerde. Als universele erfgenamen wees zij haar dochters Seije en Adriana Papegaaij aan en tot hun voogden benoemde zij haar broer Jan van Bousel (die gedurende zijn minderjarigheid vervangen zou worden door haar zwager Willem Wijnants), Pieter Papegaaij te Hedel en Gijsbert Papegaaij te Rotterdam.²² Bij codicil bepaalde zij op 4 maart 1716 dat haar begrafenis verzorgd moest worden door Jan van Bousel en Willem Wijnants; haar zwager Jacob Papegaaij mocht zich nergens mee bemoeien.²³

Een inventaris van de goederen van Hillegonda van Bousel werd gemaakt op 5 en 6 mei 1716: huisraad, vier obligaties ter waarde van samen f 7275, een huis op de Brede Haven (op 6 december 1714 gekocht van de weduwe Hoos²⁴), voorts een-vijfde in de onverdeelde nalatenschap van Aelbert van Bousel, bestaande uit goederen, effecten, twee huizen op de Brede Haven en een huis met zijn aangelag te Veen, en nog een-vijfde in een obligatie ten laste van het smalschip dat had toebehoord aan wijlen Jan van Bousel en van welk schip Pieter Weijburgh rekening moest doen.²⁵

2. Johanna, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 20 juli 1684.
3. Johannes, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 25 september 1685.
4. Johanna van Bousel werd te 's-Hertogenbosch gedoopt op 29 oktober 1686 en trouwde te Helvoirt op 8 februari 1711 met Willem Wijnants, koopman in wijnen, zoon van Jan Wijnants van Resant, wijnhandelaar te 's-Hertogenbosch en pachter van de impost op de stedelijke middelen van de stad en van 's lands gemene middelen in stad en meierij van Den Bosch, en van Agnieta Bodshegh.²⁶ Hij is op 15 februari 1686 in Den Bosch gedoopt.

Willem was enkele jaren regent van het gereformeerde weeshuis en ook nog een tweetal jaren rentmeester van deze instelling. Voorts was hij van 1744 tot zijn dood in 1751 ouderling van de Nederduits Gereformeerde kerk te 's-Hertogenbosch.²⁷ Zijn en Johanna's dochter Adriana Wijnants erfde van hem het huis *in den vurigen wagen van Helias* in de Kerkstraat.²⁸

5. Johannes, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 23 november 1687.
6. Johannes, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 11 januari 1689.
7. Maria, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 15 augustus 1680 en aldaar begraven op 17 oktober 1699.²⁹
8. Jan van Bousel, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 15 november 1691 en er begraven op 10 maart 1759, trad aldaar op 4 juli 1716 in ondertrouw met Maria Elisabeth van der Linden. Zij

19. *Kwartierstatenboek van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde* ('s-Gravenhage, 1953) 311.

20. De graven in de Geertruijkerk worden vermeld in het fonds Afgehoorde rekeningen 44-233. Deze graven zijn voor het eerst geregistreerd in 1725, waarna in 1779 een nieuwe inventarisatie is gehouden. In 1725 en in 1779 heeft men andere telsystemen gevolgd, zodat een graf een oud en een nieuw nummer draagt.

21. GAH, N 2944, no 64.

22. GAH, N 3007, f 140.

23. GAH, N 3007, f 144.

24. GAH, R 1709, f 144.

25. GAH, N 3007, f 157.

26. Jan Wijnands van Resaut, gedoopt te Tiel, trouwde te 's-Gravenhage op 13 augustus 1684 met Agnieta Bodshegh, geboren te Wassenberg in het land van Gulik. Zie W. Wijnands van Resandt, *Geschiedenis van het geslacht Wijnands - Wijnants van Resant - Wijnants* (Bergen op Zoom, 1906) 181.

27. *Nederland's Patriciaat*, LI (1965) 346.

28. A.F.O. van Sasse van Ysselst, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500-1810* (3 dln; 's-Hertogenbosch, [1911-1914]) II, 374 - Leo Adriaenssen.

29. De begraaflijsten beginnen te 's-Hertogenbosch in 1698.

was een dochter van Andries van der Linden en van Johanna van Heusden, is te 's-Hertogenbosch gedoopt op 12 juli 1689 en werd daar begraven op 11 oktober 1759. Zij erfde een huis in de Choorstraat.³⁰ Hun huwelijk bleef kinderloos.

Jan van Bousel volgde op 30 december 1724 Aert de Rover op als marktschipper van 's-Hertogenbosch op Rotterdam en moest toen een cautie stellen van f 1000:0:0.³¹ Hij verkocht op 27 mei 1747 voor f 1267:10:0 het huis *de Lintmolen* in de Orthenstraat en twee daarachter gelegen panden, die hem waren aanbestorven via zijn schoonvader; koper was Ludovicus Lowit, dragonder onder kapitein Sliep in garnizoen te Breda.³²

Jan en zijn vrouw testeerden mutueel op 18 maart 1724, toen Maria ziek was; zij kon haar rechterhand niet gebruiken.³³ Op 19 februari 1732 passeerden zij een besloten testament voor notaris Isaacq van Ruelo, dat zij bij een nieuw testament op 14 mei 1743 herriepen.³⁴ Zou Jan overlijden, dan diende een kwart van zijn bezit te vererven op zijn zusters Sara en Catharina van Bousel, een kwart zou worden toegevoegd aan Adriana Papegaaij, gehuwd met Petrus van Bruggen, en de kinderen van wijlen Johanna van Bousel en Willem Wijnands. De resterende helft van het bezit zou na het overlijden van de testatrice ten deel vallen aan Anna Catharina Graes, in huwelijk hebbende Pieter van Wurmondt, Cornelia Graes, getrouwd met Abraham van den Boom, Maria Sauer geboren Graes en Pieter van der Linden, zoon van Andries, allen woonachtig te 's-Hertogenbosch, en aan Reijnier, Pieter, Sara en Maria van der Linden te Heusden.³⁵

Over de verdeling van de nalatenschap tussen de vele erfgenamen is grote onenigheid ontstaan. Krachtens een verbaal de dato 15 juni 1761 voor de Raad van Brabant werd op 29 augustus van dat jaar een gedeelte van de erfenis verkocht.³⁶ De onenigheid tussen de erfgenamen bleef echter bestaan en in 1763 werd er voor de Raad van Brabant te 's-Gravenhage opnieuw een proces gevoerd.³⁷

9. Martinus, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 11 april 1694.

10. Sara van Bousel is te 's-Hertogenbosch gedoopt op 27 april 1696 en werd daar op 4 november 1755 begraven. Tijdens haar ziekte testeerde zij op 4 november 1755, waarbij zij aan haar broer Jan, –exécuteur-testamentair–, eenderde van haar goederen vermaakte; de rest, in vijf gelijke porties gedeeld, moest naar haar neven en nichten: Albertus, Martinus, Adriana en Johanna, kinderen van Johanna van Bousel en Willem Wijnandts, en Adriana, dochter van Hillegonde van Bousel en Johannes Papegaaij.³⁸

De erfgenamen deelden op 24 juni 1756 de nalatenschap, die effecten, een huis Achter het Wild Varken en winkelwaar omvatte.³⁹

11. Catharina van Bousel is op 14 januari 1698 te 's-Hertogen-

30. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 569, 570 – Leo Adriaenssen.

31. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 183, f 131.

32. GAH, R 1744, f 50.

33. GAH, N 3041, f 146.

34. GAH, N 3193, f 72.

35. GAH, R 1744, f 50.

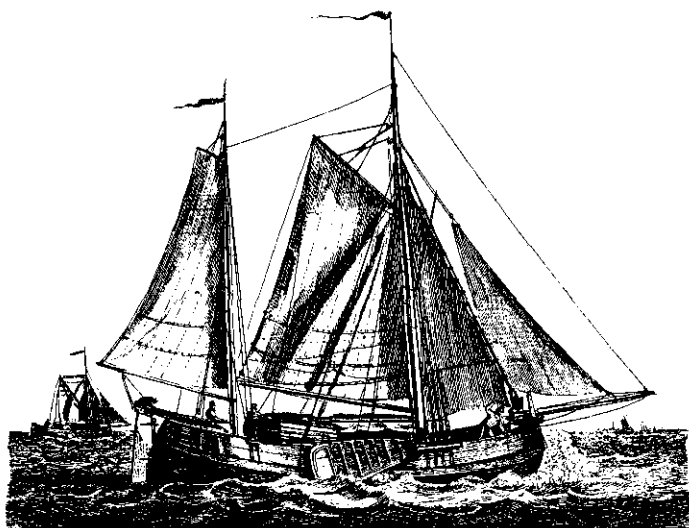
36. GAH, R 1753, f 79^v.

37. RAH, Raad van Brabant 788-3664.

38. GAH, N 3153, f 285.

39. GAH, N 3154, f 143.

Brabants marktschip. Uit: Verzameling van vier en tachtig Stuks Hollandsche schepen, geteekend en in koper gebragt door G. Groenewegen (Te Rotterdam, bij J. van den Brink, 1789).

Brabants beurtschip met een Parelvoen zejlende bij de wind 12

bosch gedoopt en werd daar op 13 mei 1747 begraven in de Sint-Janskerk. Zij passeerde samen met haar zus Sara op 27 april 1747 een besloten testament, dat op 14 december 1747 werd geopend in aanwezigheid van genoemde Sara en haar broer Jan van Bousel.⁴⁰

12. Martinus, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 19 maart 1700 en daar begraven op 15 april 1700.
13. Albert Martinus, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 25 maart 1701, aldaar begraven op 3 september 1701.
14. Albert, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 27 augustus 1702, aldaar begraven op 22 september 1703.
15. Albertus, op 8 oktober 1704 gedoopt te 's-Hertogenbosch, aldaar begraven op 3 juli 1712.
16. Adriana, tweelingzus van de vorige.

IIbis. JAN VAN BOUSEL⁴¹ werd op 13 juni 1666 te 's-Hertogenbosch gedoopt en ging daar op 26 februari 1701 in ondertrouw met Susanna Weijburch uit Den Bosch. Zij is in haar geboortestad begraven op 10 januari 1715. Pieter Aertse Weijburch, marktschipper van Den Bosch op Antwerpen, en Agnieta Wouters waren haar ouders.⁴²

Jan werd in 1694 lid van het schippersgilde en volgde op 19 februari 1695 Nicolaas Jan van de Pol op als marktschipper van 's-Hertogenbosch op Amsterdam.⁴³ Op 8 juni 1709 klaagden enkele schippers, onder wie Jan van Bousel, over het vervoer van goederen door Jan van Heijnsbergen, knecht van de stadskruier Lambert Groenevelt.⁴⁴

Op 28 maart 1715 verklaarde Jan dat hij het veer niet meer naar behoren kon bedienen. Bovendien was onlangs zijn vrouw

40. GAH, N 3221, f 11.

41. Gemeentearchief Amsterdam, N 5392, f 617, 3 november 1701 – Leo Adriaenssen.

42. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 72, f 167^v. *De Nederlandsche Leeuw*, LXIX (1952) 64.

43. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 179, f 73.

44. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 183, f 235.

overleden, waardoor hij was achtergebleven met minderjarige kinderen, die om het noodzakelijke toezicht vroegen. Hij verzocht het veer te laten bedienen door Jan Seuwen, beurtschipper.⁴⁵ Aert Weijburch van moederszijde en Jan van Bousel van vaderszijde zijn later aangesteld tot mombers over de drie onmondige kinderen van wijlen Jan van Bousel bij Susanna Weijburch.⁴⁶ Aert Weijburch, marktschipper van Den Bosch op Middelburg, Jan Verspieck, marktschipper van Nijmegen op Den Bosch, en genoemde Aert Weijburch als voogd van de kinderen van wijlen Susanna Weijburch gingen een deling aan, elk voor een derde deel, van de nalatenschap van wijlen hun vader respectievelijk grootvader Pieter Weijburch, eerst weduwnaar van Angenieta Wouters en laatst van Catharina van Iers: een huis op de Brede Haven (op 10 juli 1702 gekocht van Johan Elffers), drie huisjes onder een dak op de Brede Haven (op 1 september 1714 gekocht van de heer van Baerschot) en nog een huis op de Brede Haven (op 8 oktober 1718 gekocht van Johan van Proijen).⁴⁷

Kinderen van dit echtpaar waren:⁴⁸

1. Johannes, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 28 december 1701 en daar begraven op 17 mei 1702.
2. Johannes, gedoopt te 's-Hertogenbosch op 6 februari 1703 en aldaar begraven op 21 april 1703.
3. Johannes, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 21 februari 1704, jong overleden.
4. Catharina, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 13 februari 1705, aldaar begraven op 18 april 1705.
5. Catharijn van Bousel is op 6 juli 1706 te 's-Hertogenbosch gedoopt en werd in april 1725 lidmaat van de gereformeerde kerk. Zij woonde toen op de Brede Haven. Op 2 januari 1728 ging zij te 's-Hertogenbosch in ondertrouw met Gerrit Verbeek, zoon van Alexander Verbeek bij Geertruijd Heeskens, die eveneens op de Brede Haven woonden. Hij is te Grave gedoopt op 29 april 1701.
6. Albert van Bousel, volgt onder III.
7. Pieterella van Bousel, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 26 december 1711, is aldaar begraven op het Sint-Janskerkhof op 18 januari 1776. Zij werd lidmaat van de gereformeerde kerk in april 1730 en woonde toen in de Vughterstraat. Op 18 augustus 1730 vertrok zij met attestatie naar Tilburg, vanwaar zij in januari 1732 terugkeerde. Op 6 januari 1733 vertrok zij naar Sint-Michielsgestel. In Den Bosch ging zij op 31 mei 1732 in ondertrouw met Johannes Mans, koster en schoolmeester te Sint-Michielsgestel, gedoopt te Aalburg op 17 mei 1703 als zoon van Jakob Mans en Chieltje Diercks.

Op 9 augustus 1757 werden Dirk Mans (oom van vaderskant) en Herman Troosters (gehuwd met de nicht van moederszijde Jacoba Mans), de eerste op advies van Johan van Bousel (neef van moederszijde), aangesteld tot voogden over Jacoba

45. GAH, Oud archief, stadsresoluties A 184, f 120.

46. GAH, R 1927, f 79.

47. GAH, R 1724, f 209.

48. GAH, R 1711, f 224^v.

en Susanna, onmondige dochters van wijlen Johannes Mans bij Pieterella van Bousel ten behoeve van de erfdeling van de nalatenschap van hun oom Robert Mans, die was overleden in Overijssel.⁴⁹

III. ALBERT VAN BOUSEL is te 's-Hertogenbosch gedoopt op 14 oktober 1707 en ging daar in ondertrouw op 14 april 1736 met Antonia van Waalwijk, dochter van Antoni van Waalwijk en van Machelina Brands. Zij is te 's-Hertogenbosch gedoopt op 10 mei 1711. De bruidegom woonde op de Brede Haven, de bruid in de Kruisstraat. Albert is in oktober 1736 lidmaat van de gereformeerde kerk geworden; toen woonde hij in de Kruisstraat.

Kinderen:

1. Johannes van Bousel, volgt onder IV.
2. Anna van Bousel is op 10 april 1739 te 's-Hertogenbosch gedoopt, werd in oktober 1756 lidmaat van de gereformeerde kerk en vertrok op 3 november 1759 naar Alkmaar.

IV. JOHANNES VAN BOUSEL, in Den Bosch gedoopt op 19 januari 1737, trouwde aldaar op 3 mei 1767 met Cornelia Verwers, die er op 6 februari 1743 is gedoopt als dochter van Kornelis Verwers en van Maria Keukenschrijver. Zij werd begraven op het Sint-Janskerkhof op 3 oktober 1773.

Johannes ging vervolgens op 30 april 1779 te 's-Hertogenbosch in ondertrouw met Catharina Koesen, geboren te Driel, weduwe van Jacob Hubert, die in Den Bosch was begraven op 9 juni 1773. Bij die gelegenheid overlegde hij een inventaris van zijn goederen ten behoeve van zijn enige kind, over wie Kornelis Verwers en Jan Gerardus Verbeeck als mombers waren aangesteld. Catharina Koesen heeft zich in oktober 1762 te 's-Hertogenbosch gevestigd en was daar op 2 januari 1765 getrouwd met de geboren Bosschenaar Jacob Hubert, weduwnaar van Hermina Francken.

Johannes van Bousel heeft zijn tweede vrouw overleefd. Catharina is, 48 jaar oud, overleden aan kanker en werd op 7 juli 1791 begraven.⁵⁰ Zij had in de Verwersstraat gewoond. Haar beide huwelijken waren kinderloos gebleven.

Uit het eerste huwelijk van Johannes van Bousel zijn geboren:

1. Een kind, begraven op het Sint-Janskerkhof op 3 mei 1768.
2. Maria van Bousel is op 1 oktober 1769 te 's-Hertogenbosch gedoopt en verhuisde op 24 juli 1814 naar Zwolle. Zij werd in 1788 lid van de gereformeerde kerk in Den Bosch en woonde toen in de Verwersstraat.
3. Albertus, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 11 september 1771, jong overleden.

49. GAH, R 1927, f 202^v.

50. GAH, Gereformeerd Weeshuis 901.

Nawoord

De stamvader van deze familie, Jan Aldersem Backer uit Amsterdam, was een zoon van een bakker, die zich in 1606 te Amsterdam had gevestigd, komende uit Oost-Friesland.

ALLERT HARMANS (ook Aelderick, Aldert en Albert genoemd) uit *Emderlandt*, bakker van beroep, kocht op 7 oktober 1606 het poorterschap van Amsterdam. Hij trouwde met Trijn Baltes, bij wie hij de volgende kinderen procreëerde:

1. Balten, te Amsterdam gedoopt op 14 juni 1607.
2. Herman, te Amsterdam gedoopt op 25 januari 1609.
3. Aeltjen, gedoopt te Amsterdam op 17 oktober 1610.
4. Aeltjen, te Amsterdam op 20 juli 1614 gedoopt.
5. Jan Aldersen Backer, volgt onder I.
6. Henrick werd te Amsterdam op 14 oktober 1618 in de Nieuwe Kerk, in tegenstelling tot zijn broers en zusters, die in de Oude Kerk werden gedoopt.
7. Hilletjen, tweelingzus van de vorige.

Hoe de familie later aan de naam Van Bousel kwam, is onopgehelderd. Misschien heette Allert Hermans zo, misschien was het de familienaam van zijn vrouw, mogelijk ook die van zijn schoondochter Hilleken, de huisvrouw van Jan Aldersen Backer. Diens zoon Jacobus werd in 1658 ten doop gehouden door Geerit en Lijsbeth Jans van Bousel. Te Amsterdam vond ik twee personen van die naam, zonder zekerheid te hebben of het om dezelfde gaat:

JAN VAN BOUSEL te Dordrecht was de vader van ten minste drie kinderen, te weten:

1. Sacharias Jans van Bousel te Amsterdam.
2. Gerrit Jans van Bousel, te Dordrecht geboren in 1600, trad op 29 oktober 1633 te Amsterdam in ondertrouw met de 26 jaar oude Marritje Matthijs uit Keulen. Hij woonde als vergulder in de Nieuwe Leliestraat.
3. Lijsbeth Jans van Bousel, geboren te Dordrecht in 1603, trad te Amsterdam op 18 november 1629 in ondertrouw met de 24 jaar oude Amsterdammer Jacob Janss Modder, woonachtig op de Oostermarkt, zoon van Jan Jacobs Modder en van Griet Jacobs.

Leo Adriaenssen

EEN GESLACHT SMULDERS (SMEULDERS)

† J.A.M. SMULDERS

Afkortingen
GAT Gemeentearchief Tilburg

(Vervolg van p. 150 van de vorige jaargang)

X-p. HENRICK JAN SMULDERS (1647--voor 1682) en Marie Peter Jan Gerit Leenhouders waren de ouders van:

1. Jan Henrick Smulders, volgt onder XI-q.
2. Peeter Henrick Smulders, volgt onder XI-r.¹²⁹
3. Helena Henrick Smulders trouwde te Tilburg op 13 april 1698 met Adriaen Janssen van Beurden.
4. Adriaen Henrick Smulders, geboren te Tilburg op 7 oktober 1676, trouwde met Lucia Gerit de Logt en stierf te Waalwijk in 1743.
5. Gerit, te Tilburg gedoopt op 6 augustus 1679, jong gestorven.

XI-q. JAN HENRICK SMULDERS¹³⁰ trouwde te Tilburg op 24 november 1700 met Anneken Aerts van Iersel, dochter van Aert Gijsbrechts van Iersel en Marie Cornelis Claessen (ook Cleysen).

Op 5 februari 1739 maakten zij hun testament. Anneken is dan *sieckelijck te bedde liggende*. Op 25 januari 1743 blijkt Jan te zijn overleden. Als zijn weduwe en testamentair benoemde erfgename maakte Anneken vervolgens een nieuw testament. Zij prelegateerde aan *Adriaan Jan Smolders, haar nogh ongetrouwde soon, eene somme van tweehondertvierensestig gulden, daar en boven nog een bet en een pack nieuwe kleederen. Item aan haar dochter Willemijn Jan Smolders de vrije inwooning inde opkamer haar leeven lanck geduerende en plaets in het huijs om haar werck te kunnen doen en verrichten, alsmede plaets inde schuer off schop om haar hout en torff te kunnen leggen en daer en boven nog hondertseventig gulden uijt de gereetste naar te latene goederen, alsmede het beste bet van haar testatrice.*

Verder krijgen deze beide kinderen *haare uijtsetsels gelijk den getrouwde gehat ende alreede genooten heeft, te weten ieder tweehondertenveertigh gulden*. Al haar verdere goederen gaan aan *haare gesamenlijke kinderen, met naame Jan, Adriaan en Willemijn, voor een derdepart*.¹³¹

129. Ten gevolge van zijn overlijden heeft de auteur deze tak niet meer kunnen uitschrijven.

130. GAT, R 436, f 56, 10 oktober 1743. R 437, f 177, 20 februari 1749. N 76, f 15, 25 januari 1743.

131. GAT, N 74, f 109, 5 februari 1739.

Er volgen nog testamenten van 1 oktober 1751 en 20 mei 1754, waaruit blijkt dat Anneken haar beide zonen overleefd heeft.¹³²

Jan en Anneken werden de ouders van acht kinderen, van wie er vijf jong zijn gestorven:

1. Jan Jan Smulders, volgt onder XII-j.
2. Adriaen Jan Smulders, volgt onder XII-k.
3. Willemijn Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 13 februari 1718 en daar begraven op 26 juni 1762.

XII-j. JAN JAN SMULDERS¹³³ is te Tilburg gedoopt en werd aldaar begraven op 30 september 1748. Hij trouwde te Tilburg op 16 april 1730 met Jacomijn Wijten, dochter van Ancem Jan Peter Wijten en Piternel Claas Leunissen. Zij is te Tilburg gedoopt op 23 maart 1708.

In dit huwelijk zijn acht kinderen geboren, van wie er zes jong zijn gestorven. De twee overigen zijn:

1. Maria Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 15 juni 1734, trouwde aldaar op 26 september 1751 met Wouter Francis Jacobs.
2. Adriaan Jan Smulders, volgt onder XIII-k.

XIII-k. ADRIAAN JAN SMULDERS¹³⁴, gedoopt te Tilburg op 7 maart 1747, trouwde aldaar op 16 april 1769 met Norberta de Cocq en werd er begraven op 10 januari 1776. Zijn vrouw is te Tilburg in 1739 geboren als dochter van Adriaan Janssen de Cocq en Geertuyd Goyaert Mutsaerts. Zij stierf te Tilburg op 7 januari 1817.

In 1771 kocht Adriaan van de heer Barent van der Burght als *commis van 's lands magazijnen en regeerent scheepen van Sas van Gent* een perceel akkerland, gelegen onder Tilburg ter plaatse *den Oostenheijkant*. Onder de kwitantie van de f 590 voor de kooppenningen en slagen tekende hij *Adriaen Smulders*.¹³⁵ Zijn weduwe signeerde in 1788, toen zij bekende aan Gijsbert Jan Janssen f 500 schuldig te zijn, *Norberta Adriaan Smulders*.¹³⁶

Kinderen:

1. Jan Adriaan Smulders, volgt onder XIV-m.
2. Maria Anna Adriaan Smulders, gedoopt te Tilburg op 3 februari 1772 en aldaar overleden op 4 februari 1855, trouwde voor de eerste maal te Tilburg op 13 oktober 1800 met Bernardus Somers en voor de tweede maal op 19 augustus 1819 aldaar met Johannes Cornelis de Reyer.
3. Augustinus, te Tilburg gedoopt op 21 november 1773 en aldaar begraven op 14 oktober 1779.
4. Adrianus Adriaan Smulders is te Tilburg gedoopt op 7 mei 1775 en stierf daar ongehuwd op 20 januari 1841.

XIV-m. JAN ADRIAAN SMULDERS¹³⁷ (Smeulders) is op 6 maart 1770 te Tilburg gedoopt en kwam daar te overlijden op 15 maart 1843. Op 2 maart 1794 is hij te Tilburg getrouwd met Maria Elisabeth van Groenendaal, aldaar gedoopt op 19 juli 1766 als dochter

132. GAT, N 78, f 299, 1 oktober 1751. N 79, f 216, 20 mei 1754.

133. GAT, R 437, f 90^v, 8 januari 1748. R 439, f 19^v, 28 februari 1753. R 440, f 181^v, 13 maart 1758. R 473, f 8^v, 19 augustus 1730; f 26, 7 november 1730. R 477, f 173, 28 februari 1753. N 90, f 51, 3 mei 1760.

134. GAT, R 444, f 101, 25 januari 1771; f 164^v, 29 oktober 1771. R 449, f 104, 7 juni 1784. R 483, f 120, 22 januari 1782. N 94, f 175, 25 februari 1769.

135. GAT, R 444, f 163^v, 29 oktober 1771.

136. GAT, R 452, f 113, 25 februari 1788.

137. GAT, R 463, f 122, 6 juli 1807. R 494, f 24^v, 21 november 1805. N 203, no 28, 14 mei 1832.

van Jacobus Huybert van Groenendaal en Cornelia Jan Nicolaas Vermeer. Zij is te Tilburg begraven op 1 juni 1807.

In 1807 maakten de echtelieden Jan Smulders en Maria Elisabeth van Groenendaal voor notaris Johan Adriaan van Meurs hun testament. Zij benoemden elkaar wederzijds tot erfgenaam, *gereserveert dat de langstlevende gehouden zal zijn hunne wettige kinderen op te brengen en te alimenteeren gelijk christelijke ouders schuldig en gehouden zijn te doen, ende dat tot mondige dagen, huwelijk of andere geaprobeert staat. En als dan aan die sulx zal requireeren uijt te keeren en te voldoen een uijtsetsel na staat en vermogen des boedels.*¹³⁸

Kinderen:

1. Adriaan Smulders, volgt onder XV-j.
2. Jan Baptista Smulders, volgt onder XV-k op pagina 17.
3. Joanna Maria Smulders, te Tilburg gedoopt op 13 augustus 1797 en daar overleden op 3 februari 1855, trouwde te Tilburg op 1 maart 1832 met Jan Baptist Castelijns.
4. Maria Elizabetha, te Tilburg gedoopt op 13 augustus 1798 en aldaar begraven op 23 oktober 1798.
5. Petronilla, te Tilburg gedoopt op 24 november 1799 en aldaar begraven op 28 januari 1800.
6. Jacobus Smeulders, volgt onder XV-l op pagina 18.
7. Augustinus, te Tilburg gedoopt op 31 januari 1802, aldaar begraven op 3 februari 1802.
8. Waltherus Smeulders is op 27 januari 1803 te Tilburg gedoopt en woonde in 1832 te Loon op Zand.
9. Petrus, te Tilburg gedoopt op 25 juli 1804, aldaar begraven op 28 juli 1804.
10. Cornelia, gedoopt te Tilburg op 6 augustus 1805, aldaar overleden op 13 april 1807.

XV-j. ADRIAAN SMULDERS, wagenmaker, is gedoopt te Tilburg op 8 februari 1795 en stierf er op 17 mei 1866. Hij trouwde te Loon op Zand op 18 november 1830 met Johanna van Doveren, die aldaar was geboren in oktober 1803. Deze dochter van Gerrit van Doveren en Anna van Amelsvoort is te Tilburg overleden op 3 april 1890.

Hun kinderen waren:

1. Gerardus Smulders, wagenmaker, is te Loon op Zand geboren op 29 oktober 1831 en stierf te Tilburg op 25 januari 1897. Te Loon op Zand trouwde hij op 11 november 1858 met Adriana Louijsse, die aldaar is geboren op 21 januari 1832 en overleed te Tilburg op 21 september 1911.

Hun kinderen zijn:

- A. Adrianus Hendrikus Smulders, wolfabrikant, is te Tilburg geboren op 5 september 1859 en stierf te Ginneken op 16 juli 1921.
- B. Petronella Maria Smulders, geboren te Tilburg op 22 april 1862, trouwde daar op 23 januari 1895 met de onderwijzer Adrianus Johannes Felix de Brouwer, die is geboren

138. GAT, N 70, 23 april 1807.

- te Tilburg op 2 juli 1864. Zij stierf aldaar op 3 februari 1902.
- C. Johannes Antonius, te Tilburg geboren op 28 maart 1864, aldaar overleden op 9 juni 1867.
 - D. Henricus Adrianus Smulders, wagenmaker en later houtbandelaar, is te Tilburg geboren 4 januari 1866 en aldaar overleden op 27 november 1935. Hij trouwde te Tilburg op 1 juni 1897 met Philomena Appels, aldaar geboren op 29 september 1867 en er overleden op 20 april 1930. Zij kregen vijf kinderen.
 - E. Maria Johanna, te Tilburg geboren op 7 mei 1868 en aldaar overleden op 9 december 1868.
 - F. Wilhelmus Johannes Smulders, carrosseriebouwer, is te Tilburg geboren op 18 mei 1870 en aldaar overleden op 23 november 1924. Hij trouwde te Tilburg op 26 juli 1905 met Anna Maria Paijmans, die daar is geboren op 27 november 1869 en er op 13 juli 1946 kwam te overlijden. Zij kregen zes kinderen.
 - G. Joannes Antonius Smulders, wagenmaker, is te Tilburg geboren op 5 juni 1873 en aldaar overleden op 28 februari 1925.
 - H. Maria Joanna Smulders, te Tilburg geboren op 13 februari 1878, trouwde daar op 5 januari 1932 met Petrus van Beers en overleed er op 27 oktober 1934.
2. Joannes Smulders, landbouwer, is te Tilburg geboren op 26 januari 1833 en stierf aldaar op 16 september 1900. Hij trouwde te Tilburg op 18 juni 1862 met Maria Helena van Roessel, geboren te Tilburg op 12 juli 1841 en op 17 juni 1870 aldaar overleden.
- De kinderen uit hun huwelijk waren:
- A. Adriana Smulders, geboren te Tilburg op 1 december 1863, stierf te Dongen op 23 november 1953 als oud-presidente van de Sint-Elisabethvereniging van de Tilburgse parochie Groeseind.
 - B. Johanna Maria Smulders, te Tilburg geboren op 5 maart 1865, trouwde te Dongen op 20 mei 1896 met Antonie Vlamikx, landbouwer aldaar.
 - C. Adrianus Johannes Smulders is op 14 juli 1868 te Tilburg geboren en trouwde te Dongen op 20 mei 1896 met Johanna Jacoba Vlamikx, die aldaar is geboren op 23 april 1873. Zij stierven te Tilburg op respectievelijk 6 september 1947 en 29 november 1943. Uit hun huwelijk zijn acht kinderen geboren.
 - D. Johannes Henricus, te Tilburg geboren op 7 juni 1870 en aldaar overleden op 20 augustus 1870.
3. Maria Johanna Smulders is op 26 april 1834 te Tilburg geboren en overleed aldaar op 27 augustus 1867. Zij trouwde te Tilburg op 31 juli 1866 met de leerlooier Johannes Norbertus

Teurlings, die aldaar is geboren op 20 maart 1818 en er op 2 mei 1897 stierf.

4. Jacobus, te Tilburg geboren op 22 december 1836 en daar overleden op 12 januari 1837.
5. Jacobus Smulders, leerlooier, is te Tilburg op 13 februari 1839 geboren en trouwde daar op 7 mei 1868 met Johanna Maria Vromans. Zij is te Tilburg geboren op 4 oktober 1838, werd er weduwe op 16 oktober 1894 en overleed er op 28 februari 1927.

Kinderen uit dit huwelijk:

- A. Adriana Maria, te Tilburg geboren op 16 april 1869 en aldaar overleden op 29 maart 1875.
- B. Jacoba Cornelia Smulders is te Tilburg geboren op 1 september 1870, trad in een klooster en stierf als zuster Maria Lucia in haar geboorteplaats op 7 september 1946.
- C. Maria Johanna Smulders, geboren te Tilburg op 2 juni 1872, werd kloosterling en stierf te Maaseik op 2 april 1920 als zuster Maria Jacqueline.
- D. Cornelius Joannes, te Tilburg geboren op 23 juni 1875.
- E. Adrianus Franciscus, geboren te Tilburg op 3 december 1877.

Maria Lucia en Maria Jacqueline Smulders waren vermoedelijk religieuzen van de Zusters van Liefde. Aan deze congregatie immers schonken hun broers al hun bezittingen, gelegen aan de Oude Dijk te Tilburg.

XV-k. JAN BAPTIST SMULDERS, steenbakker, is te Tilburg gedoopt op 24 juli 1796 en stierf daar op 2 februari 1870. Hij is op 18 februari 1830 te Tilburg getrouwd met Adriana Wilhelma Voskens, die aldaar op 22 mei 1800 is gedoopt als dochter van Adriaan Voskens en Anna Catharina Oerlemans en er op 5 oktober 1876 is overleden.

De kinderen uit dit huwelijk zijn:

1. Maria Elisabeth Smulders, geboren te Tilburg op 28 juli 1831, aldaar overleden op 16 juli 1894.
2. Maria Anna Smulders, geboren te Tilburg op 20 oktober 1832 en er gestorven op 25 oktober 1860. Zij trouwde te Tilburg op 29 juli 1852 met Norbertus de Cocq, landbouwer, geboren te Tilburg op 9 december 1812 en aldaar overleden op 26 maart 1855. Ten tweede male trouwde zij te Tilburg op 3 april 1856 met Thomas Vermeer, landbouwer, aldaar geboren op 30 juni 1825 en er overleden op 12 april 1903.
3. Adriaan Smulders, landbouwer, is op 13 mei 1834 geboren te Tilburg en stierf daar op 9 februari 1891. Hij trouwde te Tilburg op 9 februari 1860 met Adriana Catharina van Roessel, geboren te Tilburg op 16 juli 1838 en daar overleden op 18 augustus 1916. Kinderen:

- A. Maria Anna Catharina Smulders, geboren te Tilburg op 22 maart 1861, aldaar overleden op 14 maart 1943.

- B. Johanna Adriana Smulders, geboren te Tilburg op 5 september 1862, trad in een klooster en overleed als zuster Maria Bonifacia te Breda op 23 december 1902.
- C. Johannes Josephus Smulders, landbouwer, is te Tilburg geboren op 9 maart 1864 en overleed aldaar op 26 november 1930. Te Berkel en Enschoot was hij op 29 april 1896 getrouwd met Allegonda Robben, die daar is geboren op 25 februari 1866 en op 18 augustus 1911 te Tilburg overleed. Zij hadden negen kinderen.
- D. Adriana Maria Smulders is te Tilburg geboren op 26 april 1866, trouwde daar op 12 februari 1890 met Wilhelmus Schoenmakers en stierf er op 8 april 1949. Haar man is op 3 juli 1853 te Tilburg geboren en overleed op 8 januari 1923 aldaar.
- E. Wilhelmina Smulders, te Tilburg geboren op 15 juli 1868, aldaar overleden op 8 oktober 1949. Zij trouwde te Tilburg op 24 april 1901 met de landbouwer Adrianus Oerlemans, die daar is geboren op 1 januari 1865 en er op 22 april 1911 kwam te overlijden. Zij hertrouwde te Tilburg op 10 juli 1912 met de landbouwer Jan Verhoeven, geboren te Reusel op 21 april 1868.
- F. Johannes Baptist Smulders, te Tilburg geboren op 16 april 1870, aldaar overleden op 23 januari 1887.
- G. Maria Helena Smulders, geboren te Tilburg op 24 mei 1872.
- H. Elisabeth Maria Smulders, geboren te Tilburg op 30 juni 1874, aldaar overleden op 3 augustus 1895.
- I. Cornelia Maria Smulders, geboren te Tilburg op 12 mei 1877, aldaar overleden op 17 januari 1963, trouwde te Tilburg op 13 mei 1908 met Adrianus Vromans, landbouwer, geboren te Tilburg op 26 september 1872 en er overleden op 15 februari 1958.
- J. Johanna Henrica Smulders is te Tilburg geboren op 25 juli 1879 en stierf daar op 7 oktober 1942.
- 4. Anna Catharina Smulders is te Tilburg geboren op 10 december 1836, trad in een klooster en overleed te Moergestel op 11 oktober 1892.
- 5. Cornelia Smulders, te Tilburg geboren op 13 februari 1840, aldaar overleden op 14 juni 1891, trouwde te Tilburg op 7 juli 1864 met Gerardus Claassens, fabrikant, zoon van Henricus Claassens en van Petronella Smulders.¹³⁹ Hij is te Tilburg geboren op 28 november 1832.
- 6. Johanna Maria, te Tilburg geboren op 29 maart 1844, aldaar overleden op 16 januari 1845.

XV-I. JACOBUS SMEULDERS is te Tilburg gedoopt op 26 januari 1801 en stierf daar op 19 december 1873. Hij was achtereenvolgens leerlooier, herbergier en winkelier. Te Breda trouwde hij op 10 juli 1828 met Adriana Jacomijna van Arendonk, dochter van Jan

139. Zij behoort tot een tak van de familie die de auteur ten gevolge van zijn overlijden niet meer heeft kunnen uitwerken.

Theodorus van Arendonk en van Johanna van Genk. Zij is te Leur gedoopt op 13 februari 1797 en overleed te Breda op 3 december 1847. Daar hertrouwde Jacobus op 25 juli 1849 met Maria Jacoba de Ruyter, geboren te Breda op 8 juni 1821 en aldaar overleden op 12 juli 1896.

De kinderen uit het eerste huwelijk zijn:

1. Johannes Antonius Smeulders, geboren te Breda op 15 september 1829, aldaar overleden op 26 november 1847.
2. Elisabeth Maria Athanasius Smeulders, te Breda geboren op 2 mei 1831, aldaar overleden op 12 november 1847.
3. Johanna Adriana, te Breda geboren op 13 augustus 1832, aldaar overleden op 2 oktober 1835.
4. Antonia Jacomyna, te Breda geboren op 24 oktober 1837 en op 17 december 1847 aldaar overleden. Zij was de laatste van de vier gezinsleden die in november en december 1847 stierven.
5. Johanna Theresia Smeulders, te Breda geboren op 2 oktober 1837, trouwde aldaar op 11 februari 1858 met Johannes Heymans en stierf er op 13 december 1924. Heymans was koopman in tabak, is geboren te Breda op 4 oktober 1833 en aldaar overleden op 3 november 1885.
6. Arnoldus Jacobus Smeulders, winkelier, is te Breda geboren op 23 april 1840 en overleed aldaar op 15 december 1887. Hij trouwde te Breda op 9 augustus 1865 met Dymphna Francisca Jonkers, geboren te Breda op 18 oktober 1839 en daar overleden op 6 juli 1866. Te Breda hertrouwde hij op 26 november 1868 met Isabelle Julie Louise Teijchiné, die aldaar is geboren op 29 september 1845 en er op 10 december 1906 overleed.

Uit het eerste huwelijk stamt een tweeling:

- A. Maria Petronella Cornelia Smeulders, geboren te Breda op 9 oktober 1865, aldaar overleden op 9 augustus 1948.
- B. Jacobus Johannes Arnoldus, tweelingbroer van de vorige, te Breda overleden op 27 mei 1866.

Uit het tweede huwelijk:

- C. Ludovicus Cornelis Arnoldus Smeulders, geboren te Breda op 21 augustus 1869 en daar overleden op 8 juli 1938. Hij trouwde te Breda op 30 oktober 1905 met Maria Carolina Helena van Pelt, aldaar geboren op 9 december 1878. Zij kregen een zoon en een dochter.
- D. Christina Wilhelmina Isabella Maria Smeulders, geboren te Breda op 25 december 1870, stierf op 9 april 1907 aan boord van het schip *Sindoro* op weg naar Nederland in de Indische Oceaan. Te Breda trouwde zij op 22 maart 1897 met Lambertus Adrianus Jacobs, laatst inspecteur van het lager onderwijs in Nederlands Oost-Indië, geboren te Ginneken op 24 oktober 1867.
- E. Jacques Antoine Lucien Adrien Smeulders is op Breda geboren op 11 maart 1872 en werd hoofd van de dienst Openbare Werken en Verkeer te Paramaribo, waar hij op

23 mei 1922 is overleden. Te Paramaribo trouwde hij in 1911 met Elisabeth Boogaards, geboren te Hazerswoude op 21 augustus 1878. Zij kregen twee zonen.

- F. Johanna Francisca Cornelia, te Breda geboren op 20 juni 1873 en daar overleden op 21 december 1873.
- G. Johanna Petronella Adriana Isabella Smeulders, geboren te Breda op 23 november 1874, trouwde aldaar op 9 september 1897 met Anton Hendrik Stephan Wirtz, kunstschilder, geboren te 's-Gravenhage op 20 augustus 1872.
- H. Josephina Albertina Lucia Isabella Smeulders, geboren te Breda op 16 juli 1876, trouwde aldaar op 23 april 1908 met Johannes Stakenburg, secretaris van de Bond van Werkgevers, geboren te Kralingen op 31 augustus 1879.
- I. Lucie Theodore Gerardine Ursule, geboren te Breda op 20 december 1877, aldaar vier dagen later overleden.
- J. Julien Antoine Jacques Marie Smeulders is op 11 maart 1879 te Breda geboren. Hij werd ambtenaar bij de Spoorwegen en werd te Utrecht op 30 juni 1898 als overleden geregistreerd; hij werd vermist.
- K. Hermanus Franciscus Cornelis Smeulders, te Breda geboren op 16 oktober 1880, landmeter der Domeinen, ridder in de orde van Oranje-Nassau.
- L. Arnold Louis Marie Cornelis Smeulders, chef de bureau bij de Landmeetkundige Dienst te Breda, is aldaar geboren op 9 september 1882. Hij trouwde te Arnhem op 5 november 1907 met Antonia Hendrika Sanders, die daar is geboren op 10 mei 1880. Zij kregen vier kinderen.
- M. Cornelis Franciscus Wilhelmus Jacobus Smeulders, geboren te Breda op 25 april 1884, aldaar overleden op 28 juli 1933. Hij trouwde te Breda op 15 september 1926 met Johanna Bruyninckx, geboren te Princenhage op 13 september 1882.
- N. Cornelia Wilhelmina Christina Smeulders, te Breda geboren op 17 oktober 1887, aldaar overleden op 19 oktober 1946.

Uit het tweede huwelijk zijn geboren:

- 7. Johannes Franciscus Smeulders, geboren te Breda op 31 mei 1850, commies ter secretarie aldaar, overleden te 's-Hertogenbosch op 7 december 1911.
- 8. Maria Jacoba Smeulders, geboren te Breda op 23 oktober 1852, overleden te Amersfoort op 22 mei 1902.
- 9. Petrus Cornelis Norbertus Smeulders is te Breda geboren op 27 mei 1854 en stierf ongehuwd te Antwerpen.
- 10. Franciscus Joannes, geboren te Breda op 8 december 1855, aldaar overleden op 8 augustus 1859.
- 11. Laurentius Petrus Cornelis Smeulders, meubelmaker en later korporaal bij de infanterie, is te Breda geboren op 15 september

1857 en stierf te Soerabaja in Nederlands Oost-Indië op 1 november 1896.

12. Antonette Petronella Smeulders, geboren te Breda op 17 december 1860.

(Wordt vervolgd)

De afloop van de weddenschap

In de vorige aflevering (p. 218) wedde Hendrick Adriaens van Boemel in 1678 met de Diessense herbergier Peter Claes Otten om f 100 dat hij binnen een jaar zou zijn getrouwd of vader geworden van een bastaard. De heer Vera vertelt de afloop van de weddenschap:

Peter Otten had als kroegbaas beter moeten weten. Met wat drank op worden sommigen wat dommer en anderen, –kortstondig–, wat slimmer. Hendrick van Bommel wedde op een gelopen race. Het kind in kwestie was immers al vijf maanden eerder verwekt. De aanvraag om huwelijksdispensatie was ongetwijfeld de deur al uit. De buik van de bruid zou daar spoedig wat druk achter gaan zetten. Hendrick Adriaens van Bommel alias Croonen werd te Vessem op 24 oktober 1632 gedoopt als zoon van Adriaen Jacobs van Bommel en Henrica Henricx van Hove en overleed voor 1706. Hij trouwde te Oostelbeers op 17 februari 1670 met Maria Cornelis Veraa, die wellicht is gedoopt te Middelbeers op 12 september 1632 als dochter van Cornelis Goyaerts Veraa en Cornelia Wouter Jaspers. Zij stierf te Westelbeers op 7 september 1676 aan een besmettelijke ziekte. Hendrick hertrouwde te Middelbeers op 7 april 1678 met een derde-graadsdispensatie met Maria Wilborts van Hove, dochter van Wilbort Wouters van Hove en Adriaentje Huybrechts, die voor 1703 stierf. Haar eerste kind werd Wilhelmus gedoopt te Middelbeers op 5 april 1678. Vermoedelijk omdat de ouders al in ondertrouw waren, kreeg het kind niet het stigma mee van *illegitimus*. Wilhelmus zal jong zijn gestorven. Zijn gelijknamige broertje werd zestien maanden later gedoopt (Middelbeers, 15 augustus 1679). Van het derde kind, Adriaan, te Middelbeers gedoopt op 31 januari 1684, stammen Beerse, Oirschotse en Boxtelse Van Bommels.

H.L.M. Vera
Beusichemseweg 112, 3997 ML 't Goy

HET RUCPHENSE GESLACHT COMMISSARIS

P.G.A.M. PEETERS-VERAART EN DR E.G. BOEREN

Afkortingen

GABZ	Gemeentearchief Bergen op Zoom
GAR	Gemeentearchief Rucphen
GARN	Gemeentearchief Roosendaal en Nispen
OAA	Oud Administratief Archief
SAZ	Streekarchief Zevenbergen

(Vervolg van p. 237 van de vorige jaargang)

VIII-d. CORNELIUS COMMISSARIS, schoenmaker, geboren te Essen op 24 oktober 1811, overleden te Borgerhout op 22 februari 1895, trouwde voor de eerste maal te Borgerhout op 3 februari 1841 met Maria van Gaal (dochter van Henricus van Gaal en Joanna Peenen), geboren te Antwerpen op 2 mei 1813, overleden te Borgerhout op 4 december 1856. Hij trouwde voor de tweede maal te Antwerpen op 20 mei 1858 met Isabella Meijnendonck (dochter van Joannes Meijnendonck en Maria Thilemans), geboren te Arendonk op 12 februari 1830.

Kinderen uit het eerste huwelijk:

1. Henricus Commissaris, schoenmaker en *lijkbezorger*, geboren te Borgerhout op 20 november 1841, overleden aldaar op 17 oktober 1879, trouwde te Borgerhout op 20 februari 1871 met Maria Catharina Mackelbert (dochter van Jozef Petrus Mackelbert en Magdalena van Houdenroggen), geboren te Antwerpen op 7 september 1840. Zij verongelukte te Diest op 22 oktober 1897. Toen was zij de echtgenote van Frans Henricus van der Rijt, met wie zij op 18 juli 1882 gehuwd was. Kinderen uit dit huwelijk:
 - A. Isabella Maria Ludovica Commissaris, geboren te Borgerhout op 26 april 1873, overleden aldaar op 6 oktober 1879.
2. Jozef Frans (Ludovicus) Commissaris, schoenmaker en arbeider, geboren te Borgerhout op 22 juli 1844, overleden te Merksplas op 19 juli 1906, trouwde te Antwerpen op 25 oktober 1888 met Cornelia Schuybroeck (weduwe van Petrus Jan Aelwaters en dochter van Cornelius Schuybroeck en Maria Catharina Wellens), geboren te Antwerpen op 18 mei 1827, overleden aldaar op 4 januari 1903. Uit dit huwelijk geen kinderen.

3. Cornelius Louis Commissaris, steenhouwer, is geboren te Borgerhout op 5 april 1847 en stierf aldaar op 5 mei 1907. Hij trouwde te Antwerpen op 26 oktober 1872 met Antoinetta Maria Haegens (dochter van Jacobus Jan Haegens en Maria Wauters), geboren te Antwerpen op 18 februari 1848, overleden aldaar op 12 juni 1926.

Kinderen uit dit huwelijk:

- A. Maria Antonia Commissaris, geboren te Antwerpen op 8 maart 1873, overleden te Wijnegem op 18 februari 1949, trouwde te Antwerpen op 17 december 1895 met Cornelis Balthazar Delbaen (zoon van Leonardus Delbaen en Maria Elisabeth Josepha Mampaey), geboren te Kontich op 16 januari 1871, overleden te Wijnegem op 30 december 1952.
- B. Anna Maria Commissaris, geboren te Borgerhout op 15 augustus 1874, overleden te Elsene op 20 maart 1952, trouwde te Borgerhout op 13 augustus 1896 met Jacobus van den Bergh (zoon van Jozef van den Bergh en Catharina Carolina Rombouts), geboren te Antwerpen op 25 augustus 1873.
- C. Frans Theresia Ludovicus Commissaris, geboren te Borgerhout op 27 september 1875, overleden te Veurne op 15 november 1964, trouwde voor de eerste maal te Borgerhout op 24 februari 1900 met Maria Elisabeth de Proost (dochter van Jan Frans de Proost en Maria Virginia Banken), aldaar geboren op 16 mei 1876 en overleden te Bouchout op 20 mei 1903. Uit hun huwelijk stamt een zoon.
- Hij hertrouwde te Antwerpen op 6 augustus 1904 met Josephina Joanna Aerts (dochter van Carolus Balthazar Aerts en Maria Julietta Hekelaar), aldaar geboren op 8 april 1877. Haar te Rijsel geboren illegitieme zoon werd gewettigd. Voor de derde maal huwde hij met Maria Caremans.
- D. Ludovica Maria Commissaris, geboren te Borgerhout op 3 april 1878, trouwde aldaar op 16 juni 1908 met Herman Ernest Albert Schultz, geboren te Berlijn op 1 februari 1877.
- E. Jozef Franciscus Commissaris, steenhouwer, geboren te Borgerhout op 27 mei 1882, is ongehuwd overleden te Hoboken op 31 december 1932.
- F. Jacobus Leopoldus Commissaris, steenhouwer en *bediende*, geboren te Borgerhout op 29 oktober 1884 en overleden te Parijs op 27 november 1958, trouwde voor de eerste maal te Antwerpen op 21 april 1908 met Joanna Verheijen (dochter van Gomarus Verheijen en Joanna Maria Vinck), geboren te Antwerpen op 2 december 1876, overleden aldaar op 20 december 1955. Zij zijn geschei-

den te Borgerhout op 31 december 1912. Hij hertrouwde te Antwerpen op 25 januari 1924 met Louisa Maria Elisabeth Goovaerts (dochter van Emilius Frans Maria Goovaerts en Maria Ludovica van Gils), aldaar geboren op 29 januari 1888, overleden te Parijs op 10 februari 1959. Uit beide huwelijken geen kinderen.

G. Ferdinandus Commissaris, steenhouwer, geboren te Borgerhout op 8 augustus 1887, overleden aldaar op 28 maart 1971, trouwde te Borgerhout op 4 februari 1911 met Josephina Maria Justina Lauwers (dochter van Jozef Lauwers en Maria Ludovica Schuermans), geboren te Turnhout op 19 maart 1890 en overleden te Deurne op 23 maart 1971. Uit hun huwelijk werden drie kinderen geboren.

H. Joanna Maria Antonia Commissaris, geboren te Borgerhout op 20 december 1890, overleden te Berchem op 16 oktober 1978, trouwde te Borgerhout op 21 januari 1914 met Jozef Leopold Goos (zoon van Jan Baptist Goos en Maria Cornelia Craen), geboren te Antwerpen op 18 juli 1891, overleden te Ekeren op 4 juli 1964.

4. Maria Theresia Commissaris, geboren te Borgerhout op 28 december 1849, trouwde aldaar op 17 september 1881 met Franciscus Wijnants (zoon van Ludovicus Guillelmus Wijnants en Anna Maria Berteels), geboren te Kasterlee op 10 september 1848, overleden te Borgerhout op 22 november 1901. Haar kinderen zijn:

A. Maria Ludovica Commissaris, geboren te Borgerhout op 6 februari 1873, overleden aldaar op 21 februari 1874.

B. Emilius Gregorius Cornelius Commissaris, geboren te Borgerhout op 26 oktober 1875, werd gewettigd bij het huwelijk van de moeder in 1881, waardoor zijn familienaam werd gewijzigd in Wijnants.

Kinderen uit het tweede huwelijk:

5. Maria Catharina Commissaris, naaister, geboren te Borgerhout op 6 januari 1859, trouwde aldaar op 22 juni 1878 met Joannes Schutters (zoon van Amandus Schutters en Anna Maria Janssens), geboren te Antwerpen op 31 maart 1859, overleden aldaar op 24 juli 1917. Haar dochter:

A. Maria Isabella Paulina Commissaris, geboren te Borgerhout op 28 november 1877 en gewettigd bij het huwelijk van haar moeder in 1878, waardoor haar familienaam werd gewijzigd in Schutters.

6. François Eduard Commissaris, steenhouwer, dokwerker en voerman, geboren te Borgerhout op 21 maart 1861, aldaar overleden op 1 augustus 1928, trouwde te Antwerpen op 4 november 1882 met Francisca Emilia van Roy (dochter van Ludovicus van Roy en Philomena Luijten), geboren te Veerle op 24 januari 1862. Kinderen:

A. Philomena Maria Amelia Commissaris, geboren te Ant-

- werpen op 24 januari 1882 als onwettige dochter van Francisca Emilia van Roy, werd gewettigd bij huwelijk van haar moeder, waardoor zij de naam Commissaris verkreeg. Zij is overleden te Kontich op 28 december 1960 en was te Antwerpen op 27 juni 1903 getrouwd met Jacobus Denis (zoon van Carolus Denis en Joanna Maria Caeyenberghs), aldaar geboren op 14 augustus 1883.
- B. Emile Cornelius Commissaris, geboren te Antwerpen op 2 november 1884, arbeider in 1911.
 - C. Maria Ludovica, geboren te Antwerpen op 27 april 1887, overleden aldaar op 16 augustus 1891.
 - D. Joannes Cornelius Commissaris, dokwerker, geboren te Antwerpen op 13 november 1889, aldaar overleden op 16 oktober 1944, trouwde te Antwerpen op 11 februari 1911 met Maria Catharina Matthijssen (dochter van Franciscus Matthijssen en Maria Sophia Schoofs), geboren te Brecht op 16 juli 1892, overleden te Antwerpen op 30 juni 1976. Uit dit huwelijk stammen vier kinderen.
 - E. Gerardus Vitalis Commissaris, *autovoerder*, geboren te Antwerpen op 20 oktober 1892, overleden aldaar op 11 september 1965, trouwde te Antwerpen op 28 september 1946 met Maria Bongers (gescheiden van Oscar Thibos en dochter van Heinrich Bongers en Anna Barbara Koehnen), geboren te Krefeld op 12 februari 1901.
 - F. Henricus Fredericus Commissaris, *gasbediende*, geboren te Antwerpen op 30 juli 1895, trouwde te Antwerpen op 7 augustus 1920 met Rosalia Janssens (dochter van Joannes Janssens en Barbara Derden), geboren te Antwerpen op 15 augustus 1897, overleden te Berchem op 1 juni 1992. Zij kregen twee kinderen.
 - G. Maria Benedikta, geboren te Antwerpen op 24 april 1898, overleden aldaar op 30 maart 1900.
 - H. Ludovicus Joannes Commissaris, havenarbeider, geboren te Antwerpen op 12 juli 1901, overleden aldaar op 22 januari 1974, trouwde te Antwerpen op 15 november 1924 met Josephina Philomena Henricus van Beeck (dochter van Adriaan Ludovicus van Beeck en Maria Julia Cornet), geboren te Antwerpen op 24 februari 1904, overleden op 27 januari 1989. Uit hun huwelijk zijn twee kinderen geboren.
7. Henricus Alphonsus Commissaris, diamantslijper, geboren te Borgerhout op 16 mei 1864, aldaar overleden op 11 juli 1942, trouwde te Borgerhout op 29 oktober 1887 met Maria Ludovica van Gestel (dochter van Joannes van Gestel en Angelina van Camp), geboren te Borgerhout op 6 juli 1863, overleden aldaar op 13 oktober 1910. Kinderen:
- A. Julia Charlotta Commissaris, natuurlijke dochter van Maria Ludovica van Gestel, werd gewettigd bij het huwelijk

van haar moeder, waardoor zij de naam Commissaris verkreeg. Zij is geboren te Borgerhout op 29 oktober 1886 en daar overleden op 11 mei 1960. Te Antwerpen trouwde zij op 16 augustus 1919 met Alfriedus Franciscus Leopoldus Callens (zoon van Guillielmus Victor Fr. Callens en Barbara Maria Marchant), aldaar geboren op 6 december 1890.

- B. *Henricus Emilius Commissaris*, diamantslijper, geboren te Borgerhout op 30 april 1888, overleden aldaar op 10 oktober 1933, trouwde te Borgerhout op 10 januari 1914 met Maria Theresia Josephina Dom (dochter van Jacobus Dom en Maria Antonia Neefs), geboren te Borgerhout op 11 juni 1892, overleden in april 1950. Zij hadden twee kinderen.
 - C. *Franciscus Theodorus Commissaris*, geboren te Borgerhout op 2 april 1890, trouwde aldaar op 2 augustus 1924 met Maria Goddaert (dochter van Seraphinus Goddaert en Anna Cornelia Ludovica Leemans), geboren te Wilmarsdonk op 18 oktober 1888. Uit dit huwelijk geen kinderen.
 - D. *Bertha Maria Commissaris*, geboren te Borgerhout op 20 juni 1891, overleden te Antwerpen op 25 januari 1966, trouwde aldaar op 7 juni 1924 met Jan Baptist Mintiens (zoon van Petrus Jozef Mintiens en Joanna Francisca Backhoven), geboren te Antwerpen op 29 januari 1892.
 - E. *Josephina Maria Commissaris*, geboren te Borgerhout op 29 juli 1894, overleden te Antwerpen op 1 oktober 1974, trouwde te Borgerhout op 31 augustus 1918 met Florimont Vrindts (zoon van Petrus Ludovicus Vrindts en Maria Robijn), geboren te Sint-Gillis-Waas op 28 november 1895.
 - F. *Maria Clementina Commissaris*, geboren te Borgerhout op 10 februari 1897, bleef ongehuwd.
 - G. *Joannes Eugene*, geboren te Borgerhout op 8 mei 1898, overleden aldaar op 2 september 1898.
 - H. *Ludovica Carolina Commissaris*, geboren te Borgerhout op 5 mei 1900, trouwde aldaar op 15 oktober 1926 met Eduardus Leonardus Alphridus Frans de Poorter (zoon van Eugene Frans de Poorter en Elisa Maria Pauwels), geboren te Antwerpen op 26 maart 1900.
 - I. *Victorina Commissaris*, geboren te Borgerhout op 15 augustus 1901, trouwde aldaar op 15 augustus 1901 met Joannes Victor Eduard Wijnants (zoon van Pieter Jan Eduard Wijnants en Julie Beekmans).
 - J. *Livina Maria Theresia*, geboren te Borgerhout op 4 oktober 1902, overleden aldaar op 15 december 1902.
8. *Henricus Constantinus Commissaris*, geboren te Borgerhout op 14 februari 1867, werd thuis te Borgerhout dood gevonden op 25 juni 1891.

9. Maria Josephina Elisabeth Commissaris, geboren te Borgerhout op 22 november 1869, aldaar overleden op 24 september 1890. Zij had een natuurlijke zoon:

A. Frans Commissaris, *boodschapper, staatsbediende*, machinist, *metser*, geboren te Borgerhout op 19 januari 1889, overleden te Antwerpen op 29 september 1954, trouwde te Borgerhout op 31 december 1910 met Maria Margaretha Theuns (dochter van Henricus Theuns en Maria Julia Bauweraerts), geboren te Wommelgem op 28 juni 1889, overleden te Borgerhout op 29 oktober 1961. Tijdens de Eerste Wereldoorlog verbleef dit gezin in Engeland. Uit dit huwelijk zijn vijf kinderen geboren.

10. Maria Victorina Commissaris, geboren te Borgerhout op 23 januari 1873, overleden aldaar op 9 april 1906, trouwde met Benoit Wauters (zoon van Felix Wauters en Maria Theresia Engelen), geboren te Meldert (Luxemburg) op 14 maart 1870, overleden op 4 februari 1918.

VIII-e. ANTONIUS COMMISSARIS, geboren te Essen op 5 augustus 1816, schoenmaker, overleden aldaar op 5 juli 1900, trouwde te Essen op 12 februari 1844 met Anna Maria Loos (dochter van Adrianus Loos en Anna Cornelia Brosus), geboren te Kalmthout op 18 oktober 1824, overleden te Essen op 21 september 1873.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. Agnes Commissaris, geboren te Essen op 29 maart 1845, ongehuwd overleden aldaar op 2 november 1865. Zij had een natuurlijke zoon:

A. Josephus Commissaris, geboren te Antwerpen op 29 april 1864, overleden aldaar op 29 juli 1864.

2. François Constant Commissaris, schoenmaker, geboren te Essen op 19 december 1846, overleden aldaar op 18 februari 1877.

3. Catharina Antonia Commissaris, geboren te Essen op 8 januari 1851, overleden te Essen op 22 maart 1870.

4. Joannes Commissaris, schoenmaker, geboren te Essen op 6 september 1853, overleden te Antwerpen op 8 december 1934, trouwde te Essen op 6 juli 1881 met Maria Helena Noldus (dochter van Petrus Jozef Noldus en Anna Catharina Nelen), geboren te Essen op 19 juli 1849, overleden te Antwerpen op 22 april 1933.

Kinderen uit dit huwelijk:

A. Maria Catharina Antonia Commissaris, geboren te Essen op 24 april 1882, overleden te Brecht op 27 januari 1968, trouwde te Essen op 6 augustus 1907 met Frans G. Driesen (zoon van Adrianus Driesen en Maria Livina Scheuweghs), geboren te Antwerpen op 14 maart 1881, aldaar overleden op 14 december 1951.

B. Petrus Josephus Commissaris, schoenmaker, geboren te Essen op 4 augustus 1884, overleden te Antwerpen op 11

januari 1966, trouwde voor de eerste maal te Berlaar met Irma Maria van Hoof (dochter van Augustus van Hoof en Victoria Kiebooms), aldaar geboren op 15 november 1890, overleden te Antwerpen op 24 mei 1926. Hij hertrouwde te Antwerpen op 6 november 1926 met Joanna Hortensia Opdebeeck (dochter van Petrus Eduardus Opdebeeck en van Catharina Emerentia Camps), geboren te Berlaar op 23 september 1893, overleden te Antwerpen op 6 september 1968.

Uit elk van de huwelijken werden twee kinderen geboren.

- C. Joanna Félicitas Maria Commissaris, geboren te Essen op 18 september 1886, overleden aldaar op 20 augustus 1917, trouwde te Essen op 4 mei 1908 met Jozef Gommarius van Hoof (zoon van Augustus van Hoof en Victoria Kiebooms), geboren te Berlaar op 4 juli 1883, overleden te Antwerpen op 4 maart 1965.
- D. Ludovica Maria Philomena Commissaris, geboren te Essen op 2 januari 1891, overleden te Antwerpen op 26 november 1954, trouwde met Ludovicus Opdebeeck (zoon van Edmond Richard Gommer Opdebeeck en Isabella Torfs), geboren te Berlaar op 9 september 1892, overleden te Antwerpen op 24 oktober 1948.
5. Maria Commissaris, geboren te Essen op 6 september 1853, ongehuwd overleden te Antwerpen op 20 maart 1935.
6. Joanna Commissaris, geboren te Essen op 3 juni 1858, ongehuwd overleden te Essen op 7 maart 1906.
7. Maria Philomena Commissaris, geboren te Essen op 27 november 1861, trouwde met Antonius Jacobs (zoon van Petrus Jacobs en Joanna Catharina Cassiers), geboren te Brasschaat op 29 mei 1830.
8. Petrus Commissaris, geboren te Essen op 1 april 1864, ongehuwd overleden aldaar op 7 maart 1883.

VIII-f. MARINUS COMMISSARIS, schoenmaker, geboren te Essen op 21 juli 1819, overleden te Borgerhout op 18 januari 1888, trouwde te Borgerhout op 9 augustus 1848 met Maria Elisabeth Quets (dochter van Joannes Quets en Isabella Coletta Albert), geboren te Gent op 12 september 1825, overleden te Borgerhout op 1 februari 1903.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. Maria Clementina Commissaris, geboren te Borgerhout op 9 oktober 1848, overleden te Mechelen op 20 maart 1909, trouwde met Adolf Brabandt, geboren te Brugge op 21 januari 1848, overleden te Mechelen op 29 januari 1931.
2. Melanie Commissaris, geboren te Borgerhout op 29 augustus 1850, overleden aldaar op 21 januari 1853.
3. Cornelius Ludovicus Commissaris, kleermaker en tapper, geboren te Borgerhout op 14 maart 1853, aldaar overleden op 10 april 1903, trouwde te Borgerhout op 1 juni 1885 met Joanna

van Dingenen (dochter van Jan Frans van Dingenen en Regina Janssens), geboren te Zoerle-Parwijs op 12 augustus 1858.

Kinderen:

- A. Josephus Commissaris, te Borgerhout geboren op 10 maart 1881 als Josephus van Dingenen, onwettige zoon van Joanna van Dingenen en gewettigd bij huwelijk van zijn moeder.
- B. Carolina Commissaris, te Borgerhout geboren op 18 mei 1882 als Carolina van Dingenen, onwettige dochter van Joanna van Dingenen, en gewettigd bij huwelijk van haar moeder, overleden te Deurne op 29 mei 1950, trouwde met Frans Ludovicus Danneels (zoon van Remigius Ludovicus Danneels en Valentina Maria Silvie Lambrechts), geboren te Drongen op 9 september 1882, overleden te Gent op 16 maart 1930. Zij hertrouwde op 15 september 1931 met Petrus Antoon Rumoldus van den Boom (zoon van Engelbertus van den Boom en Adriana Cornelia Seelbaeck), geboren te Wouw op 28 januari 1880.
- C. Regina Francisca Commissaris, geboren te Borgerhout op 9 juni 1886, overleden te Berchem op 22 februari 1972, trouwde te Borgerhout op 28 april 1914 met Joannes Baptist Peeters (weduwnaar van Maria Victoria Helsen en zoon van Franciscus Peeters en Rosalina van Herck), geboren te Zoerle-Parwijs op 21 juli 1878.
- D. Maria Commissaris, geboren te Borgerhout op 3 mei 1888, trouwde met Jozef de Winter.
- E. Maria Anna Cornelia, geboren te Borgerhout op 2 augustus 1889, ruim 10 jaar oud overleden aldaar op 4 juni 1900.
- F. Franciscus, geboren te Borgerhout op 23 december 1891 en aldaar overleden op 7-jarige leeftijd op 18 april 1899.
- G. Clementine Commissaris, geboren te Borgerhout op 22 oktober 1893, trouwde met Jan Alfons Claes (zoon van Petrus Claes en Maria Elisabeth van Baelen), geboren te Borgerhout op 11 februari 1886.
- H. Philomena Maria Commissaris, geboren te Borgerhout op 1 juni 1895, overleden te Wijnegem op 27 april 1977, trouwde te Antwerpen op 27 mei 1922 met Henricus Alexander Detiège (zoon van August Victor Detiège en Lucia Elisabeth Bruijninx), geboren te Berchem op 11 september 1897, overleden te Berchem op 25 februari 1976. Haar in 1915 en 1919 geboren onwettige kinderen werden door haar man als de zijne erkend.
- I. Coleta Joanna, geboren te Borgerhout op 19 augustus 1897, overleden aldaar op 25 januari 1898.
- J. Joanna Bertha Commissaris, geboren te Borgerhout op 10 juli 1899, overleden te Deurne op 17 januari 1977, trouwde te Borgerhout op 6 juni 1928 met Victor Bal

(zoon van Lievin Bal en Amelia Francisca Platenbos), geboren te Antwerpen op 31 oktober 1904. Het huwelijk is door echtscheiding ontbonden in 1965.

K. Anna Regina Commissaris, geboren te Borgerhout op 24 september 1901, ongehuwd overleden te Berchem op 12 juli 1965.

4. Louis Commissaris, geboren circa 1854.

5. Joannes Baptist Commissaris, geboren te Borgerhout op 9 juli 1856, overleden te Schoten op 25 september 1942, trouwde te Borgerhout op 20 december 1900 met Maria Christina Conté, geboren te Leuven op 6 januari 1878, overleden te Schoten op 25 maart 1954.

Kinderen uit dit huwelijk:

A. Maria Christina Josephina Commissaris, gewettigd bij het huwelijk van haar moeder, geboren te Borgerhout op 11 februari 1895, overleden te Schoten op 28 april 1978, trouwde te Borgerhout op 4 mei 1918 met Joannes Franciscus Guillelmus Labens (zoon van Jan Frans Labens en Joanna Catharina Prevot), geboren te Borgerhout op 15 februari 1879.

B. Julia Alida Commissaris, geboren te Borgerhout op 14 juli 1901, overleden te Schoten op 21 februari 1945, trouwde te Antwerpen op 29 april 1930 met Carolus Martin Maria Claes (zoon van Eduardus Jozef Philip Claes en Joanna Zimmer), geboren te Antwerpen op 6 februari 1903, overleden te Berchem op 28 maart 1957.

6. Franciscus Joannes Commissaris, kleermaker, geboren te Borgerhout op 17 mei 1859, overleden te Borgerhout op 30 oktober 1925, trouwde te Antwerpen op 29 oktober 1889 met Maria Hingenbergs (dochter van Petrus Franciscus Hingenbergs en Joanna Schrauwen), geboren te Antwerpen op 27 augustus 1862, overleden te Mortsels op 14 januari 1941.

Kinderen uit dit huwelijk:

A. Maria Isabella Commissaris, geboren te Antwerpen op 4 april 1883 als onwettige dochter van Maria Hingenbergs, gewettigd bij huwelijk van haar moeder, trouwde te Antwerpen op 26 mei 1906 met Ludovicus Vercammen (zoon van Henricus Vercammen en Anna Maria Brusselmans), geboren te Antwerpen op 3 september 1879.

B. Joanna Henrica Commissaris, geboren te Antwerpen op 16 april 1886 als onwettige dochter van Maria Hingenbergs, gewettigd bij huwelijk van de moeder, overleden te Borgerhout op 28 november 1965, trouwde te Borgerhout op 30 september 1905 met Ludovicus Cornelius Biesemans (zoon van Alfonsus Biesemans en Isabella Jongmans), geboren te Borgerhout op 3 december 1883.

C. Adolphus Commissaris, geboren te Antwerpen op 27 maart 1889 als onwettige zoon van Maria Hingenbergs,

gewettigd bij huwelijk van de moeder, trouwde te Borgerhout op 17 juli 1909 Josephina De Crom (dochter van Cornelius Jozef De Crom en Maria Theresia Ludovica Verhelst), geboren te Borgerhout op 5 juni 1888. Zij kregen twee kinderen.

- D. Ludovicus Commissaris, geboren te Antwerpen op 2 december 1890, aldaar overleden op 21 november 1947, trouwde te Borgerhout op 21 mei 1910 met Bernardina White (dochter van Alfons Louis White en Justina van Meensel), geboren te Borgerhout op 6 maart 1890, overleden te Antwerpen op 26 februari 1965. Zij hadden drie kinderen.
- E. Elisabeth Joanna, geboren te Antwerpen op 7 december 1891, overleden aldaar op 26 januari 1892.
- F. Carolina Commissaris, geboren te Antwerpen op 13 februari 1893, overleden te Antwerpen op 1 september 1951, trouwde te Deurne op 27 september 1919 Petrus Frans De Raet (zoon van Cornelius Joseph De Raet en Maria Petronella Luijts), geboren te Deurne op 2 augustus 1888, overleden te Borgerhout op 12 augustus 1966.
- G. Elisa Joanna, geboren te Antwerpen op 18 januari 1895, aldaar overleden te Antwerpen op 7 februari 1895.
- H. Leopoldus Commissaris, geboren te Antwerpen op 4 april 1896.
- I. Doodgeboren kind, geboren te Antwerpen op 16 april 1897.
- J. Henrica Francisca Commissaris, geboren te Antwerpen op 18 februari 1899, trouwde te Borgerhout op 22 maart 1919 met Frans August Aerts (zoon van Petrus Frans Aerts en Maria Ludovica Laenen), geboren te Borgerhout op 20 augustus 1897.
- K. Carolus Ludovicus Paulina, geboren te Borgerhout op 17 november 1900, overleden aldaar op 23 juli 1903.
- L. Anna Maria Julia, geboren te Borgerhout op 28 september 1902, overleden aldaar op 13 december 1902.
- 7. Maria Charlotta Commissaris, geboren te Borgerhout op 28 april 1862, overleden te Antwerpen op 21 december 1925, trouwde te Borgerhout op 6 september 1887 met Jozef van Heugten (zoon van Adriaan van Heugten en Maria Catharina Moonen), geboren te Turnhout op 28 april 1864.
- 8. Lambertus, geboren te Borgerhout op 10 maart 1865, overleden aldaar op 16 december 1866.

III-b. ADRIAEN PIETERSEN COMMISSARIS ALIAS SCHIJVENAER trouwde te Wouw op 6 februari 1642 met Adriaentjen Joris (Mastbooms). Mr Andries van Wimpe spande op 19 november 1644 een proces aan tegen zijn buurman Adriaen Peeters Commissaris vanwege een muur tussen hun huizen.⁵⁹ Het heeft blijkbaar niet erg

59. SAZ, Wouw R 766.

geboterd tussen de bureu, want Marijken Willem Sanders, huisvrouw van Andries van der Wimpe klaagde op 10 november 1646 de huisvrouw van Adriaen Pieterse Commissaris aan, omdat deze zonder reden op 3 oktober 1646 ten overstaan van eerlijke mensen verschillende malen geroepen zou hebben: „*Ghij hoer, ghij vercken*”, –en haar bovendien in het gezicht geslagen zou hebben. Indien Adriaentje schuldig bevonden zou worden, moest ze bidden om vergiffenis in de vierschaar en 200 gulden boete betalen aan de armen; als de aanklacht vals was moest de *aanlegster* 20 gulden boete betalen aan de kerk.⁶⁰

Op 9 januari 1649 voerde Lenaert Marijnissen Vosberch, brouwer te Roosendaal, een proces⁶¹ tegen Adriaen Pietersen Commissaris betreffende de proceskosten van een eerder proces. Kort voor 16 april 1650 werd Adriaen Pietersen Commissaris, die ook wel Adriaen Pietersen Schijvenaer genoemd werd, onder Wouw vermoord door Jacques Smits, cornet in de compagnie ruiters onder kolonel Vernoeli in dienst van de Staten-Generaal. De zoenakte die familieleden van dader en slachtoffer sloten, werd gepasseerd op 16 april 1650 voor schepenen *in de Hage*. Op 28 april 1650 werd deze akte voorgelegd aan de rekenkamer van Bergen op Zoom.⁶² Van de kant van de dader traden op:

- Margriete van Esch, huisvrouw van de cornet Jacques Smits.
- Laureijs Smits, rentmeester van de prins van Oranje en schout van de heerlijkheid Dongen, als vader van de dader.

Van de kant van de vermoorde:

- Pieter Cornelissen Commissaris, wonende in Schijf onder Rucphen, vader van de overledene.
- Pauwels Pietersen Cornelissen, broeder van de overledene.
- Jan Pieter Reijns, wonende te Wouw in het markizaat van Bergen op Zoom, als voogd in deze zaak van Adriaentjen Jorissen, weduwe van Adriaen Pieterse Schijvenaer.
- de eerder genoemde Pauwels Pieterse als voogd en Pieter Jorissen, broeder van de weduwe, als toeziende voogd van de kinderen van de vermoorde Adriaen Pieterse Schijvenaer.

De zoenakte⁶³ houdt in dat de familie van het slachtoffer de dader zijn daad vergeeft, onder voorwaarde dat de familie van de dader de kosten van de visitatie (lijkschouwing) door de doctor en chirurgijn zou betalen, alsmede de kosten van *het gelach*, en voorts een som van 3000 gulden (*'t stuck tot 40 grooten Vlaemsch*), te betalen in drie termijnen. De eerste termijn verviel op 27 april 1650, de tweede op Bamis 1650 en de derde op Bamis 1651. Daarnaast werd bepaald dat de familie van de dader een bepaald bedrag, waarvan de hoogte door de familie van het slachtoffer bepaald mocht worden, diende te betalen aan de armen van Rucphen. De rekenkamer stemde grotendeels in met de zoenakte, maar oordeelde dat de helft van de kosten voldaan zouden moeten worden aan de drossaard en regeerders van Wouw teneinde een en ander ten behoeve van de wezen behoorlijk te doen registreren. Verder oordeelde de rekenka-

60. SAZ, Wouw R 793.

61. SAZ, Wouw R 867.

62. GABZ, Raad en Rekenkamer 53, f 16-21.

63. De zoenakte bevat een storende schrijffout van de klerk. In eerste instantie wordt de vermoorde Adriaen Janssen Schijvenaer genoemd, echter in diezelfde akte komt hij ook voor als Adriaen Pietersen of Adriaen Pietersen Schijvenaer.

mer dat niet de armen van Rucphen een uitkering moesten krijgen, maar de armen van Wouw, omdat de *manslach* aldaar was begaan.

Op 10 juli 1656 bekende Geert Piersen Coevoet 125 gulden schuldig te zijn aan Pieter Cornelis Commissaris als voogd van de weeskinderen van wijlen Adriaen Pietersen Commissaris. In de kantlijn van de schuldbekentenis staat de aantekening dat op 4 juli 1665 Claes Janssen Schoen als man en voogd van Janneken Adriaen Commissaris de obligatie transporteerde aan Pauwels Adriaen Peteren, oud-stadhouder van Vorenseinde.⁶⁴ Boedelrekeningen van Adriaen Pietersen Commissaris werden overlegd door Pieter Cornelis Commissaris, grootvader van de wezen.⁶⁵

Uit dit huwelijk:

1. Joannes, gedoopt te Wouw op 13 juli 1642, jong overleden.
2. Stoffelina Adriaens Commissaris, gedoopt te Wouw op 2 september 1643, trouwde met Job Jacobse. Job heeft als man en voogd van Stoffelijna Adriaen *alias* Commissaris bij uitkoop aan Pieter Cornelissen Commissaris als voogd van de weeskinderen van wijlen Adriaen Pietersen Commissaris het vierde part verkocht⁶⁶ van *Truijkensstede* en *Hoendervangersvelt*, gelegen in Schijf. Dit vierde part was hem aangekomen van *sijn vrouwe groote moeder*.
3. Huijbrecht Adriaens Commissaris, gedoopt te Wouw op 22 september 1644.
4. Janneke Adriaens Commissaris, gedoopt te Wouw op 28 maart 1646, trouwde met Jan Claessen. Op 6 oktober 1663 was Cornelis Danen 100 gulden schuldig aan Pieter Cornelis Commissaris als voogd van de onmondige wezen van wijlen Adriaen Pietersen Commissaris. In de kantlijn van deze akte staat de aantekening dat Janneken Adriaenssen Commissaris 100 gulden heeft ontvangen van Cornelis Danen.⁶⁷
5. Marija Adriaens Commissaris, gedoopt te Wouw op 15 december 1647, trouwde met Cornelis Adriaen Stoop, wonende te Roosendaal. Op 13 april 1675 verkocht Cornelis als man en voogd van Marija 200 roeden erf, gelegen in Schijf, aan Cornelis Mertens van den Endt. Op 21 april 1700 werd te Roosendaal door Jan Adriaenssen Stoop als voogd van de wezen van Cornelis Adriaenssen Stoop en Maria Adriaenssen Commissaris de rekening overgelegd.⁶⁸ Toeziende voogd was Jan Pauwels (dit is Jan Pauwels Commissaris, want de vorige rekening was afgesloten op 16 februari 1692, kort na het overlijden van Jan Pauwels Commissaris). In de rekening worden genoemd de weduwe van Creijn Pieters (dat is Creijn Pieters Commissaris), Jan Huijbregts (dat is Jan Huijbregts Commissaris) en Dingen Nijs (dit zal zijn Dingena Nijs, die eerst was getrouwd met Cornelis Huijbrechts Commissaris en daarna met Crijn Pietersen Commissaris).

(Wordt vervolgd)

64. GAR, Rucphen R 39, ongef.

65. SAZ, Wouw R 2335. R 2341.

66. GAR, Rucphen R 40, f 168.

67. GAR, Rucphen R 40, f 187.

68. GARN, OAA Roosendaal en Nispen 586 en 591.

HET ALTAAR VAN MARIA MAGDALENA TE HILVARENBEEK

L.F.W. ADRIAËNSEN

Afkortingen

AAT	Abdijarchief Tongerlo
ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GAB	Gemeentearchief Breda
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud Administratief Archief
RAA	Rijksarchief Antwerpen
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAA	Stadsarchief Antwerpen
SAE	Streekarchief Eindhoven
SAOH	Streekarchief Oosterhout
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

In de reeks artikelen „Erfgenamen van heer Ghijsel Back” heb ik de families en personen besproken, die krachtens bloedverwantschap recht hadden op enkele stichtingen. Hierna gaat het over een familiestichting uit 1462: een altaar in de collegiale kerk van Hilvarenbeek, dat bediend moest worden door bloedverwanten van de stichters Henrick en Aert Beys, twee broers en priesters.

§ 1. De familie Beys

I. AERT BEYS COELBORNE VAN LOEN was eigenaar van het goed *Coydenberch*¹ te Tilburg en Loon op Zand. Het hertogelijke cijnsboek van 1380 verantwoordt inkomsten *de bonis de Coydenberch quondam Beijs Coelborne*. Aert was gehuwd met zekere Aleyt en bij haar vader van:²

1. Arnt Beys, volgt onder II op pagina 35.
2. Lambrecht Arnt Beys Coelborner³, gehuwd met Lijsbeth Jan Boem⁴, dochter van Jan bij Yda Mathys Loef.
3. Geertruyt Arnt Beys trouwde met Eryt Wynrick Eryts van Loen⁵, wiens weduwe zij aan het einde van de veertiende eeuw was.⁶ In 1434 wordt Jan zoon wijlen Erit Wynnens genoemd.⁷
4. Engelbeern Aert Beys Coelborner was gehuwd met achter-eenvolgens Wautger die Greve en Berys van Breda.⁸ Haar nalatenschap werd gedeeld in 1421 tussen Margriet Wautgers die Greve, Liesbeth Berys van Breda, Aleyt Berys van Breda en haar man Henric Voet, terwijl andere kinderen Gerit, Jan en Yda Berys van Breda waren.⁹
5. Jan Beys¹⁰, priester. In 1379, *des Sondaghs nae die octave van des Heylighs Sacraments dagh*, gaf hij zijn broer Henrick zijn

1. F. Smulders, „Tilburg rond 1450. V”, *Actum Tilliburgis*, IV (1973) 30.
2. GAH, R 1182, f 284, 1400/01.
3. GAH, R 1204, f 130, 29 oktober 1433: Lambert Beys van Venloen (Udenhout).
4. GAH, R 1251, f 25^v, 1481/82.
5. GAH, R 1175, f 276, 1371/72.
6. GAH, R 1181, f 100^v, 1398/99.
7. GAH, R 1204, f 50^v, 1433/34.
8. GAH, R 1179, f 465, 1392/93.
9. GAH, R 1192, f 277^v, 7 augustus 1421; f 373^v, 9 oktober 1421.
10. SAOW, Hilvarenbeek R 47, f 142, op *Sint-te Pauwels dach conversio* 1406. GAH, R 1189, f 20^v, 12 november 1414. R 1199, f 16, 5 januari 1429. R 1227, f 462^v, 1456/57. R 1228, f 140^v, 1457/58. R 1238, f 275^v, 1468/69.

ouderlijke erfdeel te Oisterwijk, Tilburg en Loon op Zand.¹¹

6. Henrick Aernt Coelborne Beys, volgt onder IIbis op pagina 40.

II. HEER ARNT BEYS¹² was pastoor van Goirle tot zijn vrijwillige terugtrekking in 1400. In ruil voor de pastorie kreeg hij toen een Maria-altaar in de kerk van Beringen ter waarde van 8 mud rogge per jaar.¹³ Voorts was hij, –althans in 1400–1406–, rector van het Maria-altaar van Waalwijk.¹⁴ Pastoor Beys had bij zijn concubine Hadewich Kempen van Hilvaerenbeke twee bastaards, die hierna volgen. Hadewichs afkomst doet vermoeden dat heer Aernt te Hilvaerenbeek woonde, evenals trouwens andere investieten van Goirle; het kapittel had bovendien het presentatierecht van het Goirlese pastoraat.

1. Heer Aernt Beys¹⁵, priester, was rector van het Leonardus-beneficium op het hoogaltaar te Hilvaerenbeek en sinds 1449 of 1450 ook van het altaar van de Heilige Geest in dezelfde kerk.¹⁶ In 1418–1445 was hij de absente rector van het Heilige-Geestaltaar te Oosterhout¹⁷ en in 1445–1475 de absente rector van het Maria-altaar annex de kosterij te Diessen.¹⁸ In 1467 betaalde hij £ 24 voor het recht om (als bastaard) te mogen testeren.¹⁹

2. Heer Henrick Beys²⁰ studeerde sinds 1416 aan de universiteit van Keulen, behaalde de graad van *magister artium* en werd tot priester gewijd. Hij resideerde als openbaar notaris en kanunnik te Hilvaerenbeek, waar hij aan de *Gemene Plaats* woonde. Van het door mr Jan van Spul, –wiens executeur-testamentair heer Aernt Beys was²¹–, gestichte Sint-Sebastiaanaltaar in de kerk van Oisterwijk werd hij de eerste rector.²² In 1462 stichtten de broers Henrick en Aert Beys het Maria-Magdalena-altaar in de collegiale kerk van Hilvaerenbeek. Henrick Beys stierf in 1473.

§ 2. De stichting

Van de stichtingsakte zijn een kopie en een uittreksel bewaard gebleven.²³ De oorspronkelijke akte werd op 10 november 1462 verleden voor Jan van der Straten, deken van het Sint-Janskapittel te 's-Hertogenbosch.

Het altaar was bestemd voor een priester of een wereldlijke klerk die binnen een jaar zou promoveren tot priester. Deze moest vier maal per week de mis opdragen of op regelmatige manier laten opdragen. Bovendien diende hij deel te nemen aan de getijden van de kanunniken. Hij moest een bloedverwant zijn van de stichters en bij gebrek aan familie kon een geboren Bekenaar worden aangesteld. Het patronaats- of benoemingsrecht werd toebedacht aan de plebaan van Hilvaerenbeek en aan de roedragers van het kapittel aldaar.

Patroonheilige van het altaar was Maria Magdalena, maar later ook Marta, haar broer Lazarus, de Maagd Maria en de Apostelen.

11. SAOW, Hilvaerenbeek R 26, f XLVIII^v. Oisterwijk R 207, f 38^v.

12. GAH, R 1185, f 26, 1406/07. R 1189, f 20^v, 12 november 1414.

13. G.C.A. Juten, „Consilium de Beke”, *Taxandria*, XXVI-XXX (1919–1923) XXVII, 157.

14. Juten, *Consilium*, XXX, 218.

15. GAH, R 1189, f 20^v, 1414/15. R 1193, f 438, 21 september 1423. R 1195, f 239^v, 1424/25. R 1225, f 290, 20 juni 1455. R 1246, f 206^v, 16 mei 1477. SAOW, Hilvaerenbeek R 23, f 175, 27 februari 1527. Oisterwijk R 157, f 10, Sint Jan Evangelist 1448.

16. AAT, ALG 13, f 118, 22 juli 1476. GAH, R 1242, f 229, 1472/73. R 1246, f 206, 16 mei 1477. R 1265, f 142^v, 1495/97. ARAB, Rekenkamer 45073, f 112^v.

17. AAT, ALG 13, f 53. Juten, *Consilium de Beke*, 208.

18. AAT, charterverzameling no 1958, 25 april 1456; no 2076, apostel Simon 1467. SAOW, Hilvaerenbeek R 48, f 237^v, (21 februari 1457).

19. ARAB, Rekenkamer 163, f XLI^v, 13 mei 1467.

20. L.F.W. Adriaenssen, *Hilvaerenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Hilvaerenbeek, 1987) 250, 251. SAOW, Oisterwijk R 179, f 28^v, 24 augustus 1473.

21. SAOW, Oisterwijk R 179, f 28^v, 24 augustus 1473. R 180, f 1, *in festo Bartholomei anno LXXIII*.

22. SAOW, Oisterwijk R 177, f 13v/14, 21 januari 1472.

23. ARAG, Staten-Generaal 5032-II.

Maria Magdalena was de populaire patrones van de boetelingen en de gevallen vrouwen.

In de loop der tijden werd er een godslamp aan het altaar verbonden, die brandende moest worden gehouden door de kerkmeester.²⁴ Ongetwijfeld zijn er jaargetijden en misschien een of meer nieuwe missen op het altaar gesticht, maar door gebrek aan documentatie kan dat niet worden geverifieerd. Aan de hand van de inkomstenstaat uit 1627 kan worden vastgesteld dat het inkomen inmiddels was gegroeid tot jaarlijks f 125:14:7 aan cijzen, renten en huur, en 36 mud $9\frac{1}{2}$ lopen in roggespecie.²⁵

De broers Beys doteerden het altaar rijk, onder andere met het huis aan de Gemene Plaats (thans Vrijthof 23) dat Henrick in 1456 had gekocht²⁶ en dat later *het Sterrenhuys* heette:

- een huis met een tuin, gestaan tussen het woonhuis van de stichters en het huis van Franck natuurlijke zoon Francken van Spul, belast met een erfcijns van 1 oude denier aan de hertog, met 17 oude denieren aan het Heilige-Geestaltaar (te betalen op Sint-Mauritiusdag) en met 6 lopense erfrogge aan hetzelfde altaar (te betalen met Maria Verlossing)
- een erfpacht van 6 lopen rogge
- $1\frac{1}{2}$ mud erfrogge door Zacharias zoon wijlen heer Peter Haghen en Jacob, de man van Elisabeth dochter wijlen heer Peters Haghen
- $2\frac{1}{2}$ mud rogge, die de deken en het kapittel aan de gebroeders Beys verkochten
- $1\frac{1}{2}$ mud rogge uit een *mansus* te Hilvarenbeek, ter plaatse *die Bavel*
- $1\frac{1}{2}$ mud erfpacht uit het goed van Jan Melis te Esbeek
- ongeveer 20 lopen rogge uit het goed van Jan van den Langencruys
- 20 lopen uit een akker *in Loe* onder Hilvarenbeek, betaald door heer Servaes Schilder en Jacob *tyckwever*
- 1 mud rogge uit het erf van Nicolaes zoon wijlen Nicolaes van den Craenbraeck
- 1 mud rogge uit het goed van Christiaen Noijkens, gelegen te Loo nabij de wouwer
- 1 mud rogge uit het goed van de kinderen van wijlen Bartholomeus Boschoven, gelegen in de Westerwijk onder Hilvarenbeek
- 1 mud rogge uit het goed van Gielis Staectenborch te Diessen
- 14 lopen rogge uit de percelen land *de Winckel* en *Elst*, betaald door de gebroeders Peter en Christiaen Noijkens
- 10 lopen rogge uit het goed van Jan Sebert Spelsers in de Westerwijk
- $\frac{1}{2}$ mud rogge uit het goed van Huybert van der Muelen, die te Baarschot onder Diessen woont
- $\frac{1}{2}$ mud rogge uit het goed van Marten natuurlijke zoon Martens van Eynde, die te Esbeek woont

24. SAOW, Hilvarenbeek R 61, f 72^v, 30 augustus 1577.

25. ARAG, Staten-Generaal 12555-10.

26. GAH, R 1226, f 269^v, 23 januari 1456.

- $\frac{1}{2}$ mud rogge uit het goed van Franco Jan Panis
- $\frac{1}{2}$ mud rogge uit het goed van Maria Witbols
- $\frac{1}{2}$ mud rogge uit het goed van Loey, schoonzoon van Gerit Bocxs, woonachtig te Esbeek
- $\frac{1}{2}$ mud rogge uit het goed van Jacob zoon wijlen Jans van der Veken in de Westerwijk
- $\frac{1}{2}$ mud rogge uit het goed van Henrick Bogaerts in de Westerwijk
- $\frac{1}{2}$ mud rogge uit het goed van Steven Coenen op de Biest onder Hilvarenbeek
- $\frac{1}{2}$ mud rogge uit het goed van Jan Hixspoer te Moergestel
- 7 lopen rogge uit het huis en erf van Jan Henricx van der Veken, woonachtig in de Voort onder Hilvarenbeek
- 6 lopen rogge uit het goed van Hadewich weduwe Peter Wijten, wonende op de Biest
- 6 lopen rogge uit het perceel *die Peperbocht*, betaald door de weduwe Catharina en de kinderen van Dirck de Bresser te Hilvarenbeek
- 4 lopen rogge uit het goed van Peter zoon wijlen Wouters van Hulsel, woonachtig in de Westerwijk
- 4 lopen rogge uit het goed van de kinderen van wijlen Matthijs Otten, woonachtig in de Westerwijk
- 4 lopen rogge uit het goed van Nicolaes Nicolaess van Eynde, woonachtig op de Biest
- 4 lopen rogge uit het goed van wijlen Peter van Aken, woonachtig in de Beerten onder Hilvarenbeek
- 4 lopen rogge uit het goed van Gerard de Zeelmeecker te Diessen
- 4 lopen rogge uit het goed van Goyaert Nicolaes Tielemans, die te *Meecke* (?) woont
- 2 lopen rogge uit het goed van Jan Coenen op de Biest

Het totale patrimonium van het beneficium bestond dus uit een huis en uit 20 mud 11 lopen rogge-inkomsten per jaar. Het was daarmee het rijkste beneficium of altaar van Hilvarenbeek, wat het is gebleven tot de protestantisering.

§ 3. *De rooms-katholieke beneficianten*

Voordat het altaar als bijgelovig geestelijk fonds werd geconfisqueerd door de overheid, werd het door negen kapelaans bediend:

1. Henrick van den Dael.
2. Peter van Gorop.
3. Jan Melis.
4. Laureyns Ghijsbrechts.
5. Jan Bacx (sinds 1529).
6. Goyaert Otten (tot 1588).
7. Dirck van den Broeck (1588–1610).
8. Jan Lavaerts (1610–1626).
9. Dirck Laverts (1626–1663).

Van deze negen beneficianten komen er zeven voor in de hierna volgende genealogie. Alleen Laureys Gysbrechts en zijn opvolger Jan Bacx konden niet worden geplaatst, hoewel zij volgens de stichtingsakte van den bloede moesten zijn aan Henrick en Aernt Beys. Hen behandel ik afzonderlijk.

Jan Jan Gysbrechts trouwde met Margriet Jan Deenen²⁷, dochter van Jan Henrick Denen. Zij verlieten Esbeek en vestigden zich in de Gelderstraat in de dorpskom van Hilvarenbeek. Zij hadden de volgende kinderen:

1. Heer Laureyns Ghijsbrechts alias Witbols²⁸ ging in 1500 studeren aan de universiteit van Leuven, maar wordt later niet gezien met een titel. In 1522 verkocht hij samen met zijn zus Lysbeth aan mr Cornelis de Verwer, chirurgijn, een huis en hof tot Beeck op die tolbrugge in de Gelderstraat.²⁹ Hij had meer gemeenschappelijk bezit met Lysbeth: in 1524 verkochten zij een erf met een huisje in de Wouwerstraat en in 1526 een roggerente.³⁰ Lysbeth was ongehuwd³¹ en woonde vermoedelijk samen met haar priesterbroer.

In 1522 kocht heer Laureyns van de erfgenamen van Joest Symon Scellekens een huis in de Papenstraat naast de cantonrij.³²

Heer Laureyns bezat minstens twee beneficiën. Om te beginnen was hij de eerste rector van het in 1514 gestichte Anna-altaar te Diessen.³³ Hij deed er afstand van in 1529.

Wanneer hij rector werd van het Maria-Magdalena-altaar, is niet bekend. Van zijn voorganger Jan Melis van Loe is niet bekend wanneer hij het heeft bezeten. In 1515 werd het sedert 1474 toegenomen inkomen van het altaar geschat op f 25 per jaar.³⁴ Omdat de feitelijke oprichting van het altaar pas plaats vond na het overlijden van de stichters, – dus na 1473 wat Henrick Beys betreft en kort na 1476 wat zijn broer Aernt betreft –, vertegenwoordigt het bedrag het totale inkomen. Met de aangifte moet zijn gesjoemeld, want alleen al de opbrengsten van de roggepachten vertegenwoordigden in 1515 een waarde van f 31:8:6, terwijl het huis aan de Gemene Plaats nog buiten beschouwing blijft.

2. Jan Jan Ghysbrechts.
3. Heylwich Jan Jan Ghysbrechts trouwde met Peter Janss Verheze geheten Peter die Sceper³⁵, schepen van Hilvarenbeek.
4. Kathelyn Jan Ghysbrechts.
5. Lysbeth Jan Gysbrechts is voor 1539 kinderloos overleden. Haar erfgenamen waren Jan Jan Gysbrechts, Heylwich Jan Gysbrechts (gehuwd met Jan Pelsers) en Marye Jan Gysbrechts, weduwe van Wouter Koekebeckers.³¹ Vermoedelijk waren zij de kinderen van haar broer Jan.
6. Yda Jan Jan Ghysbrechts.
7. Jenneken Jan Jan Ghysbrechts trouwde met Machiel Claes Jan Gerits.

27. L.F.W. Adriaenssen, „Zes eeuwen niet van huis. Een Esbeekse genealogie (1395–1989)”, *De Brabantse Leeuw*, XXXVIII (1989) 151.

28. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 261. Leo Adriaenssen, „Goklustige clerus”, *De Brabantse Leeuw*, XL (1991) XXX.

29. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 2^v, 8 mei 1522.

30. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 86^v, 15 april 1524; f 167, Sint Lucia 1526.

31. SAOW, OAA Hilvarenbeek 4, ongef., 22 juni 1538.

32. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 23^v, 29 april 1522.

33. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 9^v, 3 juli 1522.

34. ARAG, Rekenkamer 24663, f XXIII^v.

35. L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400–1800* (’s-Hertogenbosch, 1988) 461.

Noordzijde van de Sint-Petrus'-Bandenkerk te Hilvarenbeek

36. GAH, R, f 275^v, 1495/97.

37. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 42, 21 maart 1530.

38. GAH, R 1242, f ?, 26 november 1472.

39. SAOW, Hilvarenbeek R 30, f 53, z.d. (1577).

40. L.F.W. Adriaenssen, „De erfgenamen van heer Ghijsel Back. § 14. Van der Byestraten”, *De Brabantse Leeuw*, XL (1991) 181, 182.

41. SAOW, Hilvarenbeek R 61, f 65^v, 21 januari 1577.

42. L.H.C. Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom 's Hertogenbosch* (5 dln; Sint-Michielsgestel, 1870–1876) IV, 614.

43. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 194, 1527. R 24, f 131^v, 1531. Moergestel R 294, f 183, 1 maart 1557 (Jacob Machielss van Beroussel is gehuwd met een dochter van heer Jan Custodis).

44. ARAB, Rekenkamer 163, f CCLVI, 17 december 1513.

45. SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 21, 26 maart 1550.

46. AAT, sectie III, ALG 13, f 91, 17 februari 1550.

47. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 265.

Willem Goijaerts Bacx alias Custers³⁶ ontleende zijn tweede naam aan de kosterij van Hilvarenbeek, die hij bediende. Hij woonde in de Wouwerstraat naast het huis van het Maria-Magdalena-altaar en bezat bovendien een huis in het Spul.³⁷ Misschien was hij een zoon van Goijaert Willems Bacx en Dymphna natuurlijke dochter van Henrick Janss van Dongen bij Lijsbeth Willems van der Straten, die in 1472 gegoed waren te Dongen.³⁸ Hij trouwde met een bloedverwante van de altaarstichters Henrick en Aernt Beys.

Doordat Willems vrouw of vrouwen onbekend zijn, kan ik de verwantschap met de altaarstichters niet vaststellen. In 1577 trad Jacob Symon Dircks Back op voor Willems priesterzoon Jan³⁹, maar er is niets gebleken van een verwantschap tussen Jan en Jacob, ook niet tussen Jan en Jacobs vrouw Willemken Jan Wouter Reyners alias Back.⁴⁰

Ook andere sporen lopen dood. Jan Back, in 1577 *koester tot Beeck*⁴¹, staat in geen aantoonbaar verband tot Willem Bacx alias Custers. Schutjes verwarde de priesters Jan Willems Bacx en Jan Custodis. Aan de laatste schreef hij de beurzenstichting van Jan Willems Bacx toe, die hij 1537 dateerde.⁴² Jan Custodis⁴³ was echter minstens een generatie ouder dan Jan Willems Bacx. In 1513 kreeg hij tegen betaling van 2 gouden philipsguldens toestemming van de hertog om als bastaard te testen.⁴⁴ Hij was toen kapelaan te Hilvarenbeek. Later had hij een prebende in het kapittel.

Willem Bacx was vader van:⁴⁵

1. Goyaert Willem Bacx. Hij was wijlen in 1550 en vader van de onmondige
A. Willem Goyaerts Bacx te Breda.⁴⁶
2. Heer Jan Bacx⁴⁷ is geboren tegen 1500 en werd in 1518 ingeschreven als student aan de universiteit van Leuven, waar hij een meesterschap haalde. In 1529 viel hem krachtens zijn afstamming van zijn moeder het Maria-Magdalenenabeneficie,

48. AAT, sectie III, ALG 13, los stuk tussen ff 33 en 34.
49. SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 58, 4 maart 1551; f 180, 7 oktober 1552; f 205^v, 2 januari 1554.
50. SAOW, Hilvarenbeek R 30, f 139^v, eind 1579.
51. SAOW, Hilvarenbeek R 31, f 20, 7 februari 1581.
52. SAOW, Hilvarenbeek R 31, f 44, 2 mei 1582.
53. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de heretog* 221.
54. SAOW, N 4309, 9 januari 1626.
55. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de heretog*, 265.
56. SAOW, Hilvarenbeek R 26, f XXVI^v, 21 februari 1562.
57. SAOW, Oisterwijk R 207, f 38^v, *des Sondaechs nae die octave van des heylichs Sacraments dach* 1379. R 225, f 1^v, *op Sinte Symon ende Juden dach der apostelen* 1396. Loon op Zand R 56, f 22, *des Sondaechs nae die octave van des heyliche Sacraments dach* 1379. Hilvarenbeek R 26, f XLVIII^v, *des Sondaghs nae die octave van des heylichs Sacraments dag* 1379. R 47, f 142, 1406 *op Sinte Pauwels dach conversio*. GAH, R 1189, f 20^v, 12 november 1414. R 1199, f 16, 5 januari 1429. R 1227, f 462^v, 1456/57. R 1238, f 275^v, 1468/69.
58. SAOW, Oisterwijk R 177, f 13v/14, 21 januari 1472.

toe⁴⁸, dat hem verplichtte om priester te worden. Een jaar later beloofde zijn vader hem een inkomen van 8 carolusgulden *omme met deser voerscreven lyfrente gepromoveert end geadmiteert te wordene totten priesterlycke state*.³⁷

In 1550 kocht heer Jan zijn broers uit het ouderlijke huis in de Wouwerstraat naast het huis van zijn altaar.⁴⁵ In feite stonden deze huizen aan de noordzijde van de huis Vrijthof, toen nog Gemene Plaats genoemd. Hij verkocht twee huizen in de Wouwerstraat in 1551 en 1552 en kocht er een in 1554.⁴⁹

In het oorlogsjaar 1579 schonk hij aan de kerkfabriek van Hilvarenbeek f 100 en schold hij twaalf jaarrenten en -pachten van elk f 20 kwijt.⁵⁰ Enkele jaren later handelde hij in zijn kwaliteit van rector van Maria Magdalena als weldoener, toen hij de lasten van enkele schuldenaren reduceerde: Adriaen Peter Jan Goyaert Sweens en zijn familie mochten levenslang hun mud rogge erfpacht betalen met f 3:10:0⁵¹ en Jan Aerts van den Poel mocht levenslang zijn 20 lopen roggepacht voldoen met f 2 en *thien lopen roggen inden sack*.⁵²

Jan Bacx liet zich dus kennen als een sociaal bewogen mens, maar hij had ook hart voor het kerkleven. Hij stichtte althans een studiebeurs voor een Beekse koraal, die ter begeving stond van de kapitteldecken en de plebaan van Hilvarenbeek. Anders dan het geval was met zijn Maria-Magdalena-altaar hadden de bloedverwanten geen voorkeur.⁵³

Heer en meester Jan Bacx leefde nog in 1582, was toen over de 80 en zal het niet veel langer hebben gemaakt (in 1588 trad zijn opvolger-beneficiant af). Hij werd begraven in de kerk van Hilvarenbeek ten zuiden van zijn altaar.⁵⁴

3. Heer Joachim Bacx⁵⁵ studeerde rond 1550, behaalde een meesters titel, verbleef korte tijd in het norbertijnenklooster te Tongerlo en werd uiteindelijk een seculiere priester. Van zijn loopbaan is niets bekend.
4. Aert Willem Bacx.
5. Jacob Willem Bacx verschaftte zijn broer Jan door verkoop of erfenis een huis in de Gelderstraat.⁵⁶

§ 4. *De nakomelingen van de gebroeders Beys*

Iibis. HENRICK ARNT COELBORN BEYS VAN VENLOON⁵⁷ is ongeveer in het midden van de veertiende eeuw geboren. De goederen te Tilburg, Oisterwijk en Loon op Zand die hij in 1379 van zijn broer Jan overnam, vergold hij met een jaarlijkse pacht van 5 mud rogge uit het goed *ten Appel*. In 1382, *op sente Margrieten dach der maeght*, geloofde Art die Molner Arts Smolners uit zijn helft van *tgoet te Coudenbergh metter tymmerynghen daer toe horende* 3 mud rogge erfelijk aan Henrick, die mede optrad voor minstens zijn broers Lambrecht en Aert en zijn zwagers Eryt en Berys.⁵⁸

Henrick was gehuwd met Lysbeth N. Vermoedelijk behoorde zij tot de familie Van Spreuwel, want in 1419 kochten de kinderen

59. SAOW, Oisterwijk R 143, f 13, in *die purificationis beate Marie virginis* 1419.
60. GAH, R 1189, f 20^v, 1414/15.
61. GAH, R 1196, f 150^v, 14 juli 1427. R 1198, f 3^v, 13 november 1427.
62. GAH, R 1193, f 442, 28 september 1423.
63. GAH, R 1203, f 15, 20 november 1432.
64. GAH, R 1194, f 165^v, 17 oktober 1423.
65. ARAB, Rekenkamer 45073, ff 135, 136. SAOW, Oisterwijk R 157, f 10, Sint Jan Evangelist 1448. GAH, R 1185, f 317. 1406/07. R 1188, f 63, 1412/13. R 1189, f 20^v, 12 november 1414. R 1190, f 349, 19 februari 1417; f 409^v, 19 mei 1417. R 1194, f 236^v, 1423/24. R 1195, f 7, 12 maart 1425; f 239^v, 27 januari 1425. R 1202, f 197, 12 januari 1432. R 1210, f 262, 7 juli 1440.
66. GAH, R 1198, f 136^v, 14 juli 1428.
67. ARAB, Rekenkamer 45026, f CXXXIII. Idem 45073, f 136. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 121^v, [1452]. GAH, R 1208, f 218^v, 13 maart 1438. R 1214, f 81, 22 april 1444. R 1222, f 336, 1452/53. R 1228, f 42, 16 februari 1458. f 140^v, 1457/58. R 1238, f 182^v, 1468/69.
68. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 71^v, 20 augustus 1530.
69. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de her-tog*, 258.
70. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 71^v, 20 augustus 1530.
71. Onjuiste afstamming bij L. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen. Namen, data, anekdotes”, *De Brabantse Leeuw*, XIX, XX (1970, 1971) 1970, 3.
72. GAH, R 1283, f 67^v, 30 januari 1513. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 153^v, 18 maart 1526.
73. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 275, 27 augustus 1533.
74. SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 79, 9 februari 1551.
75. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 153^v, 18 maart 1526.
76. GAH, Aanwinsten 7851, f 321, 24 oktober 1534.
77. SAOW, OAA Hilvarenbeek 4358, heilige-geestrekening 1563.
78. GAH, B 51, 1544/45, *sub lijfrenten*. SAOW, Hilvarenbeek R 61, f 57v/58, 1 december 1537.
79. SAOW, Hilvarenbeek R 29, f XXXVI, 13 september 1574.

van wijlen Henrick Coelborne, geassisteerd door heer Aernt Beys, een echtpaar en een weduwe (Dirck Wange Peters van den Doveloe en zijn vrouw Geertruyt Jan Dirck van Spreuwel en Kathelyn Jan Dirck van Spreuwel weduwe Henric van Davelo) uit hun versterf van hun tantes Enghelbeerne, Ermgart en Agnees, dochters van Dirck van Spreuwel.⁵⁹ Bij Lysbeth was Henrick vader van:

1. Aleyt Henrick Beys, volgt onder III.
2. Jan Henrick Coelborn zoon Arnt Beys.⁶⁰
3. Margriet Henrick Coelborn Arnts Beys, gehuwd met Willem van Haeren zoon Goyarts Boviers.⁶¹ Van zijn vader (Goyart Bovier van Waelwyc⁶²) erfde hij een halve hoeve te Tilburg in de Vijfhuizen met land te Loon op Zand en Udenhout, welk complex hij in 1432 met zijn vrouw in erfpacht uitgaaf.⁶³ Willem Bovier woonde (in 1423) te Hilvarenbeek.⁶⁴

III. ALEYT HENRICK COELBORN GEHETEN BEYS vestigde zich te Hilvarenbeek als vrouw van Peter Jans van Ghorop.⁶⁵ Deze was in 1428 heilige-geestmeester aldaar.⁶⁶ Peter was eigenaar van het goed *ten Loe* te Hilvarenbeek, waarnaar zijn kinderen zich Van Loe noemden. Van hen zijn er mij twee met name bekend:

1. Jan Peters van Gorop geheten van Loe, volgt onder IV.
2. Geertruyt Peters van Gorop, volgt onder IVbis.

IV. JAN PETER VAN GOROP GEHETEN VAN LOE⁶⁷ was schepen van Hilvarenbeek. Misschien had hij de lagere geestelijke wijdingen ontvangen, want hij trouwde niet met Margrietken Gerit Wouters van Myerde, de moeder van zijn drie kinderen.⁶⁸

1. Heer Peter van Gorop⁶⁹ werd in 1481 als student in het kano-nieke recht ingeschreven aan de universiteit van Leuven. Later woonde hij als rector van Maria Magdalena te Hilvarenbeek.
2. Jan illegitieme zoon Jans Peters van Gorop verkocht in 1530 een van zijn vader geërfde mud erfrogge.⁷⁰
3. Aleyt natuurlijke dochter Jan Peters van Gorop⁷¹ trouwde met Adriaen Naes, die soms voluit en wellicht dubbelop Adriaen Jonaess Naes werd genoemd. In 1513 geloofde hij een rente uit zijn huis te Hilvarenbeek *byder plaetsen aldaer tussen eenen gemeynen voetpat, geheyt den Soelpat*, waarvan hij nog in 1526 de eigenaar wordt genoemd.⁷² Zijn weduwe geloofde uit dit huis in 1533 een rente.⁷³ Zij leefde nog in 1551.⁷⁴ De kinderen waren:

- a. Heer Jan Naes kreeg in 1526 van zijn vader en van Dingen Willem Smeets een rente om zijn opleiding tot priester te bekostigen.⁷⁵ Aangezien hij was geboren rond 1494⁷⁶, was het een late roeping, wellicht geïnspireerd door het rijke altaar van Maria Magdalena. Als priester resideerde heer Jan te Hilvarenbeek, waar hij in 1563 de Heilig-Bloedmis celebreeerde.⁷⁷ Sinds 1534 trok hij een lijfrente van 10 carolusgulden van de stad den Bosch.⁷⁸ In 1574 was hij wijlen.⁷⁹ Hij liet een bastaardzoon na: Goessen

80. SAOW, Hilvarenbeek R 246, kerkrekening 1563.
81. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 259^v, 18 januari 1533.
82. GAH, R 1418, f 98, 1 oktober 1582. R 1438, f 323^v, 26 februari 1600. ongef., 4 september 1593: SAOW, Hilvarenbeek R 29, f XXXVI, 13 september 1574.
83. RAH, R 1861, ongef., 4 september 1593.
84. ARAB, Rekenkamer 45073, f 135. Idem 45074, f CCVIII^v. SAOW, Oisterwijk R 157, f 10, Sint Jan Evangelist 1448. GAH, R 1202, f 72, 17 maart 1432. R 1221, f 21^v, 21 januari 1451. R 1228, f 42, 16 februari 1458. R 1243, f 147^v, 28 juni 1474. R 1265, f 527^v, 10 februari 1496/97.
85. GAH, R 1214, f 6^v, 28 november 1443.
86. RAH, Raad en Rentmeester-Generaal 202, f LXXXVIII, LXXXVIII^v.
87. AAT, ALG 13, f 118, 22 juli 1476. GAH, R 1244, f 142^v, 19 december 1474.
88. SAOW, Hooge en Lage Mierde R 57, f 19^v, 19 maart 1501. Hilvarenbeek R 23, f 137, 1 januari 1526. R 24, f 275, 27 augustus 1533. R 26, f XLVI^v, 13 augustus 1561.
89. ARAB, Rekenkamer 45074, ff CCVIII^v, CCXI, CCXI^v. GAH, R 1243, f 85, 14 november 1473. R 1246, f 206, 16 mei 1477.
90. SAOW, OAA 4338, 29 mei 1469. RAH, Raad van Brabant 1322, f 204.
91. ARAB, Familiearchief d'Ursel, L 1499, f XLIV^v. GAH, R 1262, f 62^v, 1492/93. R 1263, f 95^v, 16 januari 1494. R 1265, f 527^v, 10 februari 1496 of 1497.
92. GAH, R 1256, f 540, 1486/87. R 1259, f 43, 4 mei 1490. R 1261, f 98^v, 6 oktober 1491.
93. AAT, ALG 13, f 118, 22 juli 1476. GAH, R 1246, f 206, 1476/77. R 1265, f 142^v, 1495/97.
94. SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 259, 1554 (hun zoon Joest).
95. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 183^v, 27 april 1527. R 24, f 22, 18 januari 1530; f 26^v, 18 februari 1530 (i.m. 18 januari 1531).
96. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 86^v, 13 december 1530.
97. SAOW, Loon op Zand R 55, f 21^v, 22 januari 1507. Oisterwijk R 212, f 2, 12 april 1508.
98. GAH, R 1243, f 147^v, 1473/74. R 1265, f 243^v, 1495/97; f 527^v, 10 februari 1496/97. R 1281, f 66^v, 4 februari 1512. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 3^v, 15 juni 1522. ARAB, Rekenkamer 13026, rekening Sint-Jansjaren 1494-1496, ongef., sub Hilvarenbeek.
99. SAOW, Hilvarenbeek R 59, f 46^v, 15 augustus 1545.
100. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 137, 1 januari 1526.
101. GAH, R 1342, f 320, 27 juni 1545. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 71^v, 20 augustus 1530.

heer Jan Naes, wiens kind in 1563 te Hilvarenbeek werd begraven.⁸⁰

- b. Margriet Adriaen Naes.
- c. Jonaes Adriaen Naes.
- d. Peter Adriaen Naes.
- e. Elyzabeth Adriaen Naes, gehuwd met Jan Henrick Hermans⁸¹ te Hilvarenbeek, zoon van Henrick bij Adriana Jan Maess. Hun dochter Ariaenken Jan Henrick Hermans en haar man Goissen Wernaertss van Honselaer⁸² woonden te Hilvarenbeek in de Wouwerstraat, maar zijn in het heetst van de tachtiger oorlogsjaren vertrokken. In 1593 trad *Goossen van Hoentzelaer*, zoals hij signeerde, op namens het manhuis te Hilvarenbeek.⁸³

IVbis. GEERTRUYT PETER VAN GHOROP ALIAS VAN LOE trouwde met Jan Janssen van den Dale⁸⁴, een zoon van Jan Gerits van den Dale. Hij zag in 1443 af van het naasten van een huis aan de Plaats van Hilvarenbeek, dat door Cornelis natuurlijke zoon Ghysbrechts Sprenckels was verkocht.⁸⁵ De mij bekende kinderen uit dit huwelijk zijn:⁸⁶

1. Heer Henrick Jans van den Dale⁸⁷ werd de eerste rector van het door Henrick en Aernt Beys gestichte Maria-Magdalena-beneficé.
2. Aleyt Jans van den Dale, volgt onder V.

V. ALEYT JANS VAN DEN DALE⁸⁸ trouwde met Jan Wouter Claess van Vorrsselaer⁸⁹, die in 1469 optrad als sterfman namens de Hilvarenbeekse Heilige-Geesttafel.⁹⁰ Van hun kinderen zijn bekend:

1. Heer Wouter Jan Claess van Loe⁹¹ nam zijn naam over van het Hilvarenbeekse goed *te Loe*, waarvan hij een derde bezat.⁹² Hij resideerde te Hilvarenbeek als rector van het Sint-Jeronimus-beneficé op het hoogaltaar.⁹³ Hij had een bastaarddochter:
 - A. Katlyn heer Wouters van Loe trouwde met Henrick Peters die Mesmeker.⁹⁴
2. Aleyt Jan Wouter Claess, volgt onder VI.
3. Willem van Vorrsselaer trouwde met Jenneken Jans Vercoyen, die in 1527 zijn kinderloze weduwe was⁹⁵; haar nalatenschap werd in 1530 gedeeld.⁹⁶ Jenneken was een dochter van Jan van der Coeyen Jans, schepen van Diessen, en Lysbeth Jan Henrick Aleyt

VI. ALEYT JAN WOUTERS VAN VORSSELAER⁹⁷, gehuwd met Jan Wouter Meliss van Loe.⁹⁸ Zijn bastaard Lysbeth⁹⁹, die trouwde met Gummaer Peterss, kreeg van haar stiefmoeder 18 rijns gulden ten behoeve van een lijfrente van een mud rogge.¹⁰⁰

Aleyt hertrouwde met Jan van Eynde Claess, zoon van de Diesense schepen Claes Janss van (den) Eynde, weduwnaar van Aleyt Janss van der Coeyen. Haar kinderen, die in 1545 een boerderij te Loon op Zand met land te Udenhout verkochten, stammen uit haar eerste huwelijk.¹⁰¹

102. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 264.
103. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 98^v, 3 januari 1531. R 25, f 40^v, 20 augustus 1550. R 26, f 14, 10 februari 1560; f XXVI^v, 17 maart 1561; f X, 15 januari 1562. R 27, f 38^v, 11 februari 1566. R 30, f 145^v, 19 oktober 1580. RAH, Aanwinsten 1906, akte van 28 maart 1533.
104. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 319, 14 mei 1533.
105. SAE, Eindhoven R 29(II), f 1, 8 augustus 1538.
106. SAE, Eindhoven R 30, f 26, 16 juli 1548.
107. RAH, Commissie van Breda 383, f 44, no 119.
108. SAOW, Hilvarenbeek R 29, f CVII, 20 oktober 1575; f CXXXVI, 7 februari 1576.
109. GAH, R 1281, f 66^v, 4 februari 1512. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 25^v, 22 december 1522; f 34, 3 februari 1523; f 50^v, 31 mei 1523. ARAB, Rekenkamer 45074, f CCCLXXXIV^v.
110. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 167^v, 7 december 1526.
111. SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 137, 16 oktober 1552; f 160, 5 maart 1552. GAH, R 1346, f 120^v, 10 december 1546. R 1357, f 6^v, 8 oktober 1550.
112. SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 47^v, 14 september 1550.
113. W.H.Th. Knippenberg, „de gilden van Hilvarenbeek en hun koningszilver“, in: N. Heerkens (red.), *Hilvarenbeek in heden en verleden* (Z.pl., 1970) 60.
114. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 272.

1. Heer Jan Melis van Loe¹⁰² mag misschien worden geïdentificeerde met Jan Wouters uit Hilvarenbeek, die in 1518 te Leuven ging studeren. Later was hij rector van het Maria-Magdalena-altaar te Hilvarenbeek.
2. Henricxken Jan Wouter Melis trouwde met Roeloff Bartholomeus Schilders¹⁰³, schepen van Diessen. Hij was een zoon van Bartholomeus Wellen Schilders en van Heylwich Jan Roeffs. Hij erfde van zijn vader de helft van f 3:3:0 erfcijns uit de *tolle oft bruggelt metten huijse opter bruggen staende, geheyten die tolbrugge* te Stratum en kocht in 1533 de wederhelft van de kinderen van zijn broer Wellen.¹⁰⁴ Aldaar verkocht hij in 1538 een erf *int Hoefysser aen die tolbrugh*.¹⁰⁵ Aan zijn zwager Peeter Aertss Verschuyt verkocht hij in 1548 een erfcijns van 4 £ erfelijk groten Tournoois ad 16 penning, *des Saterdaechs voer Sinte Dionis misse* in 1341 geloofd door Gevert die Gruyter aan Diederick Stockelmans, poorter van Eindhoven, uit de tolbrug te Stratum.¹⁰⁶

Roeloff woonde te Diessen. Voor dat dorp had hij zitting in de schepenbank van Hilvarenbeek c.a. Te Diessen was een van de cijnshoven van de abdij van Echternach gevestigd en Roeloff fungeerde als rentmeester of meier. In een cijnsboek staat: *Rodolphus filius Bartholomei Schilders levat singulis annis in Diessen ex censu domini abbatis ibidem XX groten veteris* (Roeloff Bartholomeuszoon Schilders heft elk jaar te Diessen uit de cijns van de heer abt 20 oude groten).¹⁰⁷ Hij was wijlen in 1575 en het jaar daarna werd zijn nalatenschap collateraal gedeeld.¹⁰⁸

3. Geertruyt Jan Wouter Melis was gehuwd met Dierck Janss van Spreuwel¹⁰⁹, die een zoon was van Jan Dierck Claes Diercx van Spreuwel. Zij woonden te Hilvarenbeek *tot Loe*. Dierck overleed tussen 1523 en 1526 en liet de volgende kinderen na, die in 1530 100 petersgulden kregen toegewezen in het testament van hun tante Lysbeth Dirck Claess van Spreuwel:¹¹⁰
 - a. Jenneken Diercx van Spreuwel, gehuwd met Henrick Janssen de Busser¹¹¹, zoon van Jan (Adriaens?) Bussers en Aleyt Wouter Willem Snellen. Op zijn beurt was hij heilige-geestmeester van Hilvarenbeek en bovendien was hij krachtens bloedverwantschap regent van het manhuis Jans van Spreuwel.¹¹² In 1565 participeerde hij als gildebroeder van Sint Joris aan het landjuweel te Oosterhout.¹¹³ Hieruit nageslacht.
 - b. Heer Claes Janssen van Spreuwel¹¹⁴ studeerde aan de universiteit van Leuven, maar behaalde geen academische titel. Hij vestigde zich in de Wouwerstraat te Hilvarenbeek, waar hij in de collegiale kerk het altaar van Sint Joris bediende. In die kwaliteit was hij tevens rector van het Jan van Spreuwelgasthuis voor oude mannen, dat in 1450 was gesticht door zijn betoveroudoom Jan van

Spreuwel ten behoeve van bloedverwanten.

c. Aleyt Diercxss van Spreuwel, gehuwd met Henrick Goyaerts van Spreuwel.

4. Aleyt Jan Wauter Meliss van Loo.

5. Lysbeth Jan Wouter Meliss van Loo¹¹⁵ werd de huisvrouw van Anthonis Symon Moonen.¹¹⁶ Zij bewoonden het huis *den Coerbrant* in de Koestraat te Hilvarenbeek. Anthonis was een zoon van de molenaar Symon Lauwereyns Lauwers geheten Moen die Molder en van Heylwich Henricx van der Veecken alias Willekens.

6. Cathelyn Jan Wouters van Loo, volgt onder VII.

(Wordt vervolgd)

115. SAOW, Oisterwijk R 225, f 1^v, 22 januari 1521.

116. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen”, XIX, 4.

Een ontaarde vader

Willem Willems werd in 1474 te 's-Hertogenbosch *mitten zwerde* gericht, dus onthoofd. Hij had twee van zijn kinderen vermoord. Ze waren namelijk stout geweest. De ene had zich zo vies gemaakt, dat Willem hem had uitgekleet, in een kuip koud water gezet en langdurig en hardgrondig gewassen. Daarna had hij de kleine koud en bloot op een ongedekt bed gegooid en zo later liggen. Toen Willem van zijn werk thuis kwam, was zijn zoontje dood.

Ook het andere kind had zich vuil gemaakt. Willem sloeg hem *mit eenen grammen ende tornigen moede* met een stok op de borst, zo hard, dat het kind drie of vier dagen later stierf.¹

1. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12994, rekening Sint Jan - Kerstmis 1474.

NIJVER EN NOTABEL GOIRLE

Van Puijenbroek

Afkortingen

GAT	Gemeentearchief Tilburg
GAW	Gemeentearchief Waalwijk
OAA	Oud Administratief Archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAO	Streekarchief Oisterwijk

De familie Van Puijenbroek kwam via Waalwijk en Loon op Zand uit Sint-Niklaas in het land van Waas naar Goirle. Daar splitste het geslacht zich al snel in drie takken: die van de fabrikanten, de landbouwers en de textielarbeiders. De afstammelingen van de boerentak kwamen voornamelijk in Hilvarenbeek, Baarle-Nassau, Alphen en Tilburg terecht. Vooral de arbeiderstak bleef sterk aan Goirle gebonden. De opkomst van een tak van de familie Van Puijenbroek als dorpsnotabelen begint in de tijd van de hoogconjunctuur in de linnennijverheid. Daarvoor behoorde zij tot de kleine linnenfabrikanten. Binnen enkele decennia kon Hendrik van Puijenbroek met zijn kinderen tot de voornaamste dorpselite gerekend worden.

Het moeizaam verlopen onderzoek naar deze familie

Tijdens de Eerste Wereldoorlog begon Eduard van Puijenbroek een genealogisch onderzoek, waarbij hij strandde in Waalwijk in de tweede helft van de achttiende eeuw. In 1918 kwam hij in contact met M.A.J. van Liempt, secretaris van de gemeente Waalwijk, aan wie hij verzocht om een onderzoek in te stellen naar de herkomst van de familie Van Puijenbroek. Van Liempt verwees hem door naar J. van der Hammen, „onderwijzer te Besoyen, een archaeoloog van zeldzame bekwaamheid”. Volgens Van Liempt was „deze heer in den regel druk bezet met naspeuringen”, maar „mocht hij nog wat tijd beschikbaar hebben en zich bereid verklaren U te helpen, dan kan U verzekerd zijn, dat U geen meer ervaren hand zal aantreffen.”

J. van der Hammen, geen ‘archaeoloog’, maar archivaris van de gemeente Besoyen, nam nog in 1918 het onderzoek ter hand. Hij kwam spoedig in de problemen, daar het archief van de gemeente Waalwijk bij een brand in 1824 bijna geheel verloren was gegaan. In het doorspitten van de nog wel aanwezige oud-rechtelijke en notariële archieven van Waalwijk had hij blijkbaar weinig zin. Hij verwachtte er niet veel van, schreef hij in maart 1918, „want de Van Puijenbroek’s die in Waalwijk woonden, waren, hoewel eerlijk,

doodarme luidjes.” Zijn opdrachtgever was het hiermee niet eens en wees er op „dat ons bekend is, dat de lakenbal te Yperen werd gebouwd door baron van Puijenbroek. Vermoedelijk stamt onze familie af van een uitgewekene uit België tijdens de reformatie.” Uit deze zin blijkt de bedoeling van de opdracht voor het onderzoek. De wens is de vader van de gedachte. „Bovendien”, schrijft Van Puijenbroek, „moet ik eerlijk bekennen, dat ik verschrok van de hoge, aan het onderzoek verbonden kosten.”

In november 1918 ontving Van Puijenbroek de laatste brief van Van der Hammen. De vondst van „een acte met de fraaie handtekening van Joseph van Puyenbroek”, maakte op de archivaris „den indruk van een meer dan gewone burgerlijke afkomst.”

Daarna is het contact verbroken. In de jaren 1920–1922 werd de draad opgepakt door dr Xavier Smits, rector van de fraters in Goirle. Ook zijn onderzoek leverde niet veel op. De oudste Van Puijenbroek in Waalwijk, Joseph, bleek afkomstig te zijn van Sint-Niklaas in het land van Waas. Volgens „de bureeloverste des burgerstands” van voornoemde stad werd Joseph aldaar gedoopt op 30 september 1714 als Joseph Martinus, zoon van Nicolaes van Puijmbroek en van Judoca van Remoortere.

Nader onderzoek bracht een tweede Joseph aan het licht, gedoopt te Sint-Niklaas op 25 april 1717, zoon van Petrus Puyenbroek en van Anna Catharina van Harcke. Volgens Smits was Joseph de zoon van Nicolaes de stamvader van het Noordbrabantse geslacht Van Puijenbroek, maar hij kwam hierop terug in 1922, zonder zijn motieven bekend te maken. Bovendien stopte hij in 1922 met zijn naspeuringen.

Het onderzoek werd pas hervat in 1960 door H. Legius, ambtenaar van de burgerlijke stand te Goirle. Het resultaat is een zeer summier overzicht van de afstammelingen van Hendrik van Puijenbroek. Legius gebruikte alleen de beschikbare gegevens uit de burgerlijke stand.

De heren A.J.M. Vorselaars en dr Ed. Loffeld, beiden via moederszijde stammende uit de familie Van Puijenbroek, zijn de volgende genealogen die een zoektocht naar de wortels van de Van Puijenbroeken beginnen. De speurtocht van Loffeld resulteerde in de publicatie van de serie ‘De drie Puyen’ in een plaatselijk nieuws- en advertentieblad, *Goirles Belang*.

Loffeld putte vooral uit het familie-archief Van Puijenbroek-Vroom en uit de gegevens welke door derden werden aangedragen. In zijn artikelen noemt hij geen bronnen; „ze zouden dan alleen geschikt zijn geworden voor een genealogisch tijdschrift.” Verder schrijft Loffeld: „Het was niet mijn opzet volledig en uitputtend te zijn.” Zijn genealogie van deze familie is dan ook verre van compleet. Slechts enkele ‘markante figuren’ uit de familie worden nader belicht.

Deze publikatie is dus de zoveelste poging om ‘de Puijenstam’ recht te doen.¹

1. De inleiding is gebaseerd op de gegevens welke aanwezig zijn in het familie-archief, ‘doos stamboom’. Mij werd inzage gegeven door mevrouw Van Puijenbroek-Vroom, waarvoor hartelijk dank.

Zoals zijn voorgangers stootte ook Loffeld in Sint-Niklaas op Joseph van Puijmbroeck en Joseph Puyenbroeck. Met Xavier Smits meende hij, dat de tweede Joseph de stamvader was van de Noord-brabantse familie Van Puijenbroek. De eerste Joseph kreeg de doopnamen Josephus Martinus. Zijn ouders, Nicolaes van Puijmbroeck en Judoca van Remoortere (door Loffeld Anna Françoise genoemd), waren zeer gegoed. Van Remoortere zou van adellijke afkomst zijn, een van haar zonen was notaris, een andere pastoor. Gezien de maatschappelijke status van de Waalwijkse familie Van Puijenbroek en het feit dat er in deze familie nooit een Nicolaas geboren werd, koos ook Loffeld voor Joseph Peterszoon Puyenbroeck als stamvader. Zijn hypothese werd bevestigd door de vondst van de overlijdensakte van Joseph van Puijmbroeck. Op 7 februari 1718 om 7 uur 's avonds overleed te Sint-Niklaas Joseph Martinus van Puymbroeck, zoon van Nicolaas. Hij werd daags daarna in de Sint-Nicolaaskerk begraven.²

De stamboom

Ik wil deze genealogie beginnen met

I. PETRUS VAN PUYENBROECK, wonende aan de Apostelstraat te Sint-Niklaas, aldaar gedoopt 5 juli 1670, zoon van Balthasar van Puyenbroeck en Maria Strydoncx. Hij overleed te Sint-Niklaas op 20 januari 1743. Zijn vrouw, Anna Catharina van Harcke, is waarschijnlijk in Waalwijk terecht gekomen. Daar werd op 23 september 1757 de weduwe Puijenbroek als 'arm lijk' begraven op het kerkhof.

Hun zoon Joseph volgt onder II.

II. JOSEPH VAN PUIJENBROEK³ werd gedoopt te Sint-Niklaas op 25 april 1717 als zoon van Peter Balthasar van Puyenbroeck en Anna Catharina van Harcke. Hij overleed voor 1773. Hij was woonachtig in Baardwijk, toen hij op 22 april 1742 pro deo in Waalwijk trouwde met Adriana van de(r) Ven, dochter van Wouter van de Ven en Pieterella van der Plas. In de trouwakte heet hij Joseph van Pijenbroek. De vrouw van Joseph is waarschijnlijk begraven te Waalwijk op 11 mei 1793 als Adriana Puijenbroek. Dit gegeven kan echter ook betrekking hebben op Adriana Petersdochter van Puijenbroek.

Joseph hield in Waalwijk een herberg en werd op 24 september 1749 gedagvaard op verzoek van schuldeiser Jan Reurs, koopman in wijnen te Dordrecht, *wegens leverantie van wijnen en brandewijn in de jaren 1745-46-47*. Van het verschuldigde bedrag van f 99:11:0 was slechts f 34:0:0 betaald. Van Puijenbroek moest enkele keren gedagvaard worden, omdat zijn vrouw en inwonende schoonmoeder steeds verklaarden dat hij niet thuis was.

Op 29 oktober 1751 kocht Joseph drie bomen van Albert du Wooz, rentmeester van de heer der grondheerlijkheid Venloon (Loon op Zand), *zoals ook op 13 maart 1752 4 distincte coopen*,

2. E. Loffeld, „De drie Puyen”, *Goi-rlas Belang* (1981), inleiding en besluit.

3. GAW, Waalwijk R 74, f 15, 21 november 1752. R 108, f 93, 20 januari 1757 (uitgifte in erfpacht van grond te Waalwijk *ter plaetse alwaer door Joseph Peijnenbroek voorheen een huisje is gebout* door Jan Michielsse Brouwers aan Pieter Otjens). R 112, f 85^v, 22 september 1773. Familie-archief Van Puijenbroek, 'doos stamboom'. Verwijzing naar de processtukken betreffende Joseph van Puijenbroek en zijn schoonmoeder door de heer Vorselaars te Tilburg, waarvoor hartelijk dank.

beloopende samen f 150:13:8. Op 15 april 1752 stelde zijn schoonmoeder, de weduwe Van der Ven, zich borg voor de betaling, zoo ende gelijk zulx door haar in goeder trouw noijt zal kunnen ontkennt ende geconsisteert worden. Als Joseph opnieuw in gebreke blijft om zijn schuld te voldoen, wordt zijn schoonmoeder meenighmael in der minne ende naaderhandt op 25 October 1752 bij gereghterlijke insinuatie gemaand om de schuld van haar schoonzoon op zich te nemen, wat zij steeds weigerde. In de daarop volgende rechtszaak werd zij veroordeeld om zowel de schuld als de kosten van het proces te betalen.

Het gevolg van dit proces was een transactie van Pietermella van der Plasch, weduwe van Wouter van der Ven, en Joseph Puijenbroek op 21 november 1752 aan Pieter Oijens. Voor f 226:5:0 verkochten zij *seekere huijsjen of tent met allent geene dat daer in en aen aerdt ende nagelvast is. Item een kolfbaen met haer toebehooren ende vijftien kolven, een schuiftaeffel, een spel kegels met bollen, met een hegge ende het schaerhoudt van eenige willige boomen, alle staende ende gelegen op het lant van Jan Michielse Brouwers ten westen van de Cloostersteegge over de eerste Zeijne alhier, soo als hetzelfde althans bewoont ende gebruijckt wordt bij den voorschreven Joseph Pijenbroek.*

De kinderen Peeter, Julius Helmus en Waltera Puijenbroek, en Wouter Schalke als vader en voogd van zijn zoon Peeter, verwekt bij wijlen Helena Puijenbroek, erfgenamen van wijlen Joseph Puijenbroek, *geboortig van Sint Nicolaas*, machtigden in 1773 monsieur Meyer, tavernier te Stekene in het land van Waas, om te accorderen met juffrouw Anna Catharina van Meer, weduwe van Pieter van Goetem en hertrouwd met Judocus Leyn, *over zodanige portie off portiën als de comparanten na doode van voornaamde juffrouw Van Meer zoude hebben te pretenderen.* De kinderen van Joseph van Puijenbroek, die te Waalwijk geboren zullen zijn, waren:

1. Pieter van Puijenbroek⁴, trouwde te Waalwijk op 7 mei 1769 met Dorothea van de(r) Grint, die op 8 oktober 1781 te Waalwijk begraven werd. Zelf werd hij daar op 29 augustus 1783 begraven als 'arm lijk'. Voor zijn dochters Adriana, Petronella en Cornelia, die lid waren van de *Confraternitas sacratissimi Rosarii*, werden boeken en schoolgeld betaald door de armmeester van Waalwijk, Van Gennep.

De kinderen van Pieter en Dorothea van der Grint, geboren te Waalwijk, waren:

- A. Josephus, begraven te Waalwijk 3 februari 1772.
- B. Adriana van Puijenbroek.
- C. Petronella van Puijenbroek.
- D. Cornelia van Puijenbroek⁵, gedoopt te Waalwijk op 20 februari 1777, trouwde aldaar op 23 augustus 1819 met Petrus van der Aa, gedoopt te Drunen op 20 augustus 1790, zoon van Cornelis van der Aa en van Margaretha Johanna van Laarhoven. Zij overleed te Waalwijk 21 juli

4. GAW, Rekeningen van de armmeester van 1784 en 1786. Register *Confraternitas sacratissimi Rosarii*, 1652-1820.

5. RAH, Memories van successie, kantoor Waalwijk 34, no 117.

1839 ab intestato. Zij was winkelierster. Haar nalatenschap bestond uit een huis met erf en tuin te Waalwijk. Haar man, de arbeider Petrus van der Aa, overleed te Waalwijk op 4 februari 1853.

E. Magdalena, begraven te Waalwijk 16 oktober 1779.

F. Josephus, begraven te Waalwijk 1 oktober 1781.

2. Julius Helmus van Puijenbroek, volgt onder III.
3. Helena van Puijenbroek werd op 9 februari 1771 te Waalwijk begraven als Helena Schalken. Zij trouwde te Waalwijk op 31 mei 1767 met Wouter Schal(c)ke(n) uit Loon op Zand.
4. Waltera van Puijenbroek trouwde te Waalwijk op 2 juni 1776 met Joannes Jurris Faust.
5. Gozewinus, begraven te Waalwijk op 14 februari 1752.
6. Joseph, begraven te Waalwijk op 16 september 1755.

III. WILLEM VAN PUIJENBROEK⁶, ook genaamd Guilhelmus of Julius Helmus, is geboren in 1744. Hij was *corporaal in het 2e bataljon van zijne excellentie den heere Luitenant Generaal Baron de Villegas, garnizoen houdende te Gorinchem*, toen hij te Loon op Zand op 22 september 1771 trouwde met Adriana Deckers, aldaar gedoopt op 22 december 1749, dochter van Jacobus Deckers en van Hendrien Faalen. Te Loon op Zand bezat Willem een perceel land en bos in de buurt Hil en Moer, afkomstig van de familie van zijn vrouw. Hij verkocht dit perceel voor f 150:0:0 in 1781. Te Kaatsheuvel werd hij in dat jaar door koop eigenaar van een *voorkamer in een huys met agterhuys, hoff en werff* en ten slotte bezat hij aldaar ook nog een perceel heide op de Santschel.

Aan Adriana Deckers werd op 26 oktober 1782 een borghrief gegeven door de regenten van Venloen om *zich met er woon te begeben naar Poppel in Brabant of elders* en kort hierna zal het gezin-Van Puijenbroek uit de heerlijkheid Venloen vertrokken zijn. Hun bezittingen aldaar werden pas enkele jaren later verkocht, het woonhuis in 1786 en het perceel heide in 1788.

Na een verblijf van enkele maanden in Poppel verhuisde het gezin opnieuw, nu naar de buurgemeente Goirle in Staats-Brabant. Daar werd Willem pachter van de Nieuwe Hoef op Gorp, een landbouwenclave omringd door eindeloze heidevelden en eigendom van ridder P.J.J. de Bosschaert de Bouwel uit Antwerpen. In 1817 verkocht Willem publiekelijk zijn vee, meubilair en bouwgereedschappen. De opbrengst was f 813,80; het hoogste bedrag, f 114,50, werd betaald door de weduwe van Hendrik Overa te Poppel voor een trekos. Willem trok daarna naar het dorp, waar hij als dagloner de kost zou verdienen en waar Adriana Deckers op 20 mei 1818 overleed zonder onroerende goederen na te laten. Enkele maanden na haar dood kocht Willem te Goirle voor f 200 een huis aan de Ketsheuvel, bestaande uit twee woningen, van de kinderen van Adriaan van de Laar.

Willem van Puijenbroek overleed te Goirle op 29 december 1821. Zijn uiterlijk kennen we uit een paspoort, dat hem in 1806

6. GAT, N 223, no 163, 6 december 1817. N 224, no 216/222, 10 november 1818. N 228, no 27, 2 februari 1822. OAA 1143, 20 februari 1806. RAH, Memories van successie, kantoor Tilburg 1, 10 november 1818. Idem 8, 2 februari 1822. Provinciaal Bestuur 3331. SAOW. Loon op Zand R 109, f 124, 9 augustus 1781. R 110, f 3, 26 oktober 1782. R 135, f 84, 9 augustus 1781, f 90, 23 november 1781. R 136, f 135^v, 24 januari 1786. R 137, f 89^v, 24 december 1788. Hilvarenbeek R 213, ongefol. z.d. Loffeld, „De drie Puyen”. J. van Gils, „Grootgrondbezit langs de grens”, in: H. van Doremalen e.a., *Geworteld in Taxandria. Historische aspecten van de relatie Tilburg-Turnhout* (Tilburg-Turnhout 1992) 127, 128.

verstrekt werd voor een reis naar Frankrijk: *lang 5 voet 8½ duim, mager van aangezicht, blauwe oogen, middelmatige neus, mond en kin en dragende een losse bruijne paruik.*

Na zijn dood werd het huis aan de Ketsheuvel door koop van het vijfzesde deel voor f 105 eigendom van zijn dochter Maria van Puijenbroek, die was getrouwd met Jan Baptist van Erven. De verkopers van dat deel waren haar boers en zusters Hendrik, Ludovicus, Jacobus, Josepha en Pitronella.

De kinderen van Willem bij Adriana Deckers waren:

1. Maria, gedoopt te Loon op Zand op 15 oktober 1771 en aldaar begraven op 26 november 1771.
2. Josephus, gedoopt te Loon op Zand 24 oktober 1772, begraven te Goirle als Joseph Puijlenbroek op 17 juni 1786.
3. Maria van Puijenbroek⁷ is gedoopt te Loon op Zand op 24 januari 1775 en overleden te Goirle op 23 januari 1850. Zij trouwde aldaar op 5 mei 1806 met de rietdekker Jan Baptist van Erven, gedoopt te Goirle op 18 februari 1769, zoon van Jan van Erven en van Maria Catharina van de Loo. Hij overleed te Goirle op 13 juli 1827.

In 1815 maakte het echtpaar, dat kinderloos bleef, een testament, waarin zij hun bloedverwanten, de familie Van Erven voor de helft en de familie Van Puijenbroek voor de wederhelft, benoemden tot universele erfgenamen. Na het overlijden van Jan Baptist van Erven werd diens aandeel in de huwelijks-gemeenschap geschat op een zuivere waarde van f 1454,97. Het echtpaar bezat op dat ogenblik dus een vermogen van zo'n f 3000, dat vooral bestond uit onroerende goederen: een boerderij aan het Ven te Goirle, verhuurd aan Jan Philipsen, een woonhuis aan het Hoogeind, verhuurd aan Sebastiaan Spijkers en Peter van Gool, een huisje in de wijk Dorp, bewoond door de weduwe Van Erven-van Puijenbroek en gedeeltelijk verhuurd aan Peter de Gruijter, en het dubbele woonhuis aan de Ketsheuvel, gekocht van de erven Willem van Puijenbroek.

Na de dood van Van Erven verkocht Maria van Puijenbroek publiekelijk kleding, timmermansgereedschap en meubilair en nam zij hypotheek van f 1200 en f 500 op haar onroerende goederen. Geldschieter was in beide gevallen de landbouwer Johannes Adrianus Pigmans uit Tilburg.

In 1843 werd door Maria van Puijenbroek een nieuw testament gemaakt, waarin zij opnieuw haar eigen bloedverwanten en die van haar man, ieder voor de helft, benoemde tot enige en universele erfgenamen. Nu echter met de bepaling dat de bij haar inwonende neef Adriaan Ludovicuszn van Puijenbroek zou genieten *het beste bed met toebehoren, een weefgetouw met stempel en schietspoel, 16 kammen en rieten van nr. 5 tot nr. 13, 1 scheerraam met ijzer en klossen en een spoelgetouw met toebehoren en zulks bij vooruitmaking binnen drie maanden na haar overlijden.* Verder werd nog f 100 gereserveerd

7. GAT, N 221, nrs 137 en 138 2 juni 1815. N 232, no 126, 6 september 1827. N 279, no 156, 29 september 1843. N 282, no 10, 16 januari 1846. N 283, no 59, 21 april 1847. SAOW, Notarieel 1842-1895, N 1848, no 68, 16 april 1850; no 76, 30 april 1850. RAH, Memories van successie, kantoor Tilburg 20, 11 januari 1828. Idem 64, 23 januari 1850.

voor een aantal zielenmissen.

Door de erfgenamen werden in 1850 publiek de onroerende goederen verkocht in de herbergen van Jan Damen aan het Hoogeind en de weduwe Van Doremalen aan de kerk. Het boerenbedrijf aan het Ven en het burgerhuis aan het Hoog-eind werden voor f 2425 gekocht door de koopman Adriaan van Puijenbroek, die kocht ten behoeve van de landbouwer Johannes Schellekens. Het huis in de wijk Dorp ter plaatse de Wildakkers werd voor f 475 gekocht door de linnenventer Adriaan van Puijenbroek Ludovicuszn, die als erfgenaam voor een vijftiende deel in deze aankoop gerechtigd was. Het huis aan de Ketsheuvel werd voor f 230 eigendom van de koopman Cornelis Spapens.

Johanna Maria van Puijenbroek

De erfgenamen van Maria van Puijenbroek waren de koopman Adriaan van Puijenbroek, wonende te Goirle, Jacobus van Puijenbroek, landbouwer te Hilvarenbeek, Petronella van Puijenbroek, weduwe van Hendrik van Vugt, arbeidster te Loon op Zand, Willem van Puijenbroek te Goirle, zonder beroep, Johanna Maria van Puijenbroek, dienstmeid te Tilburg, Adriaan Lodewijkzn van Puijenbroek, venter te Goirle, Peter van Puijenbroek Lodewijkzn, smid te Hilvarenbeek, voor zichzelf en als toeziend voogd van de minderjarige kinderen wijlen Lodewijk van Puijenbroek, als zodanig benoemd door de familieraad bij proces-verbaal, opgemaakt te Arendonk voor de vrederechter op 28 maart 1845, Antonetta Brocken, weduwe van Lodewijk van Puijenbroek, voogdes van de minderjarige Wilhelmina en Maria van Puijenbroek, Maria Elisabeth van Puijenbroek, dienstmeid te Antwerpen, Jacobus Vermeulen, dagloner, de dienstmeid Johanna Cornelia Vermeulen, weduwe van Adriaan van Es, Adriana Vermeulen, naaister, de laatste drie wonende te Alphen en Riel en de minderjarige gemachtigd bij vonnis van de arrondissementsrechtbank in Den Bosch de dato 8 maart 1850.

De erfgenamen van Jan van Erven waren de landbouwers Jan Baptist Philipsen, Maria Philipsen en haar man Adriaan Dijkmans, en Johanna Philipsen, allen wonende te Goirle, Michiel Philipsen, landbouwer te Tilburg, en Cornelis Philipsen, landbouwer te Riel.

4. Henricus van Puijenbroek, volgt onder IV op pagina 52.
5. Ludovicus van Puijenbroek, volgt onder IVbis.
6. Jacobus van Puijenbroek volgt onder IVter.
7. Josepha van Puijenbroek, gedoopt te Goirle op 18 februari 1787, trouwde aldaar op 19 november 1810 met de landbouwer Adriaan Vermeulen, gedoopt te Gilze op 31 juli 1785 en overleden te Alphen en Riel op 21 november 1835. Zijn ouders waren Adriaan Vermeulen en Anna Michielsens. Josepha van Puijenbroek overleed te Alphen en Riel op 16 januari 1824. Haar weduwnaar hertrouwde aldaar op 25 augustus 1826 met

Antonia Maria Kerckhof, landbouwster te Alphen, dochter van Willem Kerckhof en van Anna Hanenbal.

8. Petronella van Puijenbroek⁸, gedoopt te Goirle 5 juni 1790, trouwde daar op 3 mei 1813 met de metselaar Hendrik van Vugt, gedoopt te Loon op Zand op 27 juni 1772 en aldaar overleden op 23 februari 1832. Zijn ouders waren Adriaan van Vugt en Cornelia Musters. Petronella van Puijenbroek overleed te Loon op Zand op 30 mei 1867. Hendrik van Vugt liet te Loon op Zand op de Kaatsheuvel een huis na, waarop door zijn weduwe en kinderen herhaaldelijk een hypotheek genomen moest worden.

IV. HENDRIK VAN PUIJENBROEK⁹ is gedoopt te Loon op Zand 20 augustus 1777 en trouwde te Goirle op 16 januari 1809 met Barbara Damen, gedoopt te Hilvarenbeek op 15 augustus 1781, dochter van Adriaan Damen en van Elisabeth Ansems. Te Goirle wordt Hendrik op het einde van de achttiende eeuw arbeider van beroep genoemd.

In 1812 huurde hij van W.A. Dams uit Tilburg, rentmeester van ridder P.J.J. de Bosschaert de Bouwel, de hoeve 't *Sluisken* te Gorp tegen betaling van de pacht ad *f* 32 per jaar en de tienden, groot *f* 1,83. Verder was hij verplicht de de lemen wanden en het dak van zijn woning te onderhouden, rietdekkers en timmerlieden kost en drank te geven en de bouwmaterialen zonder vergoeding op Gorp aan te voeren. Tot de bouwhoeve 't *Sluisken* behoorden zeven percelen land te Goirle en drie percelen onder Hilvarenbeek. De pacht van het bedrijf werd door Hendrik gecontinueerd tot 1826. Daarna verhuisde hij, zoals zijn vader gedaan had, naar het dorp, waar hij ging wonen in de kerkbuurt. Daar zou hij als wever de kost verdienen en op 26 maart 1843 overlijden zonder onroerende goederen na de laten. Zijn weduwe overleed te Goirle op 5 juni 1869.

Haar kinderen bij Hendrik van Puijenbroek waren:

1. Jacobus van Puijenbroek¹⁰ is gedoopt te Goirle 31 oktober 1809 en daar overleden op 13 januari 1825.
2. Adriaan van Puijenbroek, volgt onder V op pagina 53.
3. Johanna Maria van Puijenbroek¹¹, geboren te Goirle op 1 november 1813, werd dienstmeid te Tilburg en trouwde aldaar op 23 mei 1850 met de timmerman Hubertus van der Weegen, geboren te Tilburg op 5 maart 1816, zoon van de landbouwer Jan Baptist van der Weegen en van Maria Catharina Piggen. Hij overleed te Tilburg op 12 januari 1858, waarna zijn weduwe publiekelijk het timmermansgerief verkocht. Te Goirle verkocht zij in 1874 voor *f* 1000 aan de rijksambtenaar Leendert Oosterlee een huis in de Kerkakkers, dat zij zelf in 1870 onderhands had gekocht van de landbouwer Leonardus Bruers. Hierna vertrok zij met haar twee zonen naar Antwerpen. Haar te Tilburg in 1854 geboren zoon Frans werd kunstschilder en was vooral rond 1883 zeer actief in en rondom Goirle. Later vertrok hij naar Parijs en vandaar naar Grays in het graafschap

8. SAOW, Notarieel 1842-1895, N 1840, no 79, 18 april 1842. N 1851, no 161, 21 juli 1853; no 171, 8 augustus 1853. N 1862, nrs 146 en 147 13 november 1867. N 1863, no 95, 6 september 1869. RAH, *Memories van successie*, kantoor Tilburg, 40, 18 maart 1835.

9. GAT, OAA 1286, 22 augustus 1798, 24 januari 1799. RAH, *Provinciaal Bestuur* 3331. *Memories van successie*, kantoor Tilburg, 56, 26 maart 1843. Loffeld, „De drie Puyen” (2). Volgens Loffeld zou Hendrik in Goirle herberg *het Zwaantje* hebben overgenomen van zijn vader Willem. Door mij werd noch betreffende Willem, noch betreffende Hendrik een archiefbron gevonden met de vermelding van deze herberg.

10. RAH, *Memories van successie*, kantoor Tilburg 14, 14 juni 1825.

11. GAT, N 327, no 55, 15 februari 1858. N 353, no 83, 2 maart 1874. *Bevolkingsregister 1849-1859*, dl 3, p. 167. „Wij ontdekten een Goirles kunstschilder uit vorige eeuw, Frans van der Weegen, uniek talent in Goirles cultuurarme jaren”, *Goirles Belang* (1973).

12. GAT, N 198, nrs 12 en 14, 14 april 1845. N 306, no 77, 18 oktober 1851. N 322, no 37, 3 februari 1855. N 324, no 119, 14 april 1856; no 122, 16 april 1856. N 329, no 128, 21 april 1859. N 422, no 88, 28 mei 1861; no 167 11 november 1861; no 182 4 februari 1861; no 189 18 december 1861. N 423, no 197, 24 november 1862. N 424, no 8, 9 januari 1863. N 426, no 13, 20 januari 1865; no 61 8 april 1865; nrs 154 en 157, 20 juli 1865; no 165, 10 augustus 1865; no 166, 11 augustus 1865; no 198 23 oktober 1865. N 446, nrs 58, 60 en 68, 24 februari 1870; no 71, 1 maart 1870; no 208, 1 augustus 1870; no 255, 14 oktober 1870; no 292, 19 november 1870. N 449, no 12, 13 januari 1873. SAOW, Notarieel 1842–1895, N 1728, no 109, 21 juli 1853. N 1729, no 72, 19 april 1856. N 1842, no 37, 5 februari 1844. N 1845, no 70, 23 maart 1847. N 1848, no 114, 1850; no 138, 21 augustus 1850. OAA Goirle 49, f 46, 21 januari 1851; f 48, 24 december 1849. Idem 67, 8 april 1854. Idem 248, lijsten van de notabelste ingezetenen (1808, 1820). RAH, Arrondissementsrechtbank 's-Hertogenbosch 17, 5 maart 1846. Memories van successie, kantoor Tilburg 49, 11 juli 1839. Idem 68, 23 september 1854. Idem 74, 26 mei 1862. Provinciaal Bestuur 3213, 4 mei 1841. Idem 3215. 9 juli 1841. Idem 3219, 19 augustus 1841. Idem 3220, 31 augustus 1841. Idem 3278, 29 augustus 1843. Idem 3285, 22 november 1843. Idem 4265. Collectie J. van Gils, brief Centraal Bureau der Godshuizen te 's-Hertogenbosch van 4 maart 1983. J. van Gils, „Adriana Cornelia Troeijen, een onderneemster uit de 19e eeuw”, in: *Twee eeuwen Goirlenaren*, deel A (Dongen, 1992) 9–13.

Essex te Engeland, waar hij les gaf aan de *Palmer School*. Zijn broer Hendrik van der Weegen, die komende uit Antwerpen in Goirle was gaan wonen, ontving tot 1913 kaarten en brieven van zijn broer, maar daarna werd het contact verbroken.

4. Willem van Puijenbroek, volgt onder Vbis.

V. ADRIAAN VAN PUIJENBROEK¹², geboren te Goirle op 7 juli 1811, was de grondlegger van de tak van deze familie, die zou gaan behoren tot de dorpselite. Deze klim op de maatschappelijk ladder zou pas rond 1850, kort voor de dood van Adriaan, beginnen. Daarvoor komen geen leden van deze familie voor op de lijsten van de rijkste of notabelste ingezetenen. Pas in 1851 zou Adriaan een bescheiden openbare functie gaan bekleden als lid van het college van zettters.

Toen hij op 20 november 1840 in Helvoirt trouwde met Adriana Cornelia Troeijen, was hij voerman van beroep. Zijn vrouw was geboren te Helvoirt op 21 september 1814 als dochter van de kuiper Jan Troeijen en van Hendrina van Hest. Haar vader is in 1840 woonachtig te Boxtel, maar Adriana Cornelia verbleef in Helvoirt bij Peter Troeijen aan de Kerkstraat. Een jaar eerder was aldaar aan de Achterstraat haar onwettige dochter overleden.

Toen na de Belgische opstand Goirle opnieuw een grensplaats werd, ontpopte Adriaan van Puijenbroek zich als een fervent smokelaar. Op 9 januari 1841 verzocht hij aan de gouverneur van Noord-Brabant om toestemming tot het openen van een winkel in accijnsgoederen. De rijksontvanger in Tilburg zag geen bezwaren, maar adviseerde de gouverneur om inlichtingen in te winnen bij de liniecontroleur in Hilvarenbeek. Liniecontroleur Mulder schreef de gouverneur: „De persoon van A. van Puijenbroek is algemeen als frauduleus bekend, in welke misdrijf hij lange tijd een middel van bestaan heeft gezocht. Een winkel zal dit doen toenemen, waartoe dan ook zijnen woning afgezonderd buiten de kom van de gemeente staande, zeer gelegen is en ik het alzo, in het belang der schatkist niet raadzaam oordeel dat het oprigten eener winkel in voornoemde goederen door uwe excellentie aan A. van Puijenbroek wordt toegestaan.” Het verzoek werd afgewezen, maar op 18 februari 1841 stuurde Van Puijenbroek een nieuw adres aan de gouverneur. Volgens hem was fraude in zijn winkel onmogelijk, *daar mijn huis ten alle tijde aan peiling onderhevig is*.

Opnieuw hield Mulder de toestemming tegen: *A. van Puijenbroek, voerman van Turnhout op Tilburg, was compagnon van zekere Bax, winkelier en bekende fraudeur te Poppel. Overwaarts hij zich over en weder begeeft zoude het plegen van fraude te meer te vrezen wesen, wanneer men aan dezelve, die zoo bekend is zich met den smokkelhandel op te houden, admittie tot het oprigten der verlangde nering verleende. Adressant is ten aanzien zijner bedoelingen tot het plegen van fraude maar al te zeer bekend, dus kan derhalve geen het minste vertrouwen meriteren. Ik meen uwe excellentie ook nog te moeten opmerken dat over het algemeen zoodanige*

neeringdoenden in de grensgemeenten den fraude zijn toegedaan; of zij zijn zelve assuradeurs of zij zijn de handlangers der fraude. Niet zelden gebeurt het dan dat zij de beambten door het verleen van crediet tot hun lokken. Dat crediet blijft voortduren, zoolang zij in de nabijheid geplaatst zijn, en zoo brengt de winkelier den ambtenaar tot een verpligting die den laatst gemelden niet zelden eene toegevendheid moet doen gebruiken, welke in een tegenovergesteld geval niet zou worden gebezigd, zijnde het zelfs meermalen door dezulken beproefd geworden de ambtenaren of dezelve vrouwen tot het verraden der dienstdadigheid in hun belang te winnen, terwijl zij niet zelden, uit hoofden hunner voorkomendheid in het borgen der laatste, praatzuchtigen weten op te wekken en zoo doende te weten komen werwaards hunne mannen zich begeven. Iets wat voor den geraffineerde sluikhandelaar reeds genoeg is om daarna zijne plannen te beramen, terwijl dan, wanneer den ambtenaar naar deze of geene meer verwijderde plaatst wordt verlegd, den winkelier eerst met zijne niet zelden hoog opgelopen pretentiën, getuigen de menigvuldigen hieromtrent ingediende reclames, voor den dag komt en daardoor wel eens het ongeluk van zoodanigen ambtenaar berokkend. Ook daardoor is dan ook ongeraden de gelegenheid te geven tot het doen van winkels aan zoodanige personen als waaronder Van Puijenbroek behoort, wiens compagnon het corrumpereen niet vreemd is en voorzeker ook in dezen wel zijne oogmerken zal hebben.

Op 15 juni 1841 nam Van Puijenbroek nogmaals de vrijheid om vergunning te verzoeken tot oprigting van een winkel in accijnsgoederen als zout, zeep, gedistilleerd, azijn enzovoorts. Volgens hem was de vergunning reeds tweemaal geweigerd, omdat de heren niet genoegzaam bekend waren met de ligging van des adressants woning en in de gedachte verkeerden, dat het geheel aan de uiterste grens was gelegen, waardoor hetzelfde meer aan weigering onderhevig was. Adriaan woonde echter in het dorp in de Kerkstraat slechts 200 passen van het vrije territoir. Bovendien kreeg hij nu steun van burgemeester Van Gorp, die verklaarde dat adressant van goed en onbesproken gedrag is en er nimmer klachten tegen hem zijn ingekomen. Opvallend is nu het advies van liniecontroleur Mulder. Hij noemt Van Puijenbroek een rustig inwoner zijner gemeente, maar de aanraking met de bewoners van het vreemd grondgebied, waar hij bijna dagelijks komt, heeft de vrees voor ontduiking der rechtsbepalingen doen ontstaan. Door de reeds befaamde winkels in de kleine gemeente Goirle zal het debiet des adressants echter niet groot zijn en er zal dus door de beambten genoegzaam kunnen worden gesurveilleerd. Het verzoek van Adriaan werd ingewilligd.

Juist in 1841 en de daarop volgende jaren werd Van Puijenbroek herhaaldelijk betrapt als smokkelaar. In mei 1841 smokkelde hij twee pakken kousen en slaapmutsen met een waarde van f 130. Twee maanden later betrapte grensbeampte Wils de voerman en ondernemer Van Puijenbroek op frauduleuze invoer van een pak

beddetijk met een waarde van f 185,60. Aangifte was volgens Van Puijenbroek *vergeten door drukte en het slechte weder*. Dan volgt de invoer van drie balen katoenen manufacturen door de voerlieden Bax en Van Puijenbroek. Zij betaalden invoerrechten voor 1300 ellen katoen. Bij visitatie bleek dat de partij 1580 ellen groot was. Enkele weken later kregen Bax en Van Puijenbroek opnieuw een proces, nu *wegens het verzwijgen van eenige manufacturen bij invoer*. Het smokkelen van 97 ellen katoen in juni 1843 noemt Van Puijenbroek *een telfout van weinig betekenis*. In november van dat jaar verzwijgt hij *meer dan $\frac{1}{12}$ gedeelte van de door hem ingevoerde beddetijk*.

In 1846 stond Adriaan terecht voor de rechtbank in Den Bosch, wegens de invoer van een aantal kerkboeken, *buiten het koninkrijk gedrukt bij de firma Brepols en Dierkx in Turnhout*. De titel van deze kerkboeken was „Hosanna” en zij waren *een nadruk van eene vertaling uit het Hoogduitsch, waarvan het copijrecht berust bij de firma weduwe H. Bontamps te Venlo*. Juist dit feit was strafbaar. Niet Brepols, maar Van Puijenbroek werd aansprakelijk gesteld voor deze overtreding. Volgens de eis moest hij de verkoopprijs van tweeduizend exemplaren van het betreffende boek vergoeden aan de weduwe Bontamps en bovendien f 100 betalen aan de armen van Goirle. Ten slotte werd hij vrijgesproken, want volgens de Nederlandse wet was *op het kopijrecht eene uitdrukkelijke uitzondering gemaakt voor kerkboeken*.

Van Puijenbroek kreeg in 1849 van de gouverneur van Brabant toestemming om wapens te dragen. Dit naar aanleiding van een brief van burgemeester Van Gorp: *Als voerman van Turnhout op Tilburg komt hij op zeer eenzame wegen, zoals van Poppel langs Rovert op de laatstgenoemde stad, gedurende de wintertijd altijd in de vroege morgen en veeltijds alleen. Aan het publiek is bekend dat hij vaak met eene aanzienlijke som gelds is voorzien en evenmin kan men hem in zijn kwaliteit van reizend koopman met geldswaarden niet zonder gevaar beschouwen. Adressant staat bekend als iemand met een onbesproken gedrag, aan wie de bedoelde wapens veilig kunnen worden toevertrouwd*.

Zeker sinds 1844 was Adriaan naast vrachtrijder en winkelier ook fabrikant van linnen. Sinds die tijd verwierf hij een aantal onroerende goederen: in 1844 van de erven Van der Flaas een turfveld in de Heiningen voor f 12 en een turfveld in de Bolken voor f 31, een jaar later werd hij door koop van de erven Hendrik Voskens voor f 343 eigenaar van een perceel bouwland, in 1847 volgde de aankoop van een dennenbos en een perceel bos en hooiland voor de som van f 196 van de kinderen van Hendrik van der Foelaert.

In 1850 leende hij samen met zijn neef Adriaan van Puijenbroek, linnenventer van beroep, f 1000 van vrouwe Bernardina Godefrida Carolina Rauws, weduwe van Jean Baptist Marie Harduin te Waalwijk. Hij verbond hierbij zijn onroerende goederen, waaronder het perceel bouwland, gekocht van erven Voskens, *met de daarop thans*

Uit de fotocollectie van de auteur.

nieuw gebouwde huijzing tot fabriek. Een jaar later nam hij een hypotheek van f 2000 op zijn onroerende goederen. Geldschietter was nu de koffiehuishouder en vrachtrijder Adriaan Broeckx uit Tilburg.

De laatste levensjaren van Adriaan eindigden tragisch. Hij werd krankzinnig en na aanvankelijk thuis verpleegd te zijn, werd op 8 april 1854 een attest over zijn toestand gezonden aan de arrondissementsrechtbank in Den Bosch. Vier dagen later werd door de officier van justitie de machtiging tot opname getekend en dezelfde dag vond de opname plaats in het zinnelozenhuis Reinier van Arkel aan het Hinthamereind te 's-Hertogenbosch. Daar overleed Adriaan van Puijenbroek ab intestato op 22 juni 1854. Zijn overlijden werd aangegeven door Willem Merckx, directeur van het gesticht, en de knecht Adrianus Wuitenburg.

Zijn weduwe zette de zaak van haar man voort en wordt in 1855 linnenfabrikante en winkelierster genoemd als zij f 200 leent aan Adriana van Tilburg, weduwe van Wilhelmus de Rooij. Tot zekerheid van haar beheer 'verhypothekeerd' zij haar onverdeelde helft van de onroerende goederen ten behoeve van haar kinderen. Een jaar later, op 21 april, hertrouwt zij te Goirle met Gerardus van der Poel, geboren te Diessen op 12 oktober 1814 en woonachtig te Hilvarenbeek. Zijn ouders waren Jan van der Poel en Maria Smits. Van der Poel, smid van beroep, was enkele jaren eerder in Tilburg een vennootschap aangegaan met Peter Merckx onder de firmanaam Merckx & Van der Poel. De doelstelling was *het voor gemene rekening drijven van een ijzersmederij en gieterij.*

Voor de sluiting van het huwelijk werd voor de Beekse notaris een huwelijkscontract opgemaakt, waarin bepaald werd:

- dat er geen andere gemeenschap zal bestaan dan die van vruchten en inkomsten van zowel tegenwoordige als toekomstige roerende en onroerende goederen, als ook van reeds hestaande en toekomstige boeschulden,
- dat de vruchten en inkomsten van beider arbeid en vlijt na aftrek van kosten en lasten van het huwelijk en de huishouding gedeeld zullen worden, ieder de helft.

De bruidegom bracht f 1800 aan contanten in en zijn draaibank en smidsgereedschappen. Deze waarde werd ver overtroffen door de inbreng van de bruid, die naast haar onroerende goederen en een grote voorraad linnen en garen een bedrag van f 9430,68 te vorderen had bij debiteuren in het hele land en f 823,71 bezat aan contanten. Daar tegenover stond een bedrag van f 6.655,55 aan *fabrijs- en winkelschulden*. Voor het sluiten van het huwelijk was door voogd Hubertus van der Weegen en burgemeester Wouter van Gorp een inventaris opgemaakt, waarbij *het actief des boedels* geschat werd op een waarde van f 15.188.

Lang heeft het huwelijk met Van der Poel niet geduurd, want Adriana Cornelia Troeijen overleed te Goirle op 12 oktober 1861. Enkele maanden eerder had zij haar tegenwoordige echtgenoot

Gerard van der Poel benoemd tot voogd over haar vijf minderjarige kinderen.

Het voogdijschap werd na de dood van Adriana Cornelia Troeijen echter niet toegekend aan haar tweede man, maar aan Pieter Troeijen, kuiper te Bostel. Toeziend voogd werd neef Adriaan van Puijenbroek Lodzn. Door zwager Willem van Puijenbroek, fabrikant en herbergier te Goirle, werd de boedel opnieuw geïnventariseerd. Tot de uitgebreide garderobe van Adriana Cornelia Troeijen behoorden *13 witte zakdoeken, 7 vrouwenzakken, 9 voorschoten, 1 zwarte voorschoot, enige lappen, 5 vrouwenomslagdoeken, 2 baaijen rokken, 4 vrouwenkleeden, 1 zwart en een bruijn wollen vrouwenkleed, 2 stoffen dito, 1 zwart lakensche mantel en twee peleriens, 1 omslagdoek, 2 strepen rokken, 3 corsetten, 4 witte rokken, 2 wollen en 2 katoenen rokken, 3 bovendoecken, 2 stoffen falies, 10 vrouwenmouwen en 2 dasjes, 3 vrouwenmutsen in een doos, 7 dito mutsen in een doos, 3 borstrokken, 2 slaapjakken en 1 schoudermantel, 1 paar pantoffels, 2 paar schoenen, 4 zwarte kousen, 10 paar witte kousen, 6 paar witte onderbroeken, en 6 hemden.* Van Adriaan van Puijenbroek waren nog twee broeken, drie onderbroeken, een hemdrok, twee overjassen en *een doos met haar aanwezig.*

De winkelgoederen bestonden uit rijst, grof en fijn zout, zeep, soda, olie, snuif, koffiebonen, peekoffie, thee, gort, suiker, tabak, sigaren, eieren, gedroogde appels en peren, blauwswel, garen en lint, naaigaren, spelden, knopen, kousen, sokken, stoffen, lampkatoen en kaarsen. In de fabriek stonden een groot weefgetouw, een scheerraam, een tafel met schragen, een lessenaar, een balans met schalen en gewichten, een rekmaschine, een spoelgetouw, een koperen ketel, enkele kuipen, tonnen en stoelen, een bierstelling en een baal rijst. Zeven andere weefgetouwen stonden bij de thuiswevers.

Tegenover de schulden ten laste van de boedel, in totaal *f 5.779,24*, stond de waarde van de voorraad linnen, garen, wissels en gereed geld ad *f 8.055,96*, *f 7.271,91* voor de *de pretentiën ten behoeve des boedels volgens het schuldboek* en twee schuldbrieven van ieder *f 200*. Tot de schulden behoorden een rekening van *f 12* van het kerkbestuur van Goirle wegens landhuur, *f 21,50* aan de kostschoolhouder te Duizel, *f 205,07* aan Martien van der Poel te Hilvarenbeek voor geleverd brood en *f 50* aan Van den Hoek & Cie te Waalwijk voor scheepsvracht. Daarnaast was volgens Gerard van der Poel nog *f 700* betaald uit de gemeenschappelijke boedel *tot de opbouw van een nieuwe woning en verbouwing en verbetering van de bestaande bebouwde onroerende goederen.*

Datzelfde jaar verkocht Gerard van der Poel publiekelijk enkele roerende goederen voor een bedrag van *f 648*. Een jaar later vond een boedelscheiding plaats tussen de voogden van de kinderen Van Puijenbroek en Gerard van der Poel, *linnenfabrikant te Goirle en voortzetter van de fabrieks- en winkelnering.* Deze deling zal zeer nadelig blijken voor Gerard van der Poel, die volgens het huwe-

lijkscontract toch de helft zou moeten genieten van de vruchten en inkomsten van roerende en onroerende goederen, *door zijn ijver en vlijt staande het huwelijk verkregen*. De totale waarde van deze goederen werd door de voogden bepaald op een bedrag van f 15.484,06. Na aftrek van de schulden en de inbreng van Adriana Cornelia Troeijen bij haar tweede huwelijk bleef slechts f 637,16 $\frac{1}{2}$ over, waarvan nog eens f 300 werd afgetrokken, zijnde de kosten van de boedelscheiding. Van het restant ontving Gerard de helft, te weten f 168,58. De kinderen Van Puijenbroek kregen een gelijk bedrag plus de inbreng van hun moeder, totaal f 8.486,58. Dit betekende dat de gehele nalatenschap van Adriana Cornelia Troeijen eigendom werd van haar kinderen. Aan Van der Poel werd de *overwinst* van f 168,58 uitgekeerd in contanten.

Woonhuis met fabriek, schop en smederij, erf, tuin, bleekveld en daarop nieuw gebouwde woning werden door Pieter Troeijen voor zes jaar verhuurd aan Gerard van der Poel voor een jaarlijkse huur van f 160. Door deze voogd zou in 1863 ten gunste van de kinderen Van Puijenbroek f 100 geleend worden aan de dagloner Peter Laureijsen.

Enkele jaren later zou de oudste zoon van Adriaan van Puijenbroek, Hendrik, zijn opleiding voltooien en de concurrent worden van zijn stiefvader. Dat was in 1865. Met de voogden van zijn vier minderjarige broers, Cornelis Brouwers, landbouwer te Hilvarenbeek en Adriaan van Puijenbroek Lodzn, linnenfabrikant te Goirle, verkocht hij in de herberg van Willem van Puijenbroek een aantal onroerende goederen: een huis aan de Kerkstraat, bestaande uit twee woningen, en een ernaast liggende bouwplaats werden voor f 915 eigendom van Cornelis van Dun, een perceel hooiland en dennenbos in de Smaldijken werd voor f 200 gekocht door Adriaan Philipsen, Peter Bruers werd voor f 70 eigenaar van een perceel heide in de Heiningen. De weduwe Donders-Tielemans kocht voor f 220 een perceel dennenbos en Leonardus Bruers werd voor f 75 eigenaar van een perceel heide in de Bolken. Hendrik van Puijenbroek kocht voor f 65 een perceel heide in de Krombeemden, waarin hij voor een vijfde deel gerechtigd was.

Datzelfde jaar werden door de kinderen Van Puijenbroek ook een aantal geldleningen verstrekt: f 1000 aan Petrus Carolus Verschuuren, winkelier en kleermaker te Tilburg, f 800 aan Petrus Dupont, schoenmaker te Tilburg, f 1000 aan de Dongense landbouwer Jan de Bie en f 1800 aan Jacobus Wagemakers, bloemist te Tilburg. Op het einde van dat jaar vond de eerste boedelscheiding plaats tussen de kinderen Van Puijenbroek en wel van de contanten en hypotheek. Hendrik van Puijenbroek kreeg zijn aandeel van f 1554,91 in contanten, zijn broers ontvingen hun aandeel in contanten en hypotheek.

In 1870 liep het huurcontract met Gerardus van der Poel af en hij vertrok naar Tilburg, waar hij op 9 maart 1896 als linnenfabrikant in de wijk Oerle zou overlijden.

Opnieuw werden nu de onroerende goederen publiekelijk te koop aangeboden, maar de eerste vijf kopen werden opgehouden ten behoeve van Hendrik van Puijenbroek. Alleen een perceel heide in de Krombeemden werd voor *f* 65 verkocht aan dagloner Adriaan Huijsmans. Bij de daaropvolgende boedelscheiding kreeg Hendrik een huis met erf en tuin en de helft van de welput, -deels op het erf van Hendrik Mutsaers-, een gebouw *thans dienende tot linnenfabriek* met de daarachter staande gebouwen, en nog een huis met tuin en enkele bleekvelden voor de inbreng van *f* 4162. Zijn broers ontvingen ieder *f* 1288 in contanten.

In hetzelfde jaar vond tussen deze broers ook de verdeling plaats van de hypotheeken en schuldvorderingen, welke in 1865 aan hen waren toebedeeld. De voogd van de minderjarige Wilhelmus en Augustinus van Puijenbroek zou van de ontvangen contanten *f* 200 lenen aan Willem van Spaandonk, arbeider te Tilburg en *f* 300 aan de Tilburgse arbeider Antonius Klemans.

(Wordt vervolgd)

VAN PIJNENBURG TOT PAANS

L.F.W. ADRIAENSSEN

Afkortingen

ARAG Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
SAOH Streekarchief Oosterhout

Lange namen verloren wel vaker een lettergreep. Zo schrompelde Van Corffhuysen in tot Corven en Curven, Van Diepenbroeck tot Diepens en Trompenaars tot Trompem en Tromp.

Uit de familie Pijnenburg stammen verschillende takken Paans, Paens en Panen. Te Sprang kreeg de naamsverkorting in enkele jaren tijds zijn beslag, om precies te zijn in de jaren twintig van de zestiende eeuw.

AERT PAYNENBORCHS¹, wiens grootvader Willem Wouter Poynenborch molenaar was te Oisterwijk, woonde te Sprang. In 1496 verscheen voor heemraden aldaar Neel Aert Paynenborchs weduwe met haar gekozen voogd en haar kinderen Peter, Thonis, Jan, Juyt, Ariaen en de onmondigen Lysken en Melis. Samen verkochten zij de helft van een akker te Sprang, *streckende vanden ouden strate ten Bezoeyen stegen erf toe*.²

De kinderen zijn:

1. Peter Aert Paynenborchs en Bayen Hagen geloofden in 1515 een rente van 50 stuivers te betalen uit hun gezeet te Sprang, losbaar met 27 rijnsgulden.³

Twee jaar later bekenden Jan Janss die men noemt Jan Stammen en Peter Aert Paynenborchs aan Jan die Wolff Willems 15 £ Vlaams schuldig te zijn, welk bedrag zij in zes termijnen zouden afbetalen.⁴

Bayen Henrickx die men noemt Bayen Hagen verkocht in 1520 aan Peter Aert Payns de helft van een stuk erf *mette tymmeringe ende geboemt daarop staende, daer Peter voerscreven nu ter tyt op woent, ombedeelt, streckende vande nyeuwer straten ten Spranxschen merdyc toe*.⁵

Blijkens de daarop volgende acte in het schepenprotocol verkocht Peter Aert Paynenborchs aan Heymen Janss *zyn vierdel in alle alsulcken geseet ende hostat metten tymmeringe ende geboemt daarop staende, ombedeelt gelegen inden ambochte vander Sprang, streckende vanden ouden straten ten Bezoeyenschen erf toe, also groot ende cleyn alst voerscreven erf inden Hoefslach gelegen is*.⁶

1. C.H.J. van den Brekel, *Kroniek van de geslachten Pijnenburg en Van den Brekel 1290-1990* (2 dln; Nuenen, 1993) I, 152.
2. SAOH, Sprang R 42, f 74^v, in *prefesto purificationis Marie* 1496.
3. SAOH, Sprang R 42, f 146, f 8 september 1515.
4. SAOH, Sprang R 42, f 153^v, 6 januari 1517.
5. SAOH, Sprang R 42, f 175^v, op *sinte Mathys dach* 1520.
6. SAOH, Sprang R 42, f 175^v, 28 oktober 1520.

7. SAOH, Sprang R 42, f 172^v, op *sjairsdach* 1520.
8. SAOH, Sprang R 42, f 184^v, den *achtsten dach in Sulle* 1522.
9. SAOH, Sprang R 43, f 265, 25 april 1554.
10. ARAG, Staten van Holland voor 1572 1444 (kohier van de 10e penning van Sprang, 1561).
11. SAOH, Sprang R 42, f 222^v, 4 oktober 1528.
12. SAOH, Sprang R 42, f 172^v, *sabato post alteram notum anno XIX*.
13. SAOH, Sprang R 42, f 177, 19 mei 1520.
14. SAOH, Sprang R 42, f 185, 23 april 1522.
15. SAOH, Sprang R 42, f 196, 15 mei 1524.
16. SAOH, Sprang R 42, f 212, 19 mei 1527.
17. SAOH, Sprang R 72, 15 april 1555.
18. ARAG, Staten van Holland voor 1572 1444 (kohier van de 10e penning van Sprang, 1561).

2. Thonis Aert Paynenborchs leende in 1520 jaar 20 rijnsgulden van Laureys Matheeuus, waarover hij elk jaar 25 stuivers rente zou betalen.⁷

Thonis Aert Paynenborchs verkocht in 1522 aan Henric Janssen *enen heemraet wilcoer brief, sprekende van II ryngulden jairlycken renthen*.⁸

Een van Thonis' kinderen:

- A. Joist Thoniss Paeyns en vijf anderen verkochten in 1554 een akker te Sprang.⁹

Joost Thonis Paens bezat in 1561 te Sprang *opt oesteynde, beginnen vande kerckendijck westwaert ende tot den kercken van Sprang toe* 5 hond land en verderop een eigen huis en 1 morgen land, dat hij verhuurde.¹⁰

3. Jan Aert Payns. In 1528 wordt een belending gezien *vanden ouden strate ten Bezoeyen erf toe*, naast het erf van Jan Aert Payns en Heyl Rommen met hun kinderen.¹¹
4. Juyt Aert Paynenborchs, vermeld in 1496.
5. Ariaen Aert Paynenborchs beloofde in 1520 elk jaar 45 stuivers te betalen over het door hem geleende kapitaal van 60 schilden 14 stuivers.¹²

Lemmen Paep verkocht kort daarna aan Ariaen Aert Paynenborchs een stuk erf, dat hij weleer had gekocht van Jan Janss die men noemt Jan Stammen en dat grensde aan het erf van de koper. Jan Stammen had het verkregen van zijn huisvrouw bij het overlijden van haar vader, Aert Paynenborch.¹³

Ariaen Aert Paynenborchs beloofde in 1522 aan Mathe Peter Dirc Rommen dochter elk jaar met Pasen een rente van 2 rijnsgulden te betalen.¹⁴

Ariaen Aert Payns bekend in 1524 aan Ariaen Matheeuus ten behoeve van diens broer Laureys Matheeuus 16 schilden 14 stuivers schuldig te zijn. Elk jaar op vastenavond zou hij een rente van 14 stuivers betalen.¹⁵

Arien Aert Payns leende vervolgens van Mary Goeyaerts 36 rijnsgulden, waarvoor hij elk jaar op 19 mei 2 rijnsgulden zou betalen, *te weten enen stuyver voer eenen stuyver I vueriser, voer II stuyvers I oert, I philippusgulden voer XXV stuyvers, enen gouwen overlansche gulden voer XXVIII stuyvers ende alle anderen penningen, goude ofte silveren, na gelycken werken*.¹⁶

Twee van Ariens kinderen:

- A. Jacop Ariaen Paens beloofde in 1555 aan Tonis Meeuss 60 carolusgulden te betalen op de drie komende Lichtmissen.¹⁷

Jacop Ariaens Paens bezat in 1561 een huis met 5 hond land aan de noordzijde van de Nieuwestraat te Sprang en land op de Vaart aldaar.¹⁸

- B. Aert Ariaens Paens bezat in 1561 een huis en 11 hond land aan de noordzijde van de Nieuwestraat onder Sprang.¹⁸

19. SAOH, Sprang R 42, f 137^v, 19 april 1514.
20. ARAG, Staten van Holland voor 1572 374 (kohier van de 10e penning van Sprang, 1543).
21. SAOH, Sprang R 42, f 150, 21 juni 1516.
22. SAOH, Sprang R 42, f 195, 27 maart 1524.

6. Lysken Aert Paynenborchs was onmondig in 1496. In 1514 verkocht Lambert Gherits Paep een stuk erf, strekkende van Ariaen Aertss erf noordwaarts tot de grote straat, oostelijk gelegen aan het land van Cornelis Aert Paynenborchs weduwe en westelijk aan Lysbeth Aert Paynenborchs dochter.¹⁹ In 1543 bezat Gillis Jans een hofstad te Sprang tussen de erfenissen van Lys Paens en Meelis Paens.²⁰
7. Melis Aert Paynenborchs, onmondig in 1496, beloofde in 1516 16 rijns gulden te betalen aan Laureys Matheus Hoeren.²¹ Melis Aert Payns bekende in 1524 aan Adam van der Duyn, ambachtsheer van Sprang, 15 rijns gulden schuldig te zijn, waarvoor hij jaarlijks met halfvasten een rijns gulden zou betalen.²²

Seksuele voorlichting in 1713

Antony Aelberts Woestenborgh te Diessen vree met Cathelyn Aelbert Peters, die ten gevolge daarvan beviel van een kind. De moeder en haar familie vonden dat er maar moest worden getrouwd: *waeren sij malcanderen eens goet genoeg geweest, sij malkanderen wel meerder maelen goed genoeg konde wesen.* Daarop antwoordde de onwillige vader, *dat hij het selve noijt soude doen, ende maer eens met haer te doen hadde gehad, int hoiijvelt int Diessens Broeck.* Anthony werd toen te gemoet gevoert (...), *dat eenmael genoeg en soo veel als hondert maelen was, ende dat men het met geen stucken en brocken en maeckte.*

Woestenburgh bleef dwars liggen en zei het te betwijfelen of men een kind kon maken *als men sijn natuer niet en schoot.* Hij verklaarde pertinent nooit met Cathelyn te zullen trouwen en dat *Den Bosch eerder Spaens soude werden, als hij haer soude trouwen.* Hij raadde de ongehuwde moeder aan een ander te vaderen, want er liep tegenwoordig genoeg vreemd volk langs de straat.

Uiteindelijk heeft Anthony Woestenburgh om wederzijds schande te voorkomen Cathalyn een schadevergoeding betaald.¹

1. Streckarchief Oisterwijk, Hilvarrenbeek R 175, f 92^v, 5 april 1713. R 208, ongef., 14 maart 1713.

UIT-DE BOEKENKIST

B.J. van Spaendonck, *Gerard Cornelis van Spaendonck (1804–1873). Enkele facetten van de Tilburgse samenleving in het midden der negentiende eeuw* (Tilburg, 1995)

De redactie van de gerenommeerde reeks van het blauwe boekje (*Nederland's Patriciaat*) heeft het, wat betreft de in de reeks te publiceren genealogieën, altijd moeilijker gehad dan die van het rode boekje, welke een formeel criterium (erkenning van adel, verheffing in de adelstand en verlening van adel aan niet-adellijke geslachten, en inlijving van buitenlandse adel, alles bij gunstbetoon van de Nederlandse vorste) ter beschikking stond. Lang leek de blauwe reeks een voorplein van de rode. Er verliepen nog een aantal jaren na de Tweede Wereldoorlog en de hervatting van de uitgave, voordat de redactie van het blauwe boekje uitsprak dat het niet de bedoeling was zich te beperken tot families met telgen van erkende nationale betekenis. Spoedig daarna werd in de blauwe reeks de genealogie van de oer-Tilburgse familie Van Spaendonck opgenomen. Doordat in de uitgaven der genealogieën een beperking wordt aangebracht door in de kop met een stamreeks te werken tot een persoon is bereikt, doorgaans levend in de tijd van het koninkrijk, met nageslacht dat op de hogere sporten van de

maatschappelijke ladder staat, blijft de vlag de lading dekken.

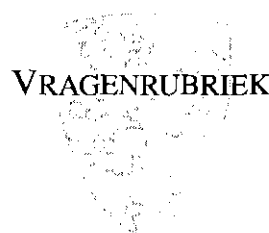
Met de talrijke dragers van de naam Van Spaendonck (op allerlei manieren gespeld) in Tilburg komen we dan uit bij de zoon van de plaatselijke rentmeester van de buitenlandse vorst (Willem VIII, landgraaf van Hessen-Kassel, die de heerlijkheid Tilburg en Goirle had verworven), Jan Anthonie Sebastiaan van Spaendonck (1755–1831), wiens verwanten van moederszijde zich bezig hielden met lakennijverheid en geen nageslacht voor opvolging in de beroepsbezigheden hadden.

Het derde huwelijk van Jan Anthonie Sebastiaan van Spaendonck hrengt hem in relatie met de familie Suys, waarvan de leden met textielzaken in de achttiende eeuw al succes hadden en zich, bij de eerste gelegenheid voor katholieken, politiek roerden als patriot.

De schrijver wijdt zijn werk aan een zoon van het echtpaar Van Spaendonck-Suys, zijn betovergrootvader. Er zijn van deze persoon wat bescheiden van persoonlijke en zakelijke aard bewaard gebleven. Er wordt bijzondere aandacht aan besteed, omdat van de tijd voorafgaande aan de invoering van mechanische getouwen rond 1870 slechts van een vijftal Tilburgse industriële bedrijven gegevens bewaard zijn gebleven. En tevens omdat de auteur zich heeft beziggehouden met enkele onderwerpen van de plaatselijke geschiedenis, waarmede Gerard Cornelis van Spaendonck bij zijn maatschappelijke activiteiten in de armenzorg, de gemeentelijke politiek en de Kamer van Koophandel en Fabrieken van doen heeft gehad. Deze onderwerpen zijn grondig en met veel gevoel voor het fragmentarische cijfermateriaal behandeld.

Meer biografisch getint zijn de

hoofdstukken en delen waarin Gerard Cornelis van Spaendonck als invloedrijk man in zijn familiekring en zijn familiebedrijf wordt besproken. Voor wie alleen een 'aangeklede stamboom' verlangt, die voldoet aan de aan een genealogie te stellen eisen, vindt in de hier bedoelde hoofdstukken een prachtig voorbeeld van hetgeen met grote speurzin en scherpe ontleding is te bereiken.

VRAGENRUBRIEK

Vragen

Van der Mispel(en)

Roelof Adams van der Mispel(en) uit de meierij van Den Bosch trouwde te IJsselstein in 1689 met Grietje Frederiks van Nes. Wie was Roelof, waar kwam hij vandaan, wie was zijn familie?

Mahie, Balley, Soubain, Colonnez

Wie weet iets over de families Mahie – Mathie – Mattie, Balley – Balén – Balleux – Ballet, Sauboin en Colonnez, die voor 1700 in de doop-, trouw- en begraafboeken van 's-Hertogenbosch voorkomen?

Lensvelt, Lijnsfeldt

Mijn genealogische onderzoek naar de familie Le(ij)nsv(f)el(d)t is blijven steken in een vermelding van *Het Lensvelt* in een aardrijkskundig woordenboek. Hoewel de oudst bekende voorvader in het begin van de zeventiende eeuw te Dussen woonde, zou Het Lensvelt in Voorst (Gelderland) liggen. Navraag bij de archieven van Voorst, Twello en Gendringen leverde echter geen resultaat op. Kan

iemand mij op het spoor zetten van andere bronnen of anderszins informatie verstrekken over het geslacht Lensvelt uit Dussen?

Martens en de molen te Waspik

Maria van Rosmalen (1787–1844) was molenaars te Made, waarschijnlijk op *De Zeldenrust*. Haar zoon Jan Baptist Martens (1818–

1888) was molenaar te Waspik op een molen die hij zelf liet bouwen en die in 1840 à 1850 werd opgeleverd. Later werd de molen overgenomen door zijn zoon Adrianus Martens (1864–1922). De broer van Adrianus Martens was de bouwheer van *De Onvermoeide* te Raamsdonkveer.

Wie weet meer over de molen te Waspik? Niet bekend is in welke straat deze heeft gestaan. Er schijnt van de molen nog een deel te bestaan, ingebouwd in een werkplaats, maar welke is onbekend. Ook alle gegevens over de familie Martens zijn welkom.

Aan dit nummer is meegewerkt door:

Drs G.J.A. Schampers, Irenestraat 42, 5401 CJ Uden

P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget, Dr Hermanslaan 36, 5348 JK Oss

† J.A.M. Smulders, Koningsvaren 4, 5062 JA Oisterwijk

P.G.A.M. Peeters-Veraart en dr E.G. Boeren, St. Janstraat 100, 4714 EJ Sprundel, en Van den Houtestraat 16, 4715 AK Rucphen

L.F.W. Adriaenssen, Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

J. van Gils, Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek

Colofon:

De Brabantse Leeuw verschijnt vier maal per jaar en is een uitgave van de Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening. Per jaargang bedraagt de abonnementsprijs f 39,50 voor Nederland en België, elders f 42,50. Nieuwe abonnees krijgen de eerste jaargang voor f 25.

De redactie wordt gevormd door drs L.F.W. Adriaenssen (voorzitter), mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J. van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, A.J.A. van Loon, J.W.M. Weijs en ir J.G.N.M. van der Zanden.

Correspondentie-adres voor het toezenden van artikelen, recensie-exemplaren, mededelingen en vragen en antwoorden, alsook voor het opgeven van abonnementen en bestellen van oude nummers en jaargang: Postbus 1104, 5200 BD, 's-Hertogenbosch.

INHOUD

Van Gansewinkel	<i>Drs G.J.A. Schampers</i>	1
Van Bousel	<i>P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget</i>	4
Een geslacht Smulders (Smeulders)	<i>† J.A.M. Smulders</i>	13
Het Rucphense geslacht Commissaris	<i>P.G.A.M. Peeters-Veraart en dr E.G. Boeren</i>	22
Het altaar van Maria Magdalena te Hilvarenbeek	<i>L.F.W. Adriaenssen</i>	34
Nijver en notabel Goirle	<i>J. van Gils</i>	45
Van Pijnenburg tot Paans	<i>L.F.W. Adriaenssen</i>	60

Sprokkelingen	21, 44, 62
Uit de boekenkist	63
Vragenrubrick	63

DE BRABANTSE LEEUW

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE

DE BOSSCHE MEESTER MET DE RIKSAPPEL EN ZIJN FAMILIE

G.C.M. VAN DIJCK

Afkortingen

GAH Gemeentearchief 's-Hertogenbosch

De uitgebreide tentoonstelling „Zilver uit 's-Hertogenbosch” in 1985 toonde onder nummer 6 van de fraaie catalogus een kelk uit 1493 van de „meester met de rijksappel”. Korte tijd later kwam ik tot de identificatie van deze meester, maar ik wijdde er geen aparte publikatie aan.

Toen ik vervolgens dezelfde kelk zag op de onlangs gehouden tentoonstelling over Memling te Brugge, en nog steeds onder de naam van de rijksappelmeester, leek het me meer dan wenselijk de naam van de meester bekend te maken. We hebben hier te doen met Folkard Hendrikszoon van den Dijk.

Deze meester kwam waarschijnlijk uit Geldrop of omgeving, waar de familie Van (den) Dijk tot op heden woont. Het meester-teken van Folkard was identiek aan het familiewapen Van Dijk, namelijk de rijksappel of globe, overtopt door een kruis als teken van het universalisme van het christendom. Zie hierover uitgebreid het boekje *Genealogie Van Dijk* (Culemborch, 1966) van ondergetekende. Dit meesterteken, tevens familiewapen, kwam in Noord-Brabant slechts zelden voor, zodat deze zilversmid met dit wapen, afkomstig uit de Kempen en met de naam Van Dijk, tot deze familie moet behoren.

Folkard wordt vermeld in de Bossche samenleving als goudsmid sinds 1458¹ tot voor 1502.² Hij was gegoed te Macharen (via zijn vrouw), maar ook in zijn geboortestreek, namelijk te Mierlo en Bakel.³ Hij bewoonde een huis in de Hinthamerstraat.⁴ Van de produkten die deze oudere stadsgenoot van Jeroen Bosch maakte is slechts de genoemde kelk bewaard gebleven. Hij wordt door deskundigen als voorbeeld van topkwaliteit bestempeld.

Merkwaardig is het dan te constateren dat noch de Illustre Lieve Vrouwebroederschap, noch de godsbuizen of de Heilige-Geesttafel bij deze goudsmid bestellingen hebben geplaatst. Folkard had een broer, Jan Hendriksz van (den) Dijk, die priester was.⁵ Zelf trouwde hij Elisabeth, dochter van Jan van Nyfterick uit het land van Macharen.⁶ Zij was in 1502 inmiddels hertrouwd met Willem van Elsen, zodat de veronderstelling dat Folkard rond de eeuwwisseling gestorven zal zijn realistisch is.

1. GAH, R 1802, f 36.

2. GAH, R 1277, f 210.

3. GAH, R 1491, f 112^v. R 1802, ff 36 en 64^v.

4. GAH, R 1232, f 416, 22 maart 1462.

5. GAH, R 1238, f 301^v, 27 februari 1469; f 371, 15 september 1469.

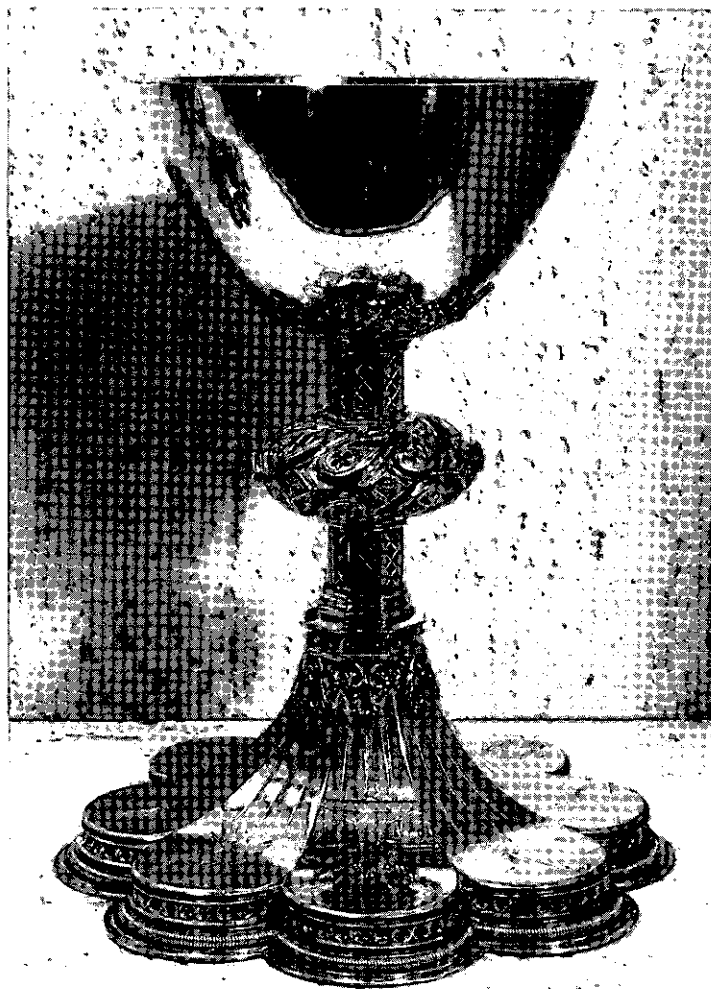
6. GAH, R 1256, f 295, 12 mei 1487.

Uit het huwelijk is slechts een zoon bekend, namelijk Hendrik van (den) Dijk, wiens beroep koopman was. Hendrik overleed voor 29 maart 1530⁷ en woonde aan de Markt.⁸ Hij huwde Zoeta, dochter van Arnold van Teeffelen, was een welgestelde kramer en hezat meerdere huizen in de stad.⁹ Zijn vrouw, dochter van Arnold en van Agnes N., was mede-erfgenaam in het huis *De Zwarte Arend* in 1523.¹⁰

Zij kregen zes kinderen, te weten:

1. Anna van Dijk trouwde met Engel Stevens van Lennick.¹¹

Kelk van de meester met de rijksappel.
(Foto A.C.L. Brussel)

7. GAIL, R 1311, f 56.

8. GAH, Oud archief B 12.

9. A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500-1810* (3 dln: 's-Hertogenbosch. [1911-1914]) in voce.

10. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 435.

11. GAH, R 1331, f 120, 8 april 1540. R 1333, f 403v, 28 februari 1541.

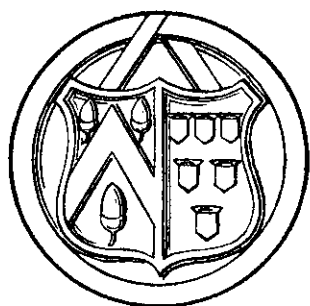
12. GAH, Oud archief A 5.

13. GAH, R 1338, f 59.

14. GAH, R 1342, f 107, 20 december 1544.

15. GAH, R 1418, f 231.

2. Folkard van Dijk, genoemd naar zijn grootvader, geboren in 1500¹², trouwde met Maria Dircks van Voorn.¹³ In tweede huwelijk trouwde hij met Catharina natuurlijke dochter Jan Arnolds Heys alias Loyens.¹⁴ Zij werd door de keizer gelegitimeerd in 1560.¹⁵ Folkard testeerde op 11 mei 1553.¹⁵ Hij wordt tevens vermeld als buitenpoorter van de stad, waar-

Grafzerk van de ouders van Willenis van Reys. Uit: C.F.X. Smits, De grafzerken in de kathedrale Sint Janskerk van 's-Hertogenbosch ('s-Hertogenbosch, 1912) 321.

16. GAH, Oud archief B 59.

17. GAH, Oud archief C 166.

18. GAH, Oud archief B 84.

19. GAH, R 1850, 30 september 1589.

20. Van Sasse van Ysselt, *De voornameme huizen*, I, 183; III, 481.

21. GAH, R 1850, f 146. R 1536, f 151. R 1418, f 231.

22. GAH, R 1388, f 354vv.

23. GAH, Oud archief A 5.

24. GAH, R 1388, f 354.

25. J.Th.M. Melssen, „Een Bossche familie zwermt uit... De familie Pelgrom (van Drieli)”, *De Brabantse Leeuw*, XXVI (1977) 117.

26. GAH, R 1459, f 222v.

27. GAH, R 1326, f 314.

28. GAH, Oud archief C 166.

29. GAH, Oud archief D 171.

30. GAH, R 1323, f 369, 7 maart 1536.

schijnlijk omdat hij zich te Antwerpen vestigde.¹⁶

In 1562 nam hij deel aan de stadsloterij en kocht hij liefst 143 loten.¹⁷ Nog in 1578 kocht hij een huis Achter het Wild Varken van Peter van Valckenborch.¹⁸

Tussen 1578 en 1589 moet hij gestorven zijn. Zijn dochters Soeta en Geertruid erfden het vaderlijke huis *De Leeuwenburg* in 1589, toen de erfdeling plaatsvond.¹⁹

Kinderen uit zijn eerste huwelijk waren:

- A. Soeta van Dijk, genoemd naar haar grootmoeder, huwde Willem van Reys, raad en pensionaris van 's-Hertogenbosch, zoon van Reinder Hendriks van Lennick alias Van Reys en van Jenneke N.²⁰
 - B. Geertruyd van Dijk trouwde met Paulus Ambrosiuss van Gerwen.²¹
3. Jan van den Dijk trouwde met Sophie Jans van der Haer uit Gorinchem, dochter van mr Jan en van Sophia Hendriks. Het echtpaar Van Dijk-Van der Haer verhuisde naar Antwerpen, waar Sophie testeerde op 6 december 1564. In Den Bosch testeerde zij opnieuw op 25 maart 1566.²² Kinderen uit hun huwelijk waren:
- A. Jan van Dijk, geboren in 1536²³, is op jonge leeftijd gestorven.
 - B. Francois van Dijk, van wie alleen bekend is dat hij drie buitenechtelijke kinderen verwekte.²⁴ Hij woonde vermoedelijk te Antwerpen.
 - C. Anthonia van Dijk trouwde met Gerard Pelgrom, zoon van Frans Pelgrom en van Margriet Kemps. Zij woonde aanvankelijk te Antwerpen, later te Neurenberg. Daar overleed hij op 5 maart 1587. Zijn vrouw stierf er op 27 september 1575.²⁵ Sommige van hun kinderen verhuisden via Hamburg naar Amsterdam en verkeerden in goede welstand.
 - D. Sophia van Dijk trouwde met Willem Arnd Monicx. Zij werden de ouders van Willem en van Johanna Monicx (getrouwd met Hans Wolphaerts), wier dochter Johanna Wolphaerts trouwde met Pieter Pels te Amsterdam.²⁶
- De ouders Jan van Dijk en Sophie van der Haer waren zeer rijk.²⁵

4. Andreas van (den) Dijk trouwde voor 13 september 1537²⁷ met Agnes Hoen, dochter van Peter Rutgersz Hoen en van Heilwich Robbert Jan Smeets. Hij overleed te 's-Hertogenbosch voor 1562, toen zijn weduwe met haar vijf kinderen deelnam aan de stadsloterij.²⁸

Kinderen uit dit huwelijk:

- A. Soetken van Dijk.
- B. Dorffa van Dijk, geboren in 1533.²⁹
- C. Peterken van Dijk.
- D. Hendrik van Dijk, priester.³⁰

31. GAH, R 1323, f 369, 7 maart 1536.
R 1311, f 56, 29 maart 1530.
32. GAH, R 1412, f 573, 11 maart 1578.

5. Dorffa van (den) Dijk huwde eerst Jan Floris Jans en vervolgens Livinus van Rode alias Van Vierssen.³¹ Haar dochter Petronella van Rode trouwde met Willem Jansz van Loon en haar zoon Jan van Rode met Margaretha Willems.³²
6. Mechteld van (den) Dijk.

De Bossche Van Dijcken behoorden in de jaren 1450–1570 tot de bovenlaag van de samenleving en waren verwant aan de families Van Broeckhoven, Van Breugel, Reys, Pelgrom, Monicx en Van Gerwen. Via Antwerpen, Neurenberg en Amsterdam zochten de nakomelingen in de vrouwelijke takken expansie elders.

Conclusie van deze bijdrage moge zijn dat heraldiek nog steeds een belangrijke schakel is voor de identificatie van ons erfgoed uit de vijftiende en zestiende eeuw. Ook de „Meester van Coudewater” zal binnen afzienbare tijd geïdentificeerd worden, evenals de beeldhouwer van het Heilig-Geesthuisreliëf. De donateurs op het drieluik van Jeroen Bosch te Boston (leden van de Illustre Lieve Vrouwebroederschap) laten zich tot op heden nog niet raden, maar ook dat probleem zal worden opgelost.

Huwelijkstoestemming voor een stervende

Theodoor Ruijsch (Diederick, Dirck), commissaris van de monsterring en raad van 's-Hertogenbosch, was ernstig ziek en wilde trouwen. Door de stadsdokter Christophorus de Cock van Kerckwijck liet hij verklaren dat hij verwachtte snel te zullen sterven. Schepenen vonden toen goed dat Theodoor de verplichte huwelijksaankondingen op drie achtereenvolgende zondagen in een keer zou doen op de trouwdag.¹

De bruid, Hendrika Elisabeth van Bijsterveld, kwam uit Herwijnen. Zij trouwden in Den Bosch op 29 oktober 1678. Theodoor overleefde niet alleen zijn bruiloft, maar ook zijn vrouw, en hertrouwde op 6 september 1681 te 's-Hertogenbosch met Eleonora Weijlde.² Met haar testeerde hij op 26 maart 1682³ en van haar werd hij weduwnaar op 11 mei 1684.

Theodoor Ruijsch testeerde op 16 maart 1705 en 18 januari 1715.⁴ Het laatste testament was besloten en werd op 21 augustus 1715 geopend op verzoek van zijn dochter Florentina Ruijsch. Theodoor was gestorven op 15 augustus 1715 en werd begraven in de Sint Jan.⁵

P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget
Dr Hermanslaan 36, 5348 JK Oss

1. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Oud archief, stadsresoluties A 74, f 129, 28 oktober 1678.
2. A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500–1810* (3 dln: 's-Hertogenbosch, [1911–1914]) I, 182, 183.
3. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2747, f 626.
4. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2741, f 119. N 2970, f 145.
5. C.F.X. Smits, *De grafzerken in de kathedrale Sint Janskerk van 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1912) 354.

Afkortingen

OAA	Oud administratief archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAO	Streekarchief Oirschot
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

(Vervolg van de vorige jaargang, p. 246)

V. DIRCK JANS VAN NUENEN⁴⁵ is te Oirschot gedoopt op 9 januari 1696 en is er overleden op 8 oktober 1759. Hij trouwde te Oirschot op 9 februari 1721 met Anneken Dielis van Berendonck, dochter van Dielis Jansen van Berendonck en van Maria Paulus van Cuyck, gedoopt op 16 augustus 1696 te Oirschot, aldaar overleden op 29 september 1759.

In december 1723 verkocht Dirck samen met de kinderen van Jan Ansem Goossens een stede te Spoordonk, die in september 1724 werd genaderd.⁴⁶ Van Philip de Cort huurde Dirck in 1725 de neerhuizing bij diens kasteel 'den Bergh' te Oirschot voor een jaarlijks voorlijf van f 50:0:0, naast meerdere andere lasten⁴⁷ In 1737 woonde hij in een huis van kinderen van heer Bullenscheyn⁴⁸ en in 1741 heette hij te wonen aan gene zijde van de watermolen in de herdgang van Spoordonk.⁴⁹ Later was hij pachter van de hoeve 'de Cattenbergh' te Spoordonk, die in 1759 werd verhuurd aan Jan Spierings.⁵⁰ Toen was Dirck inmiddels overleden en aan het einde van dat jaar verkochten zijn kinderen de landbouwgereedschappen (karren, ploeg, eg, vee).⁵¹

Een jaar later verkochten Nicolaes, Jan en Paulus Dircx van Nuenen, allen wonend te Oirschot, alsmede Hendrick Jansse Coopal, man van Jenne Maria Dircx van Nuenen, wonend te Diessen, en Arnoldus van Eeten, man van Petronella Dircx van Nuenen, wonend te Hilvarenbeek, mede voor hun minderjarige broer Peter van 22 jaar en hun minderjarige zuster Johanna van 20 jaar, aan genoemde Nicolaes Dircx van Nuenen een perceel groes, genaamd *de Drie Euselkens*, 4 lopense groot, en een perceel teulland, genaamd *de Heij Acker*, lopense groot, beide gelegen in de herdgang Spoordonk binnen de vrijheid en heerlijkheid van Oirschot.⁵²

De kinderen waren:

1. Jan Dirk van Nunen, volgt onder VI op pagina 71.

45. SAO, Oirschot R 266, f 268, 1725. R 268, f 282, 5 mei 1737.

46. SAO, Oirschot R 265, f 214^v, 1723; f 248^v, 1724.

47. SAO, Oirschot R 266, f 299, 10 maart 1725. *Campinia*, XIII (1983), 201.

48. SAO, Oirschot R 294, 1737.

49. SAO, Oirschot R 269, f 157.

50. SAO, Oirschot R 273, f 321. *Campinia*, XIII (1983) 206.

51. SAO, Oirschot R 301, f 279, 17 december 1759.

52. SAO, Oirschot R 249, f 310, 13 maart 1760.

2. Nicolaas Dirk van Nunen is gedoopt op 6 november 1722 te Oirschot en overleden na 1782. Op 9 februari 1755 trouwde hij te Oirschot met Wilhelmina Aart Brabers; wegens een vierdegraadsbloedverwantschap kregen zij dispensatie. Wilhelmina werd ook Jacoba genoemd, zodat haar roepnaam Mijntje zal zijn geweest (van Jacomina). Zij was een dochter van Aert Peter Brabers en Maria Cornelis Snellaert, is geboren te Oirschot en stierf aldaar op 7 november 1782.

In 1765 maakten beide echtelieden hun testament voor schepenen van Oirschot; zij was toen ziek.⁵³

Uit dit huwelijk zijn geboren:

- A. Maria Nicolaas van Nunen is op 14 december 1756 te Oirschot gedoopt en aldaar overleden op 17 november 1782.
 - B. Dielis Niclaas van Nunen⁵⁴, gedoopt op 2 mei 1758 te Oirschot, verhuisde in 1790⁵⁵ naar Hooge en Lage Zwaluwe, waar hij is overleden op 12 januari 1806. Hij is op 28 augustus 1791 te Hooge en Lage Zwaluwe getrouwd met Johanna Frank Hoolaars uit Hooge Zwaluwe.
 - C. Theodorus, te Oirschot gedoopt op 7 mei 1761. Mogelijk is hij identiek aan de Theodorus van Nunen, die is overleden te Hooge en Lage Zwaluwe op 17 november 1798.
 - D. Johanna, gedoopt op 19 maart 1765 te Oirschot.
3. Johanna Maria, op 7 april 1725 te Oirschot gedoopt.
 4. Dielis Dirck van Nunen, te Oirschot gedoopt op 12 november 1726, is aldaar overleden op 28 september 1752.
 5. Johanna Maria Dirck van Nunen is op 22 december 1728 te Oirschot gedoopt en trouwde aldaar op 19 februari 1754 met Hendrik Jan Coopal, met wie zij zich begin 1758 te Baarschot onder Diessen vestigde⁵⁶, samen met hun op 25 augustus 1755 te Oirschot gedoopte dochter Deliana. Johanna Maria overleed voor februari 1775, in welke maand haar nagelaten bezittingen werden geïnventariseerd.⁵⁷
 6. Paulus Dirk van Nunen, gedoopt op 18 december 1730 te Oirschot overleed na 1760.
 7. Maria Anna, te Oirschot gedoopt op 17 oktober 1732 en daar overleden op 28 oktober 1732.
 8. Petronella Dirk van Nunen is op 23 februari 1734 te Oirschot gedoopt en aldaar overleden op 6 december 1813. Op 27 januari 1760 trouwde zij te Oirschot met Arnoldus van Eeten uit Hilvarenbeek, met wie zij zich aldaar vestigde.⁵⁸ Arnoldus was een zoon van Sebastiaan van Eeten en van Christina van Esch en is te Hilvarenbeek gedoopt op 6 december 1730. Op 15 augustus 1796 is hij te Oirschot overleden.
 9. Peter Dirks van Nunen, volgt onder VIbis op pagina 74.
 10. Johanna Dirk van Nunen, te Oirschot gedoopt op 13 januari

53. SAO, Oirschot R 285, f 212^v.

54. SAO, Oirschot R 254, f 271, maart 1786.

55. SAO, Oirschot R 278, f 42, 31 december 1790.

56. SAO, Oirschot R 273, f 188, 19 februari 1758.

57. SAO, Oirschot R 275, f 310.

58. SAO, Oirschot R 274, f 37^v, 3 november 1761.

1740, kreeg op 19 januari 1767 van regenten van Oirschot een borgbrief voor vestiging te Hilvarenbeek. Op dezelfde dag trouwde zij aldaar met Jan Jan van den Broek, die van Hilvarenbeek geboortig was, maar te Middelbeers woonde.

Jan hertrouwde op 26 oktober 1788 te Westelbeers met Mie Catharina Doorakkers, weduwe van Marten Hulseman.

VI. JAN DIRK VAN NUNEN is gedoopt op 14 november 1721 te Oirschot en aldaar overleden op 31 oktober 1791. In november 1792 werden tot voogden van zijn drie minderjarige kinderen Johannes Adriaen Veraa en zijn zoon Dielis Jan van Nunen aangesteld.⁵⁹

Jan is op 6 december 1750 te Oirschot getrouwd met Anna Hendriks van Geffen, dochter van Hendrik van Geffen en van Hendrica Schraets, gedoopt op 9 oktober 1730 te Oirschot, overleden op 12 februari 1781 aldaar. Zij had eerder een verhouding gehad met Petrus van Bommel, van wie zij in augustus 1750 een bastaard had gekregen.

Drie dagen na het huwelijk kocht Jan van Nunen een hoeve te Spoordonk voorbij de watermolen.⁶⁰

Uit dit huwelijk:

1. Maria van Nunen is op 13 februari 1752 te Oirschot Johanna Maria gedoopt. Zij was landbouwster en overleed in haar geboorteplaats op 19 september 1822. Op 19 februari 1786 was zij aldaar getrouwd met Hendrik van de Wal, gedoopt te Oirschot op 17 maart 1748, landbouwer, aldaar overleden op 10 april 1826 aldaar. Uit dit huwelijk nageslacht.
2. Dielis Jans van Nuenen⁶¹, te Oirschot gedoopt op 25 november 1753, werd aldaar begraven op 31 oktober 1800. Zijn weduwe verkocht in 1806 een keuken, weefkamer en kelder.⁶²

Dielis is op 19 februari 1792 te Oirschot getrouwd met Johanna Maria Jacobs van Hout, dochter van Jacobus van Hout en Maria de Roy, te Oirschot gedoopt op 6 juli 1761 en aldaar overleden op 5 april 1793 aldaar.

In tweede echt trouwde Dielis van Nuenen te Oirschot op 6 september 1795 met Deliana Gerard Merx, dochter van Gerardus Merx en van Helena Franciscus van Hout, gedoopt op 1 maart 1756 te Oirschot, overleden op 7 augustus 1832 aldaar.

De kinderen uit het eerste huwelijk waren:

- A. Jan Dielis van Nunen, smid, is te Oirschot gedoopt op 14 januari 1793 en trouwde aldaar op 25 juni 1826 met Johanna Noyen. Deze dochter van Hendrik Noyen en Maria van Delft is te Oirschot gedoopt op 3 januari 1799 en stierf daar op 8 oktober 1827.

Jan hertrouwde te Oirschot op 22 juni 1828 met Maria Catharina van den Heuvel, dochter van Johannes van den Heuvel en van Johanna Maria Smits. Zij is te Oirschot gedoopt op 19 augustus 1790 en stierf aldaar op 18 augustus 1866.

59. SAO, Oirschot R 286, f 208.

60. SAO, Oirschot R 248, f 240, 9 december 1750.

61. SAO, Oirschot R 279, f 12^v, 1795.

62. SAO, Oirschot R 259, f 28^v, 1806.

Uit het tweede huwelijk:

- B. Hendrik Dielis van Nunen, verver en glazenmaker, is te Oirschot geboren op 3 maart 1796 en stierf te Bergen op Zoom op 18 september 1850. Aldaar was hij op 5 december 1839 getrouwd met Petronella van Tongeren, dochter van Arnoldus van Tongeren en van Petronella Leenaerts. Zij is te Bergen op Zoom gedoopt op 11 juli 1807 en stierf aldaar op 9 juni 1872.
- C. Johanna Maria, te Oirschot gedoopt op 6 augustus 1797 en daar overleden op 22 juli 1800.
- 3. Hendrina Jan van Nunen (ook Henrica), te Oirschot gedoopt op 12 juli 1755, stierf te Lage Mierde op 14 oktober 1831. Nadat zij op 3 februari 1782 te Oirschot was getrouwd met Arnoldus Andries Kuypers, verhuisde zij in 1783 naar Lage Mierde. Arnoldus kwam uit Moergestel en stierf te Lage Mierde op 27 november 1793. Hendrina hertrouwde aldaar op 8 januari 1797 met Abraham Fabri uit Hapert, zoon van Peter Fabri en catharina Deckers.
- 4. Dirk Jans van Nunen, landbouwer en dagloner te Boxtel en Moergestel, is gedoopt te Oirschot op 20 februari 1757 en stierf aldaar op 23 december 1841. In 1806 was hij huur achterstallig voor een huis met schuur en land op de Haghorst onder Moergestel en Diessen.⁶³

Op 5 mei 1793 trouwde Dirk te Moergestel met Maria Andries Kuijpers, aldaar gedoopt op 10 mei 1761 en er begraven op 17 maart 1795. In tweede echt trouwde hij te Moergestel op 24 april 1796 met Wilhelmina Willem van Asvelt, dochter van Willem van Asvelt en Hendrina van Mierlo, te Moergestel gedoopt op 13 februari 1773. Toen zij daar op 24 maart 1840 overleed, was zij dagloonster.

Uit het eerste huwelijk:

- A. Johannes, te Moergestel gedoopt op 6 april 1794.

Uit het tweede huwelijk:

- B. Wilhelmus van Nunen is op 22 januari 1797 te Moergestel gedoopt. Hij was boerenknecht, toen hij te Udenhout op 2 februari 1824 trouwde met Christina Maas. Aldaar is hij op 29 juni 1868 overleden.
- C. Arnoldus van Nunen, dagloner, is op 28 april 1799 te Moergestel gedoopt, trouwde te Udenhout op 27 april 1834 met Catharina Schapendonk en stierf aldaar op 26 januari 1861.
- D. Maria van Nunen, gedoopt te Moergestel op 14 september 1801, overleden te Udenhout op 5 maart 1832.
- E. Henricus van Nunen, boerenknecht, is op 2 januari 1804 te Moergestel gedoopt en overleed aldaar op 30 juni 1824.
- F. Theodorus van Nunen, landbouwer en dagloner, is te Moergestel gedoopt op 14 maart 1806 en stierf te Tilburg op 20 februari 1880. op 3 november 1836 maakte

63. SAOW, Moergestel R 261.

hij zijn testament. Tussen 1860 en 1870 woonde hij te Tilburg bij de smid Martinus van Gool en in 1879 en 1880 staat hij geboekstaafd als verpleegde.

Op 29 april 1837 trouwde Theodorus te Moergestel met de boerin Maria van de Mierde, dochter van de landbouwers Gerardus van de Mierde en Catharina Henrica Roosen. Zij is te Moergestel gedoopt op 15 augustus 1805 en stierf op 6 januari 1855 aldaar.

G. Anna van Nunen, te Moergestel gedoopt op 9 november 1809, te Hilvarenbeek overleden op 21 maart 1883.

5. Helena Maria Jan van Nunen werd te Oirschot gedoopt op 31 januari 1759 en stierf er op 15 maart 1842. Zij was op 15 februari 1789 te Oirschot getrouwd met Francis Jacob van Hout, zoon van Jacob van Hout en van Maria van Roy, gedoopt te Oirschot op 18 oktober 1763.

6. Jan Jan van Nunen, landbouwer, te Oirschot gedoopt op 20 november 1760, overleed aldaar op 7 maart 1830.

Hij trouwde te Oirschot op 3 februari 1793 met Anna Francis van Hout, die aldaar op 17 april 1762 is gedoopt als dochter van Francis van Hout en Allegonda de Croon. Zij stierf voor 1830.

Op 5 november 1795 werd hij veroordeeld f 56:0:0 te betalen en 5 zakken rogge te leveren wegens huurschuld van een stede onder Moergestel. Op 6 november was de vorster bij Jan geweest, die antwoordde: „Ik zal geen rog leveren.”⁶⁴

Kinderen:

A. Anna Maria van Nunen, landbouwster, te Oirschot gedoopt op 26 november 1793, overleden aldaar op 1 mei 1832.

B. Franciscus, te Oirschot gedoopt op 23 december 1795.

C. Johanna van Nunen is op 3 februari 1798 te Oirschot gedoopt en trouwde aldaar op 20 mei 1827 met de landbouwer Hendricus Bullens.

D. Aegidius van Nunen, boer te Oirschot, is aldaar gedoopt op 25 december 1800 en stierf er op 1 mei 1872.

E. Francisca, te Oirschot gedoopt op 18 november 1802 en aldaar overleden op 13 mei 1807.

7. Maria Anna van Nunen, gedoopt te Oirschot op 26 oktober 1762 en aldaar overleden op 10 januari 1843. Zij is te Oirschot getrouwd op 18 april 1790 met Johannes Adrianus Veraa. Deze zoon van Adriaan Veraa en Maria Reinier van Hout is op 3 juni 1750 gedoopt te Oirschot en overleed er op 6 juni 1811.

8. Gijsberta van Nunen, te Oirschot gedoopt op 29 december 1764, stierf aldaar op 22 januari 1857.

9. Paulus, te Oirschot gedoopt op 31 mei 1766.

10. Wilhelmina Jan van Nunen is te Oirschot gedoopt op 28 november 1768 en trouwde daar op 16 februari 1800 met Peter Jan Hobbelen. Hij is op 30 maart 1836 te Oirschot overleden,

64. SAOW, Moergestel R 248, 1795.

zij op 31 december 1852.

11. Johanna Maria van Nunen, te Oirschot gedoopt op 18 juni 1772, stierf te Udenhout op 4 juni 1860.
12. Barbara van Nunen is op 5 juni 1775 te Oirschot gedoopt en stierf daar op 2 juli 1816. Zij was op 19 mei 1803 te Oirschot getrouwd met Nicolaas Jan van Kollenburg, die aldaar op 29 juni 1819 hertrouwde met Cornelia van Os.

Vl. bis. PETER DIRK VAN NUNEN, gedoopt te Oirschot op 20 augustus 1736 te Oirschot, vestigde zich als klompenmaker en grutter te Oisterwijk (Lindeinde), waar hij op 22 november 1820 is overleden. Hij vestigde zich aanvankelijk te Hilvarenbeek en vroeg daarom aan de Oirschotse magistraat een borgbrief, die hem verleend werd op 10 oktober 1765.⁶⁵ Bij zijn komst in Oisterwijk is die opgevraagd en in zijn nieuwe woonplaats afgegeven. Zijn echtgenote had er geen nodig, want zij was in Oisterwijk geboren. Voor zijn kinderen, de in Hilvarenbeek geboren Theodorus, Johanna Barbara en Adriana Barbara, is een borgbrief uit Hilvarenbeek ontvangen op 12 april 1777.⁶⁶

Op 8 oktober 1787 droeg Peter van Nunen aan Anthony van Huys (in 1778 getrouwd met Cornelia Wollaert, een zuster van zijn vrouw) al zijn roerende goederen over. Het betrof hout, een grutmolen met toebehoren, klompenmakersgereedschap en meubels. De koopsom van 420 gulden diende tot delging van schulden wegens geleend geld.⁶⁷

Hij is op 27 oktober 1765 te Hilvarenbeek getrouwd met Maria Elisabeth Wollaert, dochter van Louis Jan Wollaert en van Anna Barbara van Iersel, te Oisterwijk gedoopt op 21 oktober 1735 en aldaar overleden op 1 oktober 1817. De kinderen uit dit huwelijk zijn:

1. Theodorus van Nunen, volgt onder VII op pagina 75.
2. Ludovicus, op 12 augustus 1768 gedoopt te Hilvarenbeek, aldaar overleden op 3 maart 1773.
3. Johanna, te Hilvarenbeek gedoopt op 10 juli 1770, overleden op 4 mei 1771 aldaar.
4. Johanna Barbara van Nunen is te Hilvarenbeek gedoopt op 28 mei 1772, en stierf te 's-Hertogenbosch op 23 november 1857. Aldaar was zij op 13 februari 1814 getrouwd met Johanna Franciscus van der Vaart, zoon van Florentius van der Vaart en van Maria Josepha Colf, geboren in januari 1769 te 's-Hertogenbosch, fabrikant van lint, aldaar overleden op 26 oktober 1852. Hij was sinds 10 november 1811 (Den Bosch) weduwnaar geweest van Isabella van Roosmalen.
5. Adriana Barbara van Nunen⁶⁸, te Hilvarenbeek gedoopt op 1 februari 1776, vestigde zich te 's-Hertogenbosch en stierf te Brussel op 23 december 1845. Te Oisterwijk trouwde zij op 5 oktober 1800 met Jobannes van den Bosch, meester-smid, zoon van Johannes van den Bosch en van Johanna Maria van Steenberg. Hij is te Geffen gedoopt op 23 mei 1774 en

65. SAOW, OAA Oisterwijk 1231, f 75 (220).

66. SAOW, Hilvarenbeek R 184, f 151^v. OAA Oisterwijk 1231, f 75^v (221).

67. SAOW, Oisterwijk R 496, f 139.

68. SAOW, OAA Oisterwijk 1231, f 93^v, 14 september 1800.

overleed in Den Bosch op 2 juni 1838.

6. Ludovicus, te Oisterwijk gedoopt op 12 augustus 1778 en aldaar overleden op 11 september 1778.

VII. THEODORUS VAN NUNEN⁶⁹, grutter, koekebakker, meelverkooper en rogge- en wittebroodbakker te Oisterwijk, is te Hilvarenbeek gedoopt op 5 december 1766 en stierf te Oisterwijk op 11 maart 1831.

Theodorus is op 9 oktober 1791 te Oisterwijk getrouwd met Maria Catharina van Keulen, die aldaar is gedoopt op 26 maart 1769 en er op 3 juli 1848 stierf.

Uit zijn memorie van successie van 1831 blijkt dat hij zonder testament is overleden. Hij bezat een huis en hof van 8 roeden en 27 el te Oisterwijk aan het Lindeind nummer 817. De aangevers van zijn nalatenschap waren zijn weduwe Maria Catharina van Ceulen en hun kinderen Petrus Ludovicus, Jan, Francis en Gijsbert.⁷⁰

Met andere erfgenamen van haar ouders verkocht Maria Catharina van Keulen, weduwe van Theodorus van Nunen, op 4 maart 1833 aan Jan Hendrik baron van Lijnden van Lunenburg, lid van de Eerste Kamer en woonachtig te Utrecht, een perceel houtbos te Oisterwijk aan de Hondsborg.⁷¹ Met Andries van Keulen, korenmolenaar, en Jan van Keulen, landbouwer, stemde Maria Catharina van Keulen op 5 maart 1839 in met de doorhaling van een hypotheek ten laste van Corst Gerrit van de Werken, rijksontvanger.⁷²

In 1840 woonden bij de weduwe nog de kinderen Johannes, Franciscus en Antonia. Haar memorie van successie uit 1848 betrof de helft in een woonhuis aan de Lind (sectie F, 346, 347, 348), groot 14 roeden 21 el. De erfgenamen waren haar kinderen Petrus Ludovicus te Vught, Willem te Tilburg, Ludovicus, hoefsmid te Enschoot, Gerard, hoefsmid, en Francis, kleermaker, beide laatsten te Oisterwijk, Gijsbert, winkelier te Capelle, en Antonia, getrouwd met Hendrik van Groenendaal in Den Bosch. In datzelfde jaar is ook de memorie opgemaakt van hun broer Johannes, die bij zijn broer Gerard woonde en schoenmaker was.⁷³

Uit dit huwelijk:

1. Johannes van Nunen, broodbakker, is op 2 december 1792 te Oisterwijk gedoopt en stierf daar 9 juli 1848.
2. Petrus Ludovicus van Nunen, hoefsmid, werd te Oisterwijk gedoopt op 1 augustus 1794, woonde te Vught (1848), te Oisterwijk (Lindeind) en te 's-Hertogenbosch, waar hij in 1843 en 1846 in het ziekgasthuis werd verpleegd⁷⁴ en op 16 maart 1870 is overleden. In 1829 kocht hij van Jan Dekkers, linnenwever te Oisterwijk, een huis aldaar aan het Lindeind, dat verhuurd was aan Jacobus van den Berg⁷⁵

Hij is op 14 april 1822 te 's-Hertogenbosch getrouwd met Elisabeth Banneberg, dochter van Johan Christoffel Banneberg en van Anna Christina Brus, geboren in Den Bosch rond 1789, te Oisterwijk overleden op 23 januari 1830. Na haar overlijden werd de inventaris van haar nalatenschap

69. SAOW, OAA 39, f 196, 1806. Idem 2122, no 1202, 1816. Idem 2123, f 116, 1824.

70. RAH, Memories van Successie, kantoor Oirschot 33.

71. SAOW, N 5375, no 11.

72. SAOW, N 5384, no 36.

73. RAH, Memories van Successie, kantoor Oirschot 65.

74. „Armlastigen uit Oisterwijk verpleegd in de eerste helft van de 19de eeuw”, *De kleine Meijerij*, XLI (1990) 43.

75. SAOW, N 5356, no 415, 23 januari 1829.

opgemaakt.⁷⁶

P.L. van Nunen hertrouwde⁷⁷ op 27 juli 1830 te Oisterwijk met Petronella van Rijswijk, dochter van de landbouwers Jacobus van Rijswijk en van Petronella Melis, gedoopt te Oirschot op 3 februari 1798 en te Oisterwijk overleden op 10 maart 1835.

Voor de tweede keer weduwnaar verkocht Petrus Ludovicus van Nunen, –ook voor zijn kinderen bij Elisabeth Banneberg: Theodorus Johannes, Johannes, Wilhelmina, Antonia en Maria–, in 1836 aan Matheus Frederik Willems een huis te Oisterwijk aan het Lindeinde, onder voorbehoud van het recht de smidsoven af te breken.⁷⁸

Met andere erfgenamen van zijn schoonouders verkocht in 1837 hij als weduwnaar van Petronella van Rijswijk namens zijn kinderen Jacobus en Elisabeth een huis te Oisterwijk aan Adriaan Melis.⁷⁹

P.L. van Nunen sloot in Den Bosch op 25 augustus 1849 een derde huwelijk met Adriana van Bakel, dochter van Petrus Adrianus van Bakel en van Johanna van Nuland, geboren op 23 juni 1810 te Nuland.

Uit het eerste huwelijk:⁸⁰

A. Theodorus Johannes van Nunen, broodbakker, is geboren te Oisterwijk op 23 januari 1823 en aldaar overleden op 22 juni 1869. In 1851 trouwde hij met Cornelia Rijken, bij wie hij vader werd van:

AA. Petrus Ludovicus, te Oisterwijk geboren op 15 maart 1852 en te 's-Hertogenbosch overleden op 26 juni 1857.

BB. Johannes Wilhelmus, te Oisterwijk geboren op 19 maart 1854 en op 3 april 1854 aldaar overleden.

Th.J. van Nunen hertrouwde te Tilburg op 6 mei 1859 met de dienstmeid Anna Maria Verheesen, dochter van de timmerman Caspar Verheesen en van Adriana Jansen, geboren te Oud-Gastel op 18 juni 1818. Uit dit huwelijk:

CC. Doodgeboren: Oisterwijk, 12 juni 1860.

B. Johannes van Nunen, op 7 maart 1824 te Oisterwijk geboren, trouwde te Turnhout op 23 oktober 1860 met Jacoba Lemmens, dochter van Peter Lemmens en van Anna Elisa Poels, geboren te Thielen op 9 oktober 1804, te Turnhout overleden op 15 juni 1866.

Hij hertrouwde rond 1869 met Anna Maria Staas uit Merksplas, dochter van Johannes Peter Staas en Lucia Uydens, te Turnhout overleden op 13 oktober 1872. Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren.

In derde echt trouwde Johannes van Nunen op 16 oktober 1873 met Anna Cornelia Sommen, dochter van Johannes Sommen en van Maria Catharina Coneyns, ge-

76. SAOW, N 5357, no 581, 1830.

77. SAOW, N 5357, no 586, 24 juli 1830.

78. SAOW, N 5378, no 86, 19 december 1836.

79. SAOW, N 5379, no 20, 1 juni 1837.

80. SAOW, N 8020, no 104, 2 januari 1837.

boren te Merksplas op 4 juni 1823.

- C. Wilhelmina Johanna, te Oisterwijk geboren op 26 oktober 1825.
- D. Antonia, te Oisterwijk geboren op 16 maart 1827.
- E. Maria van Nunen, te Oisterwijk geboren op 20 mei 1828 en te Rotterdam overleden op 25 september 1866.
- F. Doodgeboren kind: Oisterwijk, 22 januari 1830.

Uit het tweede huwelijk van Petrus Ludovicus van Nunen zijn geboren:

- G. Jacobus van Nunen, geboren op 13 juli 1831 te Oisterwijk, overleed te 's-Hertogenbosch op 24 mei 1853. Hij was smidsknecht.
- H. Elisabeth van Nunen is te Oisterwijk geboren op 13 februari 1835, trouwde te 's-Hertogenbosch op 8 augustus 1857 met de metselaarsknecht Antonius Walterus Coveliers en stierf te Rotterdam op 23 augustus 1911. Haar man was een zoon van Anton Frans Coveliers en Barbara Loos en is te Bergeijk geboren op 9 april 1827.

(Wordt vervolgd)

Schaking te Riel

Bartelmeus Rubbens te Riel bij Alphen had Hillegont Peter Andries geschaakt. Zijn bruid was een dochter van genoemde Peter bij Adriaen dochter Cornelis Gorys; haar moeder was hertrouwd met Sebastiaen Rubbens. In 1503 kreeg Bartelmeus voor zijn euveldaad tegen betaling pardon van de hertog.¹

1. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 632, 1° boek, f XLV, 3 oktober 1503.

TIRIONS (1540-HEDEN)

A.M. BOSTERS

Afkortingen

GAB	Gemeentearchief Breda
GABZ	Gemeentearchief Bergen op Zoom
GAR	Gemeentearchief Rucphen
GARN	Gemeentearchief Roosendaal en Nispen
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAZ	Streekarchief Zevenbergen

De familie Tirions is van oorsprong een landbouwersfamilie, die sinds de zestiende eeuw leefde in de omgeving van Wouw en Roosendaal. Daar is de familie altijd gebleven. Enkele gezinnen verbleven in de zeventiende eeuw te Oudenbosch. Vele nakomelingen kent de familie niet. Zij is daardoor beperkt in omvang. Tot op heden bestaat haar nageslacht.

De familienaam betreft een zogenaamd patroniem, in dit geval afgeleid van de voornaam Tiry. Deze naam doet een Franse herkomst vermoeden, maar duidelijkheid hieromtrent kon niet worden verkregen. Ook een mogelijke verwantschap met andere families Tirions in de Zuidelijke Nederlanden kon tot op heden niet worden aangetoond. De schrijfwijze van de achternaam is in het verleden verschillend geweest. Er komen voor: Tiry, Tiery, Tieriën, Tiryon en Thirion, terwijl Tirions de benaming is die in de burgerlijke stand werd vastgelegd.

De oudst bekende stamvader is:

I. TIRY MAER GLAUDEN, geboren omstreeks 1540, overleden na 1613. Hij wordt onder deze naam vermeld in het jaar 1613 in verband met pacht (huur) van land onder Wouw en Roosendaal.¹ Zijn vermoedelijke zoon volgt onder II.

II. GLAUDE TIRYON (ook Gelaude), geboren omstreeks 1570, heeft waarschijnlijk te Oudenbosch gewoond, want zijn zoons worden vermeld als van daar afkomstig. De naam van zijn echtgenote is niet bekend. Zijn kinderen waren:

1. Antony Tiry, volgt onder III-a.
2. Maria Tiry, geboren omstreeks 1600, huwde met Adriaen Lauwen. Als zijn weduwe verkocht zij op 24 maart 1668 drie gemeten heide onder Rucphen aan Hendrick Cornelisse Ketelaer.²
3. Philip Tiry, volgt onder III-b op pagina 80.

1. GABZ, Raad en Rekenkamer 959, f 50.

2. GAR, Rucphen R 14, f 35.

III-a. ANTONY TIRY, geboren omstreeks 1595, begraven op 18 oktober 1650 te Oudenbosch. Gedurende de jaren 1638 en 1639 was hij kerkmeester van Oudenbosch.³ Hij was daar lakenverkoper.⁴ Op 8 maart 1628 kocht hij van Adriaen Dingemans 7 gemeten 103 roeden land in Kruisland.⁵

In het jaar 1628 woonde Antony Tiriën onder het dorp Princenhage. Hij wordt dan vermeld als administrateur van twee sterfhuisen, namelijk dat van Cornelis Pieters Joosten van Gilse, lakenverkoper, en dat van Cornelis Cornelisse Hulse, zijn schoonvader, koopman en zeepzieder.⁶ Op 2 januari 1631 verkocht hij voor hemzelf en uit naam van zijn vader, Gelaude Thirions, en zijn broer Philip een gemet bos in Kruisland aan Cornelis Hermanse, wonend in Kruisland.⁷ Evenzo verkocht hij op 9 juli 1631 12 gemeten en 19 roeden bos, gelegen aan de *Boomdijck* onder Moerstraten en Steenbergen.⁸ In de jaren 1635 en 1641 bleef hij borg voor respectievelijk Jacob Pierssen te Hoeven en Jasper Bastiaensen.⁹ Op 22 oktober 1643 droeg hij aan Andries Andriessen Nouten een erf en een vervallen hofstede over, die gelegen was binnen het dorp Oudenbosch op de hoek van de *Wagenhouck*.¹⁰

Na zijn overlijden werd zijn broer Philip tot voogd van zijn kinderen aangesteld. Voor de hoofd- en leenbank van Breda diende een geding tussen Jan van der Wiele, gehuwd met de weduwe van Antony Thiry, en Anthonis Cornelis Jan Lambrechts. De kwestie betrof de gang van zaken bij de verkoop van een huis en erf te Hoeven.¹¹

Antony Tiry (Tirion) was in de eerste echt gehuwd met een dochter van Cornelis Hulse. Hij hertrouwde met Catharina Stevens Aertssen, die na zijn overlijden huwde met Jan van der Wielen.

Zijn kinderen uit de tweede echt waren:

1. Anna Tiry, gedoopt te Oudenbosch op 26 augustus 1635, overleden voor november 1678. Zij huwde in de eerste echt op 17 april 1654 te Oudenbosch met Antony Cornelisse van de Ende, jongman uit Oudenbosch. Aldaar hertrouwde zij op 8 februari 1671 met Baarthout Jan Baarthouts, jongman van Oudenbosch, aldaar gedoopt op 28 oktober 1633, zoon van Jan Berthout Jogumss, schepen en borgemeester van Oudenbosch, en Sophie Adriaenssen.¹² Mathijs van de Houte, procuratie hebbend van Rombout Janssen Nieuwenberg, droeg op 15 januari 1671 aan Anna Anthonisse Thiry, weduwe van Anthonys van de Ende, 2 gemeten en 75 roeden land op, gelegen op Bosschenhooft.¹³ Op 19 november 1678 verkocht Barthout Jan Barthouts als weduwnaar van Anna Anthonisse Tiriën samen met andere voogden over de kinderen 2 gemeten land op Bosschenhooft.¹⁴ Berthout Jan Berthouts als weduwnaar van Anneke Tiry en wonend te Oudenbosch en Hoeven voerde in 1686 een civiel proces tegen Adam Claessen te Oudenbosch in verband met een schuld wegens verkochte lakens.¹⁵
2. Elisabeth Tiry, gedoopt te Oudenbosch op 29 november 1637.

3. H. Levelt, *Oudenbosch in verleden en heden* (Zundert, 1931) 140.

4. GABZ, Leenhof van het Markizaat Bergen op Zoom, A176, A222.

5. SAZ, Steenbergen R 1518, f 12.

6. SAZ, Hoeven R 210, f 122. 26 februari 1628.

7. SAZ, Steenbergen R 1519, f 97.

8. SAZ, Steenbergen R 1519, f 159.

9. SAZ, Oudenbosch R 148, ongef., 12 oktober 1635; 29 april 1641.

10. SAZ, Oudenbosch R 131.

11. GAB, Hoofd- en Leenbank 878.

12. Levelt, *Oudenbosch in verleden en heden*, 69, 70, 82, 83.

13. SAZ, Hoeven R 111, f 46.

14. SAZ, Hoeven R 111, f 148.

15. RAH, Raad van Brabant 2341.

Zij werd op 21-jarige leeftijd in januari 1659 geprotest als begijntje in het begijnhof van Breda, alwaar zij 16 juni 1695 is gestorven.¹⁶ Blijkens het dood- en begraafboek van het begijnhof werd zij aldaar op 19 juli 1695 begraven.¹⁷ Als begijntje had zij de 10de juli 1671 de zevenentwintigste woning op het begijnhof gehuurd voor de som van 18 gulden per jaar. Zij bleef daar de daaropvolgende jaren wonen.¹⁸ Later had zij er de achttiende woning in gebruik, die zij vermoedelijk had gekocht. Deze woning werd, *alsoo sij ghestorven is in het jaar 1695 den 12 juli* (aldus de betreffende rekening van de meesteres van het begijnhof), verkocht aan Paulien Velders voor de som van 250 gulden.¹⁹ Ten gevolge van de verschillen in voorgaande notities is de exacte overlijdens- en begraafdatum van Elisabeth onduidelijk gebleven. Geconcludeerd kan worden dat zij in de maand juni of juli is gestorven.

Elisabeth Tiry was een halfzuster van Arnoud van Etten, die in 1686 een civiel proces voerde tegen zijn verlaten echtgenote Cornelia Philippijnen.²⁰ Ook Elisabeth Tiry was betrokken in een jarenlang slepend rechtsgeding in verband met hetalingsverplichtingen ten gevolge van een schepenschuldbrief uit 1682 op naam van Arnoud van Etten en zijn vrouw Cornelia van Philippijnen.²¹

3. Theodorus, gedoopt te Oudenbosch op 1 februari 1640.
4. Maria Tiry, gedoopt te Oudenbosch op 11 april 1641, begraven te Hoeven op 12 oktober 1683.
5. Martinus, gedoopt te Oudenbosch op 24 september 1642.
6. Barbara Tiry, gedoopt te Oudenbosch op 14 januari 1644. Zij huwde daar in de eerste echt op 7 februari 1668 met 'de heer' Andries Laets, gedoopt op 18 september 1644 te Oudenbosch, zoon van Joannes Laets en Jacobina de Colonia. Zij hertrouwde te Oudenbosch op 5 augustus 1683 met Gaspar Linderts van Blerick, jongman van Oudenbosch.
7. Catharina, gedoopt te Oudenbosch op 18 februari 1646, vermoedelijk jong overleden.
8. Catharina, gedoopt te Oudenbosch op 24 juli 1647.

III-b. PHILIPS GELAUDE TIRIËN (Tiry), geboren omstreeks 1605, was wagenmaker van beroep. Op 17 april 1629 kocht hij van Catelijn Pierssen haar huisraad.²² In verband met processen verscheen hij in de jaren 1630–1658 meerdere malen voor de schepenbank van Wouw.²³ Hij wordt vermeld in een legger van cijsnsplichtige personen onder Wouw en Roosendaal uit het begin van de zeventiende eeuw.²⁴ Op 15 maart 1642 kocht hij van Hendrik Cornelis Peeter Cools en Claes Cornelisse Schoen, beide wonend te Wouw, 8 gemeenten weiland, genaamd *de Vossenhollen* en gelegen in Kruisland.²⁵ Op 21 december 1643 wordt hij vermeld als wagenmaker, als hij van Andries Andries Nouten een erf met een vervallen hofstede koopt, gelegen in de Venkelstraat te Oudenbosch, eertijds verkregen van Guilliam de Vries.²⁶ De ene helft van deze hofstede verkocht hij

16. G.C.A. Juten, *Cartularium van het begijnhof te Breda* (Z.pl., [1910]) 265.

17. GAB, Archief van het begijnhof IV-g, 23.

18. GAB, Archief van het begijnhof 225, f 6. Idem 226, f 7.

19. GAB, Archief van het begijnhof 227, f 4. Idem 228, f 4.

20. RAH, Raad van Brabant 2362.

21. RAH, Raad van Brabant 820-4607, 830-8610 en 8786, 1 april 1686 en 23 november 1689.

22. SAZ, Wouw R 2148, f 67.

23. SAZ, Wouw R 171. R 642. R 801. R 958.

24. GABZ, Raad en Rekenkamer 1340, f 351.

25. SAZ, Siccnbergen R 1521, f 102.

26. SAZ, Oudenbosch R 131.

op 21 juni 1644 aan Peter van der Hulpe en zijn nakomelingen, de andere helft droeg hij op 14 februari 1645 over aan Matheus Cornelissen.²⁷ In het jaar 1650 wordt hij vermeld als voogd over de zeven kinderen van Cornelis Anthonisse Heijnen.²⁸ Aangeduid als Philips Tiery *van de Busch* (van Oudenbosch) kocht hij op 29 september 1656 in de hoedanigheid van voogd van de wezen van wijlen zijn broer Anthony Tiery van de Busch 4 gemeten grond in Kruisland van Hendrick Jansen Ruijter, wonend te Roosendaal.²⁹ Op 10 oktober 1674 verkocht hij aan zijn schoonzoon Nicolaas Spanuijt land en schaarbos in de Biesen onder Kruisland.³⁰

Philippus sloot zijn eerste huwelijk met Dinghen Celen Heijnen, dochter van Mercelus Heijnen en van Leenken Jans. Hij hertrouwde omstreeks 1655 met Adriana Janssen.

Uit het eerste huwelijk:

1. Anna Tiry, gedoopt te Wouw op 15 november 1629. Zij huwde op 24 juni 1654 te Wouw (Spellestraat) met Claes Hendrikse Spanuijt, gedoopt op 14 juli 1628 te Wouw, zoon van Hendrick Cornelisse Spanuijt en van Magdalena Claes Marinus de Ruijter.³¹
2. Celiken, gedoopt te Wouw (Spellestraat) op 2 januari 1633.
3. Cathalijn Tiry, gedoopt te Wouw op 1 februari 1642. Zij huwde te Wouw op 30 januari 1667 met Lindert van de Kar, aldaar gedoopt op 24 juli 1644, begraven te Wouw op 25 maart 1701 (Kruisland, *Op de Kar*), zoon van Petrus Henricx van de Kar en van Cornelia Cornelisse. Als zijn weduwe verscheen zij in 1714 voor de schepensbank van Wouw.³² Als zodanig figureert zij ook voor de schepensbank van Steenberg, waar zij verklaarde dat Tanneke Jansen de koopsom voor 14 gemeten zaailand, die haar man destijds aan haar had verkocht, ten volle had betaald.³³
4. Cornelius, gedoopt te Wouw op 26 februari 1645.
5. Marcellus Philips Thirion, volgt onder IV-a.
6. Maria Tiry, gedoopt te Steenberg op 24 augustus 1652. Zij huwde op 13 april 1670 te Wouw met Franciscus Mathijssen.
7. Jan Philipsen Thirion, volgt onder IV-b op pagina 82.

Uit de tweede echt:

8. Antonius, gedoopt te Halsteren (Steenbergen) op 9 oktober 1658.

Een dochter van Philips Gelaudi werd te Steenberg begraven op 17 april 1679.

IV-a. MARCELLUS PHILIPS THIRION (Tiry) is gedoopt op 24 augustus 1651 te Wouw en werd begraven te Steenberg (Kruisland) op 17 februari 1693. Na het overlijden van Marcellus Philips Thirions werd de staat van de boedel opgemaakt. In de betreffende akte wordt melding gemaakt van de vijf kinderen, die bij de weduwe Anneke Pieters waren verwekt, namelijk Dingetjen, Philip, Cornelis, Adriaentje en Marie, oud respectievelijk 14, 8, 5 en 2 jaren.

27. SAZ, Oudenbosch R 131.

28. GARN, Roosendaal R 158, f 86, 19 juni 1650.

29. SAZ, Steenberg R 1531, f 97.

30. SAZ, Steenberg R 1531, f 97.

31. A.M. Bosters, „Genealogie Spanuijt”, *Genealogisch Tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant en de Bommelerwaard*, XIV (1990) 130-132. J.B. van Loon, „Wouwse families VI. De Ruijter”, *De Brabantse Leeuw*, I (1952) 127-131.

32. SAZ, Wouw R 2183.

33. SAZ, Steenberg R 1538, f 71, 24 mei 1704 en 15 mei 1716.

Het saldo van de boedel bedroeg 1279 carolusgulden, waarvan de helft de weduwe toekwam. Voor de andere helft beloofde Anneke Pieters de kinderen op te voeden tot hun achttiende jaar en hen dan de som van 36 gulden uit te betalen.³⁴

Marcellus huwde op 3 mei 1677 te Wouw met Anna Peeters. Uit dit huwelijk:

1. Dymphna, gedoopt te Wouw op 29 januari 1679.
2. Petronella, gedoopt te Wouw op 28 februari 1682.
3. Philippus Thirion, gedoopt te Wouw op 30 september 1685, begraven te Halsteren op 3 mei 1727. In 1713 huurde hij van Pieter Naman 26 gemeten land, gelegen in het Oude Land op *de Leghuylt* onder Steenberg, voor de tijd van zeven opeenvolgende jaren.³⁵ Hij huwde te Wouw op 21 mei 1713 met Josina Cornelisse Buijck, aldaar gedoopt op 1 april 1689, dochter van Cornelius Peeters Buijck en van Dijnphna Peeters Schoen. Hij hertrouwde op 27 oktober 1726 te Wouw met Petronella Sijmons Schoonen.

Uit het eerste huwelijk:

- A. Marcellus Thirion, gedoopt te Wouw op 14 mei 1717, begraven te Steenberg op 10 juni 1740.
- B. Cornelius, gedoopt te Wouw op 7 november 1720.

Uit het tweede huwelijk:

- C. Anthonia, gedoopt te Halsteren op 31 mei 1727.
4. Cornelius, gedoopt te Wouw op 26 november 1688.
 5. Maria Thirion, gedoopt te Wouw op 30 september 1691, begraven te Steenberg op 28 april 1740. Zij huwde te Steenberg op 20 september 1716 met Dominicus Egidusse Bedaf, gedoopt op 20 september 1693 te Oud-Gastel, begraven te Steenberg op 11 mei 1744, zoon van Egidius Joannes Bedaf en Maria Domes Coevoet, weduwnaar van Lena Cornelisse Verhagen.
 6. Adriana, gedoopt te Wouw op 30 september 1691.

IV-b. JAN PHILIPSEN THIRION, geboren omstreeks 1656, begraven te Wouw (Spellestraat) op 23 mei 1690. Hij huwde op 3 april 1679 te Wouw met Cornelia Anthonisse Lodders, begraven te Wouw (Spellestraat) op 6 oktober 1706. Als weduwe van Jan Philips Thirion verscheen Cornelia Anthonisse Lodders voor de schepenbank van Wouw in verband met de regeling van de voogdij over haar 5 minderjarige kinderen. Mercelis Philips Thirion werd als toezienend voogd aangewezen.³⁶ Na haar overlijden vond op 19 februari 1722 de *caveling en scheiding* plaats tussen haar kinderen en haar echtgenoot Jacob Melsen Gaens, met wie zij op 16 december 1691 te Wouw was hertrouwd.³⁷ De verdeling van de goederen was als volgt:

- Kavel A, bestaande uit een perceel land, genaamd *het Middelse Bosken*, gelegen in Spellestraat, werd toebedeeld aan

34. SAZ, Steenberg R 2245, ff 156, 157, 3 oktober 1693.

35. SAZ, N 7492, f 282.

36. SAZ, Wouw R 2154, f 44, 21 december 1691.

37. SAZ, Wouw R 2160.

Maarten Dielisse Mulders, gehuwd met Dingena Janssen Tirions.

- Kavel B, zijnde een perceel land genaamd *het Broodtland*, en een gemeet zaailand te Spellestraat was voor Anthonie Janssen Tirions, en wel voor hemzelf.
- Kavel C, zijnde de percelen land *den Geer* en *het Achtersten Bosken*, was ook voor Anthonie Janssen Tirions, maar dan als voogd van de kinderen van Philips Tirions.
- Kavel D, bevattend een perceel land genaamd *de Steppen*, ook te Spellestraat gelegen, was voor Dirk Tirions.
- Kavel E ten slotte, bestaande uit een perceel land in de Geer en een stuk land genaamd *het Moeshofken*, was voor Jacob Melsen Gaens.

De kinderen van Jan Philipsen Thirions en Cornelia Anthonisse Lodders waren:

1. Dingena Jansen Thirion, gedoopt te Wouw op 19 januari 1680, trouwde aldaar op 29 mei 1701 met Guilielmus Janssen in 't Groenewout, gedoopt te Wouw op 31 januari 1676, zoon van Joannes Claessen in 't Groenewout en van Maria Goorden. Zij hertrouwde te Wouw op 20 januari 1709 met Martinus Dielisse Mulders, zoon van Dielis Martens Mulders, en weduwnaar van Teuntje Crijnen Timmermans.
2. Antonius Janssen Thirion, volgt onder V-a.
3. Philippus Jansen Thirion, gedoopt te Wouw op 7 januari 1685. Hij huwde te Wouw op 29 januari 1713 met Tanneke Lambrechts Vermolen, begraven te Kruisland op 25 september 1724.

Uit dit huwelijk:

- A. Cornelia, gedoopt te Wouw op 4 november 1713.
- B. Philippus Thirion, gedoopt te Wouw op 13 maart 1718, overleden op 17 december 1743 in De Heen en begraven op 19 december 1743 te Steenberg. In verband met de collaterale successie werd zijn nalatenschap afgewikkeld voor de schepenbank van Roosendaal. Hierbij werden ook zijn moeder Tanneke Lambregts en zijn oom Antony Tirions vermeld.³⁸
4. Cornelius Thirion, gedoopt te Wouw op 29 januari 1687, begraven te Wouw (Spellestraat) op 13 oktober 1706.
5. Dirk Thirion, volgt onder V-b.

V-a. ANTONI JANSSE TIRIONS, geboren omstreeks 1682, begraven te Wouw op 11 december 1747. Hij was landbouwer van beroep en wordt vermeld in het cijsboek van Vroenhout.³⁹

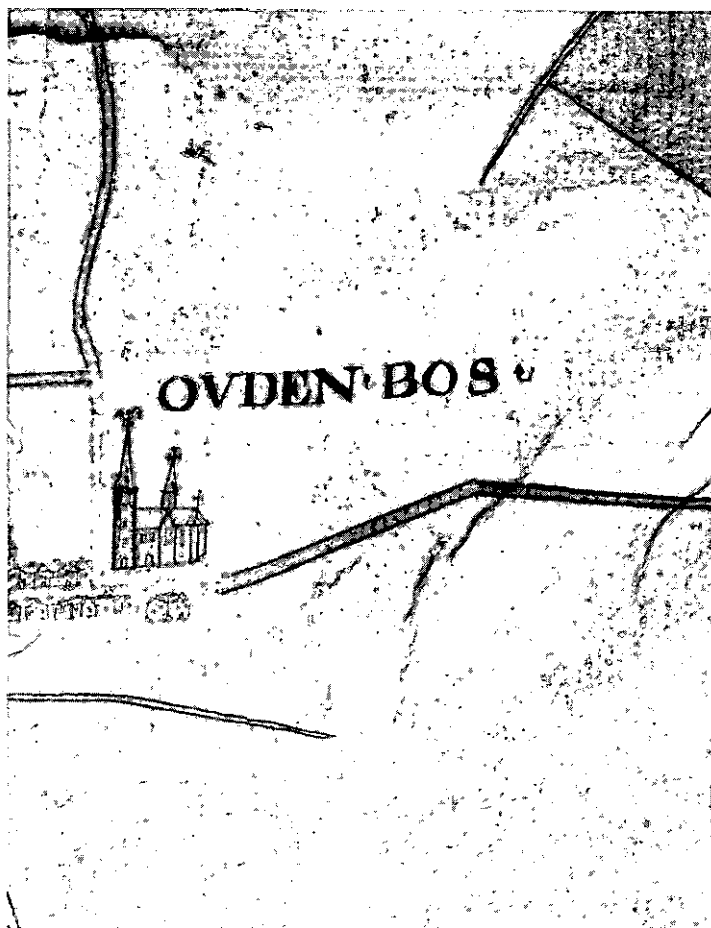
Hij huwde te Wouw op 5 februari 1708 met Johanna Lambrecht-
sen Vermolen, gedoopt te Wouw op 6 februari 1682, begraven al-
daar op 1 oktober 1747, dochter van Lambertus Jansen Vermeulen
en van Elisabeth Cornelissen. Uit dit huwelijk:

1. Cornelia, gedoopt te Wouw op 20 november 1708.

38. GARN, Roosendaal R 555, 2 januari 1744.

39. Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 3849. A.M. Bos-
ters, „Cijsboek van Vroenhout,
1734–1816”, *Genealogisch Tijd-
schrift voor Midden- en West-
Noord-Brabant*, VII (1983) 277.

Detail van een kaart van Jan Symons (Indervelde) van West-Brabant (Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Kaartenverzameling VTHR 440 S).

2. Lambertus Anthonisse Thirion, volgt onder VI-a.
3. Dijnphna Anthonisse Tirions, gedoopt te Wouw op 24 november 1712. Zij huwde daar op 29 april 1735 met Adriaan Cornelisse Brouwers, gedoopt te Wouw op 23 augustus 1717, zoon van Cornelis Cornelisse Brouwers en Guilielmus Caspers (ook Caspers).
4. Maria Anthonissen Tirions, gedoopt te Wouw op 19 november 1714, begraven te Roosendaal op 16 februari 1810. Zij huwde te Wouw op 11 augustus 1748 met Hermanus Francken, gedoopt te Roosendaal op 29 augustus 1719, zoon van Guilielmus Hermens Francken en van Piersse Adriaensse.
5. Joannes Anthonisse Thirions, volgt onder VI-b op pagina 86.
6. Philippus Antonisse Tirions, gedoopt te Wouw op 16 maart 1719, overleden op 1 juni 1788 te Hulsdonk onder Roosendaal. Zijn broer Jan Tirions wikkeld de nalatenschap af.⁴⁰
7. Elisabetha Anthonisse Tirions, gedoopt te Wouw op 20 mei 1722, begraven aldaar op 6 augustus 1794. Zij huwde te Wouw op 24 augustus 1749 met Godefridus Huijgens, weduwnaar van Maria Coppens. Hij is geboren te Borteldonk en werd ge-

40. GARN. Roosendaal R 563, 16 juni 1788.

doopt te Nispen-Essen op 23 augustus 1704 als zoon van Willem Govaerts Huijgens en Adriana Cornelisse Uyt de Haegh. Hij is te Roosendaal begraven op 3 april 1770.

8. Petronilla Anthonisse Tirions, gedoopt te Wouw op 11 februari 1724. Zij huwde op 3 mei 1750 te Wouw met Joannis Mathijse Rampaert, geboren omstreeks 1725, zoon van Mathijs Jansse Rampaert en Maria Mangelaer.⁴¹
9. Cornelius Anthoniss Tirions, gedoopt te Wouw op 7 januari 1727, overleden op 29 juli 1781 te Vroenhout onder Wouw. Hij huwde op 2 juli 1768 te Wouw met Joanna Adriaense Potters, gedoopt te Wouw op 16 november 1727, dochter van Adrianus Jorissen Potters en van Adriana Pietersen. Uit dit huwelijk zijn geen nakomelingen bekend.

Na zijn overlijden werd op 3 september 1781 de nalatenschap verdeeld.⁴² Na het overlijden van Janneke Potters op 21 juli 1800 te Vroenhout gaf haar broer Joost Potters de nalatenschap aan.⁴³

VI-a. LAMBERTUS ANTONISSE TYRION, gedoopt te Wouw op 21 november 1710. Op 5 maart 1749 werd voor het hertrouwen van Lambert Tyrion zijn testament geëffectueerd, bevattend een akkoord betreffende de aanstelling van zijn broer Johan Tirions als deelvoogd over zijn minderjarige kinderen.⁴⁴ De staat en inventaris van de boedel van Maria Mangelaars als weduwe werd op 23 maart 1782 opgesteld. Deze betrof huisraad, koeien en percelen land te Wouw en Kruisland.⁴⁵

Lambertus huwde in de eerste echt te Wouw op 20 maart 1739 met Elisabetha Jansse Vos, gedoopt te Wouw op 12 oktober 1715, begraven aldaar op 25 juni 1748, dochter van Joannes Geertsen Vos en Elisabetha Claesen Lonck. Hij hertrouwde te Wouw op 13 april 1749 met Maria Adriaense Mangelaers, gedoopt te Wouw op 2 december 1722, begraven aldaar op 28 juni 1810, dochter van Adrianus Mangelaers en Adriana Stevense.

Uit het eerste huwelijk:

1. Cornelius, gedoopt te Wouw op 17 januari 1741, begraven te Kruisland op 18 september 1810.
2. Gertrudis Tyrion, gedoopt te Wouw op 12 oktober 1743, begraven te Roosendaal op 27 januari 1778. Zij huwde te Wouw op 2 mei 1773 met Hubertus van Reusel, gedoopt op 20 mei 1739 te Essen, zoon van Sebastianus van Reusel en Cornelia de Bruijn.
3. Joannes Tyrion, gedoopt te Wouw op 19 december 1744. Hij huwde te Wouw op 6 mei 1784 met Willemyna Looyen, gedoopt te Wouw op 28 juni 1740, dochter van Adrianus Looyen en van Joanna Huijgens, weduwe van Cornelius Mouwen. Kinderen uit hun huwelijk zijn niet bekend.
4. Adriana, gedoopt te Wouw op 22 augustus 1747.

41. A.M. Bosters, „Rampaert/Rampart: een oud West-Brabants geslacht”. *Genealogisch Tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant en de Bommelerwaard*, XVII (1993), 21 en 25.

42. GARN, Roosendaal R 563, 3 september 1781.

43. GARN, Archief Municipaliteit 305, f 53-55.

44. SAZ, Wouw R 2165, f 16.

45. SAZ, Wouw R 2167, ongef.

Uit het tweede huwelijk:

5. Joanna Tyrion, gedoopt te Wouw op 22 mei 1749, overleden te Roosendaal op 7 april 1824. Zij huwde te Wouw op 18 maart 1792 met Martinus de Bruijn, gedoopt te Roosendaal op 19 september 1744, zoon van Joannis de Bruijn en van Joanna Stillens, weduwnaar van Elisabeth van Zundert.
6. Cornelia Tyrion, gedoopt te Wouw op 26 juni 1753, overleden te Steenbergen op 30 mei 1828. Zij huwde te Wouw op 15 augustus 1773 met Marinus Verbeek, aldaar gedoopt op 5 juni 1734, overleden te Steenbergen op 20 juli 1815, zoon van Joannes Verbeek en van Joanna Clijnen, weduwnaar van Anna Uytdewilligen.
7. Adrianus Tyrion, gedoopt te Wouw op 27 maart 1751, ongehuwd overleden en begraven te Wouw op 1 oktober 1796.
8. Antonia Tyrion, gedoopt te Wouw op 18 april 1755, overleden te Steenbergen op 24 juni 1824. Zij trouwde te Wouw op 11 augustus 1793 met Laureijs Verbeek, gedoopt te Steenbergen op 27 september 1735, begraven te Kruisland op 9 mei 1806, zoon van Martinus Verbeek en van Antonia Kieboom, weduwnaar van Petronella van Amstel.

Op 5 februari 1794 maakten beide echtelieden hun testament.⁴⁶ Antonia hertrouwde te Steenbergen op 27 augustus 1808 met Gerard van Ginneken, geboren onder de Heiningen van Fijnaart, gedoopt te Standdaarbuiten op 5 oktober 1750, zoon van Cornelius van Ginneken en van Petronella de Haes, weduwnaar van Dimphna Voogden.

9. Pitronella Tyrion, gedoopt te Wouw op 26 december 1756, begraven te Wouw (Kruisland) op 24 februari 1787. Zij huwde op 10 mei 1789 te Wouw met Cornelis de Jongh uit Wouw, meester-kleermaker te Kruisland. Hij hertrouwde met Catharina Voorbraak op 2 juni 1799 te Steenbergen.

VI-b. JOANNES ANTONISSE TIRIONS, gedoopt te Wouw op 6 november 1716, begraven te Wouw op 18 maart 1797. Hij huwde op 10 mei 1750 te Wouw met Elisabeth Kerstens, aldaar gedoopt op 22 november 1721 en er begraven op 21 juni 1800, dochter van Adrianus Kerstens en van Adriana Vrients.

Uit dit huwelijk:

1. Antonius Jansse Tirions, volgt onder VII-a.
2. Joanna Tirions, gedoopt te Wouw op 27 september 1755, overleden aldaar op 25 september 1835. Zij huwde op 21 april 1781 te Wouw met Cornelius van Osta, aldaar gedoopt op 28 oktober 1758, zoon van Joannes van Osta en van Elisabeth Brouwers.
3. Adrianus Tirions, gedoopt te Wouw op 28 februari 1759, ongehuwd overleden en begraven te Wouw op 23 november 1792.

(Wordt vervolgd)

46. SAZ, Steenbergen R 1836, f 9.

EEN GESLACHT SMULDERS (SMEULDERS)

† J.A.M. SMULDERS

Afkortingen

GAT Gemeentearchief Tilburg

(Vervolg van p. 21)

XII-k. ADRIAAN JAN SMULDERS¹⁴⁰ werd op 17 mei 1712 te Tilburg gedoopt en is er op 9 april 1754 begraven. Op 30 mei 1745 trouwde hij te Tilburg met Willemijn van Roessel (ook Jacomijn), die daar op 18 december 1719 is gedoopt als dochter van Arnout van Roessel de oude en van Maria Denijssen van den Boer.

In 1751 bevestigde Anneken Aert van Ierssel als weduwe en testamentaire erfgename van Jan Hendrick Smulders, dat zij aan haar zoon Adriaan voor f 278:0:0 al haar hanelijke goederen had verkocht, bestaande uit vier koeij beesten, een kalf, een paart met zijn getuig, hoog en aartkarre, met alle boere bouw gereetschap, mitsgaders hooij, strooij, spurrij en eenige vaten cooren, alsmede een groote koeijketel, twee hantketels en eenige verdere geringe meubeltjens.¹⁴¹

Willemijn hertrouwde te Tilburg op 28 juli 1755 met Jacobus Jan Verrip. Zij werd in haar geboorteplaats begraven op 7 april 1785. De kinderen van Adriaan Smulders en Willemijn van Roessel waren:

1. Jan Adriaan Smulders, te Tilburg gedoopt op 11 maart 1746, is aldaar begraven op 25 januari 177. Hij was ongehuwd gebleven.
2. Maria Adriaan Smulders is op 29 november 1747 te Tilburg gedoopt en stierf daar ongehuwd op 11 december 1814.
3. Henricus, te Tilburg gedoopt op 17 februari 1750, aldaar begraven op 2 oktober 1751.
4. Arnoldus Adriaan Smulders, volgt onder XIII-l op pagina 87.
5. Norbart Adriaan Smulders, volgt onder XIII-m op pagina 90.

XIII-l. ARNOLDUS ADRIAAN SMULDERS, gedoopt te Tilburg op 11 augustus 1751, trouwde te Oisterwijk op 5 mei 1776 met Helena Adriaan Breckelmans. Zij woonde in 1787 als zijn weduwe te Udenhout. Toen verscheen zij voor notaris Johan Adriaan van Meurs te Tilburg als weduwe en als moeder en voogden van hun minderjarige kinderen; aan Antony Adriaan Breeckelmans verklaarde zij f 600:0:0 schuldig te zijn.¹⁴²

140. GAT, R 437, f 225^v, 20 augustus 1749. R 440, f 181^v, 13 maart 1758. R 441, f 164, 14 april 1760. R 478, f 23, 11 juli 1755. N 99, f 41, 14 maart 1774. N 110, no 288, 16 maart 1785; no 299, 14 mei 1785. N 113, no 540, 22 november 1788.

141. GAT, N 78, f 299, 1 oktober 1751.

142. GAT, N 112, no 449, 23 juni 1787.

Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Adrianus, te Tilburg gedoopt op 7 februari 1777.
2. Gerardus Aart Smulders, volgt onder XIV-n op pagina 88.
3. Jan Smulders, timmerman, is op 14 september 1780 te Udenhout gedoopt en stierf daar op 19 augustus 1859. Te Oisterwijk trouwde hij op 26 augustus 1804 met Adriana van Gurkom, gedoopt te Udenhout op 8 februari 1781 als dochter van Nicolaas van Gurkom en van Wilhelma Schapendonck.

Hun kinderen waren:

- A. Arnolda Smulders, te Udenhout gedoopt op 3 oktober 1805, trouwde aldaar op 19 mei 1834 met Adrianus Wal-schots, timmerman. Deze is op 6 maart 1804 gedoopt te Oisterwijk, waar Arnolda op 16 juni 1878 kwam te overlijden.
 - B. Helena Smulders, gedoopt te Udenhout op 14 april 1807 en aldaar overleden op 1 januari 1879, trouwde te Udenhout op 26 april 1843 met de timmerman Peter Maas. Deze is te Mol geboren op 30 juni 1812.
 - C. Nicolaa Smulders is op 13 juli 1809 te Udenhout gedoopt en trouwde aldaar op 14 februari 1828 met Balthasar Franciscus van Hilst, leerlooier. Hij is te Loon op Zand gedoopt op 9 oktober 1796.
 - D. Petronella Smulders, te Udenhout geboren op 13 maart 1812, trouwde aldaar op 18 april 1839 met Martien van Rijswijk en overleed er op 17 november 1851. Haar man was schoenmaker en is te Udenhout geboren op 6 maart 1814.
 - E. Wilhelmina Smulders, geboren te Udenhout op 25 januari 1815, trouwde aldaar op 15 november 1845 met Jacobus Penninx, bakker, geboren te Gemert op 5 april 1821.
 - F. Anna Maria Smulders is op 23 december 1817 te Udenhout geboren en overleed daar ongehuwd op 7 juli 1885.
 - G. Cornelia, te Udenhout geboren op 11 april 1823.
 - H. Johanna, te Udenhout geboren op 31 juli 1825.
 - I.
4. Anna Maria, te Udenhout gedoopt op 8 december 1782.

XIV-n. GERARD SMULDERS wagenmaker, is op 15 oktober 1778 gedoopt en stierf te Tilburg op 6 december 1819. Daar trouwde hij op 8 mei 1809 met Adriana Pijnenborgh¹⁴³, gedoopt te Goirle op 4 december 1782, dochter van Willem Cornelis Pijnenborgh en van Cornelia Schellekens. Nadat zij op 10 mei 1814 te Tilburg was overleden, hertrouwde Adrianus aldaar op 18 januari 1815 met Johanna de Groot, dochter van Jan de Groot en Catharina van den Bichelaar.

De kinderen uit het eerste huwelijk zijn:

1. Arnoldus, te Tilburg gedoopt op 17 maart 1810 en aldaar overleden op 2 mei 1813.
2. Willem, te Tilburg geboren op 22 oktober 1822.

143. C.H.J. van den Brekel, *Kroniek van de geslachten Pijnenburg en Van den Brekel 1290-1990* (2 dln; Nuenen, 1993) I, 391.

3. Helena Smulders is op 16 maart 1814 te Tilburg geboren en trouwde te Loon op Zand op 5 mei 1841 met Pieter Leermakers, schoenmaker, aldaar geboren op 16 februari 1811. Zij stierf te Tilburg op 4 januari 1884.

De kinderen uit het tweede huwelijk:

4. Adrianus Smulders, volgt onder XV-m op pagina 89.
5. Johannes Baptist Smulders, te Tilburg geboren op 5 augustus 1817, stierf te Goirle op 24 augustus 1868. Hij was landbouwer geweest en ongehuwd gebleven.
6. Catharina Smulders is op 21 september 1819 te Tilburg geboren en aldaar overleden op 24 januari 1892. Te Goirle was zij op 25 februari 1840 getrouwd met Martinus van Iersel, die op 16 mei 1809 te Tilburg is gedoopt.

XV-m. ADRIANUS SMULDERS, geboren te Tilburg op 15 mei 1815, trouwde te Hilvarenbeek op 3 februari 1851 met Adriana Hakkens, die aldaar is geboren op 14 juli 1822. Zij overleden te Hilvarenbeek op achtereenvolgens 20 juli 1885 en 27 april 1892. Zij kregen vijf kinderen:

1. Johanna Smulders, geboren te Hilvarenbeek op 4 januari 1853, trouwde te Diessen op 18 februari 1878 met Cornelis Vugts, die aldaar is geboren op 5 april 1850.
2. Peter, te Hilvarenbeek geboren op 18 juli 1855 en overleden op dezelfde dag.
3. Petrus Smulders, klepperman, is op 13 februari 1857 geboren te Hilvarenbeek en trouwde te Tilburg op 3 februari 1892 met Walthera van den Brandt. Zij is te Tilburg geboren op 16 november 1868.

Hun kinderen waren:

- A. Adrianus Johannes Smulders, schoenmaker, te Hilvarenbeek geboren op 28 november 1892, trouwde te Tilburg op 13 november 1918 met Johanna Catharina van Gestel uit Diessen.
- B. Wilhelmus Adrianus, te Hilvarenbeek geboren op 3 augustus 1894.
- C. Adriana Maria, te Hilvarenbeek geboren op 10 juni 1895.
- D. Antonius Josephus Maria, geboren te Hilvarenbeek op 14 juli 1896, aldaar overleden op 30 maart 1898.
- E. Hendrikus Wilhelmus Adrianus, te Hilvarenbeek geboren op 18 januari 1898.
- F. Wilhelmina Petronella, te Hilvarenbeek geboren op 6 maart 1899.
- G. Matheus Adrianus, te Hilvarenbeek geboren op 7 augustus 1900 en op 3 oktober 1900 aldaar overleden.
4. Catharina, te Hilvarenbeek geboren op 12 juni 1862, aldaar overleden op 20 oktober 1862.
5. Johanna Maria Smulders is te Hilvarenbeek geboren op 7 augustus 1866 en trouwde daar op 8 april 1891 met de timmer-

man Adrianus Antonius Smulders. Deze is op 10 januari 1863 te Hilvarenbeek geboren.

XIII-m. NORBART ADRIAAN SMULDERS¹⁴⁴ werd op 14 december 1753 te Tilburg gedoopt en overleed aldaar op 21 maart 1824. Op 22 april 1781 is hij te Tilburg getrouwd met Jana van Asten (Johanna, ook Adriana). Zij is daar op 8 januari 1753 gedoopt als dochter van Servaas van Asten en Anna Maria Snellen.

De kinderen van Norbart en Jana zijn:

1. Adriana Smulders, te Tilburg gedoopt op 6 april 1782, trouwde met Johanna van Yserloo.
2. Cornelius, te Tilburg gedoopt op 27 mei 1783.
3. Joanna Maria, te Tilburg gedoopt op 28 november 1784.
4. Servaas Smulders, volgt onder XIV-o op pagina 90.
5. Wilhelma, te Tilburg gedoopt op 26 januari 1790, aldaar begraven op 10 december 1791.
6. Joannes Smulders is op 13 november 1792 te Tilburg gedoopt en stierf aldaar op 22 mei 1828.
7. Arnolda Norberta, te Tilburg gedoopt op 9 juni 1799, werd maar een of twee dagen oud en werd op 12 juni 1799 te Tilburg begraven.

XIV-o. SERVAAS SMULDERS is op 15 april 1787 te Tilburg gedoopt en overleed aldaar op 7 november 1856. Hij trouwde te Tilburg op 7 mei 1810 met Cornelia Bertens, dochter van Wouter Bertens en van Maria van Helvert. Op 9 januari 1786 is zij gedoopt te Tilburg, waar zij op 6 januari 1848 overleed.

Uit dit huwelijk stammen de volgende kinderen:

1. Jan Baptist Smulders, volgt onder XV-n op pagina 91.
2. Petrus Smulders, wever, is op 29 juni 1815 te Tilburg geboren en is daar op 11 december 1885 overleden. Hij trouwde te Tilburg op 23 april 1857 met Henrica Donders, die aldaar is geboren op 22 april 1816 en er op 29 maart 1888 overleed.

Kinderen:

- A. Cornelia Smulders, geboren te Tilburg op 30 juli 1858 en aldaar op 4 juli 1941 ongehuwd overleden.
 - B. Servatius Smulders, wever, is te Tilburg geboren op 21 januari 1861 en overleed aldaar op 14 oktober 1936. Hij was ongehuwd gebleven.
3. Johannes Smulders, mecanicien, is op 30 juli 1817 te Tilburg geboren en overleed aldaar op 17 september 1895. Hij trouwde te Breda op 24 juli 1851 met Maria Dirven, die daar is geboren op 24 maart 1827 en op 30 augustus 1858 te Tilburg overleed. Johannes hertrouwde te Tilburg op 6 mei 1859 met Cornelia van de Lisdonk uit Hilvarenbeek, aldaar geboren op 12 september 1824 en overleden te Tilburg op 5 maart 1909.

Uit het eerste huwelijk:

144. GAT, R 449, f 10, 25 maart 1783. R 461, f 109^v, 23 mei 1803. R 497, f 11, 5 februari 1789. N 152, no 9, 23 januari 1803; no 10, 23 januari 1803.

- A. Norbertus Smulders, mecanicien, te Tilburg geboren op 11 september 1852 en aldaar overleden op 21 augustus 1939. Te Den Dungen trouwde hij op 23 oktober 1888 met Maria Hendrika van Osch. Zij is aldaar geboren op 9 september 1859 en stierf te Tilburg op 8 november 1933. Zij kregen minstens vijf kinderen.
- B. Nicolaas Smulders trouwde en kreeg kinderen.¹⁴⁵
- C. Servatius, te Tilburg geboren op 9 december 1855, aldaar overleden op 26 december 1857.
- D. Petrus Paulus, te Tilburg geboren op 28 juni 1857, daar overleden op 27 februari 1858.

Uit het tweede huwelijk:

- E. Maria Suzanna Smulders is op 15 november 1861 geboren te Tilburg en stierf daar ongehuwd op 27 juli 1920.
- 4. Wouterus, te Tilburg geboren op 13 maart 1821 en daar overleden op 11 juni 1824.
- 5. Adriana Smulders is op 8 februari 1823 te Tilburg geboren en stierf er op 10 november 1898. Te Tilburg trouwde zij op 11 april 1850 met Laurens Mommers, die aldaar is geboren op 3 oktober 1821 en er op 6 december 1861 is overleden. Zij hertrouwde te Tilburg op 14 april 1864 met Johanna van Iersel, aldaar geboren op 1 augustus 1836 *ex matre* Smulders.
- 6. Maria Norbarta Smulders, te Tilburg geboren op 31 mei 1826, trouwde aldaar op 12 oktober 1865 met Cornelis Mommers en overleed er op 17 oktober 1891. Cornelis is op 20 oktober 1827 te Tilburg geboren.

XV-n. JAN BAPTIST SMULDERS is te Tilburg geboren op 7 februari 1813 en stierf daar op 13 februari 1883. In eerste echt trouwde hij te Tilburg op 20 juni 1839 met Petronella van Gool, die aldaar is geboren op 17 december 1813 en er stierf op 26 april 1864.

In tweede echt trouwde Jan Baptist te Tilburg op 12 november 1868 met Petronella de Cock, weduwe van Adriaan Kouwenberg. Zij is te Tilburg geboren op 21 maart 1814 en overleed aldaar op 21 januari 1886.

Uit het eerste huwelijk zijn vier kinderen geboren:

- 1. Anna Maria Smulders, te Tilburg geboren op 12 juli 1844 en aldaar overleden op 30 januari 1898, trouwde in haar geboortedorp op 7 mei 1874 met Augustinus Biezemortels, wever, te Tilburg geboren op 30 juli 1845 en daar overleden op 21 juni 1911.
- 2. Adriaan Smulders, smid, is te Tilburg geboren op 23 november 1847 en trouwde daar op 12 oktober 1871 met Hendrika Johanna van der Foelaert. Zij is te Goirle geboren op 11 februari 1848 en overleed te Tilburg op 13 juni 1933. Sinds 14 februari 1911 (Tilburg) was zij weduwe geweest.

Kinderen:

- A. Johannes Baptist, te Tilburg geboren op 23 augustus 1872.

145. Wegens het overlijden van de auteur zijn de betreffende personalia en nakomelingen niet uitgewerkt.

- B. Cornelia Helena, te Utrecht geboren op 14 januari 1875, stierf ongehuwd te Tilburg op 12 mei 1946.
- C. Petronilla Johanna is op 7 januari 1878 te Tilburg geboren en stierf ongehuwd te Moergestel op 28 juli 1959.
- D. Ludovica Josephina Smulders, te Tilburg geboren op 23 maart 1881, overleed op 11 november 1887 te Roosendaal en Nispen, waar zij tijdelijk verbleef.
- E. Joannes Baptist Smulders is op 14 januari 1884 geboren te Tilburg en stierf aldaar op 23 mei 1958. Evenals zijn vader was hij smid geweest. Op 12 oktober 1910 trouwde hij te Kerkdriel met Hendrika Maria de Graauw, aldaar geboren op 13 juli 1883, te Tilburg overleden op 13 februari 1967.
- F. Maria Joanna Smulders, te Tilburg geboren op 28 april 1887, trad als zuster Maria Alfrieda in een klooster.
- G. Ludovicus Joannes Smulders, te Tilburg geboren op 6 april 1890, trad als frater Maria Ambrosio in een klooster.
- H. Wilhelmus Josephus Smulders, smid, is op 15 april 1893 te Tilburg geboren en stierf aldaar op 28 mei 1956. Hij trouwde te Tilburg op 9 juli 1919 met Petronella Paulina Cornelia van Weegberg, geboren te Tilburg op 26 november 1893 en daar overleden op 29 oktober 1959.
- 3. Cornelia Smulders is op 28 februari 1851 te Tilburg geboren en aldaar overleden op 21 februari 1885. Zij trouwde te Tilburg op 29 januari 1879 met Cornelis Hamers, geboren aldaar op 25 oktober 1841. Hij overleed te Tilburg op 24 augustus 1897.
- 4. Hendrika, te Tilburg geboren op 23 februari 1854 en daar overleden op 27 februari 1855.

XI-f. PEETER HENDRICK SMULDERS¹⁴⁶, geboren te Tilburg omstreeks 1673, trouwde aldaar op 13 april 1698 met Anneken Adriaen Emmen en werd er begraven op 9 november 1734. Zij was een dochter van Adriaen Anthonij Emmen en Maria Adriaen Martens, is te Tilburg gedoopt op 8 december 1676 en werd daar begraven op 21 juli 1742.

Op 26 mei 1742 compareerde voor schepenen van Tilburg Hendrick Reijnier de Beer, *den welcken verclaerden te cederen, transporteren, op te dragen ende over te geven aen Peeter Hendrick Smulders eene obligatie van twee hondert gulden met den intrest daer van in't toecomende te verscheijnen tegens drie gulden per cento s'jaers, staende ten lasten van't corpus van Goirle, als Mattijs van Gorp inne qualiteit als borgemeester van Goirle voor ende ten behoefte vande voorseijde gemeente heeft opgenomen van Bertjen Jan Denis in dato 2^e februarii 1673.*¹⁴⁷ Peeter Hendrick Smulders was de stiefbroer van Hendrick Reijnier de Beer.

Kinderen:

- 1. Henricus, te Tilburg gedoopt op 28 maart 1699.
- 2. Adriaan Peeter Smulders¹⁴⁸ is te Tilburg gedoopt op 7 oktober 1700 en werd daar begraven op 31 december 1744. Op 13

146. GAT, R 431, f 143, 13 december 1717.

147. GAT, R 432, f 173, 26 mei 1724.

148. GAT, R 418, map 1737, 26 april 1737. R 437, f 177, 20 februari 1749. R 444, f 62^v, 16 juni 1701. R 474, f 65, 6 juni 1736; f 112, 26 april 1737. R 476, f 51, 3 februari 1746. R 479, f 163, 16 september 1765.

februari 1735 was hij getrouwd met Adriana Maria Mommers, geboren omstreeks 1710 als dochter van Adriaan Mommers en Johanna Jan van Corp. Zij hertrouwde te Tilburg op 21 februari 1746 met Jan Verhoeven.

Uit dit huwelijk zijn de volgende kinderen geboren:

- A. Peter, te Tilburg gedoopt op 16 december 1735.
- B. Joanna Maria, te Tilburg gedoopt op 17 juni 1738.
- C. Joanna Adriaan Smulders, te Tilburg gedoopt op 26 mei 1739, trouwde aldaar op 4 mei 1760 met Christiaan Cooijen en hertrouwde op 16 september 1765 te Tilburg met Martinus Willem Schijvens, geboortig van Hilvarenbeek.
- D. Henricus, te Tilburg gedoopt op 30 november 1741 en daar begraven op 16 december 1757.
- E. Adriana Maria Adriaan Smulders is te Tilburg gedoopt op 19 mei 1744 en trouwde aldaar op 10 mei 1767 met Andries Jan de Rooy, die er is gedoopt op 29 oktober 1741.

IX-p. ADRIAEN LAUREYS SMULDERS¹⁴⁹, zoon van Laureys Adriaen Smulders en Judith Heyliger Crillarts¹⁵⁰, trouwde te Tilburg op 2 juni 1619 met Jenneken Joost de Becker, dochter van Joost Dirick Goyaertss de Becker bij Marie Willems van Buel. Zij werden de ouders van:

1. Heijlwigis, te Tilburg gedoopt op 13 april 1620.
2. Laureys, te Tilburg gedoopt op 8 december 1621.

Alle leden van dit gezin zijn voor 10 januari 1651 overleden. Erfgenamen waren de broers van Adriaen Laureys Smulders.

IX-q. PEETER JAN SMULDERS¹⁵¹, Jan Adriaen Smulders en Marye Jan Wijtman Joosten¹⁵⁰, trouwde voor 1600 met Jenneken Jan Henricx van Asten en overleed in 1650 à 1653.

*Peter Jan Adriaen Smolders promisit super et bona Peter Jan Mutsarts vierhondert tseventich carolus gulden, te betalen naervolgende den placcate van sijne conincklijke maiesteit, alsdoen binnen Brussel vuytgegeven, van Sinte Andriesmisse toecomende over een jaer metten interesse vanden gulden 1 stuyver 1 oirt naer advenant. Gelovende prout in forma. Actum XIII^{en} Octobris 1628. Scabini Bardwijck et Brock.*¹⁵²

Uit dit huwelijk:

1. Mariken Peter Smulders trouwde te Tilburg op 25 november 1618 met Henrick Jan Willem Smulders alias Rondens, zoon van Jan Willem Henrick Smulders en Jenneken Aerdt Jan Aerds.¹⁵³
2. Willemken Peeter Smulders trouwde te Tilburg op 21 juni 1629 met Jan Jan Jan Daniels van Beurden de oud die men noemt Hoecx.
3. Jan Peeter Smulders, volgt onder X-r op pagina 94.

149. GAT, R 351, f 249^v, 18 december 1623. R 352, f 120^v, 29 april 1626. R 363, f 4^v, 10 januari 1651. R 402, f 3, 26 februari 1622.

150. J.A.M. Smulders, „De herkomst van een Tilburgs geslacht Smulders”, *De Brabantse Leeuw*, XLI (1992) 24.

151. GAT, R 355, f 53^v, 27 januari 1633. R 362, f 221, 4 mei 1650. R 363, f 244, 10 januari 1653. R 405, f 51, 30 maart 1638.

152. GAT, R 403, f 72^v.

153. Smulders, „De herkomst van een Tilburgs geslacht Smulders”, 20.

X-r. JAN PEETER SMULDERS¹⁵⁴ is overleden in 1654 à 1656. Bij Anna Jan Denis, dochter van Jan Denis Huyben, was hij vader van:

1. Jan Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 8 september 1632, trouwde aldaar op 3 februari 1658 met Perijntje Broeren. Zij is op 28 juli 1630 te Tilburg gedoopt als dochter van Wouter Steven Broeren en Aentken Jan Steven Jan Stevens.

Kinderen:

- A. Jan, te Tilburg gedoopt op 20 december 1658.
 - B. Adriana, te Tilburg gedoopt op 23 juli 1661.
 - C. Wouter Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 5 december 1665, trouwde daar op 13 juni 1688 met Marij Cornelis Gerrit Verschuure.
2. Henrick Jan Smulders stierf in 1657 of 1658.
 3. Maria Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 14 december 1635, trouwde aldaar op 9 oktober 1661 met Peter Adriaen Cornelis.
 4. Cornelis Jan Smulders¹⁵⁵, gedoopt te Tilburg op 25 augustus 1639 en overleden circa 1681, trouwde te Tilburg op 27 februari 1661 met Catalijn Jan Ariaens. Zij hertrouwde op 21 januari 1685 met Peter Henrick Ariens. Uit haar eerste huwelijk is geboren:
 - A. Jenneken Cornelis Smulders, te Tilburg gedoopt op 5 juli 1665, trouwde aldaar op 28 augustus 1695 met Hendrick Jan van Hest.
 5. *Jenneken Jan Smulders is op 15 november 1670 te Tilburg met Laureys Jan Peeters getrouwd. Nadat zij rond oktober 1680 was overleden, hertrouwde haar weduwnaar op 18 april 1681 met Cathalijn Goyaert Janssen.*

IX-r. ADRIAEN GOYAERT SMULDERS, zoon van Goyaert Peter Smulders en Metken Goyaert Jan Michiels¹⁵⁶, trouwde te Tilburg op 25 juni 1600 met Ida Adriaen Mutsaerts, dochter van Adriaen Lenaert Mutsaerts en Peterken Jan Jans de Vet.

Hun kinderen noemden zich Mutsaerts:

1. Goyaert Adriaen Mutsaerts, te Tilburg gedoopt op 2 juli 1604, trouwde aldaar op 30 april 1630 met Heijltjen Jan Hendrick Damen. Hij was de eerste naamdrager van een uitgebreide familie Mutsaerts.
2. Peter Adriaen Mntsaerts trouwde te Tilburg op 27 januari 1644 met Maria Claes Huybert Crillaerts. De nieuwe familienaam lag hier niet meteen vast. Nog in 1680 tekende Peters en Maria's zoon *Goyaert als Goyaert Peeter Ariaen Smolders*.
3. Jan Adriaen Goyaerts, gedoopt te Tilburg op 28 december 1614, overleden in ongeveer 1678. Erfgenamen waren zijn (achter)neven en (-)nichten.
4. Geritken Adriaen Goyaerts is op 24 februari 1621 te Tilburg gedoopt en trouwde daar op 7 mei 1644 met dispensatie met Cornelis Joost Adriaens.

154. GAT, R 364, f 89^v, 18 augustus 1654. R 365, f 36^v, 30 maart 1656. R 366, f 14^v, 8 februari 1658. R 367, f 91, 19 augustus 1661; f 209, 9 november 1662.

155. GAT, R 367, f 314, 25 juni 1663. R 371, f 130, 30 april 1670. R 376, f 14^v, 11 januari 1679. R 412, f 53, 9 februari 1664.

156. Smulders, „De herkomst van een Tilburgs geslacht Smulders”, 26, 27.

IX-s. JAN GOYAERT SMULDERS¹⁵⁷, zoon van Goyaert Peter Smulders en Metken Goyaert Jan Michiels¹⁵⁶, trouwde voor 1598 met Marye Adriaen Mutsaerts, dochter van Adriaen Lenaert Mutsaerts en van Peterken Jan Jansen de Veth. Zij hertrouwde te Tilburg op 21 februari 1607 met Jan Cornelis Jan Meeussen.

Kinderen uit het eerste huwelijk van Marye:

1. Ariaen Jan Goyaert Smulders trouwde te Tilburg op 10 februari 1621 met Maeijken Jan Daniels van Buerden en hertrouwde aldaar op 26 augustus 1655 met Mayken Sijmon Anthonis, weduwe van Jan Jan Wagemakers. In 1670 signeerde hij Adriaen Jan Goyaerts Peters.
2. Goyaert Jan Smulders, volgt onder X-s op pagina 95.

X-s. GOYAERT JAN SMULDERS¹⁵⁸ trouwde te Tilburg op 26 februari 1623 met Anneken Beren Munster, dochter van Peter Cornelis Hendrick Beren Munster en Mechtelt Peter Denijs Jan Reynen.

In 1660 kochten Goyaert Jan Goyaerts en zijn zoon Jan van Ego Gijsbrecht de Wits als man en voogd van Niclaesken Anthonis Smulders *seeckere huijsinge metten gronde van dien ende erffenisse daer aen liggende ende daer toe behoorende, vier loopensaeten ofte daer ontrent begrijpende, nochtans soo groot ende cleyn als de selve gelegen is binnen de prochie van Tilborgh ter plaetse genaemt aende Hasselt*. Zij beloofden aan Ego 1400 carolusgulden te betalen.¹⁵⁹

Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Maria, te Tilburg gedoopt op 19 november 1623.
2. Petrus, te Tilburg gedoopt op 21 september 1625.
3. Mechtildis, te Tilburg gedoopt op 26 maart 1627.
4. Joannes, te Tilburg gedoopt op 13 mei 1629.
5. Petrus, te Tilburg gedoopt op 19 april 1631.
6. Cornelia, te Tilburg op 27 december 1633 gedoopt.
7. Adriaen Goyaert Smulders, volgt onder XI-s.
8. Judocus, te Alphen gedoopt op 2 maart 1642.
9. Maria, te Tilburg gedoopt op 30 juli 1645.

(Wordt vervolgd)

157. GAT, R 344, f 17, 12 februari 1598. R 346, f 49, 13 september 1601. R 349, f 34^v, 18 maart 1613. R 351, f 243, 2 december 1623. R 361, f 117, 14 december 1647.
158. GAT, R 351, f 197, 8 maart 1623. R 361, f 27^v, 4 februari 1647. R 367, f 75^v, 3 september 1661.
159. GAT, R 366, f 214, 30 oktober 1660; i.m. 15 oktober 1665 (*Deletum met consent van Ego Gijsberts de Wits*).

HET RUCPHENSE GESLACHT COMMISSARIS

P.G.A.M. PEETERS-VERAART EN DR E.G. BOEREN

Afkortingen

GAR	Gemeentearchief Rucphen
GARN	Gemeentearchief Roosendaal en Nispen
OAA	Oud Administratief Archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch

(Vervolg van p. 33)

III-c. CRIJN PIETERSEN COMMISSARIS, overleden omstreeks 1670. Op 27 november 1651 hadden Huijbrecht Antonissen en Crijn Pietersen Commissaris respectievelijk 50 gulden en 100 gulden schuld⁶⁹ aan Jan Joossen Huijgen en zijn vrouw Tanne Piers. Op 20 december 1661 trad Quirijn Pietersen Commissaris op als voogd⁷⁰ van de weeskinderen van zaliger Janneken Pietersen Commissaris.

Hij trouwde met Dingena Nijsen, weduwe van Cornelis Huijbrechts Commissaris (zie II-b-3). Op 14 september 1671 verkocht⁷¹ Huijbrecht Adriaensen Commissaris een erf (ter grootte van circa 200 roeden) in Schijf aan Dingena Nijsen, weduwe van Corijn Pietersen Commissaris. De akte van uitkoop⁷² werd geregistreerd op 12 april 1673; de moeder zou haar kinderen onderhouden tot hun achttiende jaar en hen 12 gulden uitkeren als *vaderlijk deel*. Dingena Nijsen huwde nog een derde keer. De bruidegom was Cornelis van den Eijnde.⁷³

Uit dit huwelijk:

1. Frantien Creijne Commissaris, overleden te Sprundel op 24 oktober 1721. Zij huwde aldaar op 24 juni 1694 met Cornelius Antonius (de Vrugt).
2. Marinus Crijnssen Commissaris.
3. Jan Corijnsen Commissaris. Op 7 mei 1689 vond er te Rucphen op verzoek van Jan Corijnsen Commissaris een executoriale verkoop plaats⁷⁴ van *beesten en meubele goederen en verders allen tgene* dat Matijs Huijben van den Enden, wonende onder Rucphen, onder zijn beheer had. Op 4 mei 1695 verkocht⁷⁵ Jan Corijnsen Commissaris bij uitkoop aan zijn zwager Cornelis Anthonissen de Vrugt een perceel land, *liggende met haer beijde gemeen ofte wel bij deelinghe vercregen van haere grootvader Pieter Cornelis Commissaris*. Op 28 oktober 1709 verkocht⁷⁶ Jan Commissaris als lasthebber van zijn moeder

69. GAR, Rucphen R 39, f 55.

70. GAR, Rucphen R 40, f 142.

71. GAR, Rucphen R 41, f 131.

72. GAR, Rucphen R 41, f 155.

73. GAR, Rucphen R 46, f 52^v.

74. GAR, Rucphen R 42, f 59.

75. GAR, Rucphen R 42, f 181, 181^v.

76. GAR, Rucphen R 46, f 52^v.

Dingena Nijs, weduwe van Cornelis van den Eijnde, voor de ene helft en Quirijn Cornelisse van de Eijnde voor de andere helft een huis met 5 à 6 gemeten land, gelegen in Schijf, aan Marijnis Adams Coning voor 780 gulden.

4. Dinijs, circa 3 jaar in 1673.

II-b. HUIJBRECHT CORNELISSEN COMMISSARIS, gedoopt te Sprundel op 15 november 1595, overleden voor 1 augustus 1643, trouwde met Gieltje Wouters. Gieltje hertrouwde met Cornelis Janssen Jongenelen en wordt op 11 september 1660 diens weduwe genoemd. Gieltjen Wouters, weduwe van Cornelis Janssen Jongeneelen, droeg op 14 december 1661 samen met haar zoon Jan Huijbrechts Commissaris en de kinderen van haar tweede man een perceel ter grootte van circa 3 gemeten en genaamd *den Kerckacker* op in 's heeren handen.⁷⁷

Op 1 augustus 1643 verkochten de erfgenamen van Huijbrecht Coernelis Comsaris *een parsel often acker lans, gelegen op Nil Domis gront*, aan Adriaen Gommers. De erfgenamen waren toen de wezen (voor wie Pieter Cornelis Comsaris als voogd en Joeris Wouters als toezienner optraden) en Adriaen Adriaensen Deenis voor de ene helft en de weduwe (met Nijck Claeyns als voogd) voor de andere helft.⁷⁸ Op dezelfde datum verkochten de erfgenamen ook nog een derde part van *de huijsinge genaempt het Stecken*, bewoond door Jan Coernelissen de Weert, aan Huijbrecht Adriaensen de Brouwer⁷⁹ en ook nog een perceel genaamd *de Cleijn Slacke* aan Heyndrick Geertsen en Pieter Anthonissen Stops.⁸⁰ De akte van uitkoop tussen Gielken Wouters als weduwe van Huijbrecht Coernelissen Comsaris en Pieter Coernelissen Comsaris als voogd van de wezen werd geregistreerd op 1 maart 1645.⁸¹ De akte bepaalde dat de weduwe de kinderen zou onderhouden van *eeten ende drijncken* tot het jongste kind 15 jaar oud zou zijn. In het geval een van de kinderen zou komen te overlijden, zal de moeder de begrafenis moeten betalen, en als een kind binnen zes jaar zou trouwen, zou de moeder dat kind een koe of 30 carolusgulden moeten geven uit de erfenis. De moeder kreeg het vruchtgebruik van een akker genaamd *Betmaansblock* tot het jongste kind 15 jaar oud zou zijn. Verder werd er nog wat geregeld met betrekking tot het houtgewas. In geval de moeder kwam te overlijden voor de aangegeven tijd, zouden Nelken Huijben en Adriaen Adriaensen Denissen de 125 gulden behouden die de weduwe beloofde te betalen, te weten 25 gulden onmiddellijk en 100 gulden op 1 maart 1645. In de kantlijn staan nog enkele aantekeningen betreffende betalingen aan de dochter Nelken en de opmerking: *soo sullen hebben alle die andere kinderen sij coemen tot den houwelijk elck een bruijlofftscliet tamelijk naer haren staet. Te weten Jan Huijbrechts, den oudsten soon, sal hebben een bruijlofscliet ofte dar voor 60 karolusgulden.*

De kinderen van Huijbrecht Cornelissen Commissaris uit zijn huwelijk met Gieleken Wouters waren volgens de akte van uitkoop:

77. GAR, Rucphen R 40, f 139^v.

78. GAR, Rucphen R 38, f 7.

79. GAR, Rucphen R 38, f 7^v.

80. GAR, Rucphen R 38, f 7^v.

81. GAR, Rucphen R 38, f 33^v.

1. Jan Huijbrechts Commissaris, volgt onder III-d op pagina 99.
2. Crijn Hubertus Commissaris was gehuwd met Gertrudis Thomas. Uit dit huwelijk is slechts een dochter bekend:
 - A. Quirina, gedoopt te Sprundel 12 januari 1666.
3. Cornelis Huijbrechts Commissaris was gehuwd met Dingena Nijssen, die als zijn weduwe vermeld wordt op 14 september 1654. Op genoemde datum accordeerde⁸² Dingena Nijssen, geassisteerd door haar vader Nijs Jacopsen, met de familie Commissaris, voor wie optraden Adriaen Adriaensen Denis als man van Adriaenken Huijbrechts (Commissaris), Cornelis Claessen als man van Elisabeth Huijbrechts (Commissaris), Jan Huijbrechtssen voor zichzelf en samen met Pieter Cornelis Commissaris als voogd van de vier wezen met name: Crijn, Nelleken, Janken en Marijke Huijbrechtsen. Dingena Nijssen trouwde later met Crijn Pietersen Commissaris (zie onder III-c) en nog voor een derde maal met Cornelis van den Eijnde.⁸³
4. Adriaentken Huijbrechts Commissaris trouwde voor de eerste maal voor 1 augustus 1643 met Adriaen Adriaens Denis alias Groeneman en voor de tweede maal met Jan Cornelis Michielssen Smout alias de Weert. Op 4 november 1660 verkocht⁸⁴ Adriaentjen Huijbrecht Commissaris, weduwe van Adriaen Denis alias Groeneman, samen met de voogd Jan Denis 3 gemeten erf, genaamd *het Stedeke* en gelegen aan *de Vletvaart*, aan Hendrick Aerts. Op 24 januari 1662 verkocht⁸⁵ Adriaentjen Huijbrechts Commissaris, weduwe van Adriaen Adriaensen Denis, geassisteerd door haar broer Jan Huijbrechts Commissaris, een weide, circa 2 gemeten groot en genaamd *de Groote Lij*, aan Cornelis Loncken als voogd van het weeskind van wijlen Gillis Cornelissen Ram. Op 20 mei 1662 verkocht Adriaentjen Huijbrecht Commissaris, geassisteerd door Jan Denis als *gecoren voocht* en Jan Huijbrechts Commissaris als beëdigde voogd van de weeskinderen, *een seker huijsinge* met vier percelen erf, gelegen te Rucphen. Op 22 augustus 1664 accordeerde⁸⁶ Adriaentjen Huijbrechts, *weduwe lestmael wijlen* Jan Cornelis Smout alias de Weert, met Jacob Janssen, die tevens optrad voor zijn twee zusters Magdalena en Elisabeth Jans, kinderen van Jan Cornelissen. Op diezelfde dag verkocht de weduwe een gemet *erve*, gelegen in de jurisdictie van Rucphen, aan de stadhouder J. Coenraets.⁸⁷ Op 9 februari 1669 verklaarde⁸⁸ Adriaentjen Huijbrechts Commissaris, weduwe van Jan Cornelis de Weert, 100 gulden schuldig te zijn aan de advocaat De Ruijter te Roosendaal. Haar zuster Janneke Huijbrechts Commissaris, *jongedochter*, stelde zich borg met haar part in *Keetmansblock*.
5. Lijsbeth Huijbrechts Commissaris, overleden voor 7 november 1665, was gehuwd met Cornelis Claessen Vriendts. Voogd over haar kinderen bij hem was Jan Huijbrechts Commissaris en toeziender Hendrick Claessen Vrients; zij legden op 7

82. GAR, Rucphen R 39, ongef.

83. GAR, Rucphen R 46, f 52^v.

84. GAR, Rucphen R 40, f 107.

85. GAR, Rucphen R 40, f 145.

86. GAR, Rucphen R 40, f 210.

87. GAR, Rucphen R 40, f 210^v.

88. GAR, Rucphen R 41, f 71^v.

november 1665 de eed af.⁸⁹ De kinderen waren Maijken (17 jaar), Janneken (16 jaar), Catelijn (12 jaar), Cornelia (6 jaar), Niclaes (3 jaar) en Michiel Cornelis Vrients (9 maanden oud). De kinderen en kindskinderen van wijlen Cornelis Claessen Vrints en Lijsbet Huijbrecht Commissaris accordeerden⁹⁰ op 13 juni 1709 met Johan Dingemans, stadhouder te Prinsenland, betreffende de voldoening van een obligatie.

6. Nelleken Huijbrechts Commissaris was op 14 september 1654 nog minderjarig. Op 13 september 1654 verkochten⁹¹ Nelken Huijbrechtsen Commissaris (geassisteerd door haar oom en voogd Pieter Cornelissen Commissaris) en haar zwager Cornelis Claesen Vrients⁹² hun part in de akker van *Keetmansblok*, dat zij geërfd hadden van hun vader.
7. Janneken Huijbrechts Commissaris, nog minderjarig op 14 september 1654, overleden te Sprundel op 14 juni 1713. Zij is getrouwd te Vorenseinde op 19 november 1677 met Corstiaan Joris Loosen, weduwnaar van Stoffeltjen Joppen. Corstiaan Joris Loosen is overleden voor 12 juni 1709, want op die datum verkocht⁹³ de weduwe Janneke Huijbrechts Commissaris, wonende te *Voorne*⁹⁴, twee perceeltjes land, genaamd *Keetman*, gelegen op den *Brant* en beiden 200 roeden groot, zijnde een derde deel van het blok, aan de heer Dingemans, stadhouder te Prinsenland.
8. Maijken Huijbrechts Commissaris, genoemd als jongste kind en 6 jaar oud in 1644.

III-d. JAN HUIJBRECHTS COMMISSARIS is geboren omstreeks 1621, want op 24 februari 1675 zei hij 54 jaar oud te zijn. Hij trad toen als getuige op in een berovingszaak.⁹⁵ Hij trouwde voor de eerste maal met Jacomijntjen Michielsens, dochter van Michiel Piersen en Dingena Michielsens van der Spuij. Op 17 maart 1664 legden⁹⁶ Jan Michielsens als oom en voogd en Joris Woutersen als toeziender van de zes onmondige kinderen van wijlen Jacomijntjen Michielsens, van wie Jan Huijbrechtsen Commissaris de vader was, de eed af. Op diezelfde dag vond de uitkoop⁹⁷ plaats tussen enerzijds Jan Huijbrechts Commissaris, weduwnaar van Jacomijntjen Michielsens, en anderzijds de voogd Jan Michielsens en toeziender Joris Wouter Maes. Het jongste kind, Wouter Janssen Commissaris, was toen circa drie jaar oud. Gezien *de sobere staet* van de boedel zou de vader kunnen volstaan met het onderhouden van de zes kinderen in *eten, dranck, linnen en wollen, sieck ende gesont, en te laten leeren lesen ende schrijven na sijn vermogen, tot het jongste kint out sal wesen achteen jaeren*, waarna ieder van hen 12 gulden zou worden uitgekeerd.

Op 20 september 1664 verklaarde Jan Huijbrechts Commissaris 100 gulden schuldig te zijn⁹⁸ aan Reinier van Hesselt. Enige maanden later, op 23 februari 1665, moest hij weer geld lenen⁹⁹, deze keer bij de Rucphense predikant Roelandus Godschalk. Als voogd van de onmondige wezen van Huijbrecht Cornelis Commissaris had

89. GAR, Rucphen R 40, f 235.

90. GAR, Rucphen R 46, f 20^v.

91. GAR, Rucphen R 39, ongef.

92. Eerst stond er in de akte *haeren broeder Cornelis Huijbrechts Commissaris*.

93. GAR, Rucphen R 46, f 18^v, 19.

94. Met Voorne wordt bedoeld Vorenseinde.

95. GAR, Rucphen R 15, map met los liggende stukken.

96. GAR, Rucphen R 40, f 201^v.

97. GAR, Rucphen R 40, f 202.

98. GAR, Rucphen R 40, f 212^v.

99. GAR, Rucphen R 40, f 227.

Jan Huijbrechts Commissaris ook op 10 januari 1662 al 100 gulden geleend bij deze predikant.¹⁰⁰ Blijkbaar zat hij steeds in geldnood, want op 7 december 1669 gaf hij *alle sijne meubele, goederen ende bouwgetouw* over aan juffrouw Straetmans wegens achterstallige pachtpenningen.¹⁰¹ De betreffende meubelen en goederen waren afkomstig uit *de geregte helft* van zijn overleden echtgenote volgens deling van 22 december 1663. Op 10 juni 1678 bekende hij 25 gulden schuldig¹⁰² te zijn aan Marinus Adriaen Gommeren.

Jan Huijbrechts trouwde voor de tweede maal met Maijken Quijrijs (Poldermans), *lest* weduwe van Evert Wouters. Op 3 maart 1679 deelde hij als haar man en voogd voor de helft mee in een nalatenschap van zijn vrouws familie.¹⁰³ Bij het overlijden van Jan Huijbrechtsen Commissaris en Maijken Corijns was er sprake van een *desolaten boedel*. Coenraet Coenraetsen als wettelijke administrateur verkocht de goederen¹⁰⁴, te weten een perceel land ter grootte van circa 200 roeden gelegen in *Keetmansblock* aan Hendrick van Mammerden, schoolmeester te Sprundel, een perceel land van 200 roeden aan Pauwel Meeusen, een huis met grond in de Achterhoek aan Jan Evertsen, *de driesacker* (130 roeden) aan Jan Evertsen, een perceel genaamd *Oomenvelt* (150 roeden) aan Siardus Cools, die tevens het perceel land genaamd *de Heijpolder* (200 roeden) kocht, en nog 100 roeden land in *Oomenvelt*.

Uit het eerste huwelijk stammen volgens de akte van uitkoop:

1. Pieterella Commissaris, overleden te Rucphen op 2 april 1718. Zij was gehuwd met Jacob Jacobs Verhaert.
2. Huijbrecht Janssen Commissaris is overleden voor 13 oktober 1676, op welke datum zijn weduwe Tanneke Geritsen voor schepenen van Rucphen compareerde om haar part in het nog onverdeelde land, geërfd van haar grootmoeder, te transporter¹⁰⁵ aan Jan Michielsen voor een bedrag 10 gulden 10 stuivers. De laagte van het bedrag werd verklaard doordat zij nog een schuld had aan Jan Michielsen, die als voogd was opgetreden. Op 25 januari 1677 verklaarde¹⁰⁶ Huijbrechts weduwe Tanneke Geridtsen een betaling ontvangen te hebben van *hare vader* (dit moet zijn schoonvader) Jan Huijbrechtsen.
3. Michiel Commissaris.¹⁰⁷
4. Cornelis Commissaris.
5. Catelijnn Janssen Commissaris ging te Rucphen in ondertrouw¹⁰⁸ op 4 mei 1680, *met bij wesen van haere voocht Jan Gielen*, en trouwde aldaar op 26 mei 1680 met Cornelis Marinus. Cornelis Marinus als haar man en voogd en mede als lasthebber van Wouter Commissaris begon op 12 oktober 1682 een proces¹⁰⁹ tegen Jan Michielsen als voogd van de kinderen van Jan Huijbrechtsen Commissaris.
6. Wouter Janssen Commissaris, volgt onder IV-c op pagina 100.

IV-c. WOUTER JANSEN COMMISSARIS, bouwman, geboren circa 1661 (3 jaar oud in 1664), overleden te Rucphen 13 juni 1733. Hij

100. GAR, Rucphen R 40, f 143^v.

101. GAR, Rucphen R 41, f 91^v.

102. GAR, Rucphen R 41, f 283^v.

103. GAR, Rucphen R 41, f 289^v.

104. GAR, Rucphen R 41, f 328^v.

105. GAR, Rucphen R 41, f 256^v.

106. Dit staat in de kantlijn van de akte van uitkoop van 17 maart 1664.

107. Op 6 mei 1687 wordt te Rucphen gedoopt Dingena, dochter van Michiel Janssen en Maria de Wacl. We hebben geen aanwijzingen gevonden dat met Michiel Jansen, de zoon Michiel van Jan Huijbrechts Commissaris wordt bedoeld.

108. GAR, Rucphen R 41, los liggend stuk achterin het boek.

109. GAR, Rucphen R 1, ongef.

was te Rucphen op 11 november 1686 getrouwd met Adriana Cornelissen Dielen de Wael. Op 11 oktober 1732 verkocht¹¹⁰ Wouter Janssen Commissaris aan Marie Anna Willemse, geestelijke dochter te Roosendaal, ten behoeve van haar moeder Quirina van Doren, weduwe van Jacob Willemse, een stede lands met huis, schuur en verdere *timmeragiën* ter grootte van 10 gemeten 250 roeden, gelegen op het Brantsquartier. In het pondboek¹¹¹ van Rucphen van 1701–1710 staat deze stede omschreven als *de Oude Posthoorn* (10 gemeten 250 roeden). Hierin was niet *het klijn huysje en hoffje op het noordeinde van het voorsegde lant* begrepen, dat hij voor zichzelf behield.

Uit dit huwelijk:

1. Jacoba Commissaris (ook Jacomina), gedoopt te Rucphen op 12 juli 1687, overleden aldaar op 23 april 1751, was getrouwd te Rucphen op 2 april 1714 met Mattheus Joannis de Jong.
2. Michaela, gedoopt te Rucphen op 4 maart 1689.
3. Adriana Commissaris, gedoopt te Rucphen op 12 augustus 1691, is aldaar in juni en voor de predikant te Etten op 28 mei 1713 getrouwd met Gerardus Janssen Bogaerts.
4. Michieltje Commissaris (ook Chieltje), gedoopt te Rucphen op 7 oktober 1693, aldaar overleden op 20 november 1734 en drie dagen later begraven. Zij trouwde met Hendrik Christiaensen van der Heijden en hertrouwde te Oudenbosch op 12 augustus 1725 met Adam Willemse Suijkerbuijk. Deze liet op 29 december 1734 de nagelaten goederen van zijn overleden vrouw taxeren in verband met de collaterale successie.¹¹² Hieronder bevonden zich *de geregte helft in een perceel lant, groot ontrent drij gemeten, met het huysje en schuurtje daer op staende, gelegen opt Brantsquartier* en nog belast met 38 gulden 10 stuivers over de resterende koopsom. Adam Willemse Suijkerbuijk hertrouwde later met Adriana Cornelis Jongenele.
5. Joanna Commissaris, gedoopt te Rucphen op 7 oktober 1695, overleden aldaar op 15 februari 1725, was te Rucphen op 1 november 1716 gehuwd met Joannes Cornelisse van Etten.
6. Cornelia Wouterse Commissaris, gedoopt te Rucphen op 7 januari 1698, overleden aldaar op 23 oktober 1728, is te Rucphen op 12 mei 1721 getrouwd met Jacobus Sebastiaanse Chielen. Op 26 augustus 1730 verklaarde¹¹³ Jacob Bastiaanse Gielen, weduwnaar van Cornelia Wouterse Commissaris, dat hij weer wilde gaan trouwen, maar dat de schulden groter waren dan de nagelaten boedel waard was. Hij beloofde daarom de kinderen te onderhouden tot hun achttiende jaar, te laten leren lezen en schrijven en hun *eenen silleveren ducaton of 3 gulden 3 st.* van hun moeder uit te keren.
7. Joannes Wouterse Commissaris, volgt onder V-e op pagina 102.
8. Hubertus Wouterse Commissaris, volgt onder V-f op pagi-

110. GAR, Rucphen R 59, ongef. R 68, ongef.

111. GAR, OAA Rucphen 37.

112. GAR, Rucphen R 46, f 20^v.

113. GAR, Rucphen R 48, f 166.

V-e. JOANNES WOUTERSE COMMISSARIS is gedoopt te Rucphen op 19 januari 1701. Hij is aldaar op 31 augustus 1732 gehuwd met Margaretha Jansen Jongeneelen, die te Rucphen op 8 november 1782 stierf. Op 10 september 1740 werd een borgbrief¹¹⁴ afgegeven voor Jan Woutersen Commissaris en Margriete Janssen Jongeneelen om naar Hoeven te verhuizen.

Uit dit huwelijk:

1. Adrianus, gedoopt te Rucphen op 22 oktober 1732.
2. Joannes, gedoopt te Rucphen op 31 augustus 1734.
3. Elisabetha, gedoopt te Rucphen op 19 maart 1737.
4. Waltherus, gedoopt te Rucphen op 13 september 1739.
5. Cornelia, gedoopt te Rucphen op 7 april 1742.
6. Antonia Commissaris, gedoopt te Rucphen op 3 juni 1744. Zij had een natuurlijke zoon:
 - A. Joannes, gedoopt te Rucphen op 3 maart 1773.
7. Catharina, gedoopt te Rucphen op 13 mei 1747.
8. Cornelia Commissaris, gedoopt te Rucphen op 29 juli 1750, overleden te Roosendaal op 18 augustus 1818 en begraven aldaar op 21 augustus 1818. Te Rucphen trouwde zij op 13 oktober 1788 met Cornelis Rovers van den Broek. In tweede echt trouwde zij met Pieter de Rijk, weduwnaar van Cornelia Kas, met wie zij te Rucphen op 30 april 1797 in was getrouwd.
9. Elisabeth Commissaris, gedoopt te Rucphen op 21 februari 1754 en overleden te Hoeven 23 februari 1818, is te Rucphen op 29 september 1782 getrouwd met Petrus van Broekhoven. Pieter van Broekhoven, wonende te Hoeven en gehuwd met Elisabeth Commissaris, en Cornelia Commissaris, wonende onder Roosendaal, verkochten als kinderen en erfgenamen van Jan Wouters Commissaris¹¹⁵ op 26 oktober 1783 aan Janna van Vlimmeren, weduwe van Pieter Voeten, een half gemet zaailand, gelegen op 't Brandsquartier.

V-f. HUBERTUS WOUTERSE COMMISSARIS, gedoopt te Rucphen op 20 februari 1705 en aldaar overleden op 30 juni 1756, trouwde er op 7 mei 1730 met Cornelia Janse Jongeneelen, die omstreeks 1732 overleden zal zijn. Op 27 juni 1733 verklaarde¹¹⁶ Huijbrecht Wouterse Commissaris opnieuw in het huwelijk te willen treden, maar dat er meer schulden waren dan de nagelaten boedel waard was. Hij beloofde de kinderen Adriaan en Jan te onderhouden tot hun achttiende jaar en een *silveren ducaton* of 6 gulden 6 stuivers uit te reiken.

Hubertus hertrouwde te Rucphen op 24 juli 1733 met Petronella Jacobse Monsieurs (dochter van Jacob Monsieurs en Antonia Lambrechts Stadhouders), gedoopt te Hoeven op 10 augustus 1710, overleden op 26 mei 1748. Op 5 juni 1750 werd de staat en inventaris¹¹⁷ opgemaakt. Jan Commissaris was toen voogd en Jan Goorden toeziende voogd over de zes minderjarige kinderen van

114. GAR, Rucphen R 49, f 121.

115. GAR, Rucphen R 61, ongef.

116. GAR, Rucphen R 48, f 214.

117. GAR, Rucphen R 50, f 81.

Jan Commissaris. De waarde van de boedel bedroeg 916 gulden 17 stuivers en de schulden beliepen 205 gulden. De vaste goederen bestonden uit een stedeken land ter grootte van circa 8 gemeten met huis, schuur en *verdere timmeragie en plantagie* op het Brantsquartier en daarnaast nog twee perceeltjes land, genaamd *de Hijblokken* (3 gemeten), eveneens gelegen op Brantsquartier. De kinderen kregen bij het bereiken van de leeftijd van 20 jaar elk 25 gulden.

Hubertus Commissaris is voor de derde maal te Rucphen op 21 juni 1750 getrouwd met Joanna van Oosterbos, die weduwe was van Pieter Luiks. Joanna Oosterbos overleed te Rucphen op 5 juni 1783.

Uit het eerste huwelijk:

1. Adrianus, gedoopt te Rucphen op 4 maart 1730.
2. Joannes, gedoopt te Rucphen op 20 januari 1733.

Uit het tweede huwelijk:

3. Cornelis Huijbrecht Commissaris, volgt onder VI-c op pagina 103.
4. Jacomina, gedoopt te Rucphen op 17 december 1735.
5. Jacobus Huijbrecht Commissaris, volgt onder VI-d.
6. Adriana Commissaris, gedoopt te Rucphen op 18 juli 1739 en te Wouw op 29 november 1767 getrouwd met Hendrik Verhagen. Zij is op 15 januari 1795 overleden te Wouw.
7. Joanna Commissaris, gedoopt te Rucphen op 14 november 1741, begraven te Essen op 16 september 1795, trouwde te Wouw op 6 april 1765 met Adriaan Suijkerbuijk (zoon van Josephus Geertsen Suijkerbuijk en Anna Aerden), gedoopt te Essen op 6 juni 1736.
8. Waltherus Commissaris, gedoopt te Rucphen op 14 mei 1744.
9. Marinus Huijbrecht Commissaris, volgt onder VI-e.

Adriaantje Commissaris *als gelast zijnde van haar man* Hendrik Verhaagen, Wouter Commissaris, Adriaen Suijkerbuijk, gehuwd met Janne Commissaris, Jacob Commissaris en Marijn Commissaris verkochten¹¹⁸ op 8 april 1769 aan hun broer Cornelis Commissaris vijfzesde part in een stede land met huis, schuur en verdere timmeragie ter grootte van 10 gemeten gelegen op 't Brantsquartier.

VI-c. CORNELIS HUIJBRECHT COMMISSARIS, landbouwer en gemeenteman te Rucphen in 1800, wonende op 't Brantsquartier te Rucphen, aldaar gedoopt op 17 mei 1734 en er overleden op 31 januari 1817, is in ondertrouw gegaan te Roosendaal op 4 oktober 1760 en getrouwd te Rucphen op 19 oktober 1760 met Adriana Janse van Eekelen. Hij verklaarde¹¹⁹ op 8 april 1769 500 gulden schuldig te zijn aan Jacob Albert baron van Wassenaar de Warmont, *collonel bij de armee* en wonende binnen Gastel. Op 10 november 1770 verkocht¹²⁰ Marijnus van Vlimmeren een perceel *zoo zaaij als boslandt* (6 gemeten), genaamd *Pauwenbosch* en gelegen *op de Brand*, aan Cornelis Commissaris. Op 8 februari 1783 verkocht¹²¹ Cornelis Anthonis Kools, landman in de Achterhoek te Rucphen,

118. GAR, Rucphen R 61, ongef.

119. GAR, Rucphen R 61, ongef.

120. GAR, Rucphen R 61, ongef.

121. GAR, Rucphen R 61, ongef.

aan Cornelis Commissaris een perceel land (1 gemet), genaamd *het Bosken* en gelegen op de Brand. Cornelis Commissaris verklaarde op 26 juli 1783 voor schepenen van Rucphen dat hij op vrijdag 18 juli 1783 's morgens bij het naar buiten gaan een papier had gevonden, waarop het volgende stond geschreven:¹²² *Door order van het verschijde sort van volck moet gij twalf risdalders in desen brief doen en brengen die in de linde van de Hoeven tenne den vierden molenwegh aan den perenboom. Daar ligt een steen, daar moet gij den brief onder leggen in den tijdt van eene dage en den steen wel toedeecken met gras en blijven leggen drij manden. Soo gij het legt en niet wagt, dan sult gij vrij sijn en vrij blijven, maar soo gij niet voldoet, dan hebben wij gesworen alles in brandsteken bij dagh of bij nacht in korten tijds; die te buijten koomt, die sullen wij niet sparen, maar gerust overhoop schieten als de schuuren vol zijn dan die niet vol dan hebben brand.* Op de keerzijde stond: *te bestelle bij boer Cornelis Commissaris, wel bekend.*

Op 31 januari 1784 bekende¹²³ Cornelis Commissaris 225 gulden schuldig te zijn aan Petrus Josephus en Maria Johanna Jacoba Cuijpers en aan dezelfden op 23 april 1785 nog 500 gulden.¹²⁴ Op 28 oktober 1800 verkochten¹²⁵ Johannes van Swieten te Bergen op Zoom en Henry de Smidt te Antwerpen, executeurs van het testament van Govert Antony Smout, aan Cornelis Commissaris een perceel bosland (1 gemet 160 roeden), gelegen op het Brantkwartier. Op 9 augustus 1806 bekende¹²⁶ Cornelis Commissaris 800 gulden schuldig te zijn aan Johannes Laats te Oudenbosch.

Uit dit huwelijk:

1. Hubertus Commissaris, volgt onder VII-d op pagina 105.
2. Johannes Commissaris, gedoopt te Rucphen op 2 maart 1764. Op 15 juni 1802 werd aan hem een borgbrief voor vestiging te Zegge gegeven.¹²⁷ Hij trouwde voor schepenen van Zegge op 20 juni 1802 met Dorothea van Oorschoot (weduwe van Cornelis Pieterse Vreugde), geboren te Oud-Gastel. Johannes Commissaris en Dorothea van Oorschoot testeerden¹²⁸ op 10 februari 1806 voor de magistraat van Zegge. De weduwe verkocht¹²⁹ op de negende dag van Bloeiimaand 1809 (9 mei 1809) drie percelen land aan Anthonij Gommeren.
3. Petronella Commissaris, gedoopt te Rucphen op 30 december 1766, overleden aldaar op 4 januari 1844. Zij was te Rucphen op 21 april 1793 gehuwd met Hendrik van Oosterbosch. Op 29 februari 1820 werden door notaris Van Vught op verzoek van Pieternelle Commissaris, weduwe van Hendrik van Oosterbos, een aantal goederen publiekelijk verkocht.¹³⁰
4. Dimphna Commissaris, gedoopt te Rucphen op 23 november 1769, ongehuwd overleden te Hoeven op 23 maart 1845.
5. Willemmina, gedoopt te Rucphen op 16 augustus 1772, overleden te op Rucphen 13 oktober 1808.
6. Cornelis Commissaris, volgt onder VII-e.
7. Wouter Commissaris, volgt onder VII-f.

122. GAR, Rucphen R 52, ongef.

123. GAR, Rucphen R 61, ongef.

124. GAR, Rucphen R 61, ongef.

125. GAR, Rucphen R 62, ongef.

126. GAR, Rucphen R 62, ongef.

127. GAR, Rucphen R 54, ongef.

128. RAH, Zegge R 30, ongef.

129. RAH, Zegge R 25, los stuk.

130. GARN, N 6957, no 48.

VII-d. HUBERTUS COMMISSARIS, landbouwer, is gedoopt te Rucphen op 5 augustus 1761. Op 15 juli 1795 werd voor hem een borgbrief afgegeven¹³¹ om naar Oud-Gastel te vertrekken. Daar is hij overleden op 5 mei 1813.

Bij Adriana Vriens was hij vader van:

1. Joanna (ook Adriana) Commissaris, gedoopt te Oud-Gastel op 28 november 1796, aldaar overleden op 20 januari 1861, trouwde te Oud-Gastel op 8 september 1816 met Cornelis van Merriënboer, zoon van Wouter Simonse van Merriënboer, geboren te Oud-Gastel op 30 juli 1796.
2. Henricus Commissaris, landman, is gedoopt te Oud-Gastel op 1 december 1797 en stierf aldaar op 28 februari 1880. Hij trouwde te Oud-Gastel op 10 juni 1838 met Wilhelmina van der Vorst (dochter van Magiel van der Vorst en Adriana Dingemans), geboren circa 1807.

Kinderen uit dit huwelijk:

- A. Hubert Commissaris, landhouwer, gedoopt te Oud-Gastel op 8 april 1839, vertrok op 18 mei 1896 uit Roosendaal naar Oud-Gastel en stierf aldaar op 1 juni 1897. Hij trouwde te Roosendaal op 13 juni 1888 met Adriana Roecken, dochter van Petrus Roecken en Maria Schoonen, geboren te Roosendaal op 1 januari 1844 en daar overleden op 4 maart 1896.
- B. Maggiel, geboren te Oud-Gastel op 19 juni 1841.
- C. Adriana, geboren te Oud-Gastel op 18 augustus 1843.
3. Cornelius, gedoopt te Oud-Gastel op 23 januari 1799.
4. Anthonia Commissaris, gedoopt te Oud-Gastel op 15 mei 1801 en aldaar overleden op 15 februari 1883, trouwde te Oud-Gastel op 25 mei 1840 met Jacobus de Waal, zoon van Anthony de Waal en Jacoba van Dorst, geboren te Oud-Gastel op 7 maart 1811.
5. Cornelia Commissaris, gedoopt te Oud-Gastel op 15 augustus 1803, aldaar overleden op 7 augustus 1898, trouwde te Oud-Gastel op 11 november 1833 met Christiaan van der Vorst. Deze zoon van Migiel van der Vorst en Adriana Dingemans is geboren te Oud-Gastel op 1 mei 1806.
6. Adrianus Commissaris, landbouwer, gedoopt te Oud-Gastel op 6 mei 1805, overleden aldaar op 29 september 1869.

(Wordt vervolgd)

131. GAR, Rucphen R 52, ongef.

NIJVER EN NOTABEL GOIRLE

Van Puijenbroek

J. VAN GILS

Afkortingen

GAT	Gemeeneearchief Tilburg
OAA	Oud Administratief Archief
SAOW	Streekarchief Oisterwijk
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch

13. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 54, 30 januari 1842.
14. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 56, 9 oktober 1843.
15. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 58, 20 juni 1844.
16. GAT, N 446, no 209, 1 augustus 1870. N 448, no 129, 17 april 1872. N 456, no 34, 14 februari 1879. N 459, no 270, 25 september 1882. N 460, no 206, 23 juli 1883. N 463, no 398, 31 december 1886. N 469, no 360, 14 november 1890. N 470, no 174, 22 juni 1891. N 471, no 209, 24 juli 1891. N 523, no 82, 11 april 1889. N 524, no 251, 28 november 1890. N 525, no 97, 27 april 1891. N 547, no 91, 30 maart 1894. Notarieel 1896-1905, N 14, no 313, 8 november 1902. N 17, no 227, 28 augustus 1905. N 37, no 160, 29 mei 1901. N 42, no 216, 26 augustus 1905. Enquête gedwongen winkelnering. 1891, vragen 1214-1271, p. 55-57. SAOW, OAA Goirle 22, f 44^v, 17 april 1899; f 45^v, 1 mei 1899; f 47, 9 mei 1899. Idem 49, f 76^v, 3 oktober 1866. Idem 53, 7 november 1882. Idem 781 (kohier van de hoofdelijke omslag, 1890). R.K. pastorie Sint Jans Onthoofding te Goirle. inv. 10 ('notulen') ff 100 en 104. Collectie van de heenkundekring 'de Vyer Heertganghen' te Goirle, map Van Diessen. Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage, advertenties in *voce Van Puijenbroek*. H.W. Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle* (Voorschoten, 1953) 111-114. *Koninklijke Harmonie Oefening en Uitspanning, Goirle 1878-1978* (Z.pl., z.j.) ongepag. P. van Druenen, '...Prima kwaliteit, scherp concurrerende prijzen...' *De geschiedenis van de BV Textielfabrieken H. van Puijenbroek te Goirle 1865-1990* (Rotterdam, 1990) 9, 10, 15-18.

(Vervolg van p. 59)

De Goirlese linnenfabrikant Adriaan van Puijenbroek (1811-1854) en zijn vrouw Adriana Cornelia Troeijen zijn besproken in de vorige aflevering (p. 53 e.v.). Hun kinderen waren:

1. Elisabeth van Puijenbroek¹³, te Goirle geboren op 23 december 1841, aldaar overleden op 30 januari 1842.
2. Hendrikus Cornelis¹⁴, te Goirle geboren op 6 januari 1843, aldaar overleden op 17 januari 1843.
3. Hendrika¹⁵, geboren te Goirle op 15 december 1843, aldaar overleden op 6 januari 1844.
4. Hendrikus van Puijenbroek, volgt onder VI-a.
5. Jacobus van Puijenbroek, volgt onder VI-b.
6. Johannes van Puijenbroek, volgt onder VI-c.
7. Wilhelmus van Puijenbroek, volgt onder VI-d.
8. Een dood geboren jongen: Goirle, 25 mei 1851.
9. Augustinus van Puijenbroek, volgt onder VI-e.

VI-a. HENDRIK VAN PUIJENBROEK¹⁶, te Goirle geboren op 27 oktober 1845, werd na de dood van zijn vader door zijn moeder naar de kostschool van meester Panken te Duizel gestuurd. Daar bleef hij tot aan zijn veertiende jaar. Zijn moeder was inmiddels ook overleden en zijn stiefvader beheerde het linnenbedrijf. Hendrik of Harrie, zoals hij vooral in de familiekring genoemd werd, ging na zijn kostschooltijd de nodige administratieve en technische kennis opdoen in Amsterdam en Zeelst, waarover later meer. Ook is hij woonachtig geweest in Boxtel.

In 1865, teruggekeerd in Goirle, ging Hendrik, die de geschiedenis zou ingaan als een „persoonlijkheid met ijzeren wilskracht en taaie volharding”, al snel deel uitmaken van de dorpselite. Reeds op twintigjarige leeftijd werd hij lid van het college van zettters, op 20 augustus 1883 volgde hij Peter van de Lisdonk op als raadslid, als Henri van Puijenbroek staat hij in 1875 op de ledenlijst van de

*Hendrik van Puijenbroek en zijn vrouw
Johanna Wilhelmina Krapels (foto GAT).*

sociëteit Gaudium Internus. Toen vanaf 1888 het bestuur van de fanfare Oefening en Uitspanning alleen nog bestond uit dorpsnotabelen, aanvaardde Hendrik het vice-presidentschap.¹⁷

Zijn betrokkenheid bij de kerk lijkt in deze jaren minder dan die van de andere dorpsnotabelen. Hij maakte geen deel uit van het kerkbestuur, was niet betrokken bij de oprichting van de Goirlese afdeling van de Sint-Vincentiusvereniging en was een van de weinige dorpsnotabelen die geen donateur was van het Genootschap der Voortplanting des Geloofs. Wel schonk hij f 200 voor de totstandkoming van het liefdegesticht te Goirle en f 25 voor de bouw van de Sint-Aloysiuszaal.

17. SAOW, OAA Goirle 320 (gegevens over de gemeenteraad vanaf 1851).

Officieel op 1 juni 1865 werd Hendrik de oprichter van de firma H. van Puijenbroek. De eerste transactie als linnenkoopman dateert volgens het oudste kasboek van 26 mei 1865. Zijn start als zelfstandige ondernemer en zijn huwelijk maakten een boedelscheiding in oktober 1865 noodzakelijk. Dat gebeurde tussen stiefvader Van der Poel en de kinderen van wijlen Adriaan van Puijenbroek, waarbij Hendrik een bedrijfskapitaal van f 1554,91 verwierf. Door Cornelis Brouwers, landbouwer te Hilvarenbeek, handelende voor de minderjarige Hendrik van Puijenbroek, werd ook in dat jaar een remplaçant gezocht voor de vervulling van de dienstplicht.¹⁸ Woonachtig te Boxtel had Hendrik bij de loting voor de militaire dienst, lichting 1865, lot nummer 36 getrokken, maar zijn opkomst als soldaat stond de start als ondernemer in de weg. De remplaçant werd gevonden in de persoon van de Goirlese linnenwever Nicolaas van Gils, aan wie f 200 betaald zou worden, f 70 bij de inlijving als soldaat, f 60 bij onbepaald verlof en f 70 na de volbrachte dienstitijd.

Op de dag van de officiële oprichting van zijn bedrijf, 1 juni 1865, trouwde hij te Goirle op negentienjarige leeftijd, met Joanna Wilhelmina Krapels, dienstmeid bij linnenfabrikant Cornelis Peijnenborg, geboren te 's-Hertogenbosch op 20 oktober 1842 als onwettige dochter van Maria Theresia Krapels. Getuigen waren zijn oom, de timmerman Willem van Puijenbroek, en een neef, de linnenventer Adriaan van Puijenbroek.

In het familie-archief Peijnenborg vond ik een uitvoerig verslag van de kennismaking van Hendrik van Puijenbroek met zijn bruid, geschreven in 1952 door A.C. van Puijenbroek, een zoon van Hendrik. Het verslag bevat zulke interessante gegevens over familieverbanden in Goirle, dat het integraal is overgenomen.¹⁹

Toen ik vroeger met mijne vrienden Adrianus en Corneel Pijenburg de toestanden besprak, welke zich omstreeks 1865 in Goirle afspeelden, dan bleek mij, dat zij daar zeer weinig van wisten. Daarom ben ik op bijna 86 jarigen leeftijd er toe gekomen een en ander aan de vergetelheid te onttrekken. Het kinderloos echtpaar Pijenburg-van Hees, beiden geboren in 1808, nam in 1842 door bemiddeling van een Tilburgse dokter²⁰ als pleegkind in huis het wichtje Johanna Wilhelmina Krapels. De moeder van het kind was familie van de dokter. Toen het op jeugdige leeftijd haar moeder had verloren en de vader later hertrouwde nam de dokter het meisje bij hem te Tilburg in huis als gezelschap van zijn dochter. Te Tilburg was een kazerne voor dragonders. Officieren kwamen geregeld op bezoek bij de doktersfamilie. Toen na verloop van tijd bleek, dat de nicht in zwangerschap verkeerde, werden huwelijksplannen beraamd, doch de verwekker van die ellende, een dragonder-officier, kreeg een ongeluk met zijn paard en stierf enige dagen daarna. De laatste maanden der zwangerschap werden doorgebracht bij een dokter in 's-Hertogenbosch, vriend van de Tilburgse dokter. De geboorte geschiedde in het moederhuis aldaar.

18. GAT, N 426, no 71, 15 april 1865.

19. Archief familie Peijnenborg te Oisterwijk, *Goirlese toestanden omstreeks 1865*, handschrift van A.C. van Puijenbroek (Antwerpen, juli 1952).

20. Bedoeld wordt chirurgijn Van Son.

Hendrikus van Puijenbroek verloor op 8 jarigen leeftijd zijn vader en vier jaar later zijn moeder. Deze was na haar eerste huwelijk getrouwd met Gerard van de Poel uit Hilvarenbeek. Met de stiefvader kon H. v. P. niet opschieten. In overleg met zijn voogd, wonende te Boxtel, is hij 14 jaar oud, naar Amsterdam verhuisd, waar hij als boekhouder fungeerde bij een familielid van de voogd. Na drie jaar daar werkzaam te zijn geweest, is hij 17 jaar oud, naar Zeelst vertrokken om het weefvak te leren bij de wed. Van Nuenen & Zonen.

De zonen waren zeer bekwame handwevers, die met pellen en damast goede zaken maakten. Moeder van Nuenen had medelijden met de weesjongen. Hij voelde zich daar thuis.

Bijna twintig jaar oud kreeg hij een schrijven van de voogd, meldende dat van de Poel het Goirlese bedrijf alleen gaande wilde houden, mits voor tien jaar vast. H. v. P. was radeloos. Te Zeelst woonde een wever, genaamd Van Gool, afkomstig uit Goirle, die aldaar ingeburgerd was door huwelijk met een vrouw uit die streek. Die raadde hem aan te huwen. Hij werd dan meerderjarig en zou gemakkelijker met zijn voogd kunnen onderhandelen, daar deze ook de belangen van vier jongere broers moest behartigen.

Van Gool, die geregeld zijn familie te Goirle bezocht, kende daar een meisje, bijzonder geschikt voor H. v. P. Het was de pleegdochter van Pijnenborg-van Hees. Zij was plm. 23 jaar oud en regelde daar zeer veel, zowel handweverij als winkelniering enz. Elias de zoon was nog op school te Udenhout bij meester Borsten.

Van Gool ging met Hendrik naar Goirle. De familie Van Gool aldaar, liet zich zeer gunstig uit over het bedoelde meisje. H. v. P. was benieuwd er kennis mede te maken. Men werd bij Pijnenburg goed ontvangen. In de tuin vond Van Gool gelegenheid om de pleegdochter het doel van hun bezoek mede te delen. Bleek dat zij nog vrij was. Hij raadde haar aan bij gelegenheid aan zijn familie te zeggen, of zij al dan niet bereid was een relatie met Van P. aan te knopen. Zo ja, dan zou deze zijn bezoek herhalen. Uit het gesprek leidde Van Gool af, dat zijn kandidaat haar wel beviel. Als Van P. even gunstig over haar dacht, dan was hij overtuigd dat zij geen vergeefse reis gemaakt hadden. Enige dagen daarna kreeg Van Gool een brief van zijn Goirlese familie, meldende dat de pleegdochter gaarne met v. P. in relatie wilde treden. Zulks geschiedde. Ook de voogd werd er in betrokken; op zijn toestemming was te rekenen.

Enkele maanden later werd getrouwd. H. v. P. huwde het Goirlese bedrijf, vele goede voornemens, doch helaas onbeduidend kapitaal. Na het huwelijk werd H. v. P. door Pijnenburg-van Hees uitgenodigd hun balans te helpen opmaken. Het bleek dat zij over dertig mille beschikte. Hoogstwaarschijnlijk heeft de doktersfamilie de eerste jaren vergoeding betaald voor de

opname van de pleegdochter. Later heeft Pijnenburg-van Hees kosteloos haar goede diensten gebruikt tot haar 23 jaar. Daar de financiële positie van Pijnenburg-van Hees gunstig was, had het op hun weg gelegen Johanna Krapels een heffelijk bedrag in contanten uit te betalen. Het jonge paar, niet bemiddeld zijnde, had dit goed kunnen gebruiken. Toen de oude lui Pijnenburg in gebreke gebleven waren, had hun zoon Elias dat goed kunnen maken. Wetende wat ongeletterdheid betekent, deden ze (Pijnenburg-van Hees) hun zoon Elias, vijf jaar jonger dan hun pleegdochter, op school bij de heer Borsten. Als ze voor hun pleegdochter tijdig een meisjescostschool uitgezocht hadden, dan zou het woord liefdadigheid in aanmerking kunnen komen. Doch ze hebben hun pleegdochter zoveel mogelijk ten eige bate uitgebuit. De gebrekkige omstandigheden, waarin zij met haar man na hun huwelijk verkeerden, moge voor de Peijnenborgen aanleiding zijn, om kleine onjuistheden, eventueel, door hen indertijd begaan, met vergevensgezindheid te beoordelen.

Gezien de boedelscheiding van 1865 was Hendrik in dat jaar niet zo onbemiddeld als zijn zoon bijna honderd jaar later wil doen geloven. In de beginjaren van zijn bedrijf heeft Hendrik gewerkt met de thuiswevers, terwijl de eindprodukten zowel aan particulieren als op linnenmarkt te 's-Hertogenbosch verkocht werden. Deze produkten waren behangsel-, pak- en wortellinnen, later uitgebreid met wit en blauw linnen.²¹

We zagen dat de verhouding met zijn stiefvader slecht was. Waarschijnlijk vond daarom in 1870, meteen na afloop van het huurcontract van Gerard van der Poel, opnieuw een boedelscheiding plaats, waarbij Hendrik al de onroerende goederen van zijn ouders verwierf, op een perceel heide na. Hij moest hiervoor f3500 lenen van juffrouw Albertina Maria Eleonora Verbunt uit Tilburg. Twee jaar later werd een nieuwe hypotheek van f3500 genomen op zijn huis met schuur, linnenfabriek, erf en tuin, terwijl op het einde van de jaren zeventig het onroerende goed werd uitgebreid door de aankoop van een perceel bouwland van metselaar Peter Spapens voor f150.

Rond deze tijd kocht hij samen met de Goirlese fabrikant Elias Peijnenborg en Vincent van den Heuvel uit Geldrop een machinale linnenweverij in de laatstgenoemde plaats, waarvan Van den Heuvel toezichthouder werd.

Nadat Johanna Wilhelmina Krapels op 27 mei 1882 ab intestato te Goirle was overleden²², werd haar zuivere aandeel in de huwelijksgemeenschap getaxeerd op f9.983,61. De totale waarde van de vorderingen, contanten, roerende en onroerende goederen, waarbij eenderde deel in de fabriek te Geldrop met stoommachine, ketel en steenkoolloods, was f70.844,12.

Tot de roerende goederen behoorden onder meer twee geiten,

21. Archief familie Peijnenborg te Oisterwijk, reglement van de Vereeniging van Grossiers in Behangersartikelen 'Met z'n Achten'.

22. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 99, 18 november 1882. SAOW, OAA Goirle 825 (register van grafrechten van de algemene begraafplaats 1875-1896).

scheer-, rek- en rolmachines, een spoelmachine, tien weefgetouwen en een voorraad linnen, uienbalen en zakken.

Hierteenover stond een schuld van f 50.336,90, waarvan het grootste bedrag, f 10.506,70, een lening betrof van Gustave Diepen te Tilburg. F 2.000 was geleend van de Goirlese fabrikant Cornelis Peijnenborg en f 1500 van de linnenfabrikant Adriaan Snels. Verder waren er schulden aan garenleveranciers te Helmond, Gent, Luik, Lille, Duinkerken, Manchester, Deventer en Zeelst. Een kleine schuldpost was het niet betaalde abonnement op dagblad *De Tijd*.

Haar zoon Adriaan C. van Puijenbroek schreef het volgende over de dood van Johanna Wilhelmina Krapels: „Gehuwde vrouwen, die in de noodzakelijkheid verkeren een reeks kinderen ter wereld te brengen, zijn dermate overladen met werk aangaande hun huishouden en kinderen, dat men ze geen andere taken moest opleggen. Daardoor ondermijnt men hun gezondheid zodanig, dat ze in afzienbare tijd uitgeput raken en vroegtijdig sterven. Dat was het geval zowel bij Johanna Krapels als bij Frieda Kronenburg.²³ Deze laatste had bovendien nog te zorgen voor de schoonvader bij wie ze inwoonde. Oude mannen verliezen makkelijk hun humeur als ze omringd zijn met jeugdige kinderen. Naar mijne mening hebben zowel Hendrikus van Puijenbroek als Elias Peijnenborg verzuimd tijdig afdoende maatregelen te nemen om de taken hunner vrouwen te verlichten. Tenslotte nog de volgende algemene verklaring: Bekwame deskundigen beweren dat het systeem van de bewuste regeling van het kindertal in de toekomst allerwege getollereerd zal worden. Qui vivra verra.”

Hendrik van Puijenbroek, die als weduwnaar achterbleef met zes kinderen van twee tot vijftien jaar, hertrouwde te Goirle op 17 januari 1883 met Maria Martha van der Grinten, geboren te Helmond op 17 juli 1843, dochter van Everardus van der Grinten en van Joanna Maria Rooijackers.

Zij was voor haar huwelijk als schooljuffrouw verbonden aan de bijzondere meisjesschool te Goirle en werd daar enkele maanden voor haar huwelijk vervangen door Clara M.H. Lenders. In de kroniek van het klooster van de liefdezusters van het Kostbaar Bloed te Goirle lezen we over haar vertrek het volgende: „In 1882 vertrekt juffrouw Van der Grinten om in het huwelijk te treden met de fabrikant H. van Puijenbroek, een weduwnaar met zes kinderen. Zij is de zusters altijd zeer genegen gebleven en vertrouwt later haar enig dochttertje uit haar huwelijk aan de zorgen van de Goirlese zusters toe door het op onze kostschool te plaatsen.”

Maria Martha van der Grinten maakte in 1883 een testament, waarin zij haar man benoemde tot haar enige en universele erfgenaam. Bij zijn ‘vooroverlijden’ werden zijn kinderen bij Johanna Wilhelmina Krapels haar erfgenamen. Dit testament is nooit herroepen, ofschoon uit haar huwelijk met Hendrik van Puijenbroek in 1885 een dochter geboren werd.

23. Van Croonenburg, vrouw van Elias Pijenburg.

Gezien de aankopen van onroerende goederen in de jaren 1886–1894 moet Hendrik in deze periode een bloeiend bedrijf bezeten hebben. In 1886 kocht hij voor *f* 500 een perceel bouwland in de Bergvennen van wever Hendrik Eijsermans, drie jaar later voor *f* 2100 van Leonardus Smulders, landbouwer en houthandelaar te Tilburg, een huis aan de steenweg te Goirle, bestaande uit twee woningen met drie bouwplaatsen ten noorden van deze aankoop. In 1890 volgde de koop van een huis voor *f* 3500 van Johanna Maria van de Ven, weduwe van Hubertus van Gool. Opnieuw was Hendrik Eijsermans in dat jaar verkoper aan Van Puijenbroek. Nu van een perceel tuin en erf *onder reserve de gebouwen daarop te mogen ruimen*. De prijs was *f* 650. Een jaar later verkocht Hendrik voor *f* 85 de afbraak van twee woningen aan Frans van Seumeren te Tilburg en datzelfde jaar werd hij voor *f* 158 eigenaar van een perceel bouwland en hakhout van Adriaan van Erven. Zijn aankoop uit 1894 betrof het woonhuis van de weduwe Antonia Couwenberg-Mutsaers voor *f* 1200.

Het aandeel in de fabriek te Geldrop werd afgestoten in 1891. Hendrik verkocht mede als vader en voogd van zijn vier minderjarige kinderen bij Johanna Wilhelmina Krapels en met zijn meerderjarige zonen Adriaan Cornelis en Cornelis Hubertus zijn onverdeelde aandeel, bestaande uit eenderde gedeelte van een fabriek met verdere gebouwen, stoommachine, ketel, drijf- en gangwerk, weefgetouwen en verdere gereedschappen, voor *f* 6800 aan de oud-Goirlenaar Piet van Besouw, fabrieksdirecteur te Geldrop.

Als fabrikant verstevigde Hendrik zijn positie in 1884, toen hij het initiatief nam tot de oprichting van een bond voor werkgevers in de behangsellinnennijverheid, om een einde te maken aan het geknoei met de verkoopprijzen. Daarnaast was de gedwongen winkelnering voor hem een inkomstenbron, maar ook als lid van de gemeenteraad hield hij wel degelijk rekening met zijn zakelijke belangen.

Het belastbare jaarinkomen van Hendrik van Puijenbroek werd in 1890 vastgesteld op *f* 5000. In Goirle werkten in 1891 vijftientig thuiswevers voor de firma, die hun loon in bonnen kregen uitbetaald. In het fabriekje vond alleen de appretuur plaats en waren *12 knechten en 8 a 9 meiden* werkzaam. In dat jaar werd echter de eerste steen gelegd voor een machinale katoen- en linnenweverij, die in 1895 aan zestig arbeiders werk bood.²⁴ Vier jaar later werd goedkeuring verkregen voor uitbreiding met een tweede stoomketel en in 1900 bezat de firma de grootste fabriek van Goirle met honderdachtendertig werknemers, naast de thuiswevers die voor Van Puijenbroek werkzaam bleven.

Hendrik deed zich kennen als een conservatieve werkgever tijdens de enquête over de gedwongen winkelnering. Hij was een van de ondervraagden en verklaarde inmiddels het beroep van winkelier niet meer uit te oefenen. Op de vraag: *Welken winkel wijst jij hun*²⁵ *aan*, is zijn antwoord: *Dien van mijn broeder*. Met het sys-

24. SAOW, OAA Goirle 68, 27 september (1895) geldlening Hendrik van Puijenbroek, groot *f* 14.823,42. Volgens mededeling van de burgemeester van Goirle was Van Puijenbroek eigenaar van een grote stoomweverij met zestig werklieden, „bekend als vervaardiger van solied werk”. Borgen bij deze lening waren Willem Frederik Mutsaers en Augustinus van Puijenbroek.

25. De werknemers

teem van de gedwongen winkelnering had hij weinig moeite en hij wees voorzitter Rochussen van de commissie op het voordeel dat de arbeiders door dit systeem hadden, omdat krediet gegeven kon worden bij ziekte of werkloosheid. Hij zei dat bij de meeste thuiswevers alle huisgenoten meewerkten, maar hij zag het als een gemis dat geen controle op de werkzaamheden kon worden uitgeoefend. De weerstand tegen het uitbetalen met bonnen en de gedwongen winkelnering kwam volgens hem niet uit de hoek van de arbeiders, maar de onrust wordt veroorzaakt *door gediensstige geesten, die ongevraagd de arbeiders nu en dan tegen ons opzetten in de couranten.*

In 1899 werd Hendrik opnieuw verhoord, nu voor de arrondissementsrechtbank te Breda wegens het ontduiken van de *rijks personele belasting voor den 5e grondslag over het belastingjaar 1899*. Zijn paard, *licht bruin met afgesneden staart*, werd niet gebruikt voor het trekken van een *camion* met grondstoffen voor het bedrijf, zoals voor de belasting werd opgegeven, maar uitsluitend voor het trekken van een luxe rijtuig op veren, waarin de beklaagde met huisgenoten, familieleden of vrienden in de periode van april tot juli 1899 meer dan zestig maal in Goirle en omgeving was waargenomen.²⁶

Volgens de beklaagde trok het betrokken paard inderdaad een luxe rijtuig, maar *hoofdzakelijk om naar het station in Tilburg te rijden voor reizen ten behoeve van de fabriekszaak, of om in Tilburg werktuigkundigen te spreken over aangelegenheden het beheer van de fabriek en de machinerieën betreffende*. Hendrik werd veroordeeld tot een geldboete van f 1.

Kort na de eeuwwisseling trok Hendrik zich terug uit de fabriek om met zijn tweede vrouw in Nijmegen te gaan wonen. Op 29 mei 1901 verkocht hij aan vier van zijn zonen de fabrieksgebouwen met erven te Goirle, een huis in de Kerkakkers en enkele percelen land in de Bergvennen, *zonder de inventaris der fabriek of de gefabriceerde of in bewerking zijnde goederen*, voor f 45.000.²⁷

Het onverdeeld gebleven woonhuis van Hendrik, met gebruik van de helft van de welput op het aangelegen erf van de familie Mutsaers, en het gedeelte van de fabriek, bestaande uit *waschdrooghuis*, blekerij, tuin en bouwland, eigendom geworden in de jaren 1870 en 1879 en f 15.000 waard, werd ook aan de vier zonen toebedeeld. De over- en onderbedeling zou met de andere kinderen onderling geregeld worden.

Door de vier zonen, Adriaan Cornelis, Cornelis Hubertus, Jacobus Wilhelmus en Eduard Joseph, werd op 29 mei 1901 de vennootschap Firma H. van Puijenbroek opgericht met als doelstellingen *de uitoefening der stukgoederenververij en het fabriceren en handeldrijven in linnen, katoenen en jute artikelen*.²⁷ De vennootschap werd aangegaan van 1 mei 1901 tot december 1906 met stilzwijgende verlenging, *mits schriftelijke opzegging door een der vennoten, een jaar voor de expiratie*.

26. RAH, Arrondissementsrechtbank Breda 272, rolnummer 779, 1899.

27. GAT, Notarieel 1896–1905, N 17 nrs 158 en 159.

De nieuwe firmanten, met andere Goirlese fabrikanten verenigd in de Fabrikantenvereniging Concordia, sloten in 1905 een contract met de vereniging van grossiers in behangersartikelen, genaamd Met z'n Achten. Het artikel behangsellinnen zouden de leden van Met z'n Achten alleen betrekken van de leden van Concordia, tegen prijzen vermeld in de officiële prijscourant, die in overleg met beide verenigingen was vastgesteld. De grossiers zouden dezelfde merken voeren als door de leden van Concordia met inkt op de stukken waren aangebracht.

Door de nieuwe vennoten werd in 1905 het bedrijfsterrein uitgebreid door koop van het woonhuis van Hendrik Eijssermans voor f 500. Eerder leenden zij enorme geldbedragen van de N.V. Credietvereniging te Amsterdam: in 1902 f 120.000 en in 1905 f 50.000.

Kort hierna, in 1908, werd te Tilburg een uitgestrekt terrein aangekocht, waarop een vlaspinnerij werd gebouwd. Vijf jaar later werd de naam van de firma veranderd in N.V. H. van Puijenbroek's Textiel Maatschappij, waarbij de vijfde zoon van Hendrik, Henri J. van Puijenbroek, in de directie werd opgenomen. Uiteindelijk zou alleen zoon Eduard Joseph overblijven als directeur. Henri J. trad tijdens de eerste wereldoorlog uit de vennootschap om elders in Tilburg op eigen rekening een vlaspinnerij te beginnen. In mei 1919 traden Adriaan Cornelis en Cornelis Hubertus van Puijenbroek uit de N.V. en in 1929 verliet Jacobus Wilhelmus de firma.

Hendrik van Puijenbroek keerde naar een kort verblijf in Nijmegen terug naar Brabant, waar hij in Tilburg ging wonen aan de Stationstraat. Daar overleed hij op 31 januari 1934.

Volgens het bericht dat na zijn overlijden in de krant verscheen „had armenzorg zijn warm hart en toen zijn vijftigjarige werkzaamheid als Vincentiaan was aangebroken, beloonde de paus hem met de onderscheiding Pro Ecclesia et Pontifici. Toen hij zich uit zaken terugtrok en te Tilburg domicilie koos, wijdde hij al zijn aandacht aan huize Nazareth, het onderdak voor verwaarloosde jeugd.”

Na zijn begrafenis verscheen in een lokale krant het volgende bericht: „zaterdagmorgen heeft te Goirle de bijzetting plaatsgehad in het familiegraf van het stoffelijk overschot van den heer H. van Puijenbroek, stichter van de N.V. H. van Puijenbroek's textiel fabrieken, dezer dagen te Tilburg in den ouderdom van 88 jaar overleden. Aan de begrafenis ging een kerkelijke plechtigheid in de parochiekerk Noordhoek vooraf. Altaar en priesterkoor waren in een rouwkapel met kaarsverlichting herschapen. Onder de talrijke aanwezigen merkten wij o.a. op de heeren mr. M.P.L. Steenberghe, voorzitter van de R.K. Werkgeversvereniging, H. Blomjous, lid van de Eerste Kamer, de wethouders van Tilburg, mr. J. v.d. Mortel, J. v. Oudenhoven en J. van Rijzewijk, mr. B. van Spaendonck, secretaris van de R.K. Textiel-werkgeversorganisatie, E. van Dooren, voorzitter van den bijzonderen raad van Vincentius, K. v. Spaendonck, directeur Rotterdamsche Bankvereniging, M. Raats, directeur Ambachtschool, A.J. Rutgers, chef accountantskantoor Kreukniet, bestuurs-

en directieleden van Huize Nazareth met een groep verpleegden, H. v. Ginneken en A. Smits, resp. burgemeester en secretaris van Goirle, leden van den gemeenteraad en tal van industrieelen. Gedurende de plechtigheid zong het zangkoor de driestemmige requiemmis van Perosi; aan de zijaltaren droegen priester-familieleden het H. Offerande op. Te Goirle, waarheen de stoet zich per auto had begeven, schaarde het fabriekspersoneel zich in haag langs de weg en voerde de harmonie treurmuziek uit. Een groot aantal kransen dekte de baar. Aan het graf werd niet gesproken.”

Loffeld schrijft over Hendrik: „ik heb hem nog gekend, een deftige oude heer, rustend in zijn huis aan de Stationstraat.”²⁸ Maria Martha van der Grinten overleed te Tilburg op 23 augustus 1926.

(Wordt vervolgd)

28. E. Loffeld, „De drie Puyen”, *Goirles Belang* (1981).

Een zware bevalling

Op verzoek van Geertruijt Pieters de Sterck, beëdigd stadsvroedvrouw te Gouda, verschenen op 28 september 1632 voor een notaris Pitronella Govaerts, weduwe van Aert Oppers, Margriet Jans, huisvrouw van Joost Anthonis, en het ‘slachtoffer’ Lijsbeth Jaspers, huisvrouw van Jan Jan Roeloffs uit Drimmelen, om een verklaring af te leggen. De 29-jarige Lijsbeth was in verwachting geweest en voor de bevalling naar Geertruidenberg gegaan, waar zij na maar liefst vier dagen en nachten *gedurichlijk geweest zijnde inden arbeijt* te zijn geweest niet kon worden verlost van de *bant der natuere*. Een armpje van de vrucht was reeds lang geboren en al afgezet. Kennelijk wisten de twee aanwezige vroedvrouwen er geen raad meer mee en zijn zij weggegaan. De toevallig te Geertruidenberg aanwezige Goudase vroedvrouw is op 12 september 1632 bij Lijsbeth gekomen om haar te helpen. Na ruim een half uur is de kraamvrouw verlost van *een doode vruchte*. Op het moment dat de Bergse dames hun verklaring aflegden, was Lijsbeth weer de oude, waarover zij zich verwonderden en tevens verheugden.¹

P.S.: Volgens Anna Krüger, vroedvrouw te Amsterdam, wordt een probleem als het hier verhaalde tegenwoordig betiteld als Derde-Wereldverloskunde. In 1632 was de vroedvrouw niet in staat om de hoofdligging van het kind te bepalen, terwijl een verkeerde ligging tbans zou kunnen leiden tot een keizersnede. Het afzetten van een armpje is en was een nodeloze handeling. De vroedvrouw bad haar hand naar binnen moeten brengen, de stuit keren en het kind naar buiten trekken.

1. Gemeentearchief Geertruidenberg, N 1928, f 53.

HET ALTAAR VAN MARIA MAGDALENA TE HILVARENBEEK

L.F.W. ADRIAENSSEN

Afkortingen

AAT	Abdijarchief Tongerlo
ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GAB	Gemeentearchief Breda
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg
RAA	Rijksarchief Antwerpen
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAA	Stadsarchief Antwerpen
SAE	Streekarchief Eindhoven
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

(Vervolg van p. 44)

117. L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Hilvarenbeek, 1987) 262.
118. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 272.
119. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 249.
120. SAOW. Oisterwijk R 276, f 6^v, 8 februari 1571. Hilvarenbeek R 26, f XXVI, 16 februari 1562. R 27, f 24^v, 4 februari 1566. R 37, f 140, 8 februari 1606. R 207, ongef., 1 februari 1681.
121. GAH, R 1395, f 239^v, 20 september 1571; f 256, 12 oktober 1571. SAOW. Moergestel R 45, f 114^v, 30 maart 1573. Hilvarenbeek R 61, f 55, 1 mei 1576.
122. J.J. Vugs, „De Vrijthof van Hilvarenbeek”, in: N. Heerkens (red.), *Hilvarenbeek in heden en verleden* (Z.p.l., 1970), 98.
123. SAOW. Oisterwijk R 273, f 51^v, 2 december 1569.
124. ARAB, Rekenkamer 13027, rekening van 28 januari 1565–12 januari 1571 Brabantse stijl, f IV^v.
125. SAOW. Oisterwijk R 278, f 1, 16 januari 1573.

VII. CATHELYN JAN WOUTERS VAN LOO trouwde met mr Dierck Otten Claess¹¹⁷, notaris in *de Swaen* te Hilvarenbeek en secretaris van die heerlijkheid. Dierck was rond 1492 geboren als zoon van Claes Dirxss Otten en van Margriet Willems van der Spaendonck en had gestudeerd aan de universiteit van Leuven. In 1550 à 1554 is hij overleden. Hij en Cathelyn hadden negen kinderen:

1. Kerst Otten, volgt onder VIII op pagina 117.
2. Heer Jan Otten¹¹⁸ was priester, maar over zijn bezigheden is niets bekend.
3. Geertruyt mr Dirck Otten, volgt onder VIIIbis op pagina 118.
4. Maeyken mr Diercxss Otten, volgt onder VIIIter op pagina 119.
5. Claes Otten van Beek¹¹⁹, geboren in 1530, trad in bij de norbertijnen van Berne. In 1552 was hij subdiaken; toen hij op 2 april 1558 overleed, was hij priester.
6. Margriet mr Diercx Otten, volgt onder VIIIquater op pagina 121.
7. Willem Otten Dirxss¹²⁰ trouwde met Marie Dierck Toelincx¹²¹, dochter van Dierck Peter Toelincxss, schepen van Moergestel, en van Anna Dirx die Wolf. Hij bezat minstens sinds 1562 *de Valck* aan de Hilvarenbeekse Gemene Plaats.¹²² Deze verkocht hij in 1569, terwijl hij in hetzelfde jaar een huis met bierbrouwerij naast *de Zwaan* aan de Plaats van Oisterwijk kocht.¹²³ Ter zelfdertijd werd hij poorter van Oisterwijk.¹²⁴ Hij verkocht evenwel in 1573 alweer zijn brouwerij¹²⁵ en werd

126. GAH, R 1400, f 517^v. 15 juni 1576. ARAB, Rekenkamer 45079, f CXII.
127. GAH, R 1514, f 144, 23 december 1613.
128. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 309.
129. B.W. van Schijndel, *Généalogie Otten dit Otto de Mentock; avec notices sur les familles alliées* (2 stukken; Antwerpen, 1954).
130. SAE. Hoogeloon R 54, ongefl., 7 oktober 1647: hij verhuurt zijn huizing, hof en boomgaard te Hoogeloon *ontrent Moleneijnde*. RAH, Raad en Rentmeester-Generaal 136, f CLII^v. Idem 137, f 7.
131. A.M. Frenken, „Goederen van het bisdom in Peel- en Kempenland”, *Brabants Heem*, XV (1963) 27, 28). Vgl. RAH, Raad en Rentmeester-Generaal 137, f 7: Peeter Henrick Reepmaeckers, *molder tot Loon*.
132. GAH, R 1470, f 97, 28 januari 1588.
133. AAT, ALG 13, f 37bis. 3 juni 1560; f 41/42, 12 april 1575. Charterverzameling no 3436, 20 juni 1562.
134. A.J.A. Bijsterveld, *Laverend tussen Kerk en wereld. De pastoors in Noord-Brabant 1400–1570* (Nijmegen, 1993), bijlage 6, no 1891.
135. ARAG, Staten-Generaal 5032-II, lectum 29 december 1663.
136. SAOW, Hilvarenbeek R 26, f LXII^v, 18 december 1561; f XVI, 3 februari 1562; f XXI^v, 3 februari 1562; ff LXXVII^v en CVI, 27 oktober 1562. W.H.Th. Knippenberg, „De gilden van Hilvarenbeek en hun koningszilver”, in: N.F. Heerckens, *Hilvarenbeek in heden en verleden* (Z.pl., 1970) 60. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 42, 70.
137. SAOW, Hilvarenbeek R 27, f 75^v, 23 maart 1566 (heer Henrick natuurlijke zoon heer Pauwels Verbeeck verkoopt het aan Kathalyn Henrick Jans van Chaem).
138. SAOW, Hilvarenbeek R 28, f 4^v, 7 januari 1568.
139. GAB, N 1111, f 106^v, 19 november 1560.
140. GAB, R 480, ff 29^v en 31, 15 februari 1576. R 481, f 89, 22 mei 1577. SAOW, Hilvarenbeek R 29, f CII, 23 augustus 1575.
141. C.J.F. Sloomans, *Paas- en Koudemarkten te Bergen op Zoom 1365–1565* (3 stukken; Tilburg, 1985) I, 86.
142. SAOW, Hilvarenbeek R 29, f CII, 23 augustus 1575; f CXXV, 1 oktober 1575.
143. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 302, 303.

drie jaar later eigenaar van *de Groote Maen* aan de Gemeene Plaats te Hilvarenbeek.¹²⁶ In 1613 was Willem Anna's weduwnaar.¹²⁷ Hieruit:

A. Frans Otten¹²⁸ bezat een altaar te Diessen, maar was sinds 1596 residerende pastoor van Steensel en Kneysel en sinds 1609 of 1610 pastoor van Arendonk.

Van Schijndel geeft behalve Frans nog de kinderen Anna en Aleyt Willem Otten.¹²⁹ De laatste was gehuwd met Peter Henrick Reepmaeckers¹³⁰ te Hapert, die in 1613 van de abt van Tongerlo de windmolen van Hoogeloon huurde voor vier jaar ad 28 mud rogge Bossche maat, een vet varken of f 15 en voor het slijten van de molensteen f 9.¹³¹

Aleyts vader was echter Willem Otten, in 1588 schout van Hoogeloon.¹³²

8. Heer Bernaert Otten werd priester. Hij was getuige in 1560 toen ten huize van Remys Veltackers een contract werd gesloten, was in 1562 gemachtigde voor diens zoon mr Peter Veltackers en wordt het laatst gezien in december 1575, als getuige voor de norbertijn Peter Stalpaerts.¹³³ Hij was in 1568–1571 coadjutor van de pastoor van Zevenbergen.¹³⁴ In februari 1576 leefde hij niet meer.
9. Dirck Otten wordt genoemd op een genealogisch schemaatje uit 1663, waarmee de gerechtigdheid van de familie Otten in het beneficie van Maria Magdalena te Hilvarenbeek werd bevestigd.¹³⁵

VIII. CORSTIAEN MR DIERCX OTTEN¹³⁶, schoenmaker, werd in 1542 poorter van Antwerpen, vermoedelijk buitenpoorter, want hij bleef te Hilvarenbeek wonen en was daar schepen. Hij verkocht aan heer Pauwels Verbeeck een huis in de Koestraat¹³⁷ en in 1568 een huis aan de Gemene Plaats¹³⁸, waar hij had gewoond. Cors-tiaen was gehuwd met Marie Geerts Boelen, die in 1560 een van de erfgenamen was van heer Godert Boelen, priester te Utrecht.¹³⁹ In 1575–1577 was zij zijn weduwe.¹⁴⁰ Zij was een dochter van de Amsterdammer mr Gheert Boelenss.¹⁴¹ Haar kinderen waren:¹⁴²

1. Michael Ottonis Becanus alias Brabanticus¹⁴³ trad in 1570 bij de jezuiteten, studeerde in 1575 filosofie aan de universiteit van Mainz en werd in 1582 als missionaris naar Polen gestuurd. In 1597–1603 was hij rector van het college te Braniewo. Hij maakte naam door de duivel uit een lutherse vrouw te drijven, voor welke prestatie hij aan het hof van de hertog van Koerland te Mitau drie dagen lang mocht disputeren met de super-intendent van de lutheranen. Dat leidde tot een 44 bladzijden tellende publikatie met de titel *Ein Gespräch von der Religion, zur Mittau zwischen Michaelle Ottone Becano S.J. und Paolo Odesbornio Superintendentem in Curlandt gehalten 1599 im Augusto. Gedruckt zur Wilna, bey Georgium Nigellium A.D., 1605*. In 1610 werd hij biechtvader van koning Zygmunt III, bijgenaamd de jezuïetenkoning, in welke functie hij in 1622

te Warschau overleed.

2. Theodoricus Ottonius Becanus¹⁴⁴ studeerde sinds 1582 te Wurzburg en werd (later?) geprofest bij de jezuïeten te Groningen. In 1594 vertrok hij met twee confraters naar Luxemburg, waar zij een college oprichtten waarvan Becanus de leiding kreeg. De instelling kwam onder zijn leiding tot grote bloei en bovendien maakte hij furore als bevlogen prediker. Op 16 januari 1608 is hij te Luxemburg overleden.
3. Mr Gerit Otten¹⁴⁵ studeerde sinds 1560 vrije kunsten en na 1562 vermoedelijk rechten te Leuven. Hij vestigde zich als advocaat te Breda, waar hij schepen en burgemeester was. Bovendien was hij rentmeester van het witherenklooster te Tongerlo. Zijn vrouw was Dingen Jans van der Weghen, dochter van Jan Thomas van der Weghen, stadhouder en vorster van Alphen, en van Anna (van Loet van Vessem?). Op 4 oktober 1587 is meester Gerit te Breda overleden.
4. Mr Goyaert Otten¹⁴⁶ noemde zich *magister*, maar over zijn opleiding en beroep is niets bekend.

VIIIbis. GEERTRUYT MR DIRCX OTTEN trouwde met mr Remys Veltackers.¹⁴⁷ Hij was te Diessen om en nabij 1525 geboren uit het huwelijk van Jan Peter Mys Anschems geheten Veltacker en Kathalyne Bartholomeus Henricx van Therre. Na te hebben gestudeerd te Leuven¹⁴⁸ vestigde hij zich als notaris en secretaris te Hilvarenbeek. In 1544 kocht hij de helft van de Esbeekse Akkermolen te Hilvarenbeek. Hij was zowel van de voetboog als van de handboog lid en in 1565 deed hij met het Sint-Jorisgilde mee aan het landjuweel te Oosterhout. Later werd hij voor zijn broer Jacobus Veltackers, abt van Tongerlo (1564–1583), meier van het hof van Tongerlo te Diest. In het commendeconflict tussen de abdij en de bisschop van 's-Hertogenbosch confiskeerde de laatste in 1578 het Tongerlose refugiehuis te Diest, waarbij hij de huishoudster Geertruyt Otten, toentertijd weduwe, en haar knecht Wilbort ontsloeg. Daarna kwam zij vermoedelijk weer te Hilvarenbeek wonen. Daar had Remys in 1560 een huis in de Priesterstraat gekocht.¹⁴⁹

1. Heer Dirck Veltackers¹⁵⁰ werd in 1571 gekleed als kloosterling van Tongerlo, waar zijn oom Jacobus Veltackers abt was. Hem werd de leiding over de bakkerij en de graanvoorraad toevertrouwd en op 27 mei 1581 is hij overleden.
2. Heer mr Peter Veltackers¹⁵¹ was *magister in artibus*. De lagere wijdingen ontving hij in het bisdom Utrecht, tot priester werd hij gewijd in het bisdom Mechelen. Te Tilburg, Rucphen, Alphen en Diessen bezat hij altaren, van Zelem was hij (titulair) pastoor, in 1575 was hij kanunnik van Diest en in 1580 kreeg hij een prebende te Lier, waar hij zich vestigde. Na het overlijden van zijn oom Jacobus Veltackers in 1583 zette hij diens onderhandelingen over de scheiding van de abdij van Tongerlo van het bisschoppelijke tafelgoed van Den Bosch voort. In 1598 is hij als kapitteldeken van Diest overleden.

144. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 307.

145. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 293, 294.

146. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 308.

147. L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400–1800* ('s-Hertogenbosch, 1988) 54. GAH, R 1383, f 278, 8 maart 1563.

148. A. Schillings, *Matricule de l'université de Louvain*, dl III-X (Bruxelles, 1958–1967) IV, 272, no 51, 6 februari 1544.

149. GAH, R 1379, f 51^v, 23 november 1560.

150. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 296.

151. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 296.

3. Mr Pauwels Veltackers¹⁵² voerde een meestertitel, maar dat hij een academische opleiding had genoten is niet bewezen. In 1598 was hij schepen van Tongerlo, in 1613 inwoner van Rotselaar. Zijn vrouw, Antonetta van Hulsel Anthonisdochter, was afkomstig van Antwerpen, waar zij aan de Vrijdagse Markt vier huizen bezat. Zij hadden vier kinderen.
4. Jan Veltackers had geen nageslacht; zijn broer Pauwels heet althans in 1613 de universele erfgenaam van hun broer Peter.¹⁵³

VIII^{ter}. MAEYKEN MR DIERCXSS OTTEN trouwde met Dirck Gijsbrechts van den Broeck¹⁵⁴, zoon van Gijsbrecht Marcelis van den Broeck. Evenals zijn vader was Dirck schepen van Hilvarenbeek. Daar bezat hij aan de Gemene Plaats een huis met een stal, dat hij in 1578 voor *f* 1142 verkocht.¹⁵⁵

1. Hestherken Dirck Gijsberts van den Broeck, volgt onder IX op pagina 119.
2. Heer Dirck van den Broeck¹⁵⁶, geboren in 1563 of 1564, kreeg in 1588 het Maria-Magdalena-altaar. Van 1598 tot zijn overlijden op 8 april 1610 was hij onderpastoor van de Sint-Lambertusparochie te Vught. Aan zijn Hilvarenbeekse altaar liet hij *f* 50 voor de aanschaf van een kelk.
3. Heer Ghysbrecht van den Broeck¹⁵⁷, geboren in 1565, werd in 1587 geprofest in het norbertijnenklooster van Tongerlo en in 1592 tot priester gewijd. Hij was achtereenvolgens cantor van zijn klooster, pastoor van de Mariakerk te Diest en van 1599 tot zijn overlijden op 19 augustus 1617 pastoor van Hapert en Hoogeloon.

IX. HESTHERKEN DIRCK GIJSBERTS VAN DEN BROECK trouwde met Henrick Lavarts uit Tongerlo en hertrouwde met Peter Jan Goyaerts Veraa. Zij woonden in de Paardenstraat. Uit het eerste huwelijk stammen de kinderen:

1. Heer Jan Lavaerts¹⁵⁸ is omstreeks 1585 geboren en was in 1608, toen hij voor de wijdingen werd voorgedragen, kapelaan van het altaar van de apostel Mattheus en de martelaar Joris in de Bossche Sint-Janskerk.¹⁵⁹ In 1610 volgde hij zijn oom Dirck van den Broeck op als rector van het Maria-Magdalena-altaar te Hilvarenbeek, waar hij het beneficiëhuis aan de Gemene Plaats, genaamd *het Sterrenhuys*, betrok. Hij bezat een kapelanie te Oostelbeers, was in 1620 kapittelvicaris te Hilvarenbeek en in 1621 deken van het Venerabele Gilde aldaar. Kort voor zijn dood gaf hij te kennen te willen worden begraven onder een mooie zerk met de epitafen van zichzelf en zijn ouders ten zuiden van zijn altaar, waaraan hij voorts *f* 50 voor een kelk vermaakte. Op 10 januari 1626 is hij gestorven.
2. Heer Dirck Lavarts¹⁶⁰ wordt in 1610 en 1611 voor het eerst gezien als priester. Hij was toen *primissarius* te Lage Mierde en om hem een voldoende inkomen te garanderen waren de beneficië van Maria, Stephanus en Anna samengevoegd.

152. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 297.

153. SAOW, Hilvarenbeek R 14.

154. SAOW, Hilvarenbeek R 29, f CVI^v, 20 oktober 1575; f CXLIII^v, 18 februari 1576. R 30, f 200^v, 7 juli 1580.

155. SAOW, Hilvarenbeek R 26, f LXVIII^v, 4 juli 1562. R 30, ff 66^v en 68^v, 6 februari 1578.

156. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 308.

157. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 308.

158. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 319.

159. GAH, N 2662: in 1602–1607 treedt een Jan Henrick Lavarts van Tongerlo herhaaldelijk op als getuige bij notariële transacties te 's-Hertogenbosch.

160. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 319, 320.

161. SAOW, Hilvarenbeek R 38, f 178^v, 21 april 1608.
162. SAOW, Hilvarenbeek R 34, f 131^v, i.m. 29 augustus 1607.
163. SAOW, Hilvarenbeek R 52, f 41^v, 19 augustus 1649.
164. E. Poffé, *Het gilde der Antwerpsche schoolmeesters van bij haer ontstaan tot aan hare afschaffing* (Antwerpen, 1895) 134.
165. SAOW, Hilvarenbeek R 17.
166. SAOW, OAA Hilvarenbeek 682, 1688–1689.
167. R.K. pastorie Hilvarenbeek, register van het Venerabele Gilde, p. 77, 1667.
168. L.F.W. Adriaenssen, „De erfgenamen van heer Ghijsel Back. § 16. Nouwen”, 's-Hertogenbosch, XL, XLI (1991, 1992) XLI, 156, 157.
169. SAOW, Hilvarenbeek R 46, f 38^v, 31 januari 1628; i.m. 20 januari 1633. R 49, f 377^v, 20 april 1639.
170. SAA, N 2556, f 248. ARAB, Leenhof van Brabant 43, f 167, 7 maart 1617; f 168^v, 24 september 1611. GAI, R 1452, f 170, 17 januari 1609. R 1511, f 442, 28 juli 1634. SAOW, Hilvarenbeek R 38, f 78, 28 september 1606. R 40, f 70^v, 23 januari 1612. R 42, f 74^v, 25 mei 1618. R 56, f 86, 23 september 1611. R 111, f 137^v, 23 april 1660. Frenken, „Goederen van het Bossche bisdom in Peel- en Kempenland”, 33.
171. SAOW, Hilvarenbeek R 33, f 199^v, 29 maart 1595.
172. SAOW, Hilvarenbeek R 46, f 208^v, 22 november 1629. R 47, f 159^v, 30 december 1630.
173. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 323.

Bovendien was hij schoolmeester. In 1617 had hij ook het Maria-altaar in de kerk van Hooge Mierde. Daar klaagde men, dat hij slechts een van de beide verplichte wekelijkse missen opdroeg. Te Lage Mierde liet hij zich aan het onderwijs weinig gelegen liggen en als zielzorger werd hij geboekstaafd als *mediocre*. Na het overlijden van zijn broer Jan zegde hij zijn baantjes op, want hem viel het rijke Maria-Magdalena-altaar te Hilvarenbeek toe. Hij was in elk geval uit de geldzorgen. In maart 1663 is hij te Hilvarenbeek overleden.

3. Maeyken Henrick Lavaerts trouwde te Hilvarenbeek op 5 mei 1612 met Peter Blanckaerts¹⁶¹, zoon van Jan Peter Blanckaerts en van Cathalyn N. In 1607 was hij een van de twee dekens van het Hilvarenbeekse Sint-Barbaragilde.¹⁶² Hun kinderen verrekenden in 1649 een legaat van f 100, gekomen van de hoedenmaker Anthonis Henricx van den Kieboom en zijn vrouw Elysabeth Verschuieren.¹⁶³
 - a. Jan Peter Blanckaerts stelde zich in december 1663 kandidaat voor het rectoraat van het Maria-Magdalenabeneficentie.
 - b. Hester Blanckaerts trouwde met mr Michiel Moreus, schoolmeester te Antwerpen. Om 1652/53 en 1653/54 was hij deken van het Sint-Ambrosiusgilde van de Antwerpse schoolmeesters.¹⁶⁴
 - c. Anneken Peter Blanckaerts was in 1664 de universele erfgename van haar oom Dirck Lavaerts.¹⁶⁵ Misschien was zij diens huishoudster geweest, zoals zij later in het huishouden zat van de priesters Philippus Rijsbosch, Arnoldus Rijsbosch en Peter Bruers.¹⁶⁶ Voorts wordt zij gezien als kaarsenmaakster en wasverkoopster. Haar lidmaatschap van het Venerabele Gilde van Jezus' Zoete Naam onderstreept haar vrome levenswandel.¹⁶⁷
 - d. Maeyken Peter Blanckaerts.
 - e. Martynken Peter Blanckaerts trouwde te Hilvarenbeek op 9 februari 1666 met Bartholomeus Nouwen¹⁶⁸, die in 1671 het *het Sterrenhuys* aan de Vrijthof huurde, het huis van het Maria-Magdalenabeneficentie. Hij hertrouwde met Helena Gijsberts van Gerwen en in 1679 met Anneken Peters de Cort.
4. Anneken Henrick Lavarts¹⁶⁹ is op 6 februari 1595 gedoopt te Hilvarenbeek en trouwde met Hans Schilders¹⁷⁰, schoenmaker te Diessen, weduwnaar van Maeyken Erasmus Henricxs van der Vliet. In 1595 kocht hij te Diessen een huis aan het Laar.¹⁷¹ Hij kwam uit Hilvarenbeek en was een zoon van Cornelis Jan Schilders en van Lyntgen Jans Sgreven, die daar aan de Gemene Plaats *de Swaen* bewoonden. Anneken Lavaerts werd in 1629 of 1630 weduwe.¹⁷² Haar enige kind, de op 26 februari 1625 te Hilvarenbeek gedoopt Hesther, was toen al overleden.
5. Mr Frans Lavaerts¹⁷³ studeerde aan de universiteit van Leuven,

behaalde in 1615 de titel van meester in de vrije kunsten en werkte later als jurist. Hilvarenbeek heeft hij met (mij) onbekende bestemming verlaten, misschien werd hij notaris te Tongerlo.

VIIIquater. MARGRIET MR DIERCX OTTEN was gehuwd met mr Henrick Anthonis Boudewijns¹⁷⁴, *weerdte inde Sonne*, schepen van Hilvarenbeek. Hij hertrouwde met Jaecxken, weduwe van Peter Gerit Herman Noyens van Hulsel. De kinderen van Margriet verkochten in 1601 de *hoffstadt metter huysinge, geheeyten die Sonne, gelegen aende plaetse*.¹⁷⁵

1. Aleyt mr Henrick Boudewijns, volgt onder IXbis op pagina 121.
2. Mr Nicolaes Boudewijns¹⁷⁶ studeerde aan de universiteit van Leuven en vestigde zich te Lübeck, waar hij voor 1611 kinderloos is gestorven.
3. Margriet mr Henrick Boudewijns trouwde met mr Sebrecht Goris Buysen¹⁷⁷ te Breda, licentiaat in de beide rechten. Deze testeerde in 1572 en was in 1586 kapitein van een compagnie burgers. In zijn tweede huwelijk, met Sophie Wilters, werd hij vader van Jacomina mr Zebrecht Buysen¹⁷⁸, die trouwde met Leonaert van Baerle¹⁷⁹, in 1602 *tresorier van de compaignie cuyrassiers des heere barons van Grobbendoncq, gouverneur van Den Bosch*, in 1615 ruiter in dezelfde compagnie. Ook Margriet had een dochter:
 - a. Aleyt Sebrecht Buysen was in 1602, 1615 en 1618 collaterale erflaatster.¹⁸⁰
4. Mechtelt mr Henrick Anthonis Boudewijns trouwde met Mathys Anchems de Cromme¹⁸¹, schepen van Diessen, zoon van Anchem Willem Michiels en van Aleyt Philips Nys, weduwnaar van Geertruyt Ghysbrecht Peters van den Nieuwenhuysen.

IXbis. ALEYT MR HENRICK ANTHONIS BOUDEWIJNS trouwde in eerste echt met Wouter Jacob Thielen van den Berghe¹⁸² en hertrouwde met Frans Geraert Philips de Weert.¹⁸³ Wouter was een zoon van Jacop Cornelis Thielen van den Berche en Kathelyn Waueters van Eyghen; van zijn ouders erfde hij het vermaarde *Hooghuyts* te Diessen, dat aan de heilige Willibrordus zou hebben toebehoord en waaraan een Willibrordusputje was verbonden. Aleyt had vier voorkinderen en evenveel nakinderen:

1. Mr Cornelis Thielen¹⁸⁴ studeerde sinds 1616 te Leuven en vestigde zich daarna als notaris te Riel. Zijn vrouw was Maria Hogenberchs.
2. Jacob Wouter Tielens van den Berghe¹⁸⁵ te Diessen trouwde achtereenvolgens met Jenneken Claes Vreysen van den Nieuwenhuysen († 1625) en in 1626 met Geertruyt Jacobs van Laerhoven.

174. SAOW, Hilvarenbeek R 27, f 40^v, 3 maart 1567. R 29, f CIII^v, 26 september 1575.

175. SAOW, Hilvarenbeek R 35, f 96^v, 6 juni 1601; f 97^v, 15 juni 1601.

176. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 292, 293.

177. GAB, N 1115, f 28^v, 21 augustus 1572. Inv. Hingman 1564, f CCLII^v, 1586.

178. GAH, R 1473, f 309, 5 september 1602.

179. GAH, R 1488, f 120, 24 april 1613. Zijn moeder, Ida Boghe, overleed te Hamburg.

180. GAB, R 689, f 115^v, 11 december 1618. GAH, R 1473, f 309, 5 september 1602. R 1515, f 390, 29 mei 1615.

181. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 65.

182. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 333.

183. SAOW, Hilvarenbeek R 31, f 52, 18 mei 1581.

184. SAOW, Hilvarenbeek R 51, f 130, 2 oktober 1641. Bots e.a., 687, no 5146.

185. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 70, 71.

186. GAH, R 1537, f 622, 27 augustus 1626.
187. SAOW, Hilvarenbeek R 49, f 6^v, 1 maart 1634.
188. SAOW, Moergestel R 487 (oud), ongef., 20 september 1593. Hilvarenbeek R 35, f 96^v, 6 juni 1601. R 107, ongef., 7 februari 1630. Frenken, „Goederen van het Bisschopstede in Peel- en Kempenland”, 33.
189. SAOW, Hilvarenbeek R 38, f 22^v, 29 mei 1606.
190. SAOW, Hilvarenbeek R 220 (weesrekening 1615–1620), pp. 11, 13.
191. SAOW, Hilvarenbeek R 45, f 276, 4 februari 1627. R 220, weesrekening 1615–1620. R 221, weesrekening tot 10 oktober 1620. R 222, weesrekeningen van 10 oktober 1620–4 januari 1627 en 4 januari 1627–8 februari 1630.
192. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 340, 341.
193. SAOW, Hilvarenbeek R 66, f 3, 22 januari 1666; f 221^v, 4 januari 1669. R 226, weesrekening van zijn kinderen.
194. SAE, Schaduwardieft, *Leenboek van Echternach van den jaere 1566 tot den jaer 1643*, f 86: Jan Franss Gerits de Weert erfde van zijn vader een deel van den *Vroonacker* te Diessen, leenroerig aan de abdij van Echternach.
195. SAOW, OAA Hilvarenbeek 4287, rekening 1638–1639.
196. SAOW, Hilvarenbeek R 49, f 227.
197. SAOW, Hilvarenbeek R 50, f 80^v, 27 juni 1643.
198. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 76, 87, 91, 117, 398. *De Brabantse Leeuw*, XLIV (1995) 189.

3. Mayken Wouters van den Berche, gehuwd met Adriaen Henrick Hesselmans alias Otten¹⁸⁶, zoon van Henrick Bartholomeus Hesselmans (Hesselmans), hierbrouwer in *den Gulden Cruijs*, en van Maeyken Adriaen Otten. Samen met zijn broer Geraert kreeg hij in 1634 van zijn moeder de tocht in *den Gulden Cruijs*, bestaande uit twee huizen *aende gemeyn merckt, aldaer tusschen de Peirdtstraet, daer de beke tussche beyde loopt*.¹⁸⁷ Staande zijn huwelijk bewoonde hij echter het huis *den Ouden Trapman* aan de Varkensmarkt achter de kerk. Adriaen was als leerlooier en schoenmaker lid van het gilde van Sint Crispijn en Crispianus. In 1651 was hij horgemeester van twee Hilvarenbeekse herdgangen.
4. Cathelyn Wouters van den Berghe, volgt onder X op pagina 123.

Uit het tweede huwelijk:¹⁸⁸

5. Barbara Frans Geraerts de Weerd, gezien in 1593.
6. Jacquemyne Franss de Weerd trouwde met de smid Jan Henrick Loeff van den Graeff, die in 1606 een huis kocht aan de Gemene Plaats.¹⁸⁹ Als weduwe woonde Jacquemyne met haar kinderen in het *Sterrenhuys* van heer Jan Lavaerts.¹⁹⁰ De kinderen:¹⁹¹
 - a. Margriettgen Jan Henricx Loeff.
 - b. Mayken Jan Henricx Loeff trouwde met mr Jan Kempen¹⁹², die op 1 juli 1618 te Hilvarenbeek was gedoopt als zoon van Aert Peter Jacob Kempen en Peryntken Anthonis Peter Neven. Zijn vader was kleermaker en winkelier in manufacturen in de Paardenstraat. Zij vestigden zich te Oosterhout, waar Jan in 1663 fungeerde als *lantmeter ende procureur*. In 1686 was hij wijlen. Zijn en Maykens zoon mr Corstiaen Kempen was chirurgijn en jurist te Baarle-Nassau.
 - c. Henrick Jan Loeff van den Grave¹⁹³, overleden in 1666 à 1669. Hij was voor f 68:4:0 gedurende drie jaar in de kost en de leer gedaan bij zijn oom Jan de Weerd en diens weduwe vermaakte hem het leer en schoenmakers-gereedschap; inderdaad geneerde Henrick zich nadien als schoenmaker. Zijn vrouw Margrietken Mattheus Cornelis Craeus werd op 26 januari 1669 te Hilvarenbeek begraven.
7. Jan Franss de Weerd¹⁹⁴ (1584–1639), schepen van Hilvarenbeek, in 1639 kerkmeester.¹⁹⁵ Zijn huis op de hoek van de Gemene Plaats en de Paardenstraat verkocht hij in 1637.¹⁹⁶ Hij verdiende als schoenmaker de kost. Zijn vrouw was Jenneken Daniel Mutsaerts uit Tilburg, dochter van Daniel Joost Denys Mutsaerts en van Adriaentjen Cornelis Jan Laureys Eelkens. Zij bleef kinderloos en maakte in 1643 haar testament.¹⁹⁷
8. Margriet Franss de Weerd trouwde met Bartholomeus Elyas Thielmans¹⁹⁸, voerman te Hilvarenbeek. Zij hertrouwde in

1627 of 1628 met Jan Willem Bruers alias Otten¹⁹⁹, voerman en winkelier in de Gelderstraat, zoon van Willem Jan Bruers alias Otten en van Elysabeth Henrick Anthonis Loyen. Hij was eerder getrouwd geweest met Maeyken Henrick Moonen (1588–1625).

X. CATHELYN WOUTER THIELEN VAN DEN BERGHE erfde het Hooghuis te Diessen en trad daar op 27 januari 1618 in het huwelijk met Geraert Peter Geraerts van Berze geheten Verheyen. Hij was een zoon van Peter Jan Gerrits van en Mayken Peter Elias Dictus; zijn familienaam ontleende hij aan het goed *Ter Heijden* (ook *de Halve Hoef*) op de grens van Oostel- en Middelbeers ter plaatse van het latere gehucht De Heijde, waarvan zijn grootvader en verdere voorouders pachters waren geweest.²⁰⁰

Op 17 mei 1640 hertrouwde Cathelyn te Diessen met Jochem Jan Bonaerts.²⁰¹ Zij stierf te Diessen op 13 december 1642 als *Catharina de Alta Domo* en liet vijf kinderen na:

1. Peter Geraerts Verheyden, volgt onder XI.
2. Jan Geraerts Verheyden²⁰² kocht in 1655 voor f 1600 zijn broer Wouter en zus Aleyt uit hun helft van het *Hooghuis* en in 1657 zijn zus Maeyken uit haar kwart.²⁰³ Hij hield er herberg, brouwde er bier en dreef er een winkel. In 1679 was hij armmeester van Diessen. Zijn eerste vrouw was Adriaentje Adriaen Taet uit Moergestel, dochter van Adriaen Adriaen Taet en Elisabeth Adriaen Adriaen Appels. Omstreeks 1670 hertrouwde hij met Cathalyn Peter Marten Schellekens²⁰⁴ uit Hilvarenbeek, dochter van Peter Jan Marten Schellekens en van Elysabeth Jacob Cornelis van de Langerijth.
3. Aleyt Gerits Verheyden trouwde met Thomas Heyliger Veldekens te Goirle en hertrouwde²⁰⁵ in 1654 met Geraert Wouters van Nerven aldaar, zoon van Wouter Jan Gerrits van Nerven en van Jenneken Laureys Jan Wouters. In 1667 verkochten Geraert en zijn stiefzoon Heyliger (geboren in 1652) een huis c.a. *aent Achterste Ven* te Goirle.²⁰⁶
4. Maeyken Gerit Peters Verheyden trouwde met Jan Janssen de Jager te Kloosterzand in Hulsterambacht.
5. Wouter Gerits Verheyden²⁰⁷ is in 1635 te Diessen geboren, vestigde zich te Hilvarenbeek als glazenmaker, welk beroep hij later te Tilburg uitoefende. Onder meer maakte hij heraldische glasramen.²⁰⁸ Hij trouwde met Catharina Philips Halbach (Holbach) van Berenoven (Bornhoven). Tevoren, toen hij nog op het *Hooghuis* woonde, had hij een bastaard verwekt bij Mayken Henrick Wouters uit Diessen.²⁰⁹

§ 5. *Het altaar wordt gereformeerd*

Na het overlijden van Dirck Lavarts in 1663 was de strijd om het beneficie van Maria Magdalena begonnen. In juni 1663 werd vastgesteld, dat een derde van het inkomen van het altaar toekwam aan het land en tweederde aan het kapittel.²¹⁰ Kandidaat-kapelaans

199. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 470.

200. H.L.M. Vera, „Wortelsnoei voor de boom Van Aken”, *Genealogisch Tijdschrift voor Oost-Brabant*, XI (1996) 37, 38.

201. Hij hertrouwde met Jenneken Wouter Smolders alias van den Nieuwenhuysen.

202. SAOW, Hilvarenbeek R 54, f 145^v, i.m. 11 oktober 1658. R 64, f 18^v, 12 februari 1659. R 66, f 269^v, 4 juni 1669. R 67, f 60^v, 26 juli 1670. R 225, 1645–1652. N 783, 17 mei 1673. N 786, 16 december 1697.

203. SAOW, Hilvarenbeek R 54, f 166, 11 oktober 1655. R 55, f 105^v, 4 september 1657.

204. SAOW, Hilvarenbeek R 68, f 376, 25 september 1680; f 414^v, 15 december 1681.

205. GAT, R 364, f 1^v, 3 januari 1654.

206. GAT, R 369, f 129^v, 19 januari 1667.

207. GAH, R 1670, f 161^v, 27 maart 1677. SAOW, Hilvarenbeek R 54, f 145^v, 12 mei 1655. R 65, f 57, 6 december 1662. R 68, f 81, 28 oktober 1677.

208. SAOW, Hilvarenbeek R 207, ongef., 8 juli 1690.

209. SAOW, Hilvarenbeek R 110, ongef., 25 november 1653.

210. ARAG, Staten-Generaal 3269, f 353^v, 9 juni 1663.

waren Jan Blanckaerts, Gerrit Peters Verheyden en Jan Henricksen Verheyen. Blanckaerts kwam met goede papieren. Hij leverde een kopie van de stichtingsakte, de akte van collatie van Dirck van den Broeck uit 1588, twee verklaringen van afstamming en een genealogische schets.²¹¹ De zaak kwam in handen van Floris Schuyl, rentmeester van de studiebeurzen in stad en meierij van Den Bosch; eigenlijk competeerde het geestelijke beneficie van Maria Magdalena de rentmeester van de geestelijke goederen, Pieter Schuyl. Floris Schuyl maakte korte metten met Jan Blanckaerts: weliswaar was hij krachtens bloedverwantschap gerechtigd tot het beneficie²¹², maar hij was niet 'van de religie' (protestants) en onder de nieuwe, gereformeerde orde van het generaliteitsbestuur kon hij het schudden.²¹³

Kandidaat Jan Hendricksen Verheyen is een duistere figuur.²¹⁴ Vermoedelijk was hij geen bloedverwant, maar diende hij een aanvraag in op basis van naamsverwantschap, in casu met Gerrit Peters Verheyden. Dat kwam vaker voor.²¹⁵

Uiteindelijk had Gerrit Peters Verheyden de beste papieren.²¹⁶ Hij richtte zijn verzoek om collatie in maart 1663 aan de Staten-Generaal, die eerst advies inwonnen bij de gedeputeerden van de meierij.²¹⁷ Na van hun rapport kennis te hebben genomen, gaven de Staten aan Gerrit toestemming zijn bewijsmateriaal over te leggen.²¹⁸ De zaak sleepte aan, mede door de pretenties van twee andere kandidaten, en op 21 mei 1664 vroegen de Hoog Mogenden nogmaals om advies van de gedeputeerden van meierijsche aangelegenheden.²¹⁹ Deze blijken te rade te zijn gegaan bij Floris Schuyl. Onder diens regime mocht iemand het als studiebeurs begrepen Maria-Magdalenabeneficie slechts genieten als hij gereformeerd was en theologie studeerde. Een rapport uit augustus 1664 meldt, dat Gerrit Verheyden inderdaad 'van de religie' was en bovendien voornemens om theologie te gaan studeren.²²⁰ Het advies van de gedeputeerden stuurden de Staten-Generaal vervolgens op 19 juni door naar de Raad van State, die op 26 juni constateerde dat Gerrit als gereformeerde theologiestudent een aanvaardbare beneficiant zou zijn²²¹, waarop de Staten-Generaal hem ten slotte op 24 juli 1664 bij resolutie het altaar begaven.

Het Hilvarenbeekse altaar bleef daarna eeuwen lang in de familie Verheyden te 's-Grevelduin-Capelle, zij het niet zonder strijd.

§ 6. *Het beneficiehuis wordt een hervormde pastorie*

Het Sterrenhuys met de tuin en de boomgaard, gestaan aende mert achter den pensen poel, werd rond 1630 voor f 25 per jaar verhuurd aan Jan Hessels.²²²

In 1667 liet de huurder *het Sterrenhuys* aan de Gemene Plaats (thans Vrijthof nummer 23) de bewoner, mr Guiliam Gijssels, het pand door de overheid inspecteren, die het *seer ontrampeneert* aantreffen; Jan Aert Hessels, de vorige huurder, had het plaatsje aan de westkant van het huis ingericht als bedrijfsruimte en zo had

211. ARAG, Staten-Generaal 5032-II, rekest van Jan Blanckaerts, z.d.: lectum 28 december 1663.

212. ARAG, Staten-Generaal 5034-I, brief van Floris Schuyl, 's-Hertogenbosch, 15 juni 1664.

213. ARAG, Staten-Generaal 5033-II, brief van Floris Schuyl, 25 maart 1664.

214. In 1631 was een Jan Hendrix Verheyden hoevenaar op Hulsel onder Poppel; hij was hertrouwd met Jenneken Peeter Dielen (RAA, Weelde Gemeentearchief 12, f 21^v, 27 oktober 1631). Te Hilvarenbeek woonden in 1647 Hendrick Janssen Verheyden en zijn vrouw Neeltjen Peter Cornelis Aerts van Berlecom, die zijn weduwe was in 1666 (SAOW, N 4305, f 10, 18 juni 1647. Hilvarenbeek R 169, f 128^v, 6 november 1666). Uit deze spaarzame informatie laat zich geenszins een verwantschap met Henrick en Aert Beys destilleren.

215. ARAG, Staten-Generaal 3270, f 564, 24 juli 1664. Idem 5034-II, 1 augustus 1664.

216. ARAG, Staten-Generaal 3270, f 340, 21 mei 1664. Idem 5034-I, brief van Floris Schuyl, 's-Hertogenbosch, 4 juni 1664.

217. ARAG, Staten-Generaal 3269, f 133^v, 9 maart 1663.

218. ARAG, Staten-Generaal 3269, f 149, 16 maart 1663.

219. ARAG, Staten-Generaal 169, ongef., 21 mei 1664.

220. ARAG, Staten-Generaal 5034-II, 1 augustus 1664.

221. ARAG, Staten-Generaal 169, ongef., 19 juni 1664.

222. ARAG, Staten-Generaal 12555-10, f 81.

de nieuwe huurder, mr Guiliam Gijssels, het ook aangetroffen.²²³ Bij de visitatie van 1671 was het huis nog steeds zeer bouwvallig. De gevel, die aan de oostzijde overhelde, moest geheel worden vernieuwd. Aan de noordzijde was een deel van de buitenmuur ingestort, zodat *het huijs nijet van dieven ende andersints en is bevrijt*. In het schop waar de brand placht te liggen, is een balk uitgevallen en een stijl weg, terwijl het kleine schopje daarnaast bijna geen dak meer had.²²⁴

Kort na de visitatie verhuurden de rentmeester van de geestelijke goederen en de eerste gereformeerde beneficiant van Maria Magdalena het huis voor jaarlijks *f* 30 aan Bartholomeus Nouwen.²²⁵ Bartholomeus was gehuwd met Martynken Peeters Blanckaerts, zus van Jan Blanckaerts, die in 1663 tevergeefs het beneficie had opgeëist. Zijn vader, mr Niclaes Nouwen, was schoolmeester, notaris en koster van de veldkerk te Poppel, net over de grens van Hilvarenbeek.

De huur van *het Sterrenhuys* met de tuin en de boomgaard ging, behoudens het door Jacob Janssen van Ouwenhuysen bewoonde deel, in 1674 over op Bartholomeus' broer mr Piero Nouwen voor een periode van zes jaar tegen een huurprijs van *f* 22:5:0.²²⁶ Vermoedelijk wist de rentmeester van de geestelijke goederen niet dat hij met schoolmeester Nouwen²²⁷ een rooms-katholieke activist een prominente plaats in het dorp verschaftte; Nouwen heeft waarschijnlijk in het huis schoolgehouden.

In 1689 hebben de gereformeerden opruiming gehouden in de semi-openbare uitoefening van het katholieke geloof en misschien is dat de reden dat (naast de gereformeerde procureur Jacob Janssen van Ouwenhuysen) dan de hoofdbewoner de broodbakker Bartolt Wijnen is.²²⁸

In 1699 werd *het Sterrenhuys* voor *f* 520 verkocht aan Hendrick van Diessen²²⁹, wiens erfgenamen het in 1715 voor *f* 620 verkochten aan het dorp om te dienen als pastorale woning voor de predikant.²³⁰ Op gemeentekosten werden herstelwerkzaamheden uitgevoerd, werd er een verdieping op gebouwd en een schuur tegen het huis aan gemetseld.²³¹

Tot de dag van vandaag is *het Sterrenhuys* de woning van de predikant van Hilvarenbeek.

(Wordt vervolgd)

223. SAOW, Hilvarenbeek R 169, f 142^v, 27 april 1667.
224. SAOW, Hilvarenbeek R 170, f 52^v, 19 maart 1671.
225. SAOW, Hilvarenbeek R 170, f 60^v, 9 juni 1671.
226. SAOW, Hilvarenbeek R 170, f 156, 12 maart 1674.
227. Adriaenssen, „De erfgenamen van heer Ghijsel Back. § 16. Nouwen”, XLI, 158.
228. SAOW, Hilvarenbeek R 172, f 284, 20 oktober 1689.
229. SAOW, Hilvarenbeek R 72, f 88, 3 oktober 1701.
230. RAH, Raad en Rentmeester-Generaal 216, f 6^v. SAOW, Hilvarenbeek R 73, f 341, 16 december 1715. Vgl. R 194, ongef., 18 oktober 1714: in de erfenisaangifte van Hendrick van Diessen wordt de waarde van het huis geschat op *f* 450.
231. SAOW, Hilvarenbeek R 175, f 366^v, 21 juni 1718. Heerlijheidsarchief Hilvarenbeek 330, maart 1719.

VRAGENRUBRIEK

Vragen

Walravens

Aeltgen Walravens, geboren te Eindhoven en woonachtig te Amsterdam in de Pieter Jacobssteeg, maakte op 2 april 1605 haar testament.¹ Aan de kinderen van haar zus Jenneken liet zij *alle alsulcke clederen, huijsraet, penningen ende andere goeden* die zij in Holland hezat. Deze moesten worden verkocht en belegd in renten, die haar neef Jacob Hendrick Repen² moest beheren. Haar bezittingen in Brabant moesten gelijkelijk worden verdeeld tussen de kinderen van haar broer Cornelis Walravens te Eindhoven en die van genoemde zus Jenneken. Wie kent de ouders en verdere familieleden van Aeltgen, Jenneken en Cornelis Walravens?

1) Gemeentearchief Amsterdam, N 5A, f 208.

2) Vermoedelijk lid van de familie Reepinaeckers.

De Bont

Teunis de Bont trouwde te Ravenstein op 20 februari 1774 met Odilia Maes. Hij heette te zijn geboren te Breukelen, maar aangezien de familienaam De Bont al eerder in Ravenstein voorkwam, bestaat het vermoeden dat Teunis' ouders daar vandaan kwamen. Gezocht wordt de afstamming van Teunis de Bont.

Verberne

Simon Joosten Verberne (ook Van Berne) trouwde te Heeze op 7 januari 1703 met Maria Adamus van

Stexel. Hun kinderen Johanna (21 mei 1705), Wilhelmus (9 oktober 1707), Anna (5 april 1710) en Peter Simon (16 oktober 1716) werden te Heeze gedoopt. Noch van de vader, noch van de moeder zijn de geboorten te Heeze te vinden. Tien jaar eerder, namelijk in 1693, trouwden in Heeze op 15 november Wilhelmus Judocus Verberne en Barbara Adam Thijs. Een dubbel huwelijk dus in de familie. Wie zou mij aan hun beider voorouders kunnen helpen?

Van Griensven

Jan Cornelis Kemps werd te Sint-Oedenrode gedoopt op 27 januari 1726 als zoon van mr Lambert Kemps en Elisabeth Theulings. Jan Cornelis trouwde met Maria van Griensven.

Wie was Maria van Griensven, waar kwam zij vandaan en wie waren haar (voor)ouders?

Smeulders

Mijn oudst gevonden voorvader is Fredericus of Godefridus Smeulders (Frits Smulders), gedoopt te Strijp op 5 oktober 1772 als zoon van Petrus Smeulders en Anna van Peer (Van Peir). Wie kan mij helpen aan meer inlichtingen over Frits' verdere voorouders?

Antwoorden

Lensvelt, Lijnsfeldt (*De Brabantse Leeuw*, 1996-1)

Te Rotterdam trouwde op 18 maart 1742 (rooms-katholiek) Antonetta Lensvelt uit Gorcum met Hendrik Schiltens, weduwnaar van Lceuwen. Zeer waarschijnlijk was zij een dochter van Aert Lensvelt uit Dussen en Catharina van Dartelen uit Gorcum, die op 13 juni 1707 te Gorcum trouwden.

Een familielid van hem zal wel zijn: Bastiaentje Jans Lensvelt uit Dussen, die aldaar op 14 augustus 1689 trouwde.

In „Lenen van het Huis Merwede”, *Ons Voorgeslacht*, XXXIII (1978)

worden nog vermeld:

Muilkerk aan de Dussen, 1786: Anton Lensvelt, 3½ morgen aan de Dussen te Dussen-Muilkerk, strekkende van de Wetering noordwaarts tot de ban van de Hill; Dussen, 2 maart 1758: Antony Lensvelt; Dussen, 31 maart 1790: Jacob Lensvelt, zijn zoon.

F. Walop

H. Roland Holst-erf 161
3315 TE Dordrecht

Martens (*De Brabantse Leeuw*, 1996-1)

In de jaren twintig werd de molen in Waspik overgenomen door Arnoldus Gerardus van Gorp (geboren te Alphen en Riel op 29 januari 1897, overleden te Waspik op 24 april 1984). Hij was in 1923 gehuwd met Nicolasina Joanna Francisca Maria Teurlings. De firma A. van Gorp-Teurlings bestaat nu nog en is momenteel een meel- en mengvoedersfabriek.

Het klopt inderdaad dat de molenromp is ingebouwd in de huidige werkplaats. Het adres is Benedenkerkstraat 77.

J.P.A. Geerts

Olmenstraat 6, 4849 AE Dorst

MEDEDELINGEN

Aanvulling Schampers

In *De Brabantse Leeuw*, XLIV (1995), werd de genealogie „Schampers” opgenomen van de hand van G.J.A. Schampers. Op

p. 121 sub VII-e-1-B wordt Bartholomeus vermeld, die hieronder onder generatienummer IX volgt.

IX. BARTHOLOMEUS SCHAMPERS, timmerman, te Delft geboren op 6 december 1821, trouwde aldaar op 9 augustus 1848 met Gerarda Hendrina Breve uit Schiedam, dochter van Johannes Henricus Brijve en Gerarda Kroon. Hun kinderen waren:

1. Thomas Nicolaas Schampers, volgt onder VII.
2. Gerardus Jacobus Schampers, kastelein, is te Delft geboren op 13 januari 1855 en stierf aldaar op 1 oktober 1900. Hij trouwde te Delft op 14 mei 1879 met Catharina Maria Koelman, dochter van Johannes Cornelis Koelman, wagenmaker, en van Agatha Hendrina Weegman.
3. Henricus Johannes, te Delft geboren op 9 februari 1852.
4. Jacobus Henricus Johannes, te Delft geboren op 14 februari 1853 en aldaar overleden op 27 december 1853.
5. Elisabeth Maria Schampers is te Delft geboren op 14 februari 1857 en daar overleden op 11 oktober 1902. Zij trouwde met Joannes Benedictus Rolfes, die op 28 november 1894 weduwnaar was geworden van Catharina Maria Meurs. In derde echt trouwde hij te Delft op 14 februari 1903 met Hendrika Ursula Agnes Lubbers.
6. Ludovicus Johannes, te Delft geboren op 22 maart 1860, aldaar overleden op 27 augustus 1866.
7. Bartholomeus Johannes, geboren te Delft op 10 oktober 1862, aldaar overleden op 1 december 1863.
8. Maria, te Delft geboren op 5 mei 1865.

X. THOMAS NICOLAAS SCHAMPERS is op 23 augustus 1849 te Delft geboren en trouwde te Grave op 20 februari 1879 met Petronella Geertruida Dooijenburg. Zij is daar geboren op 16 februari 1848 als dochter van Adrianus Dooijenburg, kruidenier, en van Gerdina Klaassen. Nadat zij op 14 april 1885 te 's-Gravenhage was overleden, hertrouwde hij aldaar op 28 juli 1886 met Maria Magdalena Johanna Ratering, weduwe van Leonardus van der Stap. Zij was een dochter van Wilhelmus Ratering en van Christina Rosina Hendrika Coman. Op 18 juni 1890 werd dit huwelijk door scheiding ontbonden.

Uit het eerste huwelijk zijn geboren:

1. Bartholomeus, te 's-Gravenhage geboren op 19 april 1880.
2. Johannes Adriana, te 's-Gravenhage geboren op 29 juli 1881.
3. Gerdina Hendrika Schampers is op 11 augustus 1882 in Den Haag geboren en trad in bij de zuster ursulinen. In 1912 vertrok zij als mère Marie Louise naar Nederlands Indië. Zij overleefde het Jappenkamp. Later was zij handwerkzuster in Malang.

G.J.A. Schampers
Irenestraat 42
5401 CJ Uden

Correctie stamboom-Korst

Dankzij de signalering van mevrouw C.A.M. Nagelkerke-Van der Riet te Eindhoven werd een fout duidelijk die, jammer genoeg, in de genealogie „Het geslacht Korst in West-Brabant” (*De Brabantse Leeuw* XLIV, 1995) is geslopen.

Gezamenlijk nader onderzoek maakte duidelijk dat het gezin van Pieter Korst en Adriana Lodiërs (p. 156) niet Pieter *Jansse* Korst betreft, maar een verder nageslacht uit het derde huwelijk van Pieter *Dirkse* Korst (p. 212, 213). Het is namelijk Pieter *Dirkse* Korst die voor de derde keer op 19 november 1752 te Steenberg en huwde met Adriana Lodiërs. Uit dit huwelijk kreeg hij nogmaals tien kinderen (nu nummer 11 tot en met 20).

Afdoend bewijs voor deze noodzakelijk gebleken correctie vormen niet alleen de doopgetuigen bij de dopen van zijn kinderen, doch ook het gegeven dat Pieter Korst bij zijn huwelijk voor de predikant van Steenberg en met Adriana Lodiërs duidelijk als weduwnaar van zijn tweede vrouw Janna Elzevier wordt vermeld. Daarvoor was hij weduwnaar van Maria van Someren.

Pieter Jansse Korst zelf heeft geen nageslacht gehad. Hij is hoogstwaarschijnlijk identiek aan Pieter Korst, die op 3 januari 1730 te Steenberg en werd gedoopt en als jonge man van 17 jaar oud op 20 oktober 1747 aldaar werd begraven.

Het in de genealogie vermelde nageslacht van Pieter Jansse Korst betreft dus het nageslacht uit het derde huwelijk van Pieter *Dirkse* Korst (IV-c). De generatienummering in de genealogie dient daardoor als volgt te worden aangepast: V-a moet worden toegevoegd aan IV-c (het derde huwelijk), VI-a wordt V-a, VII-a wordt VI-a, VIII-a wordt VII-a, VI-b wordt V-b, VII-b wordt VI-b, VI-c wordt V-c.

A.M. Bosters
Koningin Julianalaan 399
2273 JJ Voorburg

Cornelis van Beek

De familie Van Beek en aanverwante geslachten, in het bijzonder Oerlemans

De stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening zet de serie **Brabantse Stambomen** voort met deel drie. De auteur behandelt behalve zijn eigen familie het geslacht Oerlemans (meer dan 100 bladzijden) en voorts De Bie, Van Dongen, Faro, Fijnenbuyck, Van Gils, Glavimans, De Grandt, Hulst, Koppelaar, Moutaen, Van Roij, Rutten, Sas, Swart, Van Tilborgh, Waelwijck en Werther. Het zijn allemaal Langstraatse families, vooral uit Sprang, Vrijhoeve-Capelle en 's-Grevelduin-Capelle, maar ook uit Loon op Zand en Dongen.

Het boekwerk komt op 1 juli uit, is 490 bladzijden dik, geïllustreerd en heellinnen gebonden. U kunt het bestellen door f 55 (dat is inclusief de verzendkosten) over te maken op girorekening nummer 4435578 van *De Brabantse Leeuw* te Nuenen, onder vermelding van 'Van Beek'.

(Deel I van de serie, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400-1800*, is uitverkocht. Deel II, *Kroniek van de geslachten Pijnenburg en Van den Brekel 1290-1990*, is nog verkrijgbaar.)

Aan dit nummer is meegewerkt door:

G.C.M. van Dijk, Slotselaan 11, 5328 EP Rossum

C.E.M. Boink - van Nunen, Bernagiestraat 30, 5037 NT Tilburg

A.M. Bosters, Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg

† J.A.M. Smulders, Koningsvaren 4, 5062 JA Oisterwijk

P.G.A.M. Peeters-Veraart en dr E.G. Boeren, St. Janstraat 100, 4714 EJ Sprundel, en Van den Houtestraat 16, 4715 AK Rucphen

J. van Gils, Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek

L.F.W. Adriaenssen, Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

Colofon:

De Brabantse Leeuw verschijnt vier maal per jaar en is een uitgave van de Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening. Per jaargang bedraagt de abonnementsprijs f 39,50 voor Nederland en België, elders f 42,50. Nieuwe abonnees krijgen de eerste jaargang voor f 25.

De redactie wordt gevormd door drs L.F.W. Adriaenssen (voorzitter), mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J. van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, A.J.A. van Loon, J.W.M. Weijts en ir J.G.N.M. van der Zanden.

Correspondentie-adres voor het toezenden van artikelen, recensie-exemplaren, mededelingen en vragen en antwoorden, alsook voor het opgeven van abonnementen en bestellen van oude nummers en jaargang: Postbus 1104, 5200 BD, 's-Hertogenbosch.

INHOUD

De Bossche meester met de rijksappel en
zijn familie
Van Nunen
Tirions (1540-heden)
Een geslacht Smulders (Smeulders)

Het Rucphense geslacht Commissaris
Nijver en notabel Goirle

G.C.M. van Dijk 65
C.E.M. Boink - van Nunen 69
A.M. Bosters 78
† J.A.M. Smulders 87
P.G.A.M. Peeters-Veraart en dr E.G. Boeren
96
J. van Gils 106

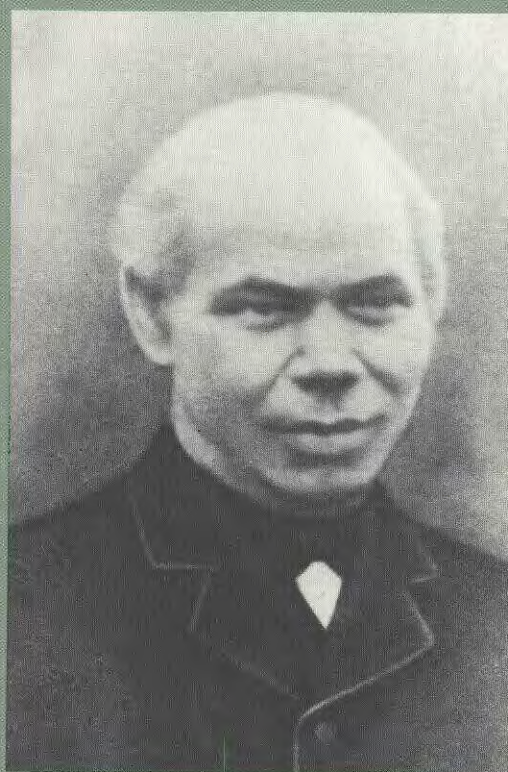
Het altaar van Maria Magdalena te
Hilvarenbeek
Sprokkelingen
Vragenrubriek
Mededelingen

L.F.W. Adriaenssen 116
68, 77, 115
126
126

DE BRABANTSE LEEUW

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE

EEN AFRIKAANSE VELDWACHTER IN HET BEGIN VAN DE VORIGE EEUW

Johannes Pauli zijn nageslacht

L.F.P.M. DE BROUWER

Afkortingen

GASD	Gemeentearchief Amsterdam
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud-administratief archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

In de Bataafse tijd kreeg Moergestel een Afrikaanse veldwachter, die enkele jaren later naar Hilvarenbeek verhuisde en daar tot zijn dood in 1819 hetzelfde beroep uitoefende. Een gebeurtenis waar wij niet meer van opkijken, maar die tweehonderd jaar geleden toch aanleiding moet zijn geweest voor enkele decennia opgewaaid stof. Desondanks zwijgen de bronnen in alle talen. Geen bewijzen van wanklanken, verbazing, verontwaardiging of racisme. Des te verbazingwekkender, daar de betreffende gewezen negerslaaf ook nog eens gereformeerd was.

Nu was een (protestantse) vreemdeling als veldwachter geen ongebruikelijke verschijning. In Hilvarenbeek was Johan Georg Heffer, een gewezen soldaat van de 'ware religie' uit het land van Nassau, in 1778–1807 (onder)vorster en gerechtsbode¹, terwijl zijn broer Willem Heffer (Huffer, Heffer) in 1783 ondervorster was. In andere dorpen hadden gewezen Zwitserse soldaten zo'n post. Men was dus wel aan een vreemdeling gewend. Maar iemand uit Guinée als sterke arm was wel erg bijzonder.

Is er wel protest geweest tegen het bekleden van een gezagspositie door een protestantse kleurling? Of zijn wij als twintigste-eeuwers teveel geneigd ons verwachtingspatroon van discriminatie op andere tijden en omstandigheden te projecteren? Want één ding is zeker: het experiment om een Afrikaan als veldwachter aan te stellen slaagde. Hij bleef zo'n dertig jaar in dienst en had bovendien twee zonen als opvolgers te Hilvarenbeek en Udenhout.

Op 18 april 1779 werd in de hervormde gemeente van Tilburg de dienstknecht van notaris Cornelis Bles gedoopt. Op zich was dat geen bijzondere gebeurtenis. Bij lezing van de inschrijving in het doopregister blijkt echter dat het ging om een *Westindische neger*. Hij was ten tijde van zijn doop ongeveer 20 jaar oud en kreeg toen de naam Johannes Pauli.

1. SAOW, Hilvarenbeek R 184, f 210, 8 september 1778. R 276, z.d. Heerlijkeheidsarchief 115, 1778. Idem 117, 1807–1808.

Deze vermelding roept onmiddellijk de vraag op hoe deze man in Tilburg is gekomen. Het antwoord op die vraag ligt waarschijnlijk bij de echtgenote van notaris en president-schep en van Tilburg, Cornelis Bles. Op 7 augustus 1755 ging hij in ondertrouw te Amsterdam met Marthe Catherina Peneux. Zij was daar lid van de *Vranse gemeijnte*.²

Naspeuringen te Amsterdam hebben niets opgeleverd. Marthe Catherine Peneux kwam naar Tilburg en is daar als lidmaat van de gereformeerde kerk ingeschreven op 23 september 1755. Zij was een dochter van Isaac Peneux en Maria Anna Gebert en afkomstig uit Suriname. De families Peneux en Gebert bezaten plantages in deze toenmalige Nederlandse kolonie. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat via de contacten met haar moederland de negerjongen naar Nederland en Tilburg is gekomen.

Dat Marthe Catherina Peneux zich bezighield met haar bezit in Suriname blijkt uit een notariële akte van 19 oktober 1756. Daarin machtigde zij Jacobus Hendrik Saffin, lid van het Hof van Justitie te Suriname, en ingeval van zijn overlijden Jan David Sellier en ingeval van diens overlijden B.A. Schuster, om haar delen van de plantages *Nieuw Hocha* in Cottica, *L'Hermitagie* in Commewijne en in de maatschappij Berenburg waar te nemen. Deze goederen waren haar aangekomen van haar beide ouders en van haar oom P.D. Gebert. Bovendien werd de zaakwaarnemer opgedragen de produkten die van de plantages afkwamen *hun constituenten over te maken ende te senden met zodanige bequame schip of schepen als de geconstitueerde in der tijdt best en raadzaamst oordelen zal*.³ Tot vlak voor haar overlijden bestierde ze haar zaken zelf. In juni 1799 machtigde zij haar zoon, Govert Jacobus Bles, om een partij koffie van 10.000 pond te verhandelen. Deze partij koffie bevond zich op dat moment in het schip *Jupiter*, onder bewind van kapitein Steimetz, in of vlakbij de haven van Hamburg.⁴

Het is duidelijk dat Marthe Catharina Peneux in het afgelegen Tilburg het contact met haar moederland Suriname niet verloor. In het voorjaar van 1769 werd David Thomas Peneux, haar broer, ingeschreven als lidmaat van de gereformeerde gemeente te Tilburg.⁵ Hij kwam uit Paramaribo, waar op 13 januari van dat jaar een attestatie was afgegeven. Hij is begraven op 11 januari 1774 in Tilburg. De inschrijving in het begraafboek vermeldt dat hij geen bezittingen in Nederland achterliet. Acht dagen voor zijn overlijden maakte hij zijn testament op voor schepenen van Tilburg. Daarin schonk hij al zijn roerende en onroerende goederen, allemaal gelegen in Suriname, aan de kinderen van zijn zuster Marthe Catharina. De ouders kregen het vruchtgebruik van die goederen gedurende hun leven. Hij wees Cornelis Bles aan als executeur-testamentair. In dit testament herriep hij eenzelfde document, dat hij voor zijn afreis naar Nederland in Suriname had geschreven, ondertekend en laten inschrijven in het *prothocol van geregistreeerde superscriptiën op beslooten testamente en codicille Nr 95 fol. iii et sequetibus*.⁶ Een

2. Archief van de Kerkeraad van de Hervormde Gemeente te Tilburg 23 (lidmatenboek), f 20.

3. GAT, R 478, f 77.

4. GAT, N 124, no 30.

5. Archief van de Kerkeraad van de Hervormde Gemeente te Tilburg 23, f 32.

6. GAT, R 480, f 223.

reis over de oceaan was geen sinecure en voor het geval hem iets overkwam wilde David Thomas Peneux zijn zaakjes goed geregeld hebben.

Het is goed mogelijk dat hij de negerjongen heeft meegenomen naar Nederland, of later heeft laten overkomen.

Hoe dan ook, op zeker moment maakte 'Johannes Pauli' een reis over de Atlantische oceaan op weg naar Nederland en later over land naar Tilburg. Het was waarschijnlijk zijn tweede zeereis, want in zijn huwelijksakte van 1787 staat dat hij is geboren *op de kust van Guinée*. We mogen aannemen dat de betrokkenen in Tilburg wisten waar Johannes Pauli oorspronkelijk vandaan kwam. In de achttiende eeuw was Nederland een van de landen die zich intensief met de slavenhandel bezighielden en de kust van Guinee stond niet voor niets bekend als de Slavenkust. Hoewel in zijn overlijdensakte van 1819 staat dat hij in Suriname geboren is, kunnen we aannemen dat hij in Afrika is geboren.

Volgens alweer zijn huwelijksakte is Johannes Pauli omstreeks 1773 in Tilburg terechtgekomen. Waarom hij naar Tilburg is gekomen, blijft onduidelijk. Over de motieven van Cornelis Bles en Marthe Catharina Peneux om hem te laten dopen en te emanciperen tasten we ook volledig in het duister.

Met de hulp van zijn invloedrijke 'adoptie-familie' verging het Johannes Pauli in ieder geval niet slecht. Zijn hele leven vervulde hij functies in overheidsdienst. Hij is er niet rijk mee geworden, want de memorie van successie die naar aanleiding van zijn overlijden is opgemaakt vermeld dat hij geen goederen naliet.

Het verhaal is daarmee nog niet ten einde. Ondanks zijn huidskleur, die in die tijd toch echt uitzonderlijk moet zijn geweest in deze streken, trouwde hij op 25 november 1787 in Tilburg met Anneke van der Schans. Zijn bruid is geboren in 's-Grevelduin-Capelle omstreeks 1761. Voorafgaand aan het huwelijk kreeg Anna van der Schans op 25 oktober 1787 van de tafel van de Heilige Geest van 's-Grevelduin-Capelle een borgbrief, die zij inleverde bij de schepenbank van Moergestel. In deze borgbrief staat echter dat zij al is getrouwd met Johannes Pauli! Op dat moment was Johannes Pauli *diender tot Moergestel*.⁷

In de huwelijksinschrijving staat nog iets opmerkelijks. Zoals in die tijd gebruikelijk was, werd de moeder van Anneke van der Schans, Elisabeth Verschuren, aangeschreven met de vraag of zij in het huwelijk toestemde. Zij antwoordde de kerkeraad van Tilburg niet. De reden daarvoor is niet bekend, maar het kan een stil protest zijn geweest tegen het voorgenomen 'gemengde' huwelijk van haar dochter. Bij gebrek aan antwoord ging de kerkeraad ervan uit dat zij het huwelijk goedkeurde, onder het motto zwijgen is toestemmen.

In Moergestel doopte de predikant op 9 maart 1787 een kind van Johannes Pauli en een onbekende vrouw. Dit kind, Adrianus Johannes, overleed jong en werd op 29 september 1789 in Moergestel

7. SAOW, OAA Moergestel 84, f 12^v.

begraven. Gezien de naamgeving (het kind kan zijn genoemd naar de vader van Anna en naar Johannes Pauli zelf) is het niet onwaarschijnlijk dat dit kind een dochter van Anna van der Schans is geweest. Mogelijk was de geboorte van dit kind de aanleiding om te gaan trouwen.

Klaarblijkelijk verhuisde Johannes Pauli met zijn bruid naar Moergestel. Dat is niet verwonderlijk in de wetenschap dat een broer van Cornelis Bles, Marcellus Bles, de heerlijkheid Moergestel in 1760 had gekocht.⁸ Het oud-administratieve archief van Moergestel bevat ook nog een *memorie voor Johannes Poulie*. Dat stuk bevat een lijst met namen, waarbij bedragen staan geschreven die moesten worden betaald wanneer Johannes Pauli als nachtroeper aan huis kwam. De meesten moesten 8 oord betalen, maar enkelen, onder wie Marcellus Bles, de heer kapitein Watteviele en predikant Van der Meulen, moesten 2 stuivers betalen.⁹

Op 1 november 1789 volgde de doopsinschrijving van Jacobus Martinus, zoon van Johannes Pauli en een onbekende vrouw. Daarna verhuisde het gezin Pauli naar Hilvarenbeek. In het lidmatenregister van de gereformeerde gemeente aldaar zijn op 16 juli 1791 ingeschreven: Johannes Pauli, ondervorster in Hilvarenbeek, en Anneke van der Schans, zijn huisvrouw.¹⁰ In 1791 en 1792 kreeg hij vergoedingen voor het wegbrengen van soldaten van Hilvarenbeek naar andere plaatsen in Brabant.¹¹ In 1808 vocht hij in het kader van zijn functie als ondervorster een robbertje met Hendrik Jacobus Moonen in een herberg in Hilvarenbeek.¹²

Toen Johannes Pauli in 1819 overleed in Hilvarenbeek, was hij veldwachter van beroep.

De genealogie ziet er voorsnog als volgt uit:

I. JOHANNES PAULI, veldwachter, geboren op de kust van Guinee rond 1759, werd hervormd gedoopt op 18 april 1779 te Tilburg, is overleden te Hilvarenbeek op 3 november 1819, ongeveer 60 jaar oud. Hij kwam omstreeks 1773 uit Suriname naar Tilburg. Daar is hij getrouwd op 25 november 1787 met Anneke van der Schans, dochter van Adriaan van der Schans en Elisabeth Verschuren, geboren te 's-Grevelduin-Capelle rond 1761. Na het overlijden van haar man vertrok zij op 19 december 1825 naar Oisterwijk. Op 2 september 1828 keerde zij weer terug naar Hilvarenbeek, alwaar zij overleed op 1 november 1829.¹³

Uit dit huwelijk:

1. Waarschijnlijk Adrianus Johannes Pauli, gedoopt te Moergestel op 9 maart 1787, begraven aldaar op 29 september 1789.
2. Jacobus Martinus Pauli, volgt onder II-a op pagina 133.
3. Simon Petrus Johannes, geboren te Hilvarenbeek op 31 januari 1792, gedoopt aldaar op 1 april 1792 (hervormd).
4. Paulus Marcus Pauli, volgt onder II-b op pagina 133.

8. A. van Sasse van Ysselt, „Het heerlijk jachtrecht over Moergestel. Eene bijdrage tot de kennis van het Brabantsch jachtrecht II”, *Tuxandria*, XV (1908) 64-75.

9. SAOW, OAA Moergestel 242, z.d.

10. saow. Archief van de Hervormde Gemeente Hilvarenbeek 53 (lidmatenboek).

11. SAOW, OAA Hilvarenbeek 1234 en 1235.

12. L. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen. Namen, data, anekdotes”, *De Brabantse Leeuw*, XIX (1970) 88.

13. SAOW, Archief van de Hervormde Gemeente van Hilvarenbeek 53.

5. Johannes Mattheus Pauli, geboren te Hilvarenbeek op 19 december 1797, gedoopt aldaar op 24 december 1797 (hervormd), overleden te Udenhout op 10 december 1826. Hij was veldwachter in Udenhout van november 1816 tot aan zijn overlijden in 1826. Hij kreeg daarvoor een salaris van f 203 per jaar.¹⁴
6. Adriana, geboren te Hilvarenbeek op 16 mei 1801, gedoopt aldaar op 24 mei 1801 (hervormd).

II-a. JACOBUS MARTINUS PAULI, gedoopt te Moergestel op 1 november 1789, overleden te Hilvarenbeek op 4 april 1854. Hij was bij het aangeven van het overlijden van zijn vader kuiper van beroep en bij het aangeven van het overlijden van zijn moeder staat veldwachter als beroep genoemd. Op 10 november 1819 was hij in die functie beëdigd.¹⁵

Hij kwam op 13 april 1815 van Sprang-Capelle naar Hilvarenbeek, samen met zijn vrouw¹⁶, Maria Petronella van Amelrooij, geboren te Sprang, overleden te Hilvarenbeek op 14 november 1865. Hun kinderen waren:

1. Johannes Jacobus Pauli, kuiper, geboren te Hilvarenbeek op 14 juni 1815, overleden aldaar op 20 april 1845.
2. Wilhelmina, geboren te Hilvarenbeek op 5 april 1817, overleden aldaar op 10 september 1822.
3. Anna, geboren te Hilvarenbeek op 16 mei 1819.
4. Adriana, geboren te Hilvarenbeek op 15 november 1820.
5. Petronella Pauli, geboren te Hilvarenbeek op 7 april 1822.

Haar zoon van een onbekende man was:

- A. Pieter Pauli, geboren te Hilvarenbeek op 6 september 1847, ongehuwd overleden aldaar op 1 januari 1911. Bij de aangifte van het overlijden van zijn tante Wilhelmina is hij timmerman van beroep
6. Wilhelmina Pauli, geboren te Hilvarenbeek op 8 juli 1824, overleden aldaar op 14 januari 1879.

II-b. PAULUS MARCUS PAULI, geboren te Hilvarenbeek, is wegens de afwezigheid van de predikant aldaar te Goirle op 4 januari 1795 gedoopt. Hij trouwde te Sprang op 14 september 1838 met Anna Sulsters, die daar op 12 januari 1808 is gedoopt als dochter van Jan Sulsters en Antonia van Dommelen.

De zoon uit dit huwelijk volgt onder III-a.

III-a. JOHANNES PAULI, schoenmaker te Almkerk, is geboren te Sprang op 18 oktober 1841. Te Emmikhoven trouwde hij op 21 juni 1865 met Cornelia van der Stelt, die aldaar is geboren op 6 april 1836. De schoenmaker Dirk van der Stelt en Jannigje Puijssen waren haar ouders.

14. SAOW, OAA Udenhout 468-478.

15. RAH, Vrederegerecht Hilvarenbeek 1505 (repertorium), no 628.

16. SAOW, Archief van de Hervormde Gemeente Hilvarenbeek 53.

Johannes Pauli en zijn vrouw Cornelia van der Stelt

Uit dit huwelijk:

1. Anna, geboren te Emmikhoven op 27 september 1866.
2. Martinus Paulus, geboren te Emmikhoven op 19 oktober 1867.
3. Johannes, geboren te Emmikhoven op 27 april 1870.
4. Dirk, geboren te Emmikhoven op 14 mei 1871.
5. Anna, geboren te Emmikhoven op 21 november 1873.
6. Jan, geboren te Emmikhoven op 10 april 1876.
7. Arie Jacobus Pauli is geboren te Emmikhoven op 16 december 1879. Zijn zoon bij een onbekende vrouw is:
 - A. Johannes Panli, geboren te Almkerk op 22 maart 1910, wonende te Wijk en Aalburg, overleden aldaar op 6 april 1993. Hij was vader van zes kinderen.

Met dank aan de heer G. van Steenis, een nakomeling van Johannes Pauli uit Guinee.

Naschrift

GOVERT BLES uit Wijchen vestigde zich te Tilburg, waar hij schepen, gezworen klerk en ouderling was, en trouwde met Arnolda Cloostermans. Uit hun huwelijk zijn vier dochters en twee zonen geboren. De laatste waren:

1. Marcellis Bles is op 9 juni 1715 te Tilburg gedoopt. Hij was koopman der Oost-Indische Compagnie en secretaris van politie te Colombo. Daar trouwde hij op 24 december 1747 met Anna Maria de Caauw. Hun zes kinderen werden in 1748–1755 geboren te Colombo op Ceylon. In 1760 kocht hij de heerlijkheid Moergestel.¹⁷
2. Cornelis Bles is te Tilburg gedoopt op 12 november 1724, stierf te Boxtel en werd in zijn geboorteplaats begraven op 5 juli 1790. Hij was notaris en procureur. Te Amsterdam trad hij op 7 augustus 1755 in ondertrouw met Martha Catherina Peneux Gebert. Zij stierf te Boxtel en werd te Tilburg begraven op 7 september 1799.

JACQUES PENEUX leefde in 1733 te Herstal en was wijlen in 1737. Hij was de vader van:

1. Jacques Peneux, te Herstal geboren in 1704, trad op 26 november 1733 te Amsterdam in ondertrouw met Marie Susanna Fitte uit de Warmoesstraat, de 29 jaar oude dochter van Isaac Fitte en Marie Madeleine Cremstorff.¹⁸ Kinderen van Jacques Peneux overleden te Amsterdam op 14 november 1736, 5 november 1736 en 5 november 1738. Dopen werden niet aangetroffen, zodat zij in het kraambd kunnen zijn gestorven.
2. Jean Philippe Peneux trouwde met Anne Soijer, met wie hij te Amsterdam in de Kalverstraat op de hoek van de Duifjessteeg woonde. Zij testeerden op 1 oktober 1730 ten overstaan van notaris Philippe de Marolle ten gunste van de langstlevende van hen beiden; de diaconie van de Waalse kerk kreeg f 1000 ter uitdeling aan de armen.¹⁹ Anne werd op 21 oktober 1734 in de Walenkerk begraven.

Jean Philippe trad te Amsterdam op 19 augustus 1735 met attestaties van de Waalse kerk en Edam (waar het huwelijk werd voltrokken) in ondertrouw met Marregrietje Delpesch uit Edam. Hij stierf te Amsterdam op 22 februari 1742. Uit het tweede huwelijk:

- A. Marie Susanne, op 6 april 1738 gedoopt in de Walenkerk te Amsterdam.
- B. Isaac Jacques, op 5 november 1739 gedoopt te Amsterdam in de Waalse kerk.
3. Jeanne Peneux is in 1710 geboren te Herstal en trad op 12 april 1737 te Amsterdam in ondertrouw met de 32 jaar oude Charles

17. W.J.F. Juten, „Bles van Moergestel”, *Taxandria*, XVII (1910) 220.

18. In de Oude Kerk waren in 1701–1705 kinderen van dit paar gedoopt.

19. GASD, Waalse gemeente 511B, vidimus van 28 september 1735.

Joseph le Franc de l'Arche uit Saint-Sever. Met attestatie van de Waalse kerk werd het huwelijk voltrokken te Buiksloot. Jeanne woonde toen zij trouwde in de Kalverstraat. Haar man was in 1755 getuige bij het huwelijk van zijn nichtje Marthe Catherine Peneux met Cornelis Bles.

4. Isaac Peneux en zijn vrouw Maria Anna Gebert woonden in Suriname. Zij waren de ouders van:
 - A. David Thomas Peneux, geboren te Paramaribo en overleden te Tilburg in 1774.
 - B. Marthe Catherine Peneux Gebert, gehuwd met Cornelis Bles.

Een onnozel ongeluk

Op 30 juni 1631 vond er te Geertruidenberg een noodlottig ongeluk plaats. Op die dag was de molenaarsknecht Jan Jansz van Bramsteen op pad gegaan met een *molenkarre*. Onderweg had hij kennelijk een zak koren verloren, en terwijl hij van de kar was afgestapt om deze op te rapen, is door *het hollen van de molenkarre* de 2 jaar oude zoon Rijck van de Bergse schipper Thonis Aertsz overreden. Het kind is *datelijck comen te overlijden*.

Het ongeluk gebeurde *gansch ende geheel onnoosel*, buiten de schuld van Van Bramsteen. Daarom verklaarde de vader, Thonis Aertsz, geassisteerd met zijn zwager Pieter Schoonemans en zijn aangetrouwde neef Jan Jansz van de Laughrijt, op 3 juli van dat jaar de ongelukkige knecht *van geheelder harten te pardonneren ende vergeven*. Zij beloofden geen klacht te zullen indienen, noch *eenige vijantschappe* te betonen. Daarnaast beloofden de twee Bergse molenaars, Cornelis Andriesz en Harman Jansz, aan de vader de kosten van het onderzoek te zullen betalen.¹

1. Gemeentearchief Geertruidenberg, N 1928, f 23.

HET ALTAAR VAN MARIA MAGDALENA TE HILVARENBEEK

L.F.W. ADRIAËNSSSEN

Afkortingen

ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GASD	Gemeentearchief Amsterdam
SAOH	Streeksarchief Oosterhout
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

(Vervolg van p. 125)

§ 7. De Langstraatse familie Verheyden

XI. PETER GERITS VERHEYDEN ALIAS VAN HOOCHHUISEN²³² uit Diessen werd gereformeerd en trouwde te Capelle op 13 oktober 1641 als Pieter Gerrits van Hoochhuijsen met Wouterken Peeters van Geurp²³³, die daar is gedoopt op 19 november 1617. Ook bij de doop- en begraafinschrijvingen van zijn kinderen in 1642–1656 heette hij Van Hoochhuijsen. In 1644 en 1645 noemde hij zich Peter Gerits Tielmans²³⁴, blijkbaar naar zijn moeder Cathelyn Wouter Tielen van den Berche. Noemde Peter zich Van Hoochhuijsen naar zijn ouderlijke huis en Tielmans naar zijn moeder, zijn zonen noemden zich Verheyden, een naam die hij uit alle macht lijkt te hebben willen vermijden. Was hij (ook al vernoemde hij zijn oudste zoon naar zijn vader) wegens zijn geloofsverandering gebrouilleerd met zijn familie?

Wouterken was een dochter van Pieter Heijnricx van Geurp, schoenmaker in de Straat onder 's-Grevelduin-Capelle, en van Geertruyt Jacobs Cauwenbergh alias Coomans. Ook haar man was schoenmaker van zijn vak. Hij overleed te Capelle op 24 mei 1653. Zijn weduwe hertrouwde op 30 november 1653 aldaar met de schoenmaker Wouter Peter Dingemans. Haar voorkinderen zijn:²³⁵

1. Gerrit Peters Verheyden²³⁶ is te Capelle gedoopt op 11 mei 1642 en werd secretaris van Gansoijen, Besoijen en Dronghelen.²³⁷ Hij woonde te 's-Grevelduin-Capelle. In november 1694 is hij overleden. Van 1664 tot zijn dood was hij rector van het Maria-Magdalena-altaar. In het kader van de zo geheten 'annotatie' van de bezittingen van de katholieke geestelijkheid werd voortaan een derde deel van de inkomsten ingehouden

232. SAOW, Hilvarenbeek R 51, f 187^v, 11 oktober 1644.

233. SAOH, 's-Grevelduin-Capelle R 12, f 16^v, 1622. Met dank aan Gerard van Gurp te Eindhoven.

234. SAOH, 's-Grevelduin-Capelle R 42, f 10, 1 juni 1644; f 34, 27 oktober 1645.

235. Op 8 april 1675 stierf te Vrijhoeve-Capelle een Catelyn Peeters Verheyden. Zij werd begraven in de kerk.

236. SAOH, 's-Grevelduin-Capelle R 44, f 236, 1 april 1682.

237. J. van der Hammen, „Tienden te Besoyen”, *Taxandria*, I (1894) 148, 165, 171, 173.

door de rentmeester van de geestelijke goederen van het kwartier van Oisterwijk; dat was de vergoeding die deze kreeg voor het verlies dat hij leed doordat een *beneficium juris patronatus* als dat van Maria Magdalena rechte niet kon worden onteigend.

Geraert Verheyden liet dochters na, die in 1694 onmondig waren en in 1696 werden bevoogd door Adriaen Oliviers.

2. Bastiaen, te Capelle gedoopt op 7 februari 1644.
3. Bastiaen, te Capelle gedoopt op 1 juli 1646.
4. Wouter Peters Verheyden, volgt onder XII.
5. Jacobus, te Capelle gedoopt op 3 maart 1652. Uit het overlijdensregister van Capelle; *Jacob het soonken van Peeter Gheeritssen zaliger van het Hoochhuijs is overleden den 23^e junius 1656.*

XII. WOUTER PEETERSE VERHEYDEN²³⁸ is te Capelle gedoopt op 24 oktober 1649 en werd schoenmaker te 's-Grevelduin-Capelle, waar hij op 25 november 1711 overleed. Op 27 september 1678 was hij voor de predikant van 's-Grevelduin- en Vrijhoeve-Capelle getrouwd met Teuntje Adriaens Konings uit Waspik. Zij werd op 1 juli 1739 begraven te 's-Grevelduin-Capelle. In 1739 ontvingen haar negen kinderen elk een erfdeel met een waarde van f 400.²³⁹

Omdat zijn broer Gerrit zonder mannelijk nageslacht was overleden, ondernam Wouter stappen om het Hilvarenbeekse altaar voor zijn oudste zoon in de wacht te slepen. Hij werd jaren lang van het kastje naar de muur gestuurd.

De kinderen zijn:²⁴⁰

1. Aert Wouters Verheyden (in 1739 Adriaan genoemd) stierf in 1758 of 1759.

Na het overlijden van Gerrit Verheyden was diens broer Wouter de eerst in aanmerking komende kandidaat voor het vacante Maria-Magdalenenbeneficium, maar hij trok zich ten gunste van zijn oudste zoon Aert terug. Op 22 februari 1695 richtte Wouter een verzoekschrift aan de Staten-Generaal, dat om advies werd doorgestuurd naar Slingelandt, rentmeester van de geestelijke goederen in het kwartier van Oisterwijk. Het antwoord bleef uit, zodat Wouter na een jaar wachten een tweede rekest zond, dat eveneens in handen werd gesteld van Slingelandt.²⁴¹ Na ontvangst van diens reactie werd het rekest voorgelegd aan de generaliteitsrekenkamer.²⁴² Vervolgens heeft Wouter Verheyden toestemming gekregen om zijn papieren te tonen en zowel bij de rekenkamer²⁴³ als bij de erfgenamen van zijn broer Gerrit vroeg hij de als bewijsmateriaal benodigde documenten op. Adriaen Oliviers, de voogd van Gerrits dochters, was in december 1696 nog niet over de brug gekomen, zodat Wouter vroeg om tussenkomst van de Staten-Generaal.²⁴⁴

In maart 1697 was het eindelijk zover, dat Wouter Verheyden, voorzien van alle retroacta, aan de Staten-Generaal

238. SAOH, 's-Grevelduin-Capelle R 44, f 37^v, 7 maart 1679.

239. SAOH, 's-Grevelduin-Capelle R 50, f 115, 18 augustus 1739.

240. Te Vrijhoeve-Capelle stierf op 15 november 1681 een kind van Wouter Verheijden.

241. ARAG, Staten-Generaal 3333, f 377, 14 maart 1696.

242. ARAG, Staten-Generaal 3333, f 799^v, 21 juni 1696.

243. ARAG, Generaliteitsrekenkamer 82, f 132^v, 5 juli 1696. Staten-Generaal 3334, f 23^v, 9 juli 1696.

244. ARAG, Staten-Generaal 3334, f 504^v, 19 december 1696.

verzocht om Slingelandt opdracht te geven aan zijn zoon Aert het beneficie-inkomen uit te betalen. Het rekest werd eerst aan Slingelandt voorgelegd²⁴⁵ en vervolgens aan de generaliteitsrekenkamer.²⁴⁶ Er verstreken vijftien maanden voor de rekenkamer haar fiat gaf en daags daarna gingen de Staten-Generaal met de benoeming van Aert Verheyden akkoord onder voorwaarde dat hij het beneficie zou gebruiken *tot voortsettinge van sijne studiën*, waarvan hij een bewijs moest overleggen, *mits dat de studiën vanden selven volbracht zijn het voorschreve beneficie alsdan zal devolveren aan het kerkelijke comptoir van Oosterwijck*.²⁴⁷

Na deze nederlaag bleef Slingelandt dwarsliggen. Hij betaalde het inkomen uit het altaar niet uit en weer richtte Wouter Verheyden zich namens zijn zoon Aert tot de Staten.²⁴⁸ De reden van Slingelandt weigerachtigheid zal zijn geweest, dat was uitgekomen dat Aert Verheyden al 35 jaar oud was en niet studeerde. Zijn vader kwam toen met nieuwe argumenten en vroeg het beneficie *uijt consideratie dat hy had een beswaerde familie*. Het laatste woord werd gesproken door de Staten-Generaal in april 1699, die aan Verheyden definitief het Maria-Magdalenabeneficie te Hilvarenbeek toekende, met de achterstallige inkomsten sedert Lichtmis 1695.²⁴⁹

Tot zijn overlijden in 1758 of 1759 is Aert Verheyden kapelaan van zijn altaar gebleven.

2. Peeter Wouters Verheijden.
3. Jan Wouters Verheijden.
4. Wouterke Wouters Verheijden trouwde te 's-Grevelduin-Capelle op 28 februari 1706 met Huibert van Gool uit Oosterhout.
5. Caetje Wouterse Verheijden.
6. Marie Wouters Verheijden.²⁵⁰
7. Leijsbet Wouterse Verheijden, gehuwd met Jan Baptist van den Huijsen.
8. Johanna Wouters Verheijden trouwde te 's-Grevelduin-Capelle op 22 december 1720 met Jan Adolfse (van) Dam uit Soest in Westfalen, met zij zich te Dordrecht vestigde.
9. Gerrit Wouters Verheijden, volgt onder XIII.

XIII. GERRIT WOUTERS VERHEYDEN, te 's-Grevelduin-Capelle gedoopt op 26 november 1690, was in 1739, het overlijdensjaar van zijn vader, wijlen, zodat zijn twee onmondige kinderen zijn ouderlijke erfenis incasseerden. Hij was schipper geweest en te Amsterdam gestorven op 18 april 1728; volgens het overlijdensregister van het Sint-Anthoniskerkhof had hij gewoond in de Batavierstraat op Uilenburg *bove de Morgenstar*.²⁵¹ Een van zijn kinderen bij zekere Teuntje was Wouter, die volgt onder XIV.

XIV. WOUTER GERRITSE VERHEYDEN²⁵² is te Amsterdam geboren. Hij trouwde te Sprang op 16 april 1758 met de vandaar geboortige

245. ARAG, Staten-Generaal 3335, f 226^v, 8 maart 1697.

246. ARAG, Staten-Generaal 3335, f 293, 28 maart 1697.

247. ARAG, Staten-Generaal 3335, f 618, 21 juni 1698.

248. ARAG, Staten-Generaal 3338, f 491, 15 november 1698.

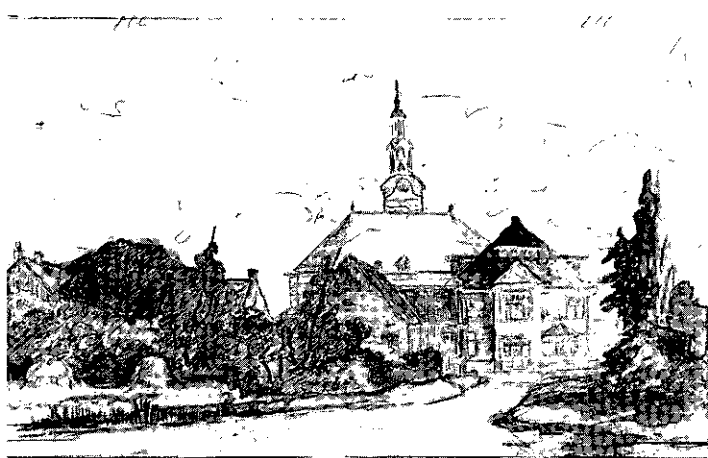
249. ARAG, Staten-Generaal 3339, f 411, 13 april 1699.

250. SAOH, 's-Grevelduin-Capelle R 52, f 145, 5 januari 1750.

251. GASD, Doop-, trouw- en begraafboeken 1200, f 152^v.

252. W.C. Geenen, „Kwartierstaat Geenen”, *Genealogisch Tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant*, XI (1987) 33, wil de kwartierstaat van De Braber-Vos corrigeren, maar stelt ten onrechte dat Wouter een zoon was van Peter Wouters Verheyden.

*Hervormde kerk te Capelle.
(Foto: Brabant-collectie van de
Katholieke Universiteit Brabant te
Tilburg.)*

Onthoofte square kerkbouw van te Capelle 1773

In januari 1759 behandelden de Staten-Generaal het verzoekschrift van Wouter Verheyden om hem het beneficie van Maria Magdalena te Hilvarenbeek te confereren. Hij kwam beter beslagen ten ijs dan indertijd zijn gelijknamige grootvader, die veel moeite had om de bewijsstukken te produceren; Wouter junior verwees naar de resoluties van de Staten-Generaal uit 1664 en 1699, waarin het beneficie aan zijn voorzaten was toegekend, en constateerde dat zij het genoegzaam een eeuw lang hadden genoten zonder te beantwoorden aan de vereisten van studie.²⁵³ Aan Back, rentmeester van de geestelijke goederen in het kwartier van Oisterwijk, was het verzoekschrift voorgelegd en hij had er op gewezen dat er in het verleden moeilijkheden waren geweest over de administratie van de inkomsten van de beneficie en dat de beneficiegoederen blijkbaar pas onder zijn voorganger Slingelandt onder het bewind van de rentmeester waren gekomen.²⁵⁴

Wouter Verheyden werd kapelaan of beneficiant van het Maria-Magdalena-altaar te Hilvarenbeek. Het was een niet te versmaden bijverdienste, die in 1805 f 169:19:12 aan inkomen opleverde; tweede daarvan (f 113:6:8) was voor de benefiant, de rest kwam aan het land.²⁵⁵

Uit het huwelijk van Wouter Verheyden en Adriana van Pelt zijn geboren:

1. Gerrit Verheyden is op 17 augustus 1760 te 's-Grevelduin-Capelle gedoopt en trad daar op 3 mei 1798 in ondertrouw met Anna Heijmans uit Vrijhoeve-Capelle.

Bij besluit nummer 13 de dato 30 november 1808 van de minister van Binnenlandse Zaken kreeg Gerrit het Maria-Magdalenenbeneficie toegewezen. Tot in 1810 kreeg hij zijn

253. ARAG, Generaliteitsrekenkamer 83, f 277, 8 november 1759.

254. ARAG, Ministerie van Financiën, Domeinen 1867-1914, no 5083, kopie van een missive de dato 5 februari 1759 van rentmeester Back.

255. ARAG, Ministerie van Financiën, Domeinen 1867-1914, no 5083, staat van inkomsten 1 april 1805.

256. ARAG, Ministerie van Financiën, Amortisatiesyndikaat 29 maart 1825, no 141.
257. ARAG, Ministerie van Financiën, Amortisatiesyndikaat 29 januari 1816 en 5 maart 1816.
258. A.I. Menalda-van der Hoeven, *Van der Hoeven (Besoyen) en een speurtocht door de Langstraat (vanaf omstreeks 1500 tot 1650)* ('s-Gravenhage, 1973) 199.
259. Menalda-van der Hoeven, *Van der Hoeven*, 200.
260. L.H. Westdijk, „Het geslacht De Roon”, *Genealogisch tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant*, IV (1980) 186, 187.
261. ARAG, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Hoger Onderwijs 1875–1918, no 326, 14 maart 1830. Ministerie van Financiën, Domeinen 1869–1914, no 5083, stukken de dato 22 april, 25 juni, 19 juli, 21 augustus en 7 september 1830.
262. ARAG, Ministerie van Binnenlandse Zaken, hoger Onderwijs 1875–1918, no 326, 28 juli 1843. Ministerie van Financiën, Domeinen 1869–1914, no 5083, 11 augustus 1843.
263. ARAG, Ministerie van Financiën, Domeinen 1869–1914, no 5083, 2 februari, 26 maart, 29 april en 9 juni 1853.

inkomen uitbetaald, daarna kwam er de klad in, zodat hij in 1825 reclameerde over de achterstallige som van $f\ 323,28\frac{1}{2}$ over de jaren 1811, 1812 en 1813.²⁵⁶ Ook nadien, in 1816, heeft hij actie ondernomen, want toen heeft L.W.E. van Heurn te 's-Hertogenbosch bij de pastoor en kerkmeesters van Hilvarenbeek en bij de rentmeester van de geestelijke goederen van het kwartier van Oisterwijk en Kempenland navraag gedaan, maar het beneficie bleek een onbekende stichting.²⁵⁷

2. Antonie Verheijden, volgt onder XV.
3. Elisabeth Verheijden is te 's-Grevelduin-Capelle gedoopt op 10 oktober 1773 en trouwde aldaar op 3 november 1793 met Peeter Adriaanse van der Hoeven²⁵⁸, die daar is gedoopt op 12 november 1769 en er op 17 september 1803 stierf. Zijn ouders waren Adriaan Peters van der Hoeven, schepen van Zuidewijn-Capelle, en Antonetta van Pelt. Elisabeth hertrouwde te Sprang op 28 augustus 1804 met de bouwman Wouter van der Hoeven²⁵⁹, zoon van Bartholomeus Peters van der Hoeven en van Neeltje Wouters Verhagen, gedoopt te Capelle op 8 oktober 1775. Op 11 november 1840 is zij te Capelle overleden.
4. Adriaan Verheyden, grutter, te 's-Grevelduin-Capelle gedoopt op 2 augustus 1778, trouwde te Waspik op 10 juni 1805 met Hendrika Vermeulen, die daar was geboren als dochter van Johannes Vermeulen en Neeltje Heijmans. Uit een tweede huwelijk, met Maria de Bruyn, stamt ten minste:
 - A. Adriana Verheyden, geboren te Capelle op 2 augustus 1816, stierf te Vrijhoeve-Capelle op 14 oktober 1858. Zij trouwde aldaar op 7 april 1836 met Johannes de Roon²⁶⁰, geboren te Vrijhoeve-Capelle op 12 november 1815 en overleden op 25 februari 1881 aldaar, gemeenteraadslid, waarnemend burgemeester, voorzitter van het polderbestuur. Hij was een zoon van Johannes de Roon en Jacomijna de Bruyn.

XV. ANTONIE VERHEIDEN, leerlooier, werd op 14 oktober 1764 te 's-Grevelduin-Capelle gedoopt en overleed aldaar op 5 maart 1843.

Na het overlijden van zijn broer Gerrit vroeg Antonie in 1830 om collatie met het beneficie van Maria Magdalena te Hilvarenbeek. Hij overlegde daarbij de collatie-akte uit 1759 ten gunste van zijn vader en het ministeriële besluit van 1808 ten gunste van zijn broer. Zijn verzoek werd ingewilligd.²⁶¹

Bij Anna Smits had Antonie Verheijden minstens drie zonen:

1. Wouter Verheijden, schoenmaker, is op 11 november 1877 te 's-Grevelduin-Capelle gestorven.

Na het overlijden van zijn vader werd het Maria-Magdalenenbeneficie op zijn persoon geconfereerd.²⁶² In 1853 bleek dat het beneficie voorheen bruto $f\ 154,43\frac{1}{2}$ had opgebracht en voor de beneficiant $f\ 102,29$.²⁶³ In 1864 en 1865 vroeg Wouter om een aflossing van de inkomsten, ofwel kapitalisatie van

264. Volgens de staatsbegroting van 1870 bracht ook toen het beneficium f 80,85⁵ op (ARAG, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Afdeling Onderwijs (1807) 1875–1918. Vicariën en beuzenstichtingen no 312).
265. ARAG, Ministerie van Financiën, Domeinen 1869–1914, no 5083, 14 oktober. 19 oktober, 27 oktober en 7 december 1864; 3 januari en 7 februari 1865.
266. *Verslag van den toestand der provincie Noord-brabant, in de Zomervergadering van Juli 1872 aan de Provinciale Staten aangeboden*, hoofdstuk III, 13.
267. ARAG, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Hoger Onderwijs 1875–1918, no 326, 30 november 1877; 6 december 1877 (ministerieel besluit nummer 28). Ministerie van Financiën, Domeinen 1869–1914, no 5083, 6 en 11 december 1877.
268. *Noordbrabantsche almanak* (1891) 39, 40.
269. ARAG, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Hoger Onderwijs 1875–1918, no 326, 21 december 1889 (ministerieel besluit nummer 3689). Ministerie van Financiën, Domeinen 1869–1914, no 5083, 21 en 30 december 1889.
270. ARAG, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Hoger Onderwijs 1875–1918, no 326. 9 januari 1905 (verzoek om collatie door A.M. Verheijden); 21 januari 1905 (ministerieel besluit nummer 163). Ministerie van Financiën, Domeinen 1869–1914, no 5083, 21 januari en 1 februari 1905.

de rente-inkomsten. Eerst verlangde hij de vijftiengste penning van het jaarinkomen van f 80,85 $\frac{1}{2}$ ²⁶⁴, daarna matigde hij tot de twintigste penning, waarmee hij van f 2.021,37 $\frac{1}{2}$ tot f 1.617,10 daalde. De aflossing ging niet door, omdat niemand de stichtingsakte kon vinden.²⁶⁵

2. Johannes Verheijden, volgt onder XVI.

3. Gerrit Verheijden, geboren te 's-Grevelduin-Capelle op 14 november 1815, trouwde met Jacoba Dekkers, dochter van Gerrit Dekkers en Neeltje Ophorst.

XVI. JOHANNES VERHEIJDEN is in 1814 geboren, verdiende de kost als koopman en stierf te 's-Grevelduin-Capelle op 4 november 1889. Hij was gemeenteraadslid geweest.²⁶⁶

In 1877 vroeg hij om het Maria-Magdalena-altaar te Hilvarenbeek en op 6 december 1877 volgde het bevestigingsbesluit van de minister van Binnenlandse Zaken.²⁶⁷

Bij Ardina Jacomina Valkenburgh was hij vader van:

1. Adrianus Verheijden, koopman, is geboren in 1840 en te 's-Grevelduin-Capelle overleden op 8 november 1904. Daar zat hij als wethouder in het gemeentebestuur.²⁶⁸

Adrianus volgde zijn vader op als beneficiant van het altaar van Maria Magdalena te Hilvarenbeek.²⁶⁹

Uit zijn huwelijk met Adriana Catharina Vermeulen werd geboren:

A. Adriaan Machiel Verheijden, koopman, is te 's-Grevelduin-Capelle geboren op 12 oktober 1868. In 1905 begaf de minister van Binnenlandse Zaken als opvolger van de Staten-Generaal en deze als opvolger van het kapittel van Hilvarenbeek hem het Maria-Magdalenenbeneficium.²⁷⁰

Afkortingen

OAA	Oud administratief archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAO	Streekarchief Oirschot
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

(Vervolg van p. 77)

VII. THEODORUS VAN NUNEN en Maria Catharina van Ceulen waren voorts de ouders van:

3. Wilhelmus van Nunen⁸¹, gedoopt op 22 maart 1796 te Oisterwijk, was bakker, grutter, winkelier, tapper, slijter van gedestilleerde dranken en logementhouder te Tilburg en is aldaar overleden op 19 september 1873. Hij was grutter en herbergier, toen hij in 1830 op een publieke verkoping beddegoed en andere meubilaire goederen verkocht. De opbrengst was f 115,15.⁸² Drie jaar later, toen hij herbergier was op de Heuvel, verkocht hij roerende goederen ter waarde van f 71,25.⁸³

In 1830 verhuisde hij in de wijk Heuvel van nummer 1365 naar nummer 1374 en in 1836 naar nummer 1394, dat is op het huidige Heuvelplein. In de wijk Kerk kocht hij in 1834 een huis voor f 3380 en een perceeltje moeras te Moergestel voor f 28.⁸⁴ Een maand later leende hij f 3200 tegen een rente van 5%, waarbij hij genoemd huis en stal als onderpand verbond, alsook een huis met koepel, schop, tuin en erf in de wijk Kerk, een wei onder Korvel en Laar en een turfveld aan de Driehuizense Dijk te Tilburg, genaamd *het Boerenbedrog*.⁸⁵

Volgens de volkstelling van 1840 woont Willem dan op de Heuvel nummer 2365. Hij is grutter, winkelier en logementhouder. Charles Dierkens, 38 jaar oud en geboren te Tilburg, alsmede Jan Giesen, 65 jaar en geboren in Den Bosch, een gepensioneerde dragonder, wonen bij hem in; zo ook een zekere Maria van Nunen van 11 jaar, geboren te Oisterwijk en dochter van zijn broer Petrus Ludovicus.

Op 9 juni 1860 maakte Wilhelmus van Nunen zijn testament. Tot zijn enige algemene erfgename benoemde hij zijn vrouw Wilhelmina van Esch. Zijn zoon Johannes belastte hij met de begrafenis vanuit de kerk van het Heike. In de kerk

81. GAT, N 211, no 59, 31 december 1841. N 221, no 215, 28 oktober 1815. N 237, no 163, 19 oktober 1833. N 240, no 2, 5 januari 1836; no 65, 12 juni 1836. N 270, no 126, 1 augustus 1834.

82. GAT, N 235, no 19, 23 februari 1830.

83. GAT, N 237, no 170, 29 oktober 1833.

84. GAT, N 270, nrs 66, 73 en 92, 20 mei 1834.

85. GAT, N 270, no 93, 4 juni 1834.

diende een mis gecelebreerd te worden als die voor zijn moeder zaliger. Voor alle heiligebeelden binnen de communiebank diende een kaars ontstoken te worden. De gelden uit het zogeheten begrafenisfonds zouden hem hiertoe toekomen.⁸⁶ Toen Wilhelmus overleed, heersten te Tilburg de pokken.

Wilhelmus van Nunen is op 21 januari 1828 te Tilburg getrouwd met Maria Smets, dochter van de metselaar Jacob Johannes Smets en van Maria de Jongh, gedoopt op 1 juni 1790 te Riethoven, overleden op 2 augustus 1854 te Tilburg. Op 10 mei 1855 hertrouwde hij te Tilburg met Wilhelmina van Esch, dochter van Hendrik van Esch en van Helena van Unen, geboren op 28 november 1811 te Helvoirt, overleden op 25 maart 1892 te Tilburg. Zij is op 9 mei 1877 te Tilburg hertrouwd met de stoelmaker Francis Leyten, weduwnaar van Elisabet Sigilensk.

Uit het eerste huwelijk:

- A. Johannes Jacobus van Nunen⁸⁷ is op 8 februari 1829 te Tilburg geboren, waar hij zich door het leven sloeg als barbier en schoenmaker (1854), en winkelier in glas, galanteriën en aardewerk (1858). Op 8 februari 1899 is hij in zijn geboortestad overleden.

In 1854 verkocht hij voor f 770 een huis op het Heike, bestaande uit zes woningen.⁸⁸ Hij verhuisde in 1859 naar de hoek van de Pleinstraat en Heuvelstraat, waar in 1951 de winkel Van Nunen-Boes was. Voor f 1200 verkocht hij in 1863 een huis in de wijk Kerk.⁸⁹

Jan van Nunen trouwde op 27 april 1854 te Tilburg met Johanna Verhoeven, dochter van Laurens Verhoeven en Antonia de Kort, geboren op 16 januari 1834 te Tilburg, overleden op 2 mei 1870 aldaar. Op 14 november 1854 vermaakten zij elkaar al hun goederen.⁹⁰ Op 25 april 1870 hertrouwde⁹¹ hij te Tilburg met Margaretha Eliza Boes, dochter van de apotheker Govert Boes en van Maria Theresia van den Berg. Zij is te Tilburg geboren op 22 oktober 1846 en overleed er op 4 september 1924. In de volksmond werden Jan en zijn tweede vrouw Jan Pop of Pijp en Mie Portemonnee genoemd.

Van de 260 nakomelingen van Jan en Marie hielden er 191 in 1971 een familiereünie. Zij stammen van de dertien kinderen.

4. Ludovicus van Nunen, grof- en hoefsmid te Enschoot, is op 14 november 1797 te Oisterwijk gedoopt en stierf op 25 december 1873 te Berkel-Enschoot. Te Udenhout trouwde hij op 28 oktober 1836 met Cornelia van Vugt, dochter van Joseph van Vugt en van Willemijna Verster, te Loon op Zand gedoopt op 24 augustus 1806 en overleden te Heukelom op 11 maart 1869. Uit dit huwelijk zijn geboren:
- A. Theodorus van Nunen, grof- en hoefsmid, is geboren op

86. GAT, N 330, no 139.

87. GAT, N 322, no 132, 16 mei 1855.
N 328, no 320, 13 november 1858.

88. GAT, N 321, no 216, 13, 23 en 27 juni 1854; vgl. no 230, 7 augustus 1854.

89. GAT, N 333, no 206, 19 oktober 1863.

90. GAT, N 321, nrs 308 en 309.

91. GAT, N 353, no 346, 4 juli 1870.

26 augustus 1837 te Enschoot en aldaar overleden op 17 maart 1867.

- B. Wilhelmina van Nunen, te Enschoot geboren op 9 december 1838, overleed daar op 15 juli 1854.
 - C. Anna Maria Catharina Gertruda van Nunen is op 27 augustus 1840 geboren te Enschoot en stierf te Oisterwijk op 17 september 1898. Zij was daar op 9 juni 1859 getrouwd met de smid Willem van Leest, zoon van Jan van Leest, eveneens smid, en van Pieterella Toebak, geboren op 5 januari 1836 te Hooge en Lage Zwaluwe, in zijn woonplaats Oisterwijk overleden op 28 februari 1894. Uit dit huwelijk zijn dertien kinderen geboren.
 - D. Cornelis van Nunen, grof- en hoefsmid te Heukelom, is daar geboren op 16 juli 1842 en stierf te Berkel op 21 augustus 1929. Op 30 april 1874 trouwde hij te Berkel-Enschoot met Adriana Hendriks, dochter van Jan Hendriks en Cornelia Denissen, geboren op 30 maart 1849 te Heukelom, overleden na 30 maart 1929, minstens 80 jaar oud. Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren.
 - E. Josephus van Nunen, geboren op 1 november 1844 te Berkel-Enschoot, woonde en werkte als schoenmaker te Oisterwijk in de Kerkstraat en is daar overleden op 3 november 1910. Hij trouwde op 7 november 1878 te Oisterwijk met Johanna Apolonia Hoppenbrouwers, dochter van Johannes Franciscus Hoppenbrouwers en van Christina Brock, geboren op 16 december 1850 te Zundert, overleden op 9 februari 1933 te Oisterwijk. Uit hun huwelijk werden negen kinderen geboren.
 - F. Maria, geboren op 12 januari 1848 te Enschoot, overleden op 13 januari 1848 aldaar.⁹²
- 5. Johanna van Nunen is op 5 juli 1799 te Oisterwijk gedoopt en voor 1840 overleden.
 - 6. Dorothea van Nunen, gedoopt op 4 mei 1801 te Oisterwijk en aldaar overleden op 18 december 1822.
 - 7. Gerardus van Nunen, te Oisterwijk gedoopt op 30 oktober 1802, hoefsmid aan het Lindeinde aldaar, is op 14 mei 1864 te Oisterwijk overleden. Hij was daar op 27 juni 1839 getrouwd met Anna Maria Catharina Coppens, dochter van Antonij Coppens en Johanna Reinders, geboren op 15 augustus 1807 te Kleef (Pruisen), overleden op 20 mei 1873 te Oisterwijk.
 - 8. Antonia van Nunen, gedoopt op 30 juni 1804 te Oisterwijk, overleden na 1840. Zij trouwde te 's-Hertogenbosch op 17 april 1830 met Hendrik van de Groenendaal, schoenmaker aldaar. Zij kregen negen kinderen.
 - 9. Theodorus van Nunen, smid, is op 24 april 1806 gedoopt te Oisterwijk, testeerde op 13 november 1836 en overleed dezelfde dag te Moergestel.

Hij trouwde op 12 mei 1835 te Moergestel met de win-

92. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 63, 11 mei 1848.

kelierster Johanna van Arendonk, dochter van Everard van Arendonk en Maria Catharina van Spreuwel, aldaar gedoopt op 17 oktober 1800 en er overleden op 22 april 1871. Kort na zijn huwelijk vestigde hij zich te Tilburg onder Oerle; hij behoorde tot de mobiele schutterij. Bij het huwelijk had hij toestemming van de officier van de tweede afdeling der Brabantse schutterij.⁹³

Johanna is op 30 april 1840 te Moergestel hertrouwd met de timmerman Marcelis Vos, zoon van Adriaen Vos en van Johanna Maria Ketelaars, geboren op 21 maart 1808, gedoopt te Moergestel, overleden op 21 december 1870.

Dochter uit dit huwelijk:

A. Anna Catharina, geboren op 23 februari 1836 te Moergestel en aldaar overleden op 19 juni 1837.

10. Franciscus van Nunen, gedoopt op 29 december 1807 te Oisterwijk, kleermaker aldaar, is in zijn woonplaats overleden op 10 december 1854. Hij was op 18 januari 1849 te Oisterwijk getrouwd met Maria Catharina Savelkoels, dochter van Jaques Savelkoels en Adrienne van Baest, te Oisterwijk geboren op 6 januari 1812, overleden op 21 maart 1865. Zij hertrouwde op 15 januari 1857 te Oisterwijk met Adriaan Couwenberg, zoon van Adriaen Couwenberg en Antoinet Vroom.

11. Gijsbertus van Nunen is te Oisterwijk gedoopt op 26 december 1809. Hij was bakker en winkelier te Oisterwijk, Baardwijk en Capelle, alwaar hij is overleden op 19 juni 1860. Op 18 juli 1843 trouwde hij te Chaam met Catharina van Engelen, dochter van Andries van Engelen en van de landbouwster Johanna Laureysen. Zij is te Chaam geboren op 28 juli 1818 en op 20 mei 1865 te Capelle overleden. Uit dit huwelijk:

A. Catharina van Nunen, te Breda geboren op 29 juli 1839, werd daar gewettigd op 18 juli 1843. Te Capelle trouwde zij op 11 november 1869 met Martinus Cornelis Smid, zoon van Anton Peter Smid en Jacoba Smeulders, te Tilburg geboren op 27 augustus 1840 en te Capelle gestorven op 16 december 1895.

B. Cornelia van Nunen, geboren op 14 april 1845 te Capelle, trouwde op 26 november 1866 te Loon op Zand met Wilhelmus Heijs en overleed aldaar op 26 augustus 1879. Haar man is op 2 maart 1819 te Dongen geboren als zoon van de leerlooier Wouter Jozef Heijs en Francisca Couwenberg en was in eerdere echt gehuwd geweest met Anna Catharina Peters. Hij stierf te Loon op Zand op 3 juni 1892.

C. Dorothea van Nunen is geboren op 25 februari 1847 te Capelle en stierf op 24 november 1882 te Sprang. Te Capelle trouwde zij op 8 april 1869 met Johannes Speekenbrink, zoon van Adriaan Speekenbrink en Cornelia de Jong, geboren te Waspik op 15 januari 1838 en gestorven

93. GAT, secretarie 2944/2945.

op 31 januari 1916. Hij was bakker en hertrouwde te Sprang op 31 januari 1884 met Arnolda Pieternella van der Velden, geboren te Loon op Zand op 26 september 1861.

- D. Gijsbert van Nunen, schoenmaker te Waspik, is te Capelle geboren op 25 oktober 1848 en trouwde te Waspik op 24 november 1873 met Maria Montens, die daar is geboren op 29 mei 1846. Haar ouders waren Christiaan Montens en Anna Catharina van Erp, en zij is geboren te Waspik op 29 mei 1846. Na moeder te zijn geworden van zes kinderen is zij op 26 augustus 1915 overleden te Terneuzen.
 - E. Andries, geboren op 30 september 1851 te Capelle, overleden op 24 april 1852 aldaar.
 - F. Theodorus van Nunen, bakker, te Capelle geboren op 21 september 1854, overleden te Breda op 24 november 1903.
 - G. Andries, geboren op 24 mei 1855 te Capelle.
 - H. Adriana van Nunen is geboren te Capelle op 15 januari 1859 en stierf te Waspik op 9 juli 1891. Aldaar was zij op 29 januari 1880 getrouwd met Johannes Kuijsters, zoon van Jozef Kuijsters en Maria van de Vleuten, geboren op 1 oktober 1854.
12. Johanna Cornelia is te Oisterwijk geboren op 15 september 1811 en werd in de Burgerlijke Stand ingeschreven als Jeanne Cornille van Nunen. Op 23 februari 1822 is zij te Oisterwijk overleden.

IVbis. VRIJS AERTS VAN NUNEN, te Oirschot gedoopt op 10 september 1656, woonde Spoordonk onder Oirschot en is overleden voor 1691. Hij trouwde te Oirschot op 16 juli 1684 met Marie Aert Bierkens, dochter van Aert Leunis Bierkens op Spoordonk. Op 29 juli 1684 vond een uitkoop en opdracht van vruchtgebruik plaats voor Laurens Aert van Nunen als man van Marie Aert Teunis Bierkens. De ouders van Jan Aert Bierkens hadden gewoond op de hoeve te Spoordonk van de erfgenamen van de heer Pieck van Thienhoven en de heer Van Merode van Houfalize.⁹⁴ Op 4 mei 1685 is Marie Bierkens te Oirschot (in het kraambéd) overleden.

Op 28 februari 1686 werd een huwelijkscontract gesloten tussen de bruidegom Laurens Aerts van Nunen, hoevenaar, en Marie, dochter van wijlen Jan van Lisdonck en weduwe van Nicolaes Verhagen, als bruid. Haar voordochter heette Clasina. In deze akte worden Roelof Antoni Smetsters oudoom en Aert van Nunen grootvader van het voorkind van Laurens van Nunen genoemd.⁹⁵ Het huwelijk was vier dagen daarvoor voltrokken. Marie, weduwe van Laurens van Nunen, huurde in 1695 voor zes jaar een hoeve te Oirschot onder Spoordonk *aenden Dennenboom*.⁹⁶ Zij stierf op 30 november 1712. Haar nalatenschap werd gedeeld op 14 november 1714.⁹⁷

94. SAO, Oirschot R 222, f 28.

95. SAO, Oirschot R 222, f 81^v.

96. SAO, N 5127, f 137.

97. SAO, Oirschot R 264, f 93.

Uit het eerste huwelijk is een zoon geboren:

1. Aert Laurens van Nunen, volgt onder Vbis.

Uit het tweede huwelijk is geboren:

2. Aart Laureis van Nunen is te Oirschot gedoopt op 6 juli 1687 en aldaar overleden op 24 oktober 1743. Hij had gewoond te Spoordonk. Peter Frans Potters en Jan Dirk van Enetten, man van Mechtelt Peter Potters, deelden in 1714 de *Dennenboomse hoeve*, afkomstig uit het bezit van jonkheer Van Merode; aan Peter Potters viel het huis met de schuur en varkenskooi toe, die Arnold Laureis van Nunen had bewoond.⁹⁸ In 1725 verkochten Willemijn weduwe Jan Jan van de Lisdonck en haar kinderen een stuk groesland aan Arnoldus Laurens van Nunen.⁹⁹

Aart is op 3 maart 1715 te Oirschot getrouwd met Ida Jan van den Eijnde¹⁰⁰, die te Moergestel is gedoopt op 18 januari 1688 als dochter van Jan Adriaen Dielis van den Eijnde en van Adriana Jan Matheus Stapels. Zij stierf in 1761. Uit dit huwelijk stamt een dochter en een zoon:

- A. Maria Aart van Nunen is op 23 maart 1716 te Oirschot gedoopt en trouwde daar op 22 november 1739 met Adriaan Rogier van Heerbeek. In 1784 deelden hun kinderen de nalatenschap.¹⁰¹
- B. Adrianus Aart van Nunen is op 6 mei 1717 te Oirschot gedoopt en werd daar begraven op 27 juni 1763. Zijn zwager en erfgenaam Adriaan van Heerbeek deed aangifte van zijn nalatenschap, die werd getaxeerd op een waarde van f 707:15:6.¹⁰²

Vbis. AERT LAURENS VAN NUNEN¹⁰³, te Oirschot gedoopt op 27 mei 1685, aldaar woonachtig en overleden na 6 april 1762.

Op 28 oktober 1696 vond een uitkoop van tocht en inboedel plaats tussen enerzijds Jenneke Jan Wijnants, geassisteerd met haar man Ariaen Peter van Vessem, en anderzijds Peter Aert van Nunen en Aert Alberts van Gestel als mombers van Aert, zoon van Laureijs van Nunen bij Marie Aert Bierkens. Adriaan Peter van Vessem was op 14 juli 1696 te Oirschot getrouwd met Jenneke Jan Wijnants, die klaarblijkelijk het recht van vruchtgebruik bezat in de erfenis-Bierkens.¹⁰⁴ Op 19 december 1712 maakte Aert een akkoord met Jan Elberts van de Laerschot en diens zuster Johanna over een huis met hof en aangelag in de heerlijkheid Oirschot onder de herdgang Straten.¹⁰⁵

In 1714 was Aert Laureys van Nunen tapper in de herdgang Hedel. Hij had toen $\frac{1}{2}$ ton bier en 1 kan jenever in huis. Een eed als brouwer en brandewijnstoker heeft hij niet afgelegd.¹⁰⁶

Op 17 februari 1734 verhuurde hij aan Lambert Jan van den Heuvel een huis een aangelag van 14 lopense, vermoedelijk te Oirschot onder Hedel, voor een termijn van vier jaar.¹⁰⁷ Op 17 maart 1735 legden negen mensen uit de herdgang Hedel, onder wie de *capiteyn*, ten behoeve van Aert Laureis van Nunen een

98. SAO, Oirschot R 264, f 93, 14 november 1714.

99. SAO, Oirschot R 266, f 266^v.

100. SAOW, Moergestel R 314, f 245, 1 mei 1751.

101. SAO, Oirschot R 277, f 44^v.

102. SAO, Memorie van Successie Oirschot 8405.

103. SAO, Oirschot R 266, f 219, 1723. R 269, f 130^v, 1740. R 248, f 285, 1755.

104. SAO, Oirschot R 226, f 167.

105. SAO, Oirschot R 263, f 214.

106. SAO, Oirschot R 264, 14 november 1714.

107. SAO, Oirschot R 268, f 71^v.

verklaring af. Aert woonde toen onder Hedel. Hij stond te goeder naam en faam bekend en had al drie maal belasting opgehaald.¹⁰⁸

In 1762 verkocht Aert Laureis van Nunen te Hedel als weduwnaar van Anneke Jan Hoppenbrouwers en uit kracht van testament voor notaris Jan Tempelaar van 1 december 1722, tezamen met zijn kinderen Arnold, Adriaen, Jan, Maria getrouwd met Jan Jan Michiel van Cuyck, en Maria Penninx, weduwe van Laureis Aert van Nunen, voor een bedrag van f 700 een huis, hof en aangelag van 16 lopense onder Hedel, een perceel weiland (*'t Campke*), 2 lopense groot, een perceel groes (*de Koewey*) en *de Creylman*, 8 lopense.¹⁰⁹ Koper was Jozef Dielis van Hout, die dit huis in slechte staat aantrof.¹¹⁰

Aert van Nunen is te Oirschot getrouwd op 17 juni 1708 met Anna Jan Hoppenbrouwers, dochter van Jan Dirck Hoppenbrouwers en van Catelijnd Hendrick van de Ven, gedoopt te Oirschot op 22 januari 1681. De kinderen uit dit huwelijk waren:¹¹¹

1. Laurens Aart van Nunen, volgt onder Viter op pagina 150.
2. Marie Aart van Nunen is te Oirschot gedoopt op 12 september 1711 en trouwde daar op 14 juli 1737 met Jan Jan Michiel van Cuyck.
3. Petronella, te Oirschot gedoopt op 11 maart 1714.
4. Jan Aart van Nunen is op 18 mei 1715 te Oirschot gedoopt en trouwde aldaar op 3 maart 1737 met zijn dorpsgenote Jenneke Gijsbert van den Heuvel, dochter van Gijsbert Hendrik van den Heuvel. Op 17 februari 1770 hertrouwde hij te Oirschot met Marie Hendrik van Weert, dochter van Hendrik van Weert en Johanna Theodoor van Doormalen. Zij is te Oirschot gedoopt op 22 september 1735 en overleed aldaar op 19 februari 1789.

Kort na zijn tweede huwelijk werden alle bezittingen van Jans voorkinderen geïnventariseerd.¹¹² Op 23 december 1803 maakte hij bij testament zijn nadochter Jennemarie tot zijn universele erfgenaam. Hij ondertekende met een kruisje.¹¹³

De kinderen uit het eerste huwelijk zijn:

- A. Gijsbertus Jan van Nunen is te Oirschot gedoopt op 6 april 1738 en daar overleden in mei 1768. Ten behoeve van de belasting op de collaterale successie werd zijn nalatenschap geïnventariseerd. Deze bestond uit een zesde van een huisje en aangelag van 3 lopense, gelegen onder Hedel, getaxeerd op f 150; een zesde van het perceel groesveld *het Bamsveld*, 2 lopense groot en f 42 waard; een zesde van het weiland *het Tregelaer* naast het huis, $2\frac{1}{2}$ lopense groot en f 24 waard; een twaalfde van een stukje hei van $\frac{1}{2}$ lopense, niets waard.¹¹⁴
- B. Wilhelmus, te Oirschot gedoopt op 18 september 1742.
- C. Arnoldus, op 28 januari 1747 gedoopt te Oirschot en aldaar overleden op 30 januari 1747.
- D. Petrus, te Oirschot op 28 januari 1747 gedoopt en daar twee dagen later overleden.

108. SAO, Oirschot R 268, 149^v.

109. SAO, Oirschot R 250, f 98, 6 april 1762.

110. SAO, Oirschot R 274, f 134^v, 1762.

111. SAO, Oirschot R 250, f 98, 1762. R 274, f 363, 1767.

112. SAO, Oirschot R 275, f 164, 6 maart 1771.

113. SAO, Oirschot R 287, f 110.

114. SAO, Memories van successie Oirschot 8405.

E. Peter Jan van Nunen¹¹⁵ is te Oirschot gedoopt op 19 januari 1748. Hij kocht daar in 1785 een huisje met 2 lopense aanglag te Boterwijk in de herdgang Spoordonk, alsook twee stukken akkerland, elk 1 lopense groot, geheten *de Braak* en *de Hoogh acker*.¹¹⁶

Peter van Nunen woonde in 1803 in *klooster Ontenis* in het land van Hulst (Hontenisse?); hij machtigde toen Hendrik Meeuwis om zijn vaste goederen, ook de nalatenschap van zijn ouders, te verkopen.¹¹⁷

F. Wilhelmus, te Oirschot gedoopt op 4 december 1753.

G. Cornelia Jan van Nunen werd te Oirschot op 28 mei 1755 gedoopt en overleed aldaar op 13 september 1792. Zij trouwde te Oirschot op 20 november 1785 met haar dorpsgenoot Hendrik Hendrik Vlemminx, die aldaar op 4 januari 1795 hertrouwde met Catharina Frans van der Ven. Uit het eerste huwelijk zijn drie kinderen gedoopt.

Uit het tweede huwelijk:

H. Gijsbertus, te Oirschot gedoopt op 9 maart 1770 en daar overleden op 29 september 1788.

I. Jennemie van Nunen, landbouwster, is op 5 september 1771 te Oirschot gedoopt, trouwde aldaar op 10 mei 1801 met Andries van Eijk en stierf er op 27 juli 1822. Haar weduwnaar overleed te Oirschot op 28 december 1840.

5. Adriaan van Nunen, volgt onder VIquater.

6. Arnoldus Aart van Nunen, volgt onder VIquinquies.

VIter. LAURENS AART VAN NUNEN¹¹⁸ werd te Oirschot gedoopt op 10 januari 1709 en is er op 14 oktober 1754 overleden. Hij trouwde te Oirschot op 5 februari 1736 met Marie Aert Pennincx, dochter van Aert Jan Pennincx en van Helena Aert Alberts van Gestel. Zij is aldaar gedoopt op 28 november 1706.

Uit dit huwelijk:

1. Pieternel Laurens van Nunen¹¹⁹, te Oirschot gedoopt op 5 mei 1736, trouwde aldaar op 2 februari 1766 met Paulus van Vessem. In 1768–1779 werden vijf kinderen uit hun huwelijk te Oirschot gedoopt.

2. Helena Maria Laureijs van Nunen, gedoopt te Oirschot op 18 mei 1738, trouwde aldaar op 28 juni 1761 met Andries Jan Laureijs Teeuws. Zij kregen drie kinderen.

3. Anna Laurens van Nunen, te Oirschot gedoopt op 9 februari 1740, trouwde daar op 1 september 1765 met Cornelis Jan van Berendonk, die zij vier kinderen schonk. In 1767 verkocht zij aan haar zus Pieternel het van haar ouders geërfde huis en hof te Spoordonk.¹²⁰

4. Hendrik Laureijs van Nunen, volgt onder VIIbis op pagina 151.

5. Josephus Laureijs van Nunen, volgt onder VIIter.

115. SAO, Oirschot R 256, f 79^v, 1797.

116. SAO, Oirschot R 254, f 202, 11 januari 1785. R 254, f 276, 1786. R 255, f 239^v, 1793.

117. SAO, Oirschot R 281, f 7.

118. SAO, Oirschot R 246, f 170^v, 1747.

119. SAO, Oirschot R 251, f 221, 1770.

120. SAO, Oirschot R 251, f 21^v, 1767.

VIIbis. HENDRIK LAUREIJS VAN NUNEN¹²¹, landbouwer te Oirschot, werd daar op 27 februari 1743 gedoopt en trouwde er op 1 juni 1767 met Johanna van de Kerkhof.¹²² Deze dochter van Peter Adriaan van de Kerkhof en Johanna Andries van Best is te Oirschot gedoopt op 29 maart 1737, was minstens sinds 1792 weduwe en stierf te Oirschot op 19 juni 1809.

Hun kinderen zijn:

1. Laurens Hendrik van Nunen, landbouwer, is te Oirschot gedoopt op 21 juli 1768 en stierf op 3 juni 1818 aldaar. Op 20 september 1801 trad hij te Oirschot in ondertrouw met Trien van Oudenhoven (Wouterina, Catharina), dochter van Martinus van Oudenhoven en van Henrica Toonders. Zij is te Oirschot gedoopt op 1 maart 1771 en overleed aldaar op 18 december 1838 na er op 13 februari 1820 te zijn hertrouwd met Wilhelmus van Heerbeek.

Kinderen uit dit huwelijk:

- A. Henricus, te Oirschot gedoopt op 13 oktober 1802.
 - B. Martina van Nunen, spinster, is te Oirschot gedoopt op 17 augustus 1804 en overleed op 7 maart 1849 aldaar. Zij was er op 4 mei 1834 getrouwd met Johannes Johannes Hurks, landbouwer, te Oirschot gedoopt op 19 september 1797.
 - C. Johanna Maria van Nunen, spinster, is op 7 juni 1806 te Oirschot gedoopt en stierf daar op 13 juli 1821.
 - D. Henrica van Nunen, arbeidster, te Oirschot gedoopt op 2 oktober 1807.
 - E. Henricus, te Oirschot gedoopt op 18 februari 1810, overleden aldaar op 21 maart 1813.
 - F. Anna van Nunen, geboren te Oirschot op 26 oktober 1812, trouwde aldaar op 19 oktober 1833 met Johannes van Leuven en stierf er op 20 juni 1868. Haar man was wever. Hij is te Oirschot gedoopt op 1 juni 1801, was in eerdere echt gehuwd met Catharina van den Heuvel en overleed te Oirschot op 2 juni 1884.
 - G. Antonie, te Oirschot geboren op 18 december 1815, aldaar overleden op 30 juli 1816.
2. Petrus Hendrik van Nunen, te Oirschot gedoopt op 23 februari 1770, is aldaar ongehuwd overleden op 31 oktober 1836. In 1800 had hij een borgbrief gekregen voor vestiging te Leende.
 3. Wilhelmus Hendrik van Nunen, landbouwer en wever te Oirschot, is aldaar gedoopt op 19 september 1772 en stierf er op 25 december 1853. Hij trouwde te Oirschot op 13 mei 1798 met Barbara van Loon, boerin, dochter van Cornelis van Loon en van Catharina Rovers. Zij is te Oirschot gedoopt op 15 februari 1773 en is daar overleden op 6 maart 1845.

De kinderen uit dit huwelijk zijn:

- A. Hendrik van Nunen, linnenwever, gedoopt te Oirschot op 21 juni 1798 en aldaar overleden op 14 juli 1846. Te

121. SAO, Oirschot R 251, f 322, 1772. R 274, ff 322^v en 363, 1767.

122. SAO, Oirschot R 255, f 171, juni 1792.

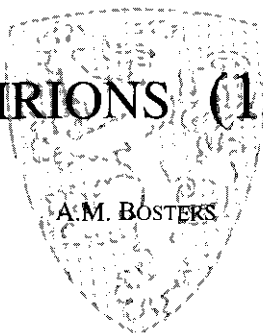
Oirschot trouwde hij op 15 juli 1827 met de arbeidster Wilhelmina Hack, dochter van Johannes Hack en Henrica Versant, gedoopt te Oirschot op 25 februari 1804. Zij hertrouwde aldaar op 15 juli 1849 met Lambertus Smetsers en overleed er op 26 maart 1868.

De nakomelingen uit dit huwelijk waren Hak bijgenaamd.

- B. Cornelis van Nunen, wever, te Oirschot gedoopt op 26 juli 1800, trouwde aldaar op 29 november 1833 met Ida van Rooy en stierf er op 6 augustus 1887. Zijn vrouw, dochter van Adriaan van Rooy en Johanna van Erven, is op 9 maart 1807 te Oirschot gedoopt en stierf daar in het kraambed op 25 mei 1841.
- C. Johannes, te Oirschot gedoopt op 3 juli 1803, daar overleden op 30 oktober 1804.
- D. Johannes van Nunen, wever, is op 5 februari 1805 gedoopt te Oirschot en stierf er op 17 december 1824.
- E. Theodorus van Nunen, landbouwer en arbeider, werd te Oirschot gedoopt op 8 maart 1808, trouwde aldaar op 12 mei 1845 met Hendrina Egelmeers en stierf er op 17 september 1858. Zijn vrouw, een dochter van Peter Egelmeers en Ardina van der Velden, is geboren te Wintelre op 4 februari 1823 en stierf te Oirschot op 28 maart 1849.
- F. Andreas van Nunen, arbeider, is te Oirschot gedoopt op 8 mei 1809 en overleed er ongehuwd op 26 juni 1880.
- G. Catharina van Nunen, te Oirschot geboren op 27 juli 1813 en daar overleden op 13 november 1848. Zij trouwde te Oirschot op 1 november 1835 met Cornelis van de Ven, zoon van Albert van de Ven en Margareta Verhoeven. Hij is te Oirschot gedoopt op 21 november 1808 en werkte daar als arbeider.
- H. Johanna Maria van Nunen, te Oirschot geboren op 12 maart 1816, trouwde aldaar op 30 mei 1847 met de boer en wever Johannes van Loon, zoon van Jan Hendrik van Loon en van Catharina de Croon. Hij is te Oirschot geboren op 12 december 1815 en overleed er op 9 januari 1892. Zijn vrouw was hem op 26 januari 1883 voorgestaan.

(Wordt vervolgd)

TIRIONS (1540-HEDEN)

Afkortingen

GABZ	Gemeentearchief Bergen op Zoom
SAZ	Streekarchief Zevenbergen

(Vervolg van p. 86)

VII-a. ANTONIUS JANSSE TIRIONS, gedoopt te Wouw op 6 juni 1752. Hij kocht in 1791 van Aart van Osta een stukje van een gemet weilandgrond te Kruisland.⁴⁷ Op 9 mei 1790 huwde hij te Wouw met Adriana de Wael, aldaar gedoopt op 12 maart 1761, dochter van Gerardus de Wael en van Maria Adriaense Potters.

Uit dit huwelijk:

1. Johannes Tirions, volgt onder VIII.
2. Maria Tirions, gedoopt te Wouw op 9 mei 1794, overleden aldaar op 13 november 1879. Zij huwde met Arnoldus Mouwen, gedoopt te Wouw op 8 juli 1780, zoon van Cornelius Mauwen en Wilhelmina Loyen.
3. Adriana Cornelia, gedoopt te Wouw op 2 juli 1796.

VIII. JOHANNES TIRIONS, gedoopt te Wouw op 3 november 1792, was bouwman. Hij huwde te Roosendaal op 4 juni 1846 met Maria Looijen, geboren te Roosendaal op 6 maart 1811, overleden te Wouw op 28 maart 1875, dochter van Adriaen Looijen en van Maria Cornelia Pauwels.⁴⁸

Uit dit huwelijk:

1. Adriana Cornelia Tirions, geboren te Roosendaal op 11 november 1847, overleden aldaar op 1 februari 1870.
2. Antonius Tirions, volgt onder IX op pagina 153.
3. Maria Elisabeth, geboren te Roosendaal op 18 december 1848, overleden aldaar op 3 juni 1849.
4. Adrianus, geboren te Roosendaal op 17 september 1851.
5. Maria Elisabeth, geboren te Roosendaal op 1 juni 1856, overleden aldaar op 6 februari 1861.

IX. ANTONIUS TIRIONS, geboren te Roosendaal op 22 december 1849, overleden aldaar op 9 februari 1941. Hij was landbouwer van zijn stiel. Te Steenbergen trouwde hij op 27 januari 1876 met Elisabeth Maria van Oers, geboren aldaar op 10 september 1853, dochter van Christiaan van Oers en van Dingena Potters.

47. SAZ, Steenbergen R 1550, ongef., 17 augustus 1791.

48. C.M.M. van Caulil (red.), „Bestuurders bestudeerd. Een onderzoek naar de bestuurlijke elite in westelijk Noord Brabant”, *Jaarboek 'De Ghulden Roos'*, L (1990) II, 63.

Uit dit huwelijk:

1. Dimphna Maria Elisabeth, geboren te Roosendaal op 29 september 1878.
2. Johannes Christiaan, geboren te Roosendaal op 7 april 1880, overleden aldaar op 6 mei 1880.
3. Maria Johanna, geboren te Roosendaal op 7 augustus 1881, overleden aldaar op 15 oktober 1881.
4. Maria Cornelia, geboren te Roosendaal op 25 november 1882.
5. Christiaan Johannes, geboren te Roosendaal op 19 augustus 1884, overleden aldaar op 25 september 1884.
6. Petrus Johannes Tirions, geboren te Roosendaal op 18 april 1886, was landbouwer in de Vinckenbroekstraat. Hij huwde met Johanna Maria Cornelia van Tilburg, geboren te Roosendaal op 7 januari 1897, dochter van Pieter van Tilburg en van Wilhelmina Fraters. Uit dit huwelijk zijn geboren:
 - A. Elisabeth Maria Wilhelmina, te Roosendaal geboren op 20 januari 1916.
 - B. Wilhelmina Maria Cornelia, te Roosendaal geboren op 21 maart 1917.
 - C. Antonius Petrus Franciscus, te Roosendaal geboren op 13 maart 1918.
 - D. Dijnphna Maria Elisabeth, geboren te Roosendaal op 26 maart 1919.
 - E. Maria Cornelia Dimphna, geboren op 5 maart 1921 te Roosendaal.
 - F. Johanna Maria Catharina, te Roosendaal geboren op 1 juli 1922.
 - G. Catharina Maria Dimphna, te Roosendaal geboren op 7 september 1924.
 - H. Petrus Antonius Johannes, geboren te Roosendaal op 9 maart 1930.
 - I. Johannes Antonius Marie, geboren te Roosendaal op 15 juni 1937.
 - J. Cornelius Petrus Maria, geboren op 19 augustus 1939 te Roosendaal.
 - K. Wilhelmus Johannes Maria, geboren op 19 augustus 1939 te Roosendaal.

V-b. DIRK JANSSE TIRIONS, gedoopt te Wouw op 5 december 1689, was landman te Steenbergen.⁴⁹ Hij bekende op 30 augustus 1721 diverse percelen land in de Rubere-polder uit de nalatenschap van wijlen zijn vrouw Tanneke Jans van Kadijk gedeeld te hebben met Jan Lindertse Timmermans.⁵⁰ In het jaar 1749 vormde hij als weduwnaar een huishouden met alleen zijn zoon Marijn, de meid, een knecht en een koewachter.⁵¹

Dirk Tirions huwde in eerste echt te Halsteren op 19 juni 1718 met Tanneke Janssen van Cadijk, weduwe van Hendrik Versleg, dochter van Jan Gilissen van Cadijk en Neeltje Cornelis. Nadat zij te Steenbergen was begraven op 28 april 1721, hertrouwde

49. SAZ, Wouw R 2184.

50. SAZ, Steenbergen R 1543, f 254.

51. SAZ, Steenbergen, OAA 1290 (gemaallijst 1749).

Dirk aldaar op 30 mei 1722 met Maria Marinusse van der Westen, gedoopt te Oud Gastel op 5 juni 1700, dochter van Marijnīs Fransse van der Westen en van Maria Andriessen.

De kinderen uit het tweede huwelijk zijn:⁵²

1. Cornelia, gedoopt te Steenbergēn op 8 februari 1723.
2. Marijnīs Dirkse Tirions, volgt onder VI-c.
3. Joannes, gedoopt te Steenbergēn op 24 september 1726.
4. Joanna, gedoopt te Steenbergēn op 12 april 1728.

VI-c. MARIJNIS DIRKSE TIRIONS, gedoopt te Steenbergēn op 24 februari 1725, begraven te Halsteren op 21 september 1776. Hij was landman onder Steenbergēn. Onder een aantal condities en voorwaarden verkocht hij in het jaar 1772 een aantal percelen zaailand, gelegen in de Rubeerpolder op *de Cladt*, een buurtschap onder Steenbergēn.⁵³ Aldaar had hij zijn hoeve. Onder verband van deze hoeve sloot hij een paar geldleningen van respectievelijk *f* 300 en *f* 550.⁵⁴

Notaris Jan van Overstraten te Bergen op Zoom had in 1773 een vordering op Marijnīs Tirions.⁵⁵ In hetzelfde jaar werd door de raadsheer van de markies van Bergen op Zoom, Van Mattemburg, bij hem een staat van pachtschulden opgemaakt in verband met de pacht van een kavel land in de Oud Glymespolder. De schuld bedroeg ruim 246 gulden. Er werd echter rekening gehouden met het gegeven dat in het jaar 1770 de oogst erg te lijden had gehad van een zware hagelbui en dat in 1771 de oogst maar matig was geweest.⁵⁶ In 1774 wordt Marijnīs Tirions wederom in verband met pachtzaken vermeld.⁵⁷

Te Halsteren trouwde Marijnīs Dirkse Tirions op 17 juli 1757 (ondertrouw te Steenbergēn op 2 juli 1757) met Adriana Vissers, gedoopt te Steenbergēn op 16 december 1732, begraven aldaar op 9 januari 1775, dochter van Martinus Vissers en van Petronella Vermeulen.

Uit dit huwelijk:

1. Joannes, gedoopt te Halsteren op 21 juli 1757, jong gestorven.
2. Joannes Tirions, gedoopt te Halsteren op 10 januari 1759, begraven te Steenbergēn op 28 september 1797. Hij huwde te Steenbergēn op 10 maart 1792 met Gertrudis Hagenaars, gedoopt te Steenbergēn op 18 maart 1764, dochter van Mathias Hagenaars en van Cornelia Booms.

Hieruit:

- A. Marijnus, gedoopt te Steenbergēn op 22 februari 1792, jong gestorven.
 - B. Marijnus, gedoopt te Steenbergēn op 9 mei 1795, begraven aldaar op 19 december 1801.
3. Maria, gedoopt te Halsteren op 22 juli 1761, jong gestorven.
 4. Dirk Marinusse Tirions, volgt onder VII-b op pagina 156.
 5. Petrus Tirions, gedoopt te Halsteren op 6 mei 1765, huwde op 26 april 1794 te Standdaarbuiten met Petronilla Melissen, aldaar gedoopt op 26 oktober 1769, dochter van Leonardus

52. Kinderen van Dirk Tirions werden te Steenbergēn begraven op 9 november 1726, 10 juni 1728 en 28 maart 1730.

53. SAZ, Steenbergēn R 1549, f 189, 18 april 1772.

54. SAZ, Steenbergēn R 1753, f 256, 28 juli 1770; f 331, 27 april 1772.

55. SAZ, Steenbergēn R 1212.

56. GABZ, Vervolg archieven Raad en Rekenkamer, VARR 36.

57. SAZ, Steenbergēn R 1218.

Melisse en van Petronella van den Briel.

Uit dit huwelijk:

- A. Adriana, gedoopt te Standdaarbuiten op 15 april 1794.
 - B. Franciscus, gedoopt te Standdaarbuiten op 14 oktober 1797.
 - C. Petronilla, gedoopt te Standdaarbuiten op 2 maart 1800.
 - D. Maria, gedoopt te Standdaarbuiten op 9 februari 1802.
6. Marijnīs Tirions, volgt onder VII-c op pagina 157.
7. Maria Tirions, gedoopt te Halsteren op 11 augustus 1768, overleden te Oud en Nieuw Gastel op 26 november 1836. Zij trouwde te Wouw op 3 juli 1796 met Adrianus Luijsterburg, gedoopt te Roosendaal op 14 november 1774, begraven te Kruisland op 29 oktober 1805, zoon van Cornelis Luijsterburg en van Barbara Augustijn. Het echtpaar woonde in de Bolspolder onder Steenbergen. Na het overlijden van Adrianus Luijsterburg werd de voogdij over hun drie kinderen geregeld.⁵⁸

Maria Tirions hertrouwde te Roosendaal op 2 januari 1808 met Wouter Berkman (Berghmans), aldaar gedoopt op 26 februari 1762, zoon van Cornelius Berghmans en van Antonetta Birincx.

8. Laurentius, gedoopt te Halsteren op 12 oktober 1771.

VII-b. DIRK MARINUSSE TIRIONS, gedoopt te Halsteren op 29 september 1763, overleden te Fijnaart op 31 augustus 1816. Hij huwde te Fijnaart op 14 april 1792 met Cornelia de Bruijn, gedoopt te Steenbergen op 23 februari 1766, dochter van Adriaan de Bruijn en Jacoba van Leur.

Uit dit huwelijk:

1. Marijnus Tirions, gedoopt te Standdaarbuiten (Fijnaart) op 6 juli 1795, overleden te Fijnaart op 23 oktober 1865. Hij trouwde te Fijnaart op 16 januari 1817 met Helena de Bilde, gedoopt te Standdaarbuiten (Fijnaart) op 1 juni 1791, overleden te Fijnaart op 11 februari 1821, dochter van Judocus de Bilde en van Dymphna de Jong.

In de tweede echt huwde hij te Fijnaart op 8 november 1821 met Elisabeth Ernest, gedoopt te Oud en Nieuw Gastel op 13 februari 1799, dochter van Joannes Ernest en van Cornelia Vergouwen.

Uit het eerste huwelijk:

- A. Cornelia, geboren te Fijnaart op 3 juni 1818, overleden aldaar op 14 september 1819.

Uit de tweede echt:

- B. Johannes, geboren te Fijnaart op 23 augustus 1822, overleden aldaar op 26 oktober 1822.
- C. Cornelia, geboren te Fijnaart op 10 augustus 1823, overleden aldaar op 25 mei 1853.
- D. Johannes, geboren te Fijnaart op 30 juli 1824, overleden

58. SAZ, Steenbergen R, 2251, f 196, 19 december 1807.

aldaar op 12 augustus 1824.

E. Dorothea, geboren te Fijnaart op 25 juli 1825, overleden aldaar op 15 oktober 1825.

F. Dorothea, geboren te Fijnaart op 8 september 1826, overleden aldaar op 1 november 1826.

VII-c. MARIJNIS TIRIONS, gedoopt te Halsteren op 11 maart 1767, overleden te Roosendaal op 27 maart 1828. Hij woonde te Hulsdonk onder Roosendaal. Op 21 april 1793 huwde hij te Wouw met Anna Cornelia van Est (Van Heijst), aldaar gedoopt op 18 augustus 1764, overleden op 31 juli 1824 te Roosendaal. Zij was een dochter van Joannes van Est en van Margereta Pauwels.

Uit dit huwelijk:

1. Adriana, gedoopt te Wouw op 17 februari 1794.
2. Joanna Maria Tirions, gedoopt te Roosendaal op 27 mei 1796, overleden te Wouw op 13 maart 1829. Zij huwde op 29 april 1827 te Roosendaal met Iman Paassen, gedoopt op 1 oktober 1796 te Wouw, overleden te Roosendaal 9 mei 1864, zoon van Wilhelmus Paasen en Joanna Andriessen.
3. Joanna, gedoopt te Roosendaal op 19 september 1798.
4. Marijn, gedoopt te Roosendaal op 28 februari 1802.
5. Margaretha Tirions, gedoopt te Roosendaal op 29 augustus 1806, overleden te Oud en Nieuw Gastel op 15 augustus 1859. Zij was daar op 28 juli 1834 getrouwd met Bernardus van Steen, gedoopt te Oud en Nieuw Gastel op 8 januari 1800, zoon van Magiel van Steen en van Maria Catharina de Groen.

Erg oud

Op 30 juni 1531 overleed te 's-Hertogenbosch Lysbeth Steenwechs, moeder van Peter Steenwechs, vader van Catharina de vrouw van Thielman Hagens, ouders van Geertruyt de vrouw van Jan Jan Emerts, die nog twee kinderen kregen voordat hun betovergrootmoeder stierf.¹

1. C.R. Hermans, *Verzameling van kronyken, charters en oorkonden, betreffende de stad en meijerij van 's Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1848) 234.

VAN DEN BOSCH

P.L. LEGET-KUIJLEN EN J.N. LEGET

Afkortingen

GAH Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
SAOW Streekarchief Oisterwijk

Als reactie op de vraag naar de voorouders van Lambert Joosten van den Bosch, die te Haaren in 1742 was getrouwd met Helena Huijberts van Liemt en te Berkel in 1747 met Maria Gerrit van den Brekel, zonden de heer en mevrouw Leget een bijdrage die te ruim is uitgevallen voor opname in de vraag-en-antwoord-rubriek.

I. CORNELIS JAN AERT VAN DEN BOSCH, gehuwd met Maria, Wouter Aerts van Broeckhoven, man en momboir van Engel zijn huisvrouw, Wouter Peter Goijaerts, gehuwd met Jenneke, alle drie dochters van wijlen Wouter van den Heesacker bij wijlen Adriana Cornelis de Leeuw, alsmede Peter, zoon van wijlen Wouter van den Heesacker bij genoemde Adriana, en Gerit Jans van de Pasch namens zijn kinderen bij wijlen Anna, dochter van genoemde Wouter en Anna, deelden in 1574 een erfpacht van 3 mud rogge, hen aanbestorven via Adriana, weduwe van genoemde Wouter van den Heesacker.¹

Enkele jaren later cedeerden Cornelis Jan Aerts van den Bosch en zijn vrouw Maria Wouters van den Heesacker, weduwe van Pauwels Cornelis, van het tochtrecht in de helft van een stede in de Biesmortel onder Oisterwijk aan Cornelis en Jan, zonen van genoemde Pauwels Cornelis.² En in 1593 gingen Maria en Jenneke Wouters van den Heesacker, respectievelijk geassisteerd met haar man en weduwe, een subdivisie aan³, waarna Maria, weduwe van Pauwels Cornelis van Huijs en huisvrouw van Cornelis Jans van den Bosch, haar vruchtgebruik in het zesde deel van haar vaders goederen afstond aan Jan Ariens van Oirt.⁴

Een van de kinderen uit dit echtpaar, Adriaen Cornelis van den Bosch, volgt onder II.

II. ADRIAEN CORNELIS JANS VAN DEN BOSCH verkocht in 1574 als huisman van Elisabeth Jan Priems⁵ aan Adriaen Gerit Wijnen een erfrente van 3 carolusgulden uit een hoeve te Udenhout bij de Creijtemolen.⁶ In 1600 werd de nalatenschap van Jan Priems en Wouter van den Heesackers aan de Creijtemolen gedeeld door Servaes Steven Jan Hessels namens zijn vrouw Cornelia, Goijaert Peter Pulskens als weduwnaar van Jenneken, Jan Steven Jans van

1. SAOW, Oisterwijk R 279, f 9, 8 februari 1574.
2. SAOW, Oisterwijk R 280, f 71^v.
3. SAOW, Oisterwijk R 288, f 27^v, 10 september 1593.
4. SAOW, Oisterwijk R 288, f 33^v, 20 oktober 1593.
5. SAOW, Oisterwijk R 311, f 114^v, 29 december 1617.
6. SAOW, Oisterwijk R 279, f 15, 15 maart 1574.

7. SAOW, Oisterwijk R 295, f 2, 14 januari 1600.
8. SAOW, Oisterwijk R 306, f 82^v, 9 mei 1612.
9. SAOW, Oisterwijk R 311, f 113^v, 29 december 1617.
10. SAOW, Oisterwijk R 323, f 10^v, 21 januari 1629; vgl. f 323, f 19, 7 februari 1629.
11. SAOW, Oisterwijk R 342, f 65^v, 18 juli 1645.
12. SAOW, Oisterwijk R 341, f 21^v, 11 maart 1647.
13. SAOW, Oisterwijk R 342, f 65^v, 18 juli 1645. R 351, f 24; f 40, 6 mei 1654 en i.m. 15 april en 27 augustus 1654.
14. SAOW, Oisterwijk R 341, f 85, 12 september 1647.
15. SAOW, N 5250, f 93, 6 mei 1654.
16. SAOW, Oisterwijk R 331, f 86^v: zij was een zuster van Engelke, dochter van Jan Anthonis Willems Priems en Margriet Henrick Witlox, gehuwd met Bartholomeus Daniels van Diessen.
17. SAOW, Oisterwijk R 324, f 99, 30 september 1630.
18. SAOW, Oisterwijk R 346, f 65.
19. SAOW, Oisterwijk R 351, f 25, 4 april 1658.
20. SAOW, Oisterwijk R 343, f 30, 27 maart 1649; ff 62^v en 64, 14 juni 1649. R 345, f 44, 3 maart 1651; f 44^v, 6 maart 1651.
21. SAOW, Oisterwijk R 332, f 91^v, 3 november 1638.
22. SAOW, Oisterwijk R 362, f 34, 10 juni 1668.
23. SAOW, Oisterwijk R 352, f 31^v, 11 mei 1658.
24. SAOW, Oisterwijk R 354, 2e stuk, f 3, 13 januari 1670.
25. SAOW, Oisterwijk R 337, f 99^v, 12 januari 1644.
26. SAOW, Oisterwijk R 349, f 41, 11 mei 1658.

de Biesenrijt als zoon van Heylwich, Adriaen Cornelis van den Bosch als man van Elisabeth, dochters van Jan Priem, en Joostken Aert Ariens de Meijer als weduwe van Aert Wouter Aerts van Broeckhoven bij wijlen Engelken Wouters van den Heesacker, en Peter, Anna, Maria en Jenneken Wouters van den Heesacker.⁷

Elisabeth weduwe Adriaens van den Bosch verkocht in 1612 2 lopense 40 roeden land *inde Gemulhoecken* te Oisterwijk.⁸ Samen met haar zoon Jan en haar zwager Anthonis Anthonis Willem Adriaen Peijnenborgh verkocht zij in 1617 een perceel land.⁹

De kinderen uit dit echtpaar deelden in 1629 de ouderlijke nalatenschap in de herdgang *Carckhoven*.¹⁰

1. Jan Adriaen Cornelis van den Bosch, volgt onder III-a.
2. Maria Adriaenss van den Bosch trouwde met Jan Peter Jan Lambertss.¹¹
3. Iken Adriaen Cornelis van den Bosch trouwde met Marcelis Hendrick Marcelis. Zij werden de ouders van Adriaen, Jan, Maijken (gehuwd met Cornelis Hendrick Jansen van Vugt), Margriet (gehuwd met Goossen Adriaen Gerrits), Cornelia en Luijtken, beiden in 1647 onmondig. In dat jaar deelden zij de nalatenschap van hun ouders.¹²
4. Sebastiaen Adriaenss van den Bosch.
5. Adriaen Adriaenss van den Bosch, volgt onder III-b op pagina 160.
6. Steven Adriaens van den Bosch, volgt onder III-c op pagina 160.

II-a. JAN ADRIAEN CORNELIS VAN DEN BOSCH¹³ woonde te Haaren, toen hij met zijn tweede, zieke vrouw Claesken Adriaen Goossens¹⁴ in 1654 testeerde voor notaris Jan Peijnenburg.¹⁵ Hij was eerder gehuwd geweest met Jenneken Jan Thonis Priems.¹⁶

In 1630 kocht Jan van zijn zwager Jan Adriaen Goossen Jan van Uden de helft van een stede te *Carckhoven*.¹⁷

Jan Ariens van den Bosch was in 1652 kerkmeester van Haaren.¹⁸

Om een proces te voorkomen sloten in 1658 de kinderen uit het eerste huwelijk een minnelijke overeenkomst met de beide onmondige zonen uit het tweede huwelijk van Jan van den Bosch.¹⁹ De kinderen uit het voorhuwelijk zijn:

1. Anthonis Jan Ariens van den Bosch²⁰ verkocht in 1638 samen met zijn broers Adriaen en Jan en zusters Maijke en Maria landerijen te Haaren, gekomen van hun grootvader Jan Thonis Priems.²¹
2. Adriaen Jan Ariens van den Bosch²² verkocht in 1658 samen met zijn (half)broers en -zusters akkers en hooiland te Haaren.²³ In 1670 was hij heilige-geestmeester aldaar.²⁴
3. Maijke Jan Adriaens van den Bosch²⁵ trouwde met Adriaen Jan Hendrick Heunen. In 1658 verkochten Hendrick Jan Heunen en Adriaen Jans van den Bosch als voogden over hun kinderen een weide te Oisterwijk.²⁶

27. SAOW, Oisterwijk R 337, f 82, 4 november 1643. R 340, f 66, 3 november 1646. N 5259, f 26, 14 juni 1655.
28. SAOW, Oisterwijk R 344, f 39, 12 april 1650.
29. SAOW, Oisterwijk R 351, f 30, 15 maart 1657.
30. GAH, R 1617, f 121^v, 23 december 1661. SAOW, Oisterwijk R 352, f 32^v, 16 mei 1658; i.m. 6 augustus 1674.
31. J.N. Leget, „Van de Voort te Haaren”, *De Brabantse Leeuw*, XXXI (1982) 131, 132.
32. SAOW, N 5256, f 16, 3 juni 1655.
33. SAOW, Oisterwijk R 375, f 56, 28 november 1681.
34. SAOW, Oisterwijk R 363, 2e stuk, f 53, 27 februari 1669.
35. SAOW, Oisterwijk R 363, 2e stuk, f 52, 16 juli 1669.
36. SAOW, Oisterwijk R 363, 2e stuk, f 52, 20 juli 1691.
37. SAOW, Oisterwijk R 99.
38. SAOW, Oisterwijk R 395, 14 september 1635.
39. SAOW, Oisterwijk R 366, f 30, 15 januari 1642; f 59, 11 februari 1642.
40. SAOW, Oisterwijk R 328, f 29, 3 februari 1634.
41. SAOW, Oisterwijk R 99, 4 november 1626; 14 december 1632. R 320, ff 38^v en 39, 20 maart 1626. R 321, f 56, 5 juni 1627. R 333, f 47, 17 januari 1639 en 20 mei 1639. R 338, f 45^v, 17 november 1644; f 69, 15 november 1644. R 346, f 66^v, 6 juli 1652. R 352, f 32^v, 11 mei 1658. R 355, f 9^v, 7 maart 1661. R 356, f 88^v, 12 april 1662.
42. SAOW, N 5263, onvoltooide akte tussen die van 19 februari en 31 maart 1660.

4. Jan Jan Adriaens van den Bosch²⁷ kocht in 1650 een huis, hof een aangelag te Haaren van de kinderen van wijlen Jan Anthonis Bastiaens en wijlen Maijken Jan Reijniers van Haeren.²⁸ Samen met Aert Hendricx Aertss kocht hij in 1657 een huis in de *Raems ackers*.²⁹

5. Maria Jan Ariens van den Bosch, gehuwd met Jan Aerts.

Uit het nahuwelijk:

6. Cornelis Jan Ariens van den Bosch³⁰ trouwde op 19 november 1651 met Geertruydt Andries Peters van de Voort³¹, weduwe van Aert Henricx Thonis van Someren. Begin juni 1653, toen hij ziek was, testeerden zij.³² Geertruydts beide kinderen verkochten in 1681 de goederen van hun ouders, gelegen aan de Gever onder Haaren.³³

Samen met zijn schoonmoeder Cornelia Jan Adriaen Godschalckx verkocht Cornelis in 1669 voor f 1144 landerijen te Oisterwijk.³⁴ In 1669 verkocht hij samen met zijn zwagers Sijmon, Jan en Peter Andries van de Voort een akker te Haaren: de helft ter tocht aan Eijken weduwe Thomas Joosten van Breda en Joost Thomas van Breda, de wederhelft ten erfrecht aan Peter Thomas Joosten van Breda en Wouter Snijers, elk voor de helft.³⁵

De nagelaten goederen van Cornelis van den Bosch, die op 10 juni 1691 te Haaren was begraven, werden in juli van dat jaar getaxeerd ten behoeve van de aanslag van de collaterale successie.³⁶

7. Hendrick Jansen van den Bosch.

8. Elisabeth Jan Ariens van den Bosch, gehuwd met Jan Laureijs.

9. (Anna) Maria Jan Ariens van den Bosch trouwde met Rijckholt Steven Borgers.

III-b. ADRIAEN ADRIAENSS VAN DEN BOSCH trouwde met Jaecxken Embert Jacobs van der Voort. Hij overleed voor 20 december 1628, toen Jan Adriaen Corneliss van den Bosch en Jan Adriaens de Groot werden aangesteld als voogden van zijn en Jaecxkens onmondige kinderen.³⁷ Jaecxken hertrouwde met Gijsbert Henrick Lenaert Heesters, die op zijn ziekbed testeerde in 1635.³⁸

In 1642 vond de erfdeling plaats van de ouderlijke nalatenschap tussen de kinderen.³⁹

1. Iken Adriaens van den Bosch, gehuwd met Lambert Willems van Roij, verkocht met haar man in 1634 de ongedeelde helft van een akker te Haaren *aent Holleneijnt* aan Jan Adriaen Cornelis van den Bosch.⁴⁰

2. Hilleken Adriaens van den Bosch trouwde met Laurens Claessen de Cort. Zij verkochten de andere helft van de hiervoor genoemde akker, eveneens aan Jan Adriaen Corneliss van den Bosch.⁴⁰

III-c. STEVEN ADRIAENS VAN DEN BOSCH⁴¹, geboren omstreeks 1592⁴², was gehuwd met Laureijsken Laureijs Adriaen Laureijs

Witloex.⁴³ Namens zijn moeder verkocht hij op Sint-Pauwelsdag 1617 (25 januari) te Tilburg een bruine hengst aan Michiel Gielen Swagemakers.⁴⁴

In 1639 kocht hij een huis met aanglag aan de Heuvel onder Haaren.⁴⁵ Van de kinderen van zijn zus Iken, erfgenamen van hun broer Cornelis Marcellis Hendricx, kocht hij in 1659 drievijfde van een stede te Haaren.⁴⁶

Na zijn overlijden maakten zijn kinderen een staat en inventaris van de papieren en registers, die zij overdroegen aan de regeerders van Haaren om in de 'comme' van de kerk te worden bewaard. Het waren onder meer dorpszettingen en rekeningen van de heilige-geestmeesters.⁴⁷

De kinderen⁴⁸ van Steven van den Bosch en Laureijsken Witloex deelden in 1669 de nalatenschap.⁴⁹

1. Adriaen Stevens van den Bosch, te Haaren gedoopt op 22 november 1615, diende in 1694 een klacht in over mishandeling door Hendrick en Adriaen Aerts Steijnen, die hem op 2 april op de Roonsestraat te Haaren van een wagen met boekweit hadden geslagen.⁵⁰
2. Jan Steven Adriaens van den Bosch⁵¹ is op 3 maart 1619 gedoopt te Haaren en was in 1652 borgemeester aldaar.⁵² Hij trouwde met Maria Jans Adriaens van Abeelen⁵³ uit Udenhout, dochter van Jan Adriaen Jan Martens van Abeelen en Marijken Adriaen Cornelis de Groot, te Oisterwijk gedoopt op 21 september 1621. Zij testeerden in juni 1669.⁵⁴ Daarbij bepaalde Jan dat zijn nicht Elisabeth Laurens Stevens van den Bosch, zijn dienstmaarte, het brouwhuis aan het Groene Plein te Haaren en nog een huis zou erven. Zou zij eerder dan de erflaters overlijden, dan verviel haar erfdeel aan de constitutionele erfgenamen.

Na Maria's overlijden hertrouwde Jan van den Bosch te Oisterwijk op 20 september 1671 met Anna Peters Cornelis de Weert⁵⁵, weduwe van Joost Peter Lamberts Vuchts. Haar ouders Peter Cornelis de Weert en Heijltjen Jans de Cort waren gegoed te Drunen, Helvoirt en Udenhout.

In 1655 kocht Jan te Haaren een huis met aanglag.⁵⁶ Van zijn ouders erfde hij in 1669 een huis met twee akkers te Haaren en landerijen te Helvoirt. Tegenover de kapel te Oisterwijk kocht hij samen met zijn vrouw en haar drie kinderen in 1677 een kwart van een woonhuis.⁵⁷ Samen deden zij in 1687 afstand van het recht op vruchtgebruik van het woonhuis en bierbrouwerij *de Drie Swaentjes* aan de Lind te Oisterwijk ten behoeve van Peter en Franck, zonen van Joost Vuchts en Adriaentjen Laureijs van den Bosch, en van de onmondige kinderen van Adriaen Stanse van Beurden bij Maria Joost Vuchts.⁵⁸

Ten tweeden male testeerde Jan in 1676, waarbij hij de kinderen van zijn broer Laureijs tot zijn erfgenamen maakte,

43. SAOW, Oisterwijk R 312, ff 86^v en 119, 27 november 1627. R 336, f 76, 18 maart 1642.

44. SAOW, N 5247, f 34, 30 juni 1617.

45. SAOW, Oisterwijk R 333, f 47, 20 mei 1639.

46. SAOW, Oisterwijk R 353, f 50, 21 juni 1659.

47. SAOW, Oisterwijk R 359, f 96.

48. SAOW, Oisterwijk R 370, f 46, 2 juni 1676.

49. SAOW, Oisterwijk R 363, f 32^v, 8 april 1669.

50. SAOW, Oisterwijk R 502, f 69, 7 september 1694.

51. SAOW, Oisterwijk R 352, f 9, 24 januari 1658. R 357, dl II, f 13^v, 19 februari 1663. R 359, dl II, f 7^v, 2 maart 1665. N 5271, f 71^v, 6 februari 1672. R 372, f 38^v, 7 augustus 1678. R 374, f 8, 5 februari 1680; i.m. 6 februari 1719. R 374, f 15, 14 maart 1680; 44^v, 2 september 1680. R 376, dl II, f 31^v, 7 oktober 1682. R 502, f 89^v, 13 juni 1695. N 5274, 9 oktober 1680; i.m. 21 september 1685. N 5283, 25 februari 1687. N 5287, 18 november 1691.

52. SAOW, Oisterwijk R 346, f 55.

53. SAOW, Oisterwijk R 352, f 2^v, 23 januari 1658. W. de Bakker, „Van Abelen”, *De Brabantse Leeuw*, XXXVII (1988) 7, 8.

54. SAOW, N 5270, 1 juni 1669 en 14 mei 1681.

55. SAOW, Oisterwijk R 368, f 42^v, 2 december 1674. R 400, f 84^v, 22 december 1687. N 2682, 5 september 1671.

56. SAOW, Oisterwijk R 349, f 22^v, 4 mei 1655.

57. SAOW, Oisterwijk R 371, dl II, f 22^v, 10 april 1677.

58. SAOW, Oisterwijk R 400, f 83, 22 december 1687.

maar in 1677 royeerde hij deze wilsbeschikking.⁵⁹ Vervolgens testeerde hij in 1689, waarbij hij als prelegaat aan Elisabeth Laureijs Stevens van den Bosch een akker toevees en het brouwhuis aan het Groene Plein. De overige erfgenamen waren zijn zuster Adriaentjen of haar kinderen, de kinderen van zijn broer Laureijs en de kinderen van zijn zus Lijsbeth.⁶⁰

Voor 1705 is Jan Stevens van den Bosch overleden.⁶¹ Zijn beide huwelijken waren kinderloos gebleven.

3. Laureijs Stevens van den Bosch, volgt onder IV.
4. Petrus, te Haaren gedoopt op 29 oktober 1624.
5. Petrus, te Haaren gedoopt op 1 april 1627.
6. Adriaentjen Stevens van den Bosch, tweelingzus van de vorige, trouwde te Oisterwijk op 23 februari 1651 met Jan Jan Peters van der Voort, zoon van Jan bij Joostken Jan Franck Brocken.⁶² Zij zijn tussen 1688 en 1701 overleden.
7. Lijsbeth Stevens van den Bosch, te Haaren gedoopt op 2 juli 1630, trouwde te Oisterwijk op 22 november 1654 met Peeter Peeter Lambert Vuchs, die in 1671, 1683 en 1693 borgemeester van Haaren was.⁶³ Hij hertrouwde met Mariken Aerts de Weert, weduwe van Eijmert Jans de Groot; op 16 november 1673 passeerden zij hun huwelijkse voorwaarden.⁶⁴ Elk bracht vijf kinderen mee.

IV. LAUREIJS STEVENS VAN DEN BOSCH⁶⁵ werd te Haaren gedoopt op 3 oktober 1621 en trouwde met Catharina Andries Emberts, dochter van Andries Embert Jacops van der Voort bij Maria Michiel Hendrix. Zij is te Haaren gedoopt op 30 december 1623.

Hun kinderen sloten in 1692 een compromis over de verdeling van de vaderlijke erfgoederen:⁶⁶

1. Andries Laureijs van den Bosch, volgt onder V-a op pagina 163.
2. Elisabeth Laureijs van den Bosch testeerde met haar eerste man op 27 augustus 1696.⁶⁷
3. Michiel Laureijs van den Bosch trouwde te Haaren op 10 februari 1692 met Elisabeth Willem Aerts.
4. Adriaen Laureijs van den Bosch trouwde met Maria Jan Molengraeff uit Esch, dochter van Jan Hendrick Molengraeff en Luijtje Mattheus van de Braecke. Zij was eerder getrouwd geweest met Hendrick Aertse van Gestel, met wie zij had getesteerd in 1695.⁶⁸
- Adriaen en Maria testeerden tijdens hun ondertrouw op 24 mei 1697. Anderhalf jaar later deelden de vijf kinderen van Jan Molengraeff en Luijtje van de Braecke de erfenis.⁶⁹
5. Jan Laureis van den Bosch trouwde te Haaren op 14 november 1693 met Anna Maria Janssen van Vught (ook Vughs)⁷⁰, dochter van Jan Jan Ariens van Vught en van Adriana Adriaens van den Abeelen.

Jan hertrouwde met Maria Jan van de Voort. De kinderen uit beide huwelijken waren:

59. SAOW, N 5273, f 4, 4 januari 1676 en 24 mei 1677.

60. SAOW, Oisterwijk R 476, f 124^v, 5 januari 1689.

61. SAOW, Oisterwijk R 407, f 139^v, 5 november 1704.

62. J.N. Leget, „Afstammelingen van Jacob Hendrick Jacobs van de Voort uit Haaren”, *De Brabantse Leeuw*, XXIX (1980) 145.

63. SAOW, Oisterwijk R 502, f 60.

64. GAH, N 2758, f 161. SAOW, Oisterwijk R 99, 3 mei 1674. R 368, f 63, 9 mei 1674.

65. SAOW, Oisterwijk R 340, f 50^v, 26 juni 1646. R 357, dl II, 18 oktober 1662.

66. SAOW, Oisterwijk R 470, f 27^v, 6 december 1692.

67. SAOW, N 5295.

68. SAOW, Esch R 25, f 65^v, 25 september 1695.

69. SAOW, Esch R 29, f 102, 4 december 1698.

70. De Bakker, „Van Abelen”, 35.

- A. Catharina, te Oisterwijk gedoopt op 16 augustus 1694.
 - B. Adrianus, te Oisterwijk gedoopt op 25 februari 1696.
 - C. Catharina, te Oisterwijk op 10 april 1697 gedoopt.
 - D. Guilielma, te Oisterwijk gedoopt op 5 januari 1699.
 - E. Petronella, te Haaren gedoopt op 21 januari 1701.
 - F. Johannes, gedoopt te Haaren op 5 juli 1708.
 - G. Cornelia, te Haaren gedoopt op 25 april 1709.
 - H. Cornelius, te Haaren gedoopt op 27 november 1710.
 - I. Anna Maria, te Haaren gedoopt op 28 februari 1712.
 - J. Cornelia, te Haaren gedoopt op 7 september 1714.
 - K. Johanna, op 9 november 1716 te Haaren gedoopt.
6. Catharina Laurens Steven van den Bosch trouwde te Haaren op 18 februari 1691 met Hendrick Peters van Abelen.⁷¹ Deze is op 8 september 1657 aldaar gedoopt als zoon van Peter Adriaens van Abelen alias Kusters en van Cornelia Jan Henrick Teunis van Someren. Hij hertrouwde te Oisterwijk op 18 februari 1691 met Cornelia Laureis Smeyers.
7. Maria Laureijs van den Bosch.

V-a. ANDRIES LAURENS VAN DEN BOSCH⁷² trouwde te Oisterwijk op 5 maart 1679 ten overstaan van de pastoor van Haaren met Anneken Joost Peter Vuchts⁷³, dochter van Joost bij Anneken Jans de Weert. Hij sloot in 1693 met zijn broer Adriaen en met Hendrick Peters van den Abeelen, weduwnaar van Catharina Laurens van den Bosch, een overeenkomst over de nalatenschap van zijn vader.⁷⁴

Hij verkocht in 1694 een huis en aangelag te Haaren.⁷⁵ Hoewel er in 1697 achter zijn huis een grote brouwketel lag, was hij niet meer van zin bier te brouwen.⁷⁶

Andries' oom Jan Stevens van den Bosch benoemde hem tot zijn universele erfgenaam op last van een legaatuitkering.⁷⁷ Zijn kinderen bij Anneken Vuchts waren:⁷⁸

- 1. Maria Andries van den Bosch, te Haaren gedoopt op 5 februari 1680, trouwde aldaar op 25 november 1703 met Jan Adriaense Pijnenborgh⁷⁹ en hertrouwde aldaar op 7 februari 1718 met Gerit Hendricx van der Schoot.
- 2. Laurentius, te Haaren gedoopt op 2 juni 1682.
- 3. Joost Andries van den Bosch is op 20 september 1683 te Haaren gedoopt en trouwde te Drunen op 20 juli 1711 met Elisabeth Chilen Verhoeven. In 1712 kregen zij een borgbrief van schepenen van Haaren voor vestiging te Drunen.⁸⁰

Uit dit echtpaar:

- A. Lambertus, te Drunen gedoopt op 17 september 1711.
- 4. Petronilla, te Haaren gedoopt op 30 maart 1685.
- 5. Henricus, te Haaren gedoopt op 5 mei 1686.
- 6. Henricus, te Haaren gedoopt op 19 mei 1687.
- 7. Petrus, te Haaren gedoopt op 9 september 1689.
- 8. Michiel, tweelingbroer van de vorige.
- 9. Petrus, te Haaren gedoopt op 22 november 1690.

71. De Bakker, „Van Abelen”, 35, 36.

72. GAH, N 2989, f 245, 5 oktober 1726. SAOW, Oisterwijk R 376, dl II, f 31^v, 7 oktober 1682. R 402, f 2, 10 januari 1692; f 96^v, 20 februari 1693; 229, 12 juli 1694. R 405, f 44, 16 april 1699; i.m. 29 december 1714. R 407, f 143^v, 12 november 1704.

73. SAOW, Oisterwijk R 480, f 29, 19 april 1700; f 154, 12 november 1701.

74. SAOW, Oisterwijk R 478, f 27^v, 6 december 1693.

75. SAOW, Oisterwijk R 402, f 251, 27 september 1694.

76. SAOW, Oisterwijk R 502, f 147, 25 september 1697.

77. SAOW, N 5290, 26 maart 1697.

78. SAOW, Oisterwijk R 555, f 148^v.

79. C.H.J. van den Brekel, *Kroniek van de geslachten Pijnenburg en Van den Brekel 1290–1990* (2 dln; Nuenen, 1993) I, 298.

80. SAOW, Oisterwijk R 409, f 59, 17 mei 1712.

10. Peter Andries van den Bosch is op 11 februari 1692 te Haaren gedoopt en trad te Oisterwijk op 29 april 1724 in ondertrouw met Adriana Jan Verhoeven uit Udenhout.
11. Martinus, te Haaren gedoopt op 4 april 1693.
12. Adrianus, op 29 januari 1695 gedoopt te Haaren.
13. Anna Maria, te Haaren gedoopt op 5 mei 1696.
14. Cornelis Andries van den Bosch werd te Haaren gedoopt op 17 maart 1699 en trouwde aldaar op 12 juni 1729 met zijn dorpsgenote Anna Maria Rutten van de Sande, weduwe van Cornelis Gijsberts van den Dongen.

Is het door ouders bepalen van de de huwelijkspartners der kinderen tijd- of culturgebonden?

In het trouwboek van de gereformeerde gemeente van Baarle-Nassau staat op foliozijde 9 onder 1660:

Sijn in ondertrou opgenomen den 24^e april (...) Peeter Peetersse Caals, jongman van Poppel, met Trijntje Jansse van Bedaf, jongedochter. Maar alsoo Trijntje Janssen in beloften was, dog bujten weten en wil vande moeder, met Jan den Dekker, soo ist dat, na ingenomen advies van dominees Schuler en Planten (die van oordeel waren dat minderjarige, gelijk Trijntje Janssen was, sig buyten wil en weten van ouders niet konde verloven, en moest, indien het haar wil ook was, met die gene trouwen daar haar moeder in consenteerden) en naar ingekome attestatie vanden pastoor van Poppel, eu vermits geen nadere inspraak geschiede van Jan den Dekker voornaamt, hoewel speciaal daartoe gedaagd, deselve opten 9^e mej daer aanvolgende zijn getrouwd.

A. van Merendonk
Torteldreef 12,
5042 PR Tilburg

In de volgende aflevering zal de reactie reageren op de vraag van de heer Van Merendonk. Ook reacties van lezers zijn welkom.

NIJVER EN NOTABEL GOIRLE

Van Puijenbroek

J. VAN GILS

Afkortingen

GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud-administratief archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

(Vervolg van p. 115)

De kinderen van Hendrik van Puijenbroek en Johanna Wilhelmina Krapels waren:

1. Adriaan Cornelis van Puijenbroek, volgt onder VII-a op pagina 166.
2. Cornelis Hubertus van Puijenbroek, volgt onder VII-b op pagina 170.
3. Jacobus Wilhelmus van Puijenbroek, volgt onder VII-c op pagina 171.
4. Johannes Hendrikus, te Goirle geboren 28 augustus 1871, aldaar overleden op 4 februari 1875.
5. Gonda van Puijenbroek (Aldegonda Johanna Maria), te Goirle geboren op 14 juli 1874, trouwde aldaar op 24 oktober 1894 met Egidius Joseph Swinkels, fabrikant, geboren te Helmond op 20 maart 1871, overleden te Eindhoven op 23 juli 1946. Hij was een zoon van Wilhelmus Hubertus Franciscus Swinkels en van Maria Huberta van Will. Gonda van Puijenbroek overleed te Mierlo-Hout op 13 mei 1938.
6. Henri van Puijenbroek (Hendrikus Johannes)²⁹, geboren te Goirle op 16 april 1877, werd in 1889 ingeschreven als student aan het klein seminarie Beekvliet te Sint-Michielsgestel. Hij was student in Amsterdam, toen hij op 2 september 1901 terugkeerde naar Goirle, waar hij ging wonen bij zijn broer Adriaan Cornelis. In 1905 vertrok hij als agent voor verschillende Nederlandse bedrijven, waaronder de firma Van Puijenbroek, naar Roemenië. Toen in 1913 de firma H. van Puijenbroek werd omgezet in de N.V. H. van Puijenbroek's Textielmaatschappij, werd Henri van Puijenbroek als vijfde broer in de directie opgenomen. Inmiddels had de firma in Tilburg een terrein gekocht op Korvel, waarop in 1908 een vlaspinnerij werd gebouwd.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de weverij van Goirle

29. P. van Druenen, '...Prima kwaliteit, scherp concurrerende prijzen...' *De geschiedenis van de BV Textielfabrieken H. van Puijenbroek te Goirle 1865-1900* (Rotterdam, 1990) 18, 24. Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle*, 113. *Beekvliet's eeuwfeest, 1815 april 1915, geschiedenis van het klein seminarie in het bisdom van 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1915). SAOW, OAA Goirle 259 Bevolkingsregister 1900-1910, deel III, L-R, p. 578. Bevolkingsregister Hooge en Lage Mierde B5, 1911-1930, p. 17. Idem 1930-1940 B6, p. 171. GAT, Bevolkingsregister Tilburg 1900-1910, 47/244. Idem 1910-1920, 22/99.

naar Tilburg verplaatst. De machinerieën van de voormalige vlasspinnerij werden in 1916 overgenomen door Henri, die ontslag nam als mededirecteur van Van Puijenbroek's Textielmaatschappij en elders in Tilburg voor eigen rekening een fabriek begon: de Nederlandsche Vlasspinnerij.

Henri trouwde met Marguerite Susanna de Pressigny, geboren te Parijs op 6 oktober 1876. Op 5 juli 1921 verhuisde hij met haar naar Lage Mierde. Hij hertrouwde in 1928 met Mies Swinkels (Maria), geboren te Helmond op 14 juni 1902. Henri van Puijenbroek overleed op 9 december 1960. Hij had geen kinderen.

7. Eduard Joseph van Puijenbroek, volgt onder VII-d.

Het enige kind uit het tweede huwelijk was:

8. Johanna Maria Adriana van Puijenbroek is op 7 oktober 1885 geboren te Goirle en trouwde te Tilburg op 22 juni 1908 met de koopman Karel Cornelis Josephus Wilhelmus van Brunschot, geboren te Tilburg op 27 september 1882 en aldaar overleden 27 juni 1959. Hij was een zoon van Josephus Bernardus van Brunschot en van Cornelia Elisabeth van der Waal.

VII-a. ADRIAAN CORNELIS VAN PUIJENBROEK³⁰, te Goirle geboren op 24 september 1866, was linnenfabrikant van beroep en reeds zeventien jaar in het bedrijf van zijn vader werkzaam, toen hij in 1901 een van de vennoten werd van de firma H. van Puijenbroek. Vier jaar eerder had hij van zijn vader volmacht gekregen om hem in alle zaken de handel betreffende te vertegenwoordigen, daarbij de belangen van hem en de firma waar te nemen, voor de rechten van de firma op te komen en te dien einde alle handelswaren te kopen en te verkopen en betalingen te doen of gelden te ontvangen.

In april 1904 kreeg hij als firmant te maken met de eerste grote Goirlese staking.³¹ Het conflict ontstond toen door de vakvereniging geconcludeerd werd, dat Van Puijenbroek in vergelijking met andere textielfabrieken in Goirle en elders de arbeiders veel minder betaalde. Brouwer, president van het Nederlandsch R.K. Textielarbeiderssecretariaat, en Verveld van de vakbond Unitas bemoeiden zich met het conflict, maar Van Puijenbroek weigerde loonsverhoging en ontsloeg zeven arbeiders, wat de spanning onder de andere werknemers sterk deed toenemen. De directie was bereid het ontslag in te trekken op voorwaarde dat de eis tot loonsverhoging werd ingetrokken, maar de leden van de vakbond gingen niet akkoord en 58 van de ongeveer 125 werknemers legden het werk neer. Daags erna werd de hele fabriek stopgezet en distantieerde het Nederlandsch R.K. Textielarbeiderssecretariaat zich van de actie, die daardoor het karakter van een wilde staking kreeg. Uit het hele land, zelfs uit België, kwam financiële steun voor de arbeiders binnen. Daarnaast gingen Goirlese arbeiders elders collecteren om de stakingskas te spekken. Toen op zaterdag 4 juni 1904 in Tilburg door Goirlese arbeiders gecollecteerd werd zonder vergunning, maakte

30. GAT, Notarieel 1896-1905 N 33, no 452, 17 november 1897. N 36, no 6, 8 januari 1900; no 28, 1900; no 426, 30 december 1899. Adresboek Tilburg, 1911. SAOW, OAA Goirle 259, Bevolkingsregister 1900-1910, deel III, L-R, p. 578. OAA 320 (gegevens betreffende de Goirlese gemeenteraad vanaf 1851); no 38, ingekomen brief d.d. 24 januari 1910. Archief parochie Sint Jans Onthoofding Goirle 590. Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage, advertenties Van Puijenbroek. L.C.W.J.M. ten Horn-van Nispen, *Jan B.M. van Besouw*, 168-169, 190-197. H.W. Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle* (Voorschoten, 1953) 114. P. Kolenberg, *In de hoek waar de klappen vallen* (Goirle, 1980) 32-42.

31. SAOW, OAA Goirle 38-E, staking Van Puijenbroek, 1904.

de politie hier een einde aan: *zekere Van Gils bleef collecteren niet-tegenstaande de waarschuwing. Hij was tegen de politie enigszins brutaal en werd door agenten naar het bureau gebracht.*

Door Van Puijenbroek werd de Goirlese textielfabrikant Jan van Besouw gezien als *den ophitser achter de schermen*, wat deze met klem ontkende. Later koos hij duidelijk de kant van de arbeiders: *Door U uitgedaagd, sta ik midden op het slagveld, maar niet aan Uwe zijde*, liet hij Van Puijenbroek weten. Samen met pastoor Crefcoeur en kapelaan Couwenberg schreef hij op 3 juni 1904 een brief aan de geestelijkheid. In deze gedrukte brief worden de grieven opgesomd die tot staking hebben geleid: „*langdurige mingoede verstandhouding, onbehoorlijke behandeling, wel eenigszins overeenkomende met het onverdiende slavenjuk waarvan Rerum Novarum spreekt, ten uiterste opgedreven krachtsuitputting, ongemotiveerde ontslaggeve, willekeurige boeten enz. enz.*”

Ook de burgemeester koos niet zonder meer voor Van Puijenbroek. De directeur van de politie waarschuwde hem tegen de dreigende anarchie: *zoolang goedgezinden in Uwe gemeente niet de overtuiging hebben dat zij ten alle tijden beschermd kunnen worden, durven zij het werk in de fabriek van Van Puijenbroek niet te hervatten. Zij zijn thans moreel gedwongen, tegen hun zin, geld te offeren voor de werkstakers. U verlangt geen politie-assistentie, maar u zult van dien zienswijze spijt hebben. De staking duurt te lang, men heeft succes en wordt steeds brutaler, en dat in een fabriekswereld als Goirle en Tilburg.*

Ook van de commissaris van de koningin kreeg burgemeester J. Philipsen, in zijn dagelijks leven landbouwer, op 16 juni een reprimande: *De firma Van Puijenbroek vreest geen enkele werkmán over te houden zoo geen krassere politiematregelen genomen worden. U moet maatregelen nemen ter handhaving van de openbare orde, waartoe ook te rekenen bescherming van de vrijheid om te arbeiden. U moet zich echter streng onthouden van andere inmenging in den loonstrijd. Zoo Uw persoonlijke sympathie staan mocht aan de zijde van één der partijen in den strijd, gelieve U met te meer zorg er voor te waken dat de schijn zelfs vermeden worde, dat Uwe handelingen als overheid ten doel hebben aan één der strijdende partijen overwicht te geven.*

Inmiddels hadden vier bereden marechaussees hun intrek genomen in een huis in de buurt van de fabriek van Van Puijenbroek. Bij afwisseling surveilleerden twee marechaussees door het dorp, waar het na de voorgevallen relletjes opvallend rustig werd. Van Puijenbroek riep in een advertentie de wevers op hun werk te hervatten, waarbij een minimumloon van f 9 per week werd toegezegd. De ‘niet uitgesloten wevers’ durfden echter ‘niet aan te leggen’.

Pas eind juni 1904 kwam er einde aan de strijd, dank zij de bemiddeling van priester Alphons Ariëns uit Enschede, die een ‘vrede’ tot stand bracht, die voor beide partijen eervol was. Het is

de vraag of voor de arbeiders een andere keuze mogelijk was. De stakingskas was leeg.

Na het vertrek van zijn vader uit Goirle, in 1901, volgde Adriaan Cornelis van Puijenbroek hem op als lid van de gemeenteraad. Van 1900 tot 1910 was hij bovendien lid van de provinciale staten van Noord-Brabant. In 1910 werd hij niet herkozen, wat te maken had met de tweede staking, die in 1908 in Goirle uitbrak.

Het conflict ontstond toen de firma Van Puijenbroek besloot niet langer te werken met thuiswevers. De kostprijs van de textielproducten moest omlaag gebracht worden om te kunnen concurreren met het buitenland en dat kon alleen door de handarbeid te vervangen door machines. Het bedrijf had op dat ogenblik nog zo'n 150 thuiswevers in dienst, en omdat die brodeloos zouden worden, weigerde een aantal fabrieksarbeiders van Van Puijenbroek, gesteund door de vakbonden, het behangsellinnen van de handwevers machinaal te gaan vervaardigen. De directie ontsloeg daarop alle arbeiders, en een deel van de produktie werd overgebracht naar de vlasspinnerij in Tilburg. De andere Goirlese fabrikanten kozen de zijde van Van Puijenbroek, maar Jan van Besouw nam het op voor de wevers. Het conflict zou bijna vijf maanden duren, en steeds meer arbeiders keerden, om niet in bittere armoede te vervallen, terug naar hun werkgever. Hierdoor werd de chaos in het dorp nog groter, want nu gingen arbeiders zich keren tegen arbeiders. De pas benoemde burgemeester Steinweg bracht de partijen tot elkaar. De vakbonden erkenden dat de handweverij geen toekomst had en de fabrikanten moesten toegeven dat de overgang van de hand- naar de machinale weverij geleidelijk zou moeten gebeuren.

Deze staking zou een staartje krijgen voor Adriaan Cornelis van Puijenbroek, die zich in 1910 berkiesbaar stelde voor de provinciale staten. Hiertegen werd actie gevoerd door de zogenaamde propagandacub, een afdeling van de corporatie Rerum Novarum, opgericht in 1901 door Jan van Besouw. De doelstelling van de club was: „propaganda maken voor alles wat goed en edel is, in het bijzonder voor de christelijke beginselen, het verenigingsleven, de drankbestrijding en voor goede lectuur, zulks door woord en daad.” De propagandacub vond dat de herverkiezing van een firmant van de in 1908 in opspraak gekomen firma voorkomen moest worden en steunde de kandidatuur van Jacobus Willekens uit Hilvarenbeek. In de *Nieuwe Tilburgsche Courant* van 24 mei 1910 verscheen een verslag van een vergadering van de R.K. Kiesvereniging, waar een lid van de propagandacub, H. Vekemans, het woord voerde. Hij meende dat Van Puijenbroek niet langer de belangen van Goirle kon behartigen, gezien het feit dat iedereen in het dorp zich nog de staking van 1908 herinnerde. Enkele dagen later, op 27 en 28 mei, plaatsten enkele arbeiders, leden van de R.K. Kiesvereniging, in de voornoemde krant een oproep aan de leden van de vereniging om hun stem uit te brengen op J. Willekens, „een humaan patroon met democratische denkbeelden, geheel in de geest der r.k. sociale

Het fabriekscomplex van de firma H. van Puijenbroek rond de eeuwwisseling. Links op de voorgrond de Goirlese watermolen. (Foto: Gemeentearchief Tilburg.)

actie, wat van den heer Van Puijenbroek niet kan worden gezegd. De heer Willekens wordt door de arbeiders die hem kennen en met wie hij in aanraking komt als een werkmansvriend beschouwd, hetgeen de Goorlesche arbeiders niet van den heer Van Puijenbroek getuigen." Het resultaat van deze acties was, dat Adriaan Cornelis van Puijenbroek te weinig stemmen kreeg voor een zetel in de provinciale staten.

Adriaan Cornelis van Puijenbroek verliet de N.V. H. van Puijenbroek's Textiel Maatschappij als medefirmant in 1919.

Hij trouwde op drieëndertigjarige leeftijd op 13 januari 1900 met Maria Clemence Geerinck, geboren te Moerbeke, dochter van Augustin Geerinck, boomkweker te Poppel, en van Maria Colette Verbrugge. Volgens het huwelijkscontract *zal gemeenschap van goederen, winst en verlies, vruchten en inkomsten, worden uitgesloten, zodat er tussen de echtgenoten geene gemeenschap hoegenaamd zal bestaan. Handelingen waardoor de ene echtgenoot, ook zonder kwade trouw en zonder blijkbaar opzet, zich ten koste van de andere heeft bevoordeeld, moeten na de ontbinding van de gemeenschap vergoed worden. Lijflijnen, kleding en leefsieraden blijven na ontbinding eigendom van wie ze gebruikt heeft. Behalve het nog onverdeelde aandeel van den comparant ter eener zijde in de nalatenschap van zijn moeder, wordt niets ten huwelijk ingebracht.*

Ruim een week voor het sluiten van dit huwelijk leende Van Puijenbroek f 30.000 van Jacobus C.J.M. Hubar, agent van de Nederlandsche Bank te Tilburg. In zijn testament bepaalde hij dat zijn echtgenote, indien hij zou overlijden zonder afstammelingen na te laten, een lijfrente zou ontvangen van f 1500 per jaar, te voldoen in maandelijks termijnen van f 125, of f 25.000 ineens, te betalen door zijn erfgenamen. Indien hij bij overlijden kinderen na zou laten, zou zijn vrouw het vruchtgebruik van de gehele nalatenschap

genieten. De inboedel was in ieder geval voor zijn echtgenote, die hem overigens niet zou overleven.

Met haar vertrok hij op 29 maart 1907 naar Tilburg, waar zij gingen wonen aan de Spoorlaan. Op 24 januari 1910 verklaarde Adriaan Cornelis van Puijenbroek, fabrikant, wonende te Tilburg, *bij dezen met ingang van 15 april 1910 af te zien van de huur van het huis, door de gemeente Goirle in 1909 gekocht van mevrouw de weduwe Van Enschoot te Goirle*. Dit pand zou in gebruik genomen worden als gemeentehuis en in 1918 tot de grond afbranden.

Later kwam Adriaan Cornelis in Antwerpen terecht, waar zijn vrouw op 29 december 1944 om het leven kwam door het oorlogsgeweld. Adriaan Cornelis van Puijenbroek overleed te Antwerpen op 22 april 1955. Hij werd op 24 april „eenvoudig begraven op het Schoonselkerkhof, in de nabijheid van zijn vrouw.”

In de periode dat het echtpaar in Goirle woonde, was Clemence Geerinck lid van de Sint-Elisabethvereniging.

Uit dit huwelijk werd een zoon geboren:

1. Henri van Puijenbroek, te Goirle geboren op 1 oktober 1900, overleden te Arendonk op 9 januari 1981. Hij was getrouwd met Maria van Deun en had bij haar nageslacht. Volgens de tekst op zijn bidprentje trad hij in de voetsporen van zijn grootvader Geerinck: „Hij was 'n ontginner en werker, want hij wist niet-bewerkte gronden vruchtbaar te maken tot een groot waardevol landbouw- en fruitbedrijf.”

VII-b. CORNELIS HUBERTUS VAN PUIJENBROEK³², te Goirle geboren op 7 december 1868, overleed te Arendonk op 19 april 1954. Van 1901 tot 1919 was hij vennoot van de firma H. van Puijenbroek. Van zijn vader kocht hij 1895 een perceel tuin in de Kerkakkers, *ter plaatse aan de steenweg naar Tilburg*, waar hij een villa liet bouwen. Op 23 oktober 1919 verhuisde hij met zijn gezin naar Antwerpen.

Hij trouwde te Rotterdam in 1891 met Josephina Petronella Pluijm, geboren te Rotterdam op 29 december 1867, dochter van Jacobus Petrus Pluijm en van Jacoba Johanna Mathilda Verhoeckx. Met haar maakte hij in 1894 een testament. Josephina Pluijm overleed te Arendonk op 7 maart 1952.

Uit dit huwelijk werden acht kinderen geboren:

1. Constance Jeanette Marie van Puijenbroek, te Goirle geboren op 25 april 1892, trouwde aldaar op 14 mei 1918 met Henri Louis Theodoor Cornelis Maria Donders, arts te Amsterdam, later oogarts, geboren te Tilburg 3 mei 1892, zoon van de fabrikant Petrus Lambertus Josephus Marie Donders en van Martina Elisabeth Mina Carolina Hofland. Constance van Puijenbroek overleed te Etten-Leur op 22 februari 1954. Haar man hertrouwde te Helmond 21 augustus 1954 met Willy Knol, geboren te Helmond op 9 september 1924. Hij overleed te Tilburg op 23 november 1974.

32. GAT, N 477, nrs 380 en 381, 7 december 1894, N 479, no 106, 12 april 1895.

2. Mathilda Johanna van Puijenbroek, te Goirle geboren op 15 juni 1893, ging op kostschool in Roermond en verhuisde in 1919 met haar ouders naar Antwerpen. Zij trouwde met Jesse Poot en overleed te Herselt op 3 januari 1979.
3. Agatha Petronella van Puijenbroek, geboren te Goirle op 4 juli 1894, trouwde aldaar op 14 mei 1918 met de Amsterdamse architect Johannes Willem Stradmeijer, zoon van Hendrik Stradmeijer en Margaretha Wilhelmina Loggen. Hij overleed te Amsterdam op 15 maart 1960 en werd door zijn vrouw overleefd.
4. Jacqueline Jeanette van Puijenbroek, te Goirle geboren op 16 mei 1896, ging op kostschool in Roermond en trouwde te Goirle op 13 april 1915 met de Amsterdamse makelaar Jean Jacob Steinmetz, zoon van makelaar Jacob Christian Heinrich Carl Steinmetz en Louise H  lene Henriëtte Patoir.
5. Aldegonda Johanna Maria van Puijenbroek, geboren te Goirle op 3 september 1898, trouwde te Goirle op 21 oktober 1918 met de fabrikant Petrus Johannes Cornelius Joseph Maria Donders³³, geboren te Tilburg op 29 juni 1889 en aldaar overleden op 22 oktober 1960. Hij was een zoon van Petrus Lambertus Joseph Marie Donders en Martina Elisabeth Mina Carolina Hofland.
6. Bernardina Elisabeth Maria van Puijenbroek, te Goirle geboren op 31 juli 1901, ging naar kostschool in Roermond en verhuisde in 1919 met haar ouders naar Antwerpen.
7. Augusta Jacoba van Puijenbroek, te Goirle geboren op 22 februari 1903, ging in Roermond naar kostschool en verhuisde in 1919 met haar ouders naar Antwerpen.
8. Johan Hendrik van Puijenbroek, op 12 januari 1905 te Goirle geboren, verhuisde op 3 september 1919 vandaar naar Amsterdam.

VII-c. JACQUES VAN PUIJENBROEK³⁴ (Jacobus Wilhelmus), is op 27 februari 1870 te Goirle geboren. Hij was fabrikant en maakte tot 1929 deel uit van de N.V. H. van Puijenbroek's Textiel Maatschappij. Na het vertrek van zijn broer Adriaan Cornelis uit Goirle werd hij gemeenteraadslid.

Hij trouwde te Helmond op 4 september 1894 met Jeanette Catharina Maria Swinkels, aldaar geboren op 8 oktober 1865, dochter van Wilhelmus Hubertus Franciscus Swinkels en van Maria Huberta van Will. In de *Tilburgsche Courant* van 7 oktober 1894 verscheen naar aanleiding van het huwelijk het volgende artikel:

Goirle, 2 October

Eene ware feestvreugde heerschte er heden-middag onder de werklui van de fabrieken van den heer Puijenbroek alhier. Een lid der firma had zich voor eenige weken in het huwelijk begeven en nu van zijne huwelijksreis teruggekeerd, zou hij zijne

33. J. van der Eerden en P.W.F. Donders, *Het Tilburgse geslacht Donders* (Haarlem, 1982) 61.

34. SAOW, OAA Goirle 320, gegevens betreffende de Goirlese gemeenteraad vanaf 1851. Archief parochie Sint Jans Onthoofding te Goirle 138 en 590. Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage, advertenties Van Puijenbroek. Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle*, 114. *Tilburgsche Courant*, 7 oktober 1894.

werklui eens een genoeglijken dag verschaffen. Des middags werden de fabrieken gesloten en begaf men zich omtrent 2 uur naar de woning der jonggehuwden, alwaar bij het uiten van welgemeende wenschen de cadeaux werden aangeboden, welke door de werklui gezamenlijk waren aangekocht. De patroon betuigde zijn besten dank voor de vele blijken van belangstelling ook van den kant zijner minderen ondervonden, waarna men zich 'en corps' begaf naar het lokaal van de heer P. (café Den Engel van Drik en Bet van Puijenbroek), waar men zich vrij kon amuseeren. Niets ontbrak daar van hetgeene kon bijbrengen tot de algemeene vreugde; flink werd er gedronken op de gezondheid van den algemeen geachten patroon. Tegen 7 uur des avonds weerklonk een luid 'lang zullen zij leven' door de zaal. De helden van den dag met hunne familie kwamen de feestvierenden met een bezoek vereeren en konden tot hun groot genoegen de volmaaktste eendracht onder hen waarnemen. Bij hun daarzijn werden door eeuwige der jongelui, die weldra zullen wenschen gerangschikt te worden onder de Chrétienni's, eenige stukjes ten beste gegeven. De patroon bracht nogmaals zijn dank voor de vele blijken van belangstelling; hij verzocht tevens dat men zich bijtijds naar huis zou begeven, waaraan ook goed gevolg werd gegeven. Alles liep in de beste orde af. Moge het respect voor de meerderen eenerzijds en de waardeering der minderen anderzijds, steeds den vooruitgang onzer gemeente bevorderen."

Bij zijn vertrek uit Goirle verkocht Jacques van Puijenbroek zijn woning aan de Bergstraat aan het kerkbestuur. Het pand werd in gebruik geuomen als pastorie en zou tijdens het pastoraat van M. Wassenberg (1930-1943) deel gaan uitmaken van het Sint-Elisabethgesticht. Jeanette Swinkels, die in Goirle vice-presidente was van de in 1902 (her)opgerichte Sint-Elisabethvereniging, overleed in het gelijknamige ziekenhuis te Tilburg op 20 februari 1947. Zij was toen woonachtig in Arendonk.

Jacques van Puijenbroek overleed te Brussel op 24 november 1936. In een lokale krant verscheen het volgende in memoriam:

„Te Brussel, waar hij sedert eenige jaren woonde, is in den ouderdom van 66 jaar overleden, de heer J.W. van Puijenbroek, oud-textielindustriël te Goirle. De overledene, die meer dan 25 jaar lid is geweest van de directie van de N.V. Textielfabrieken H. van Puijenbroek, stond bekend als een uitstekend fabrikant en als patroon toegankelijk voor de belangen van het personeel. Hij toonde op maatschappelijk terrein belangstelling, die vooral in zijn geboortedorp alleszins werd gewaardeerd. Een bijzondere voorliefde had de overledene voor de bevordering van de toonkunst. Vele jaren diende hij in den raad der gemeente Goirle op voortreffelijke wijze de volksgemeenschap en daardoor verwierf hij zich vriendschap en

toegenegenheid in wijden kring. De begrafenis is vrijdag op het kerkhof te Etterbeek bij Brussel."

In Brussel woonde Jacques en zijn vrouw in het Residence Palace, quartier Clovis. Uit het huwelijk waren zes dochters geboren:

1. Maria Johanna Josephina van Puijenbroek is op 4 augustus 1895 te Goirle geboren en trouwde aldaar op 13 april 1915 met Anthonius Maria Theodorus Kamphuijs, houthandelaar, geboren te Zaandam op 2 januari 1886 en aldaar woonachtig, zoon van Simon Johannes Kamphuijs en van Maria Hendrika Conijn. In 1936 woonde zijn vrouw in Westmalle. Hij overleed te Eindhoven in het Binnenziekenhuis op 7 februari 1959. Volgens zijn bidprentje trof hem „een hard en pijnlijk lot, zowel in zijn zakelijk- als in zijn persoonlijk leven. Zijn dagen zijn moeilijk en eenzaam geweest." Zijn laatst uitgeoefende beroep was taxichauffeur.
2. Henriëtte Adriana Josephine van Puijenbroek, te Goirle geboren op 17 september 1896, zat op een kostschool in Voorschoten. Zij trouwde te Goirle op 3 juli 1917 met de fabrikant Albert Nicolas van der Weijden uit Helmond, die te Antwerpen stierf op 30 juli 1941. Hij was een zoon van Jean Baptist Clement van der Weijden en Maria Louisa Broeders.
3. Wilhelmina Catharina Josephina Maria van Puijenbroek is op 17 september 1897 geboren te Goirle, kwam in 1911 terug van een kostschool in Voorschoten en verhuisde in 1919 naar Tilburg, waar zij op 25 maart 1984 overleed. Zij trouwde te Goirle op 24 november 1919 met Hein Huijsmans (Hendrikus Josephus Maria), agent in manufacturen, geboren te Woensel op 14 november 1885 en overleden te Tilburg op 23 december 1934. Hij was daar lid van de Sint-Vincentiusvereniging. Zijn ouders waren Gerardus Desiré Huijsmans, agent in manufacturen, en Maria Allegonda Roijmakers.
4. Egidia Aldegonda Maria Josephina van Puijenbroek, te Goirle geboren op 31 oktober 1898, trouwde aldaar op 24 november 1919 met de Tilburgse fabrikant Nicolaus Johannes Wilhelmus Olthaus, geboren te Wertle (Duitsland) op 24 december 1890, zoon van Reinard Olthaus en Anna Einhaus. Hij overleed te Breda op 26 januari 1928. In 1922 verhuisde het gezin naar Goirle en vandaar op 20 augustus 1924 naar Buenos Aires, waar Olthaus zou optreden als handelsagent van de firma Van Puijenbroek. In 1936 woonde Egidia van Puijenbroek in Knokke.
5. Cornelia Josephina Maria van Puijenbroek, geboren te Goirle op 27 september 1900, trouwde aldaar op 24 juni 1919 met de rijstpeller Theodorus Blans, geboren en woonachtig te Zaandam, zoon van Nicolaas Johannes Blans en van Cornelia Catharina Maria Smit. Het huwelijk werd ontbonden door echtscheiding voor de arrondissementsrechtbank te Breda op 4 januari 1927. Cornelia J.M. van Puijenbroek, zonder beroep,

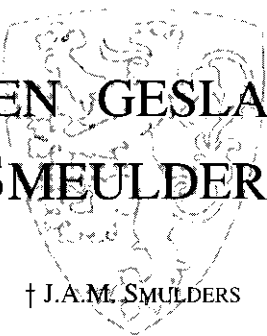
verbleef toen in Antwerpen, Theodorus Blans, *zonder beroep en geen bekend hoofdverblijf hebbende binnen het koninkrijk der Nederlanden*, werd gedetineerd in de strafgevangenis van Breda. Cornelia Josephina Maria van Puijenbroek, bij haar overlijden woonachtig in Brecht, stierf te Tilburg op 20 januari 1939. Aangifte van haar overlijden werd gedaan door begrafenisondernemer A.C. Snellen.

6. Anna Josephina Maria van Puijenbroek, te Goirle geboren op 7 oktober 1902, trouwde te Tilburg op 23 mei 1921 met Victor Marie Oppers, geboren te Amsterdam op 25 november 1886, handelsagent in dameshoeden en confectie, zoon van Johannes Petrus Oppers en van Maria Wilhelmina Josephina Goulmij. Zij woonden in Brussel, Amsterdam, Bloemendaal en Aerdenhout. Victor Oppers overleed in de Mariastichting te Haarlem op 29 september 1948.

(Wordt vervolgd)

Op de rechterpagina een foto, gemaakt ter gelegenheid van de 85ste verjaardag van Hendrik van Puijenbroek. Zittend van links naar rechts: Josephina Pluijm (1867–1952), vrouw van Cornelis van Puijenbroek; Allegonda J.M. van Puijenbroek (1874–1938); Hendrik van Puijenbroek (1845–1934); Johanna M.A. van Puijenbroek (geboren 1885); Jeanette C.M. Swinkels (1865–1947), vrouw van Jacques van Puijenbroek. Tweede rij van links naar rechts: Egidius J. Swinkels (1871–1946), man van Allegonda van Puijenbroek; Mies Swinkels (geboren 1902), vrouw van Henri van Puijenbroek; Maria C. Geerinck (1877–1944), vrouw van Adrianus C. van Puijenbroek; Cornelis H. van Puijenbroek (1868–1954); Anna Fr. Jansen (1878–1946), vrouw van Eduard van Puijenbroek; Jacobus W. van Puijenbroek (1870–1936). Achterste rij van links naar rechts: Henri J. van Puijenbroek (1877–1960); Adrianus C. van Puijenbroek (1866–1955); Karel C.J.W. van Brunschot (1882–1959), man van Johanna M.A. van Puijenbroek; Eduard J. van Puijenbroek (1879–1948). (Foto: Gemeentearchief Tilburg.)

EEN GESLACHT SMULDERS (SMEULDERS)

† J.A.M. SMULDERS

Afkortingen

GAT Gemeentearchief Tilburg

(*Vervolg van p. 95*)

XI-s. ADRIAEN GOYAERT SMULDERS¹⁶⁰, gedoopt te Tilburg op 4 oktober 1635, trouwde aldaar op 11 februari 1659 met Jenneken Heyliger Mutsaerts. Zij is op 10 mei 1631 gedoopt als dochter van Heyliger Peter Jan Mutsaerts en Jenneken Joost Jan Snellaerts. Adriaen Smolders was houder van de collecteurboeken van de herdgang Korvel en Laar.

Hun kinderen waren:

1. Jan Adriaen Smulders, volgt onder XII-l.
2. Helena Adriaen Smulders werd begijntje op het begijnhof te Hoogstraten. Zij is in april of mei 1695 overleden.
3. Anneken Adriaen Smulders, gedoopt te Tilburg op 9 juni 1666, trouwde aldaar op 20 april 1687 met Elias Peter Eliassen. Deze hertrouwde te Tilburg op 22 juni 1692 met Ida Hendrick Heerkens en op 13 februari 1695 met Jenneken Adriaen Vingerhoets.

XII-l. JAN ADRIAEN SMULDERS¹⁶¹ is op 28 maart 1665 te Tilburg gedoopt en trouwde aldaar op 18 januari 1688 met Aleyt Adriaen Leermakers. Zij is op 11 februari 1664 te Tilburg gedoopt als dochter van Adriaen Adriaen Leermakers en Margriet Michiel Goyaerts de Veth. Jan is te Tilburg op 13 september 1728 begraven.

De kinderen uit dit huwelijk zijn:

1. Anna Margaretha Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 29 mei 1691, aldaar begraven op 1 september 1727.
2. Maria, te Tilburg gedoopt op 17 februari 1694.
3. Adriaan, te Tilburg gedoopt op 17 december 1695.
4. Adriana Jan Smulders is te Tilburg gedoopt op 23 april 1687 en trouwde daar op 25 juni 1726 met Jan Baptist Wouter Cornelis Bertens, weduwnaar van Cornelia Peters van den Hout. In derde echt trouwde hij met Piternel Janssen van Gorp, in vierde echt met Cornelia Jan van Beurden.
5. Michael, te Tilburg gedoopt op 20 mei 1702.
6. Adriaan Jan Smulders, volgt onder XIII-n op pagina 177.

160. GAT, R 373, f 156, 14 december 1674. R 380, f 55^v, 10 mei 1684. R 427, f 132, 3 oktober 1697. N 46, f 18, 11 april 1695; f 20^v, 22 april 1695.

161. GAT, R 433, f 237^v, 7 februari 1730; f 242^v, 15 maart 1730. R 472, f 350, 7 juni 1729. R 474, f 137^v, 2 november 1737. R 486, f 76^v, 2 oktober 1786. N 65, no 136, 4 september 1728. N 93, f 158, 25 maart 1767.

7. Helena Maria Jan Smulders, op 12 maart 1705 gedoopt te Tilburg en aldaar begraven op 19 mei 1778. Zij is te Tilburg op 7 oktober 1731 getrouwd met Anthonij Claes Heestermans, gedoopt te Goirle op 13 mei 1706, begraven te Tilburg op 19 juli 1786.
8. Jenneken Jan Smulders, innocent.

XIII-n. ADRIAAN JAN SMULDERS¹⁶² werd op 24 augustus 1708 te Tilburg gedoopt en trouwde aldaar op 11 november 1731 met Catharijn van Gorp, dochter van Jan van Gorp en Jenneke Hendrik Schoofs. Zij is te Tilburg gedoopt op 9 maart 1710.

Kinderen:

1. Joannes Baptista, te Tilburg gedoopt op 20 maart 1733.
2. Jan Adriaan Smulders is te Tilburg gedoopt op 23 december 1734 en trouwde aldaar op 22 november 1761 met Cornelia Moskaus, die omstreeks 1733 is geboren te Loon op Zand.

Nadat zij te Tilburg was begraven op 22 juli 1784, hertrouwde Jan Smulders aldaar op 26 juni 1785 met Eva Schalken, weduwe van Peeter van Hest. Deze dochter van Norbert Jan Schalken en Joanna de Beer is te Tilburg gedoopt op 4 oktober 1743.

Uit het eerste huwelijk werden vijf kinderen geboren, die allen in 1785 reeds waren overleden. Uit het tweede huwelijk stamt:

- A. Maria Norberta, te Tilburg gedoopt op 13 mei 1786.
3. Adriaan, te Tilburg gedoopt op 9 januari 1737.
4. Maria Aldegundis Adriaan Smulders, te Tilburg gedoopt op 9 september 1740, trouwde aldaar op 22 april 1770 met Adriaan Willem Zeegers en werd er begraven op 21 mei 1771.
5. Joannes Baptista, te Tilburg gedoopt op 25 februari 1743.

IX-s. PETER GOYAERT SMULDERS¹⁶³, zoon van Goyaert Peter Smulders en Metken Goyaert Jan Michiels¹⁶⁴, trouwde te Tilburg op 25 juni 1600 met Maria Wouter Cauwenberchs, dochter van Wouter Aert Cauwenberchs en Lucia Michiel Willem Laureijssen.

Hun kinderen zijn:

1. Maria Peter Goyaerts trouwde te Tilburg op 4 februari 1627 met Laureys Jan Laureys Eeltjens, weduwnaar van Hendricxken Peter Steven Jans. Te Alphen hertrouwde zij op 27 februari 1642 met Jacob Michiel Willem Joosten.
2. Mechteltgen Peter Goyaerts trad te Tilburg op 19 december 1634 in ondertrouw met Niclaes Anthonis Hoecken.
3. Goyaert Peter Goyaerts, te Tilburg gedoopt op 15 april 1610, trouwde daar op 6 februari 1638 met Maijken Bastiaen Cornelis en hertrouwde er op 27 februari 1642 met Anna Gerit Michiel Meynaerts.
4. Jan Peter Goyaerts, geboren rond 1611, trouwde met Willemina Adriaen Schutten.

162. GAT, R 434, f 290, 6 december 1736. R 435, f 250^v, 10 juli 1741; f 272, 11 november 1741. R 436, f 11, 16 februari 1743. R 507, f 27^v, 10 maart 1781.

163. GAT, R 347, f 237^v, 15 december 1608. R 355, f 304^v, 29 november 1635. R 359, losse akte, 2 mei 1642. R 367, f 202, 25 oktober 1662. R 369, f 259^v, 4 november 1667. R 374, f 144, 2 juni 1676.

164. J.A.M. Smulders, „De herkomst van een Tilburgs geslacht Smulders”, *De Brabantse Leeuw*, XLI (1992) 26, 27.

5. Ieffken Peter Goyaerts, te Tilburg gedoopt op 22 juli 1613, trouwde te Alphen op 18 februari 1642 met Peter Sebastiaen Smitten alias Goris.
6. Deonij, te Tilburg gedoopt op 28 juni 1615.
7. Geertruydt Peter Goyaerts is te Tilburg gedoopt op 26 december 1617 en trouwde aldaar op 27 februari 1647 met Adriaen Anthonis van Gils.
8. Jenneken Peter Goyaerts, te Tilburg op 31 januari 1620 gedoopt, trouwde aldaar op 11 februari 1646 met Adriaen Jan Janssen alias Henssen.
9. Niclaes Peter Goyaerts is op 5 mei 1624 gedoopt te Tilburg, trouwde daar op 3 februari 1646 met Peerken Ariaen Peter Borgers en hertrouwde er op 5 juli 1665 met Cornelia Jan Peter Adriaen Goyaerts.

De kinderen uit dit gezin worden uitsluitend met hun patroniem aangeduid. Ook bij hun nakomelingen ben ik de familienaam Smulders niet meer tegengekomen.

IX-t. JAN GERIT SMULDERS¹⁶⁵, zoon van Gerit Peter Smulders en van Adriana Sebastiaen Crillaerts¹⁶⁶, trouwde te Tilburg op 5 februari 1602 met Willemken Reynen, dochter van Joost Wouter Jan Reynen en van Heylwich Michiel Willem Laureyssen. Op 25 juli 1652 hertrouwde hij aldaar met Heesken Jan Stevens, weduwe van Denis Jan Denis. Tussen de beide huwelijken van Jan Smulders zat een tijdsverschil van vijftig jaar!

Uit het eerste huwelijk zijn de volgende kinderen geboren:

1. Gerit Jan Smulders, volgt onder X-t.
2. Heyltjen Jan Smulders trouwde te Tilburg op 16 januari 1629 met Peter Jan Gerit Leenhouders.
3. Anneken Jan Smulders trouwde te Tilburg op 3 februari 1636 met Cornelis Joosten Adriaens.
4. Joostjen Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 8 mei 1616, trouwde aldaar op 18 januari 1639 met Jan Peter Jan Peters.
5. Adriaen Jan Smulders, volgt onder X-u.
6. Marie Jan Gerit Smulders trouwde te Tilburg op 25 mei 1653 met Henderick Simons en hertrouwde aldaar op 7 februari 1658 met Michiel Daniel Adriaen Mutsaerts.

X-t. GERIT JAN SMULDERS trouwde te Tilburg op 23 mei 1626 met Jenneken Gerrits van Raeck, die bij de trouwinschrijving Jenneken Aerdt Janssen wordt genoemd. Te Hilvarenbeek stond zij bekend als Jenneken Aert Jans van Raeck, huisvrouw van Geraert Jan Geraerts van Tilborch. Zij was de oudste dochter met de naam Jenneken van Aert Jans van Raeck de oude en van Geraertgen Steven Beersmans, die te Hilvarenbeek aan de Grote Westerwijk woonden.¹⁶⁷

Kinderen:

1. Geertruyt Gerit Smulders, te Tilburg gedoopt op 23 januari 1626, trouwde aldaar op 14 februari 1651 met Gijsbert Joost Gerits de Beir.

165. GAT, R 347, f 268, 5 februari 1609. R 354, f 23, 11 mei 1630. R 367, f 276^v, 7 maart 1633. R 368, f 263^v, 10 oktober 1666. N 13-1, f 729, 13 januari 1653. N 34, f 46^v, 17 oktober 1684.

166. Smulders, „De herkomst van een Tilburgs geslacht Smulders”, 27.

167. L. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen. Namen, data, anekdotes”, *De Brabantse Leeuw*, XIX, XX (1970, 1971) XIX, 9. – Leo Adriaenssen.

2. Adriaen Gerit Smulders, volgt onder XI-t.
3. Maeijken Gerit Smulders, gedoopt te Tilburg op 6 november 1633, trouwde aldaar op 24 februari 1658 met Jan Claes Gerit Freijssen.
4. Aerdt Gerit Smulders, volgt onder XI-u.
5. Anneken Gerit Smulders (ook Jenneken) is te Tilburg gedoopt op 2 december 1646 en trouwde aldaar op 2 januari 1669 met Denis Jan Denis Leyten.

XI-t. ADRIAEN GERIT SMULDERS¹⁶⁸, gedoopt te Tilburg op 1 september 1630, was eind 1674 reeds overleden, evenals zijn echtgenote Lijsken Adriaen Cornelis de Beir, met wie hij op 24 januari 1655 te Tilburg in het huwelijk was getreden.

De zoon uit dit huwelijk, Jan Adriaen Smulders, volgt onder XII-m.

XII-m. JAN ADRIAEN SMULDERS¹⁶⁹ trouwde te Tilburg op 2 oktober 1685 met Maria Willem Leyten, dochter van Willem Peeter Jan Leyten en van Cathelijne Jan Pauwels van Ael. Zijn tweede vrouw werd Jenneken van Dijck uit Goirle.

De kinderen stammen uit het eerste huwelijk en zijn:

1. Adriaen, te Tilburg gedoopt op 22 oktober 1686, jong gestorven.
2. Hendrick Jan Smulders¹⁷⁰ is op 27 januari 1688 te Tilburg gedoopt en trouwde daar op 7 februari 1723 met Jennemarie Adriaen van Dijck. Op 14 februari 1732 hertrouwde hij te Tilburg met Anneken Janssen Stockermans, weduwe van Francis Jan Lamberts. Zijn derde vrouw werd (Tilburg, 12 april 1746) Adriaantje Joost Peters, weduwe van achtereenvolgens Nicolaas Adriaan Mutsaers, Mattheus Francken en Bastiaen Huybert Crillaers.

Uit het eerste huwelijk stammen:

- A. Maria Hendrick Smulders, gedoopt te Tilburg op 23 december 1723, trouwde aldaar op 25 april 1745 met Hendrik van Dooremael.
- B. Joanna, te Tilburg gedoopt op 19 mei 1725.
- C. Joannes, te Tilburg gedoopt op 26 april 1727.
- D. Adrianus, te Tilburg gedoopt op 19 november 1729.

Uit het derde huwelijk:

- E. Joannes, te Tilburg gedoopt op 24 februari 1748.
3. Gerart Jan Smulders, volgt onder XIII-o.
4. Elisabeth Jan Smulders is te Tilburg op 9 augustus 1692 gedoopt en trouwde aldaar op 29 oktober 1719 met Jan Jan Corneliss.
5. Willem Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 2 januari 1695, trouwde aldaar op 11 oktober 1744 met Cornelia Jan Mijnaarts.

XIII-o. GERARD JAN SMULDERS¹⁷¹, gedoopt te Tilburg op 31 augustus 1690 en aldaar begraven op 4 april 1741, was gehuwd (Tilburg, 11 mei 1721) met Agniet Stradio, dochter van Martinus Stradio en

168. GAT, R 373, f 152^v, 11 december 1674; f 158, 19 december 1674; f 219^v, 11 maart 1675. R 380, f 103^v, 27 oktober 1684; f 124, 9 december 1684. R 469, f 85, 6 september 1704. R 471, f 151, 25 mei 1718. N 59, f 193, 10 juni 1694.

169. GAT, R 381, f 134, 9 juli 1686. R 417, f 112, 28 december 1682. R 427, f 92^v, 8 maart 1697. R 436, f 190^v, 1 september 1745. R 472, f 195, 5 maart 1726.

170. GAT, R 432, f 250^v, 31 december 1725. R 417, 112, 28 december 1682. R 427, f 92^v, 8 maart 1697. R 436, f 190^v, 1 september 1745. R 472, f 195, 5 maart 1726.

171. GAT, R 438, f 39^v, 19 mei 1750. R 443, f 254^v, 24 augustus 1769.

Maria Wouters. Agniet is te Tilburg gedoopt op 17 augustus 1698 en werd daar begraven op 6 november 1749.

De kinderen uit dit huwelijk zijn:

1. Jan Gerard Smulders, volgt onder XIV-p.
2. Martinus Gerard Smulders, te Tilburg gedoopt op 19 augustus 1723, leefde in 1750.
3. Maria, te Tilburg gedoopt op 16 februari 1725, aldaar begraven op 27 juli 1737.
4. Maria Theresia Gerard Smulders is op 11 januari 1727 te Tilburg gedoopt en trouwde daar op 18 februari 1753 met Francis Daniel den Ouden, weduwnaar van Eva Peter van Beurden.
5. Cornelius, te Tilburg gedoopt op 4 oktober 1728.
6. Anna, te Tilburg gedoopt op 3 februari 1731 en daar begraven op 4 september 1732.
7. Ursula Gerard Smulders, gedoopt te Tilburg op 5 mei 1732, trouwde aldaar op 3 februari 1760 met Jan Jonkers¹⁷², zoon van Laureijs Jan Jonkers en van Cornelia van Dun. Ursula was van 1797 tot 1814 kosteres van de Hasseltse kapel en overleed te Tilburg op 25 februari 1814.
8. Anna Maria, gedoopt te Tilburg op 15 juni 1734.
9. Dionijsius, te Tilburg gedoopt op 12 december 1735.
10. Dionijsius, te Tilburg op 20 februari 1737 gedoopt.
11. Adriana Maria, te Tilburg gedoopt op 31 augustus 1740.

XIV-p. JAN GERARD SMULDERS¹⁷³ werd te Tilburg gedoopt op 2 augustus 1721 en trouwde daar op 15 november 1750 met Maria Theresia Brokken. Zij was een dochter van Martinus Zeger Brokken en Maria Jan Joosten genaamd Heijkants, is rond 1724 te Tilburg geboren is werd aldaar begraven op 9 december 1789.

Kinderen uit deze echtverbintenis:

1. Angenes Smulders, te Tilburg gedoopt op 23 december 1752, aldaar overleden op 17 juli 1817. Zij was te Tilburg op 26 april 1778 getrouwd met Willem Bekkers.
2. Joannes, te Tilburg gedoopt op 7 december 1753.
3. Geerdina Smulders is te Tilburg gedoopt op 6 mei 1755 en trouwde daar op 2 oktober 1785 met Hendrik Jacobus Nooijens. Zij vestigden zich te Diessen.
4. Anna Maria Smulders, te Tilburg gedoopt op 21 augustus 1756, trouwde aldaar op 10 november 1785 met Nicolaas van Berkel.
5. Martinus Smulders, te Tilburg gedoopt op 2 januari 1758, trouwde daar op 19 april 1789 met Adriana van Oolen, dochter van Jan van Oolen en Adriaantje Christiaan Delias. Zij is te Tilburg gedoopt op 27 augustus 1757 en overleed aldaar op 31 oktober 1818. Martinus Smulders stierf te Tilburg op 26 mei 1831.

Uit dit huwelijk werd een dochter geboren:

172. J. van Gils, „Vincent van Dun, een huurder van het huis Ter Loo, en zijn nageslacht“, *De Brabantse Leeuw*, XXV (1976) 147.

173. GAT, R 439, f 50, 10 juli 1753. R 481, f 18^v, 28 januari 1775. N 114, no 602, 28 november 1789. N 116, no 97, 23 juli 1791. N 157, no 10, 4 maart 1808.

- A. Anna Theresia Smulders, te Tilburg gedoopt op 4 mei 1792, trouwde aldaar op 27 april 1820 met Jan van Riel en stierf er op 19 januari 1864. Van Riel, bouwman, is te Tilburg gedoopt op 16 april 1791 en is er overleden op 24 mei 1866.
6. Cornelius, te Tilburg gedoopt op 11 mei 1759.
7. Gerardus, tweelingbroer van de vorige.
8. Denijs Smulders¹⁷⁴ werd op 5 augustus 1760 te Tilburg gedoopt, leerde het vak van schoenmaker bij Nicolaas Adriaan van Gils en vestigde zich te Parijs, waar hij in 1796 en 1797 woonde.
9. Henricus, te Tilburg gedoopt en gestorven op 14 januari 1762.
10. Gerard Smulders, volgt onder XV-o.
11. Jan Baptist Smulders, landbouwer, is op 1 mei 1764 te Tilburg gedoopt en stierf daar op 28 oktober 1816. Hij was op 5 februari 1792 te Tilburg getrouwd met Maria Theresia Peter Nooijens, geboren te Diessen omstreeks 1770, overleden te Tilburg op 17 februari 1853.

De kinderen uit dit huwelijk zijn:

- A. Maria Theresia Smulders, te Tilburg gedoopt op 5 januari 1793, trouwde daar op 27 april 1820 met de droogscheerder Rumoldus Smeulders en stierf er op 27 maart 1863. Haar man was op 9 oktober 1789 te Tilburg gedoopt.
- B. Adriana Smulders, gedoopt te Tilburg op 14 januari 1795, aldaar ongehuwd overleden op 11 augustus 1858.
- C. Joanna Smulders, te Tilburg gedoopt op 27 december 1796, trouwde aldaar op 2 november 1821 met Cornelis Smarius, weduwnaar van Elisabeth van der Loo. Hij is te Tilburg gedoopt op 18 maart 1757 en overleed er op 8 augustus 1827.

Joanna Smulders hertrouwde te Tilburg op 7 januari 1829 met Wouterus van Haeren, landbouwer, gedoopt te Oisterwijk op 14 november 1803. Hij werd te Tilburg op 14 februari 1836 weduwnaar en hertrouwde aldaar op 18 mei 1837 met Adriana Ansems, gedoopt te Dongen op 20 oktober 1805.

- D. Jacoba Smulders, te Tilburg gedoopt op 15 juli 1799, aldaar overleden op 31 oktober 1863, trouwde te Tilburg op 18 mei 1837 met Cornelis Josephus Vromans, landbouwer, gedoopt te Tilburg op 13 maart 1774.
- E. Joannes Baptist Smulders, wever, is op 21 februari 1802 te Tilburg gedoopt en stierf er op 14 februari 1870. Hij was te Tilburg op 7 juni 1844 getrouwd met Anna Maria Sparidans, die aldaar is gedoopt op 16 december 1794 en er op 27 januari 1869 kwam te overlijden.
- F. Maria Smulders, te Tilburg gedoopt op 12 december 1804, aldaar op 28 juni 1842 ongehuwd overleden.
- G. Petronilla Smulders, te Tilburg gedoopt op 30 juni 1807,

174. GAT, R 458, f 8^v, 8 juli 1797. R 641, ongef., 18 december 1779. R 644, ongef., 28 februari 1780. N 122, no 34, 3 juni 1796.

aldaar ongehuwd overleden op 19 november 1835.

H. Gerardina Smulders is op 27 juli 1811 te Tilburg geboren, trouwde aldaar op 30 maart 1848 met de wever Cornelis Mommers en stierf er op 16 februari 1867. Mommers is op 8 januari 1816 te Tilburg gedoopt.

12. Petrus, te Tilburg gedoopt op 13 oktober 1765 en aldaar begraven op 15 oktober 1765.

13. Henricus, tweelingbroer van de vorige en op dezelfde dag begraven.

(Wordt vervolgd)

Zelfmoorden

Zelfdoding was een schokkende gebeurtenis met verstrekkende gevolgen voor de nabestaanden. De dader verdoemde zich voor de eeuwigheid en mocht niet in gewijde aarde (kerkhof) worden begraven. Bovendien stelde de schout een strafvervolging in om de zelfmoordenaar te bestraffen. Uit de rekeningen van de hoogschout van Den Bosch geef ik drie Hilvarenbeekse voorbeelden:

In 1437 hing Margriet Bartholomeus van den Nuwenhuysen zich te Hilvarenbeek op. Haar schoonzus Luytgaert, vrouw van Willem Bartholomeus Henricxss van den Nuwenhuysen, sneed haar lichaam los, vermoedelijk om het te begraven. Dat was tegen de zin van de schout, die zijn bewijsmateriaal zag verdwijnen. Niet voor niets luidde een oude volkswijsheid: „Eenen verhangene mag men ook niet afsnijden voor de komst der openbare macht.”¹ De schout beboette Luytgaert met 20 arnoldusgulden.²

Jan Peysters te Hilvarenbeek verhing zich in 1467.³ Hij liet een weduwe achter, Engelberen⁴, en misschien kinderen.

Tijdens de economische crisis van het begin van de jaren twintig van de zestiende eeuw hing Hessel Gerit Hesselss zich te Hilvarenbeek op *vuyt mestroesticheyt ende grooter aermoeder*. De schout bestrafte hem door zijn lijk in *eene micke* te hangen om te vergaan, maar de verwanten en ‘goede mannen’ bewogen de magistraat tot de meer genadige oplossing van een teraardebestelling *inder heyden, opt ongewyde*. Wel moesten de nabestaanden van Hessel, die zich uit armoede had omgebracht, een boete betalen van 32 rijngulden, wat geen gering bedrag was.⁵

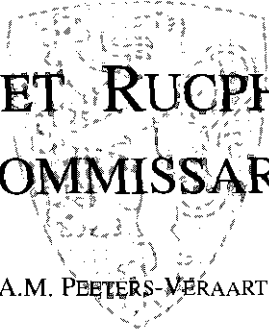
1. H. Coninckx, „Mechelsche zeden en gewoonten”, *Bulletin du Cercle archéologique, littéraire et artistique de Malines*, V (1894) 245.

2. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12992, rekening Sint Jan - Kerstmis 1437. L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400-1800* ('s-Hertogenbosch, 1988) 46, 47.

3. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12994, rekening Kerstmis 1467 - Sint Jan 1468.

4. GAH, R 1238, f 346^v, 1468-1469.

5. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12996, rekening Kerstmis 1522 - 16 september 1524, f XIX.

HET RUCPHENSE GESLACHT COMMISSARIS

P.G.A.M. PEETERS-VERAART EN DR E.G. BOEREN

Afkortingen

GAR	Gemeentearchief Rucphen
GARN	Gemeentearchief Roosendaal en Nispen
OAA	Oud Administratief Archief

(Vervolg van p. 105)

VII-e. CORNELIS CORNELISZ COMMISSARIS, arbeider, gedoopt te Rucphen op 23 augustus 1775 en overleden te Hoeven op 2 mei 1851. Op de vijftiengste dag van de Zomermaand 1810 (25 juni 1810) werd aan hem een borgbrief afgegeven om naar Hoeven te vertrekken. Hij trouwde te Rucphen op 19 november 1809 met Maria van Broekhoven (ook Van den Broek), die te Hoeven op 29 juni 1819 overleed. Voor dit huwelijk was op 31 oktober 1809 dispensatie verleend vanwege bloedverwantschap in de derde graad. Cornelis trouwde voor de tweede maal te Hoeven op 4 december 1833 met Petronella van den Bosch.

Uit het eerste huwelijk:

1. Elizabetha Commissaris, gedoopt te Rucphen op 28 februari 1810, overleden te Hoeven op 20 november 1896, trouwde aldaar op 10 juni 1832 met Marijn Bogers.
2. Joannes, geboren te Hoeven op 4 januari 1812, overleden aldaar op 9 januari 1812.
3. Johanna Commissaris (ook Adriana), geboren te Hoeven op 26 november 1813, aldaar overleden op 23 april 1883. Zij is te Rucphen op 18 juli 1840 getrouwd met Leonardus Vroegrijk, zoon van Jacobus Vroegrijk en van Adriana van Moor, geboren te Rucphen op 15 september 1816.

Zij had een natuurlijke dochter:

- A. Cornelia Commissaris, geboren te Hoeven op 8 mei 1839, aldaar overleden op 5 januari 1841.
4. Huijbregt, geboren te Hoeven op 20 januari 1816, overleden aldaar op 13 maart 1816.
5. Cornelis Commissaris, volgt onder VIII-g op pagina 184.

Uit het tweede huwelijk:

6. Maria, geboren te Hoeven op 11 juli 1834, overleden aldaar op 15 september 1834.
7. Maria, geboren te Hoeven op 12 januari 1836.

VIII-g. CORNELIS COMMISSARIS, arbeider, is geboren te Hoeven op 25 januari 1818 en aldaar overleden op 14 juni 1855. Hij is getrouwd te Hoeven op 29 juni 1844 met Dingena Roelands (dochter van Adriaan Roelands en Adriana Matthijssen), geboren te Zundert op 30 juni 1815. Dingena Roelands hertrouwde met Adriaan Jongenelen.

Uit dit huwelijk:

1. Maria Catharina Commissaris, geboren te Hoeven op 30 september 1847, overleden te Roosendaal op 31 januari 1928, trouwde te Hoeven op 20 februari 1882 met Johannes Kalis.

Maria Catharina had een natuurlijke dochter, van wie de vader niet bekend is:

- A. Dimphena Commissaris, geboren te Hoeven op 20 juli 1874, aldaar overleden op 9 mei 1875.

VII-f. WOUTER COMMISSARIS, arbeider, is gedoopt te Rucphen op 23 januari 1779 en stierf te Roosendaal op 26 juni 1828. Hij is getrouwd te Hoeven op 26 september 1824 met Cornelia van Broekhoven (ook Van den Broek), dochter van Petrus van Broekhoven en van Elisabeth Commissaris (zie V-e-9), geboren circa 1792. Voor dit huwelijk werd op 11 september 1824 dispensatie verleend wegens bloedverwantschap in de derde graad.

Uit dit huwelijk:

1. Pieter Commissaris, geboren te Hoeven op 27 november 1824, overleden te Roosendaal op 18 april 1901. Hij was gehuwd met Willemijna van Hal, geboren te Rucphen op 5 april 1819, overleden te Roosendaal op 30 april 1887. Uit dit huwelijk zijn geen kinderen bekend.
2. Adriana, geboren te Hoeven op 9 december 1826, overleden te Roosendaal op 5 juli 1828.

VI-d. JACOBUS HUIJBRECHT COMMISSARIS, schepen te Rucphen, aldaar gedoopt op 17 januari 1737. Op 2 september 1769 bekende¹³² Elizabeth Rommens 150 gulden schuldig te zijn aan Jacobus Commissaris. Deze schuld zal wel niet meer betaald zijn, want op 7 april 1772 trouwde hij met zijn schuldenares, die toen weduwe was van Antonij van de Roer. Zij overleed te Rucphen 10 juli 1776.

Op 16 februari 1788 verkocht¹³³ Marijn van Son aan Jacob Commissaris een huis, schuur en verdere timmer met 3 gemeten land en nog 1 gemet $7\frac{1}{2}$ roeden land te Rucphen. Op 11 december 1792 verkocht¹³⁴ Adriaan van den Wijngaard 200 roeden land, gelegen op 't *Brantquartier*, aan Jacob Commissaris. Op 26 maart 1803 verkocht¹³⁵ Pieter Schoutens aan Jacobus Commissaris een perceel zaailand (240 roeden) gelegen in het *dorpsquartier*.

132. GAR, Rucphen R 61, ongef.

133. GAR, Rucphen R 62, ongef.

134. GAR, Rucphen R 62, ongef.

135. GAR, Rucphen R 62, ongef.

Op 10 juni 1805 testeerde¹³⁶ Jacobus Huijbrecht Commissaris, weduwnaar van Elisabeth Rommens. Hij benoemde zijn zoon Hubertus tot zijn universele erfgenaam, *om de getrouwe diensten, bewezen en nog te bewijzen, en om meer andere reedens, hem testateur daertoe moverende*. De andere zoon, Cornelis Jacobs Commissaris, werd slechts 300 gulden toebedacht in plaats van de legitieme portie. Zoon Hubertus moest echter wel *de meijd van den testateur, met naeme Maria Willemse Biersteekers, levenslang onderhouden en in geval Hubertus eerder kwam te overlijden dan de dienstmaaght moest zij onderhouden worden uit de revenuen van de testateur*.

Uit dit huwelijk:

1. Hubertus Commissaris, volgt onder VII-g.
2. Cornelius Jacobs Commissaris, meester-kleermaker, gedoopt te Rucphen op 26 april 1774, stierf aldaar op 30 april 1819. Hij is getrouwd te Rucphen op 7 oktober 1798 met Johanna Luijken. Zij testeerden¹³⁷ op 11 december 1806.

Tegen het voorgenomen huwelijk van Cornelis Commissaris met Johanna Luijken werd door Pieterella Poldermans, die zwanger was van Cornelius Commissaris, op 22 september 1798 bezwaar aangetekend bij de municipaliteit van Rucphen. De tekst van het bezwaarschrift luidt als volgt:¹³⁸ *Geeft reverentelijk te kennen Pieterella Poldermans, jonge dochter, wonende alhier, dat Cornelis Commissaris, jongeman, mede wonende alhier tot Rucphen, haar suppliant door een lange vrijagie, schoone woorden en trouwbeloften zoo verre heeft weete te induceren, dat hij met haar suppliant vleeschelijke conversatie gehad heeft ende van hem geïnpregneert is geworden en nu ontrent vier maanden swanger gaat. Ende alhoewel den voorsegde Cornelis Commissaris haar suppliant had behoorden te trouwen ende daarmede haare maagdelijke eere te verbeeteren ende haar kind, wanneer zij daarvan verlossen zal, mede te helpen als een vader te alimenteren, soo is den zelve tot het eene noch tot het andere te brengen, hoe zeer hij egter volmondig declareerd met de suppliant vleeschelijke conversatie gepleegt en gehad te hebben, maar integendeel heeft kunnen goedvinden, onaan gezien de voorsegde vleeschelijke conversatie en trouwbelofte en engagementen, niet de suppliant hem door U lieden in ondertrouw te laten opnemen met Johanna Luijke, mede alhier wonende*. Er werd beslist dat het huwelijk tussen Commissaris en Luijken toch mocht doorgaan. De tweede huwelijksafkondiging had al plaats gehad.

De natuurlijke zoon van Pieterella Poldermans, Cornelius genaamd, werd gedoopt te Rucphen op 4 maart 1799.

3. Petrus, gedoopt te Rucphen 29 maart 1776.

VII-g. HUBERTUS COMMISSARIS, herbergier, bouwman, winkelier en ook koopman, gedoopt te Rucphen op 28 februari 1772, overleden aldaar op 1 januari 1833. Hij trouwde voor de eerste maal

136. GARN, N 6928.

137. GAR, Rucphen R 54. ongef.

138. GAR, OAA 6 (resolutieboek).

te Rucphen op 11 mei 1806 met Antoinetta van Nispen, die aldaar op 10 november 1806 kwam te overlijden. Op 18 oktober 1806 maakten Lambertus Commissaris (die tekende als Huijbrecht Commissaris) en Antonetta van Nispen een mutueel testament.¹³⁹

Hij hertrouwde te Rucphen op 22 maart 1807 met Petronella Vergouwen, aldaar gedoopt op 24 maart 1783 en er overleden op 5 september 1863.

Het gemeentebestuur van Rucphen, voor wie Joseph Voeten en Adriaan Schrauwen optraden, verkocht¹⁴⁰ op 28 april 1810 aan Hubertus Commissaris een huis, schuur, hof en erf in het dorp Rucphen. Op 19 september 1863 werd de inventaris¹⁴¹ opgemaakt van het sterfhuis Petronella Vergouwen.

Uit het tweede huwelijk:

1. Elizabeth Commissaris, gedoopt te Rucphen op 8 juni 1808, overleden te Essen op 6 november 1853. Zij trouwde te Essen op 7 augustus 1837 met Govardus Ossenblok, meester-metselaar.
2. Cornelis Commissaris, volgt onder VIII-h.
3. Jacobus, gedoopt te Rucphen op 12 juli 1812, overleden aldaar op 3 februari 1816.
4. Petrus Commissaris, volgt onder VIII-i.
5. Jacoba Commissaris, geboren te Rucphen op 20 februari 1818, overleden te Hoeven op 12 september 1847, was te Rucphen op 8 augustus 1839 getrouwd met Pieter Joseph van Loon (zoon van Adrianus van Loon en Catharina van Agtmael), geboren te Essen op 9 februari 1809, schrijnwerker en later kastelein te Hoeven.

VIII-h. CORNELIS COMMISSARIS, landbouwer, gedoopt te Rucphen op 29 juli 1810, overleden aldaar op 16 maart 1836, is te Rucphen 19 januari 1832 in het huwelijk getreden met Dymphna Voeten (dochter van Josephus Voeten en Johanna Theresia van Gorp), aldaar gedoopt op 16 januari 1798 en er overleden op 7 juni 1834.

De zoon uit dit huwelijk is:

1. Hubertus Commissaris, molenaar, geboren te Rucphen op 6 maart 1833, aldaar overleden op 23 januari 1862. Hij trouwde te Rucphen op 27 september 1858 met Jacoba van de Sande. De nalatenschap van Hubertus Commissaris, gehuwd met Jacoba van de Sande, is beschreven¹⁴² op 5 juli 1862.

Zoon uit dit huwelijk:

- A. Cornelis Hubertus Commissaris, geboren te Rucphen op 20 juni 1861, is op 59-jarige leeftijd ongehuwd te Rucphen overleden op 18 december 1920.

VIII-i. PETRUS COMMISSARIS, geboren te Rucphen op 7 maart 1815, overleden aldaar op 8 juli 1856. Hij trouwde op 29 november 1843 met Elisabeth Maria Wildenbergh, geboren te Oudenbosch op 28 januari 1819, overleden te Rucphen op 11 april 1899.

Uit dit huwelijk:

139. GAR, Rucphen R 54, ongef.

140. GAR, Rucphen R 65, losse stukken.

141. GARN, N 2462, no 120.

142. GARN, N 2461, no 126.

1. Hubertus Commissaris, geboren te Rucphen op 16 november 1844, aldaar ongehuwd overleden op 23 mei 1884.
2. Jacobus Johannes Commissaris, gemeente-ontvanger, is geboren te Rucphen op 18 maart 1849 en te Breda overleden op 22 september 1928. Te Rucphen trouwde hij op 5 september 1887 met Maria Adriana Loos, dochter van Johannes Loos en van Adriana Cornelia Antonissen, geboren te Rucphen op 12 september 1864, overleden te Etten-Leur op 21 april 1961.

Uit dit huwelijk:

- A. Petrus Hubertus Commissaris, landbouwer en taxateur, geboren te Rucphen 19 juli 1888, overleden te Raamsdonk 14 januari 1986, hij is getrouwd te Hoeven 11 mei 1937 met Maria Adriana Cornelia Laurijsse, geboren te Oudenbosch 6 april 1901, overleden te Roosendaal 6 juli 1976. Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren.
- B. Constant Cornelis Johannes Commissaris, geboren te Rucphen op 13 november 1890, werd tot priester gewijd te Hoeven op 17 juni 1916. Sinds 10 september 1916 was hij assistent te Klein-Zundert. Tevens was hij conector aan het rooms-katholieke gasthuis te Breda. Op 22 april 1918 is hij te Rucphen overleden.
- C. Maria Johanna Josepha Commissaris, geboren te Rucphen op 20 augustus 1893, overleden te Roosendaal op 7 mei 1979. Zij is te Rucphen op 4 november 1924 getrouwd met Gerard Joseph Aerden, geboren te Wouw op 16 november 1890, overleden te Roosendaal op 30 december 1960.
- D. Julia Catharina Maria Commissaris, geboren te Rucphen op 15 augustus 1895, overleden aldaar op 11 januari 1896.
- E. Augustinus Jacobus Cornelis Commissaris, geboren te Rucphen op 26 november 1897, werd tot priester gewijd te Hoeven op 21 mei 1921 en doceerde sinds 27 augustus 1921 van dat jaar als professor aan het klein-seminarie IJpelaar. Op 18 maart 1943 werd hij pastoor van de Heilig-Hartparochie te Oosterhout.

Hij was auteur van het *Beknopt leerboek der algemeene geschiedenis*, uitgegeven door L.C.G. Malmberg te 's-Hertogenbosch, en voorzitter van het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant. In die kwaliteit was hij een van de vijf redacteuren van het driedelige werk *Het nieuwe Brabant*, dat in 1952-1955 door het genootschap werd uitgegeven. Van zijn hand zijn twee bijdragen opgenomen in deel III, getiteld „De katholieke kerk van 1793 tot 1953” en „Provinciaal leven”.¹⁴³ Op 10 oktober 1957 is hij te Roosendaal overleden.

- F. Adriana Maria Josepha, geboren te Rucphen op 1 april 1900, overleden aldaar op 22 maart 1901.

A.J.C. Commissaris (1897-1957).
(Gemeentearchief Rucphen, Bidprentjesverzameling).

143. Mededeling van de redactie - Leo Adriaenssen.

- G. Alphonsus Josephus Maria Commissaris, geboren te Rucphen op 30 april 1902, notaris, stierf te Breda op 16 november 1977. Hij was daar op 29 april 1938 getrouwd met Maria Anna Augustus Palmira Stam, geboren te Bergen op Zoom op 19 april 1910. Zij kregen vier kinderen.
- H. Elisabeth Maria, geboren te Rucphen op 17 oktober 1903, overleden aldaar op 27 januari 1904.
- I. Elisabeth Maria, geboren te Rucphen op 27 oktober 1904, overleden aldaar op 18 maart 1905.
- J. Eliza Maria Josepha Commissaris, geboren te Rucphen op 1 maart 1907, woont thans te Roosendaal en is weduwe van Cornelis Adrianus Maria Rademakers, notaris, met wie zij te Rucphen op 30 april 1934 gehuwd was. Op 5 februari 1994 meldde het *Brabants Nieuwsblad* onder de kop ROOSENDAAL VERLIEST VAN 87-JARIGE het feit dat de gemeente het kort geding verloren had dat zij had aangespannen tegen de weduwe over de grond aan de Ludwigstraat, die zij als tuinpad gebruikt. De gemeente had geëist dat zij de grond binnen vier dagen zou ontruimen en de schutting ter plaatse zou slopen op straffe van een dwangsom van 1000 gulden per dag. De gemeente had de grond al verkocht aan de Stichting Huisvesting Bejaarden, die op de grond carports en parkeerplaatsen wilde realiseren.

(Wordt vervolgd)

Provinciale genealogische dag Brabant

Op zaterdag 21 september 1996 organiseren het rijksarchief in Noord-Brabant en *Brabants Heem* op de citadel te 's-Hertogenbosch de Brabantse genealogische dag. Er is een genealogische markt, waar talloze standhouders met hun boeken, tijdschriften, kaartenbakken of computerbestanden aanwezig zullen zijn. Het rijksarchief demonstreert het verbeterde LIAS: de nieuwe toegang op indexen, klappers en archieven. Parallel aan de genealogische markt is er een grote ruilbeurs van hidprentjes, rouwadvertenties en rouwkaarten.

De hele dag worden lezingen gegeven rond het thema „militaire voorouders”. Het rijksarchief presenteert zijn nieuwe *Onderzoeksgids over de defensiearchieven betreffende Noord-Brabant*.

Bij vooruitbetaling heeft u tegen het gereduceerde tarief van f 7,50 toegang. Voor nog eens f 7,50 kunt u een lunch reserveren. Het bedrag kunt u storten op giro 1076790 van het rijksarchief in Noord-Brabant onder vermelding van Genealogische Dag, naam en adres en het aantal toegangsbewijzen en/of lunches.

Bidprentjes Achelse Kluis

Een van de eerste dingen die een beginnende genealoog doet, voor hij of zij naar het archief stapt, is het raadplegen van de familiepapieren die de basis vormen

voor het onderzoek. Bij katholieke families stuit men dan zeker op een aantal bidprentjes, naast het trouwboekje dikwijls de enige papieren in het familiearchief. Als zelfs de bidprentje ontbreken, staat voor u de collectie van pater Dominicus de Jong in de Achelse Kluis ter beschikking. Deze verzameling bevat zo'n 700.000 bidprentjes en 50.000 rouwbrieven, een zeer rijke bron, waarin vrijwel geen enkele familie ontbreekt. Twee dagen per week, op maandag en woensdag, bent u welkom. Telefonisch een afspraak maken is wel geboden, eveneens op genoemde dagen, tussen 10.00 en 12.00 en tussen 14.00 en 17.00 uur. Telefoon België: 011-641078, of Nederland: 04908-275. U kunt ook schrijven voor een afspraak.

Achelse Kluis, Abdyweg 50, 5556 VE Valkenswaard

Gerard Rooijackers, *Eer en schande. Volksgebruiken van het oude Brabant* (Nijmegen, 1995)

Genealogen leren hun voorouders op een nogal saaie manier kennen. Namen en data domineren in de stamboom, de anecdotes vormen de krenten in de pap. Maar natuurlijk bestond het leven uit meer dan een beemd kopen, een testament maken, belasting betalen, trouwen en kinderen krijgen, een inboedel verkopen, een hei ontginnen of een lening sluiten. Rooijackers geeft de lezer aan de hand van een studie

naar de volksgebruiken in vervlogen tijden een dieper inzicht in het handelen en wandelen van onze voorouders dan de archiefstukken doen.

De titels van de hoofdstukken spreken voor zich: de houseparties van het oude Brabant, nachtlopen en venstervrijen, de meid losschieten, kramen en kinderfeesten, over uitvaarten en zuipvaarten, het zondagspak, bekkensnijden en ganswerpen, de eer van de vogel, vloeken en tieren. Het is een juweel van een boek, een must voor iedere Noordbrabantse genealoog die de voorouders serieus neemt. Veel volksgebruiken geven een kader van wat de bronnenonderzoeker al had opgemerkt: het kwanselbier, het meifeest, vastelavond, en de remmende reacties van de kerkelijke en wereldlijke overheid. Lees en geniet. Het boek kost f 29,50.

Leo Adriaenssen

J.G.M. Sanders (eindred.), *Noord-Brabant tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden, 1572-1795. Een institutionele geschiedenis* ('s-Hertogenbosch, 1996).

Het boek geeft een helder overzicht van de staatkundige, feodale, bestuurlijke, juridische en fiscale instituties van Noord-Brabant in de generaliteitsperiode. Maar ook de gemene gronden, polders, waterschappen en landsverdediging komen ter sprake. De werking, onderlinge verboudingen en competenties van de bestuursorganen van dorpen, heerlijkheden, kwartieren, gewesten, steden en het land worden goed uiteengezet. Het is een handboek voor elke archiefonderzoeker.

Van de 575 bladzijden worden er 315 gebruikt voor een „Lijst van plaatsen met institutionele gegevens” van de hand van J. Vriens. Natuurlijk is deze lijst niet bedoeld als archievangids voor genealogische en geschiedkundige onderzoekers, die immers ook belangstelling hebben voor notariële, kerkelijke en andere fondsen. Maar ook binnen de beperkte, institutionele doelstelling is de lijst verre van volmaakt en vaak onjuist en onvolledig. De schrijver maakt de indruk zich te hebben beperkt tot zijn handbibliotheek. Het is niet zo moeilijk vast te stellen dat Dieden zeven schepenen had en in welke archieffondsen en -depots de heerlijkheidsarchieven van een hele reeks plaatsen berusten. Vriens lijkt domweg geen navraag of onderzoek te hebben gedaan.

Op basis van mijn (beperkte) gebruikerservaring van de archiefbronnen merkte ik het volgende op: de rechterlijke archieven van Demen, Dennenburg, Deursen, Langel en Huisseling liggen niet in het streekarchief Brabant Noordoost, rayon Oss, zoals de auteur beweert, maar berusten in werkelijkheid op het rijksarchief 's-Hertogenbosch. Van het oud-administratieve archief van Schaijk wordt geen bewaarplaats genoemd. Het rechterlijke archief van Son en Breugel ligt niet in Den Bosch, maar op het streekarchief van de regio Eindhoven, terwijl dat van Licrop berust in het streekarchief Peelland te Deurne.

Storend is dat voor de dorpen in de baronie, het markizaat en de landen van Steenberg, Megen en Cuijk niet wordt verwezen naar de heerlijkheidsarchieven, maar meestal evenmin naar de hoofdplaats van de streek. Wel meldt Vriens dat de heerlijkheidsarchieven van Aalst, Valkenswaard en Waalre berusten bij de heer Edmond Swaan

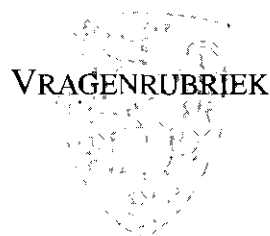
te Weelde, maar hij laat na te vermelden dat dat het geval was in het begin van de jaren zestig. Aan de andere kant laat hij bijvoorbeeld het heerlijkheidsarchief van Almkerk in het familiearchief Fabricius op het gemeentearchief Haarlem onvermeld. In een doctoraalscriptie over Sterksel las hij dat het heerlijkheidsarchief van die plaats berust in het abdijarchief van Averbode, maar hoe zit het dan met bijvoorbeeld Hoogeloon, Hapert en Casteren, waarvan de abdij van Tongerlo in 1559-1617 de pandheerlijkheid bezat, en met Hoeven (abdij van Sint-Bernard) en Lith (Sint-Lambertuskapittel te Luik)? Voor Emmikhoven verwijst hij naar het familiearchief Beelaerts van Emmichoven, maar niet voor Giessen. De heerlijkheid Jekschot vermeldt hij wel, maar niet het familiearchief Sopers (streekarchief Brabant-Noordoost, rayon Veghel-Uden te Veghel), waarin materiaal over die heerlijkheid berust. Bij Moergestel laat Vriens na het familiearchief D'Ursel op het algemeen rijksarchief Brussel te vermelden, in tegenstelling tot Dussen. Te Brussel bevat het familiearchief De Merode van Westerloo inderdaad archiefmateriaal betreffende de heerlijkheid Sint-Michielsgestel, zoals Vriens vermeldt, maar ook betreffende Hilvarenbeek, Diesse, Riel en Westelbeers, wat hij niet weet. Voor het heerlijkheidsarchief van Hilvarenbeek c.a. kan de onderzoeker trouwens ook terecht in het familiearchief De Cort op het stadsarchief Brussel, in het gemeentearchief van Arendonk op het rijksarchief Antwerpen en in het heerlijkheidsarchief op het streekarchief van het kwartier van Oisterwijk (en niet op het gemeentearchief Tilburg). Alle heerlijkheidsarchieven van Tilburg blijven onvermeld, terwijl een deel

daarvan op het rijksarchief 's-Hertogenbosch in het familiearchief Van Hogendorp is ondergebracht.

Al met al maakt het hoofdstuk van Vriens een bijzonder slordige indruk. Ook is het jammer dat de gebruikte afkortingen niet worden opgelost en er geen adressen of vestigingsplaatsen van archiefdepots worden gegeven.

Het boek kost f 39,90 en is verkrijgbaar bij het rijksarchief in Den Bosch en de boekhandel.

Leo Adriaenssen

Vragen

Van Vught, Vugs

In *De Brabantse Leeuw* van 1954 heeft F.W. Smulders de oudste generaties van een Udenhoutse familie Van Vucht besproken. Wie kan een relatie leggen met Jan Arien Aerts van Vught alias Boeren te Haaren, die in 1653 met zijn vrouw Heylken Michiel Picren zijn testament maakte?

Donkers

Derck Bartels alias Donckers, die in 1706 te Uden trouwde, was gegoed te Vorstenbosch. Een jaar later trouwde te Nistelrode Dirck Leenders Donckers. Hun gemeenschappelijk grootvader was vermoedelijk Dirck Donckers, die moet zijn gehoren aan het begin van de zeventiende eeuw. Wie weet meer over het voorgeslacht van Derck Bartels en Dirck Leenders Donckers? Is er verwantschap met de zestiende-eeuwse familie Doncker(s) te Oss?

Te Waalre was omstreeks 1660–1690 Bartholomeus Donckers molenaar. Zijn afstamming is door Swane in *De Brabantse Leeuw* van 1962 volstrekt onjuist weergegeven. Wie kent de echte vader van Bartholomeus (en zijn verdere voorgeslacht)?

Timmermans - Van Sittert

Te Maasluis trouwden op 27 april 1738 Johannes Jans Timmerman(s) en Anna Lamberts van Sittert. Johannes kwam uit Helvoirt en Anna uit Ravenstein. Johannes' (rooms-katholieke) doop werd gevonden te Helvoirt op 24 april 1717: hij was een zoon van Johannes Janss Timmermans en van Maria Adriaans Verhoeven. Van Anna werd geen doopschrijving te Ravenstein gevonden. Wel werd daar op 7 december 1682 Lambertus gedoopt, zoon van Adriaan Jans van Zittert en van Cornelia Jansse van Ham. Deze Lambert zou Anna's vader kunnen zijn.

Anna had een zus Neeltje en een broer Jan, die als doopgetuigen optraden voor haar kinderen.

Gezocht worden data en plaats van de dopen van Anna, Neeltje en Jan, en gegevens over hun ouders.

Hoppenaers

Gezocht wordt het voorgeslacht van Hendrick Peters van Son en zijn vrouw Margriet Anthony Hoppenaers, die te Veghel op 11 augustus 1715 trouwden. Zij waren beiden te Veghel geboren in 1691.

Van Reuth

In 1746–1755 werden te Oosterhout verschillende kinderen gedoopt uit het huwelijk van Jan Adriaens van Reuth en Clasina Kokx. Clasina kwam uit Oosterhout, maar de herkomst van Jan van Reuth is onbekend. Wie weet meer over hem en zijn afstamming?

Keusters

Jan Keusters trouwde op 7 september 1748 te Alphen in de baronie van Breda met Petronella Willems van Esch, die daar was geboren. Zij vestigden zich in de herdgang van Terover. De afkomst van Petronella is bekend, maar gezocht wordt naar die van Jan Keusters.

Antwoorden

Van Houten (*De Brabantse Leeuw* 1995/3)

Te Dieden wordt in de eerste helft van de zeventiende eeuw geen familie Van Houten gezien, maar wel een Van Houthem. In 1625–1629 was Jan Janssen van Houthem, schepen van Dieden, de huisman van Lysbet Hendrick Gerits Back.¹

- 1) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Dieden R 10, p. 34, 6 juni 1625. R 11, p. 54, 1 oktober 1629. R 23, p. 33, 6 juni 1625.

Leo Adriaenssen
Van der Hoopstraat 85-3
1051 VD Amsterdam

Smulders (*De Brabantse Leeuw* 1996/2)

De voorouders van Godefridus Smulders (Smeulders) zijn te vinden in het oudste doopboek van Strijp.

Peter Smulders (Pieter) werd te Strijp gedoopt op 17 augustus 1745 als zoon van Franciscus Smulders uit Valkenswaard en van Clasina Tegenbosch. Dit echtpaar had te Strijp acht kinderen. Pieter trouwde met Maria van Lieshout en trad te Eindhoven op 23 januari 1768 in ondertrouw met zijn tweede vrouw, Anna van Peer. Uit het eerste huwelijk had hij twee kinderen, uit het tweede tien, onder wie Godefridus, de derde met die naam in het gezin. Franciscus Smulders was mogelijk een zoon van Franciscus Smul-

ders en Maria Booms (Boems) te Valkenswaard.

Anna van Peer werd te Strijp op 1 januari 1746 gedoopt als dochter van Paulus van Peer en van Godefrida Jans Ketelaers (ook Georgia, Gregoria en Godyna). Zij had een broer zeven zusters. Paulus van Peer trad te Eindhoven op 2 februari 1765 in ondertrouw met Anthonet van Engelen, zijn tweede vrouw.

Paulus van Peer is te Strijp op 15 november 1711 gedoopt als zoon van Arnoldus van Peer en Helena van Vessem. Dit echtpaar had te Strijp nog vier kinderen.

Ouders van Arnoldus van Peer (gedoopt te Strijp op 13 april 1685) waren Peter (Peeters) van Peer en Catharina Pauwels (mogelijk een dochter van Pauwels Renders Reijnders). Uit dit huwelijk zijn te Strijp nog zes kinderen gedoopt. Peeter Peeters van Peer alias Crijt moest in 1684 een schuld betalen voor twee lappen lijnwaad.¹ Uit deze en andere akten² blijkt dat hij niet vlot van betalen was. Misschien stond hij te veel in het 'crijt'.

- 1) Streekarchief Eindhoven, Eindhoven R 813.
2) Streekarchief Eindhoven, Strijp, Gestel en Stratum R 703, 1701.

M.J.H. van Dooremolen
Zagwijnstraat 8,
5654 KJ Eindhoven

Kemps - Van Griensven (*De Brabantse Leeuw* 1996/2)

Maria van Griensven is gedoopt te Bakel en Milheeze op 27 mei 1729 als dochter van Nicolaas Jan van Griensven en Joanna Arnoldi Stercken. Zij trad te Bakel en Milheeze op 30 mei 1750 in ondertrouw en huwde te Sint-Oedenrode op 14 juni 1750 met Jan Cornelis Kemps. Nicolaas is in Den Dungen geboren en was een zoon

van Joannes Jan van Griensven en Jenneke Thijs Claes Wijgergangs. Hij trouwde te Bakel en Milheeze op 20 februari 1718 met Joanna Stercken. Zij is op 17 augustus 1696 gedoopt als dochter van Ar-

noldus Petri Stercke en Maria N. Arnoldus had een broer Joannes Stercke, die op 25 mei 1670 te Bakel en Milheeze trouwde met Joanna Nicolai van Neerveen.

L.A.A.M. Hermse
Zesde Rompert 51,
5233 GD 's-Hertogenbosch

Aan dit nummer is meegewerkt door:

L.F.P.M. de Brouwer, Wilgenlaan 11, 5071 CA Udenhout
L.F.W. Adriaenssen, Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam
C.E.M. Boink - van Nunen, Bernagiestraat 30, 5037 NT Tilburg
A.M. Bosters, Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg
P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget, Dr Hermanslaan 36, 5438 JK Oss
J. van Gils, Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek
† J.A.M. Smulders, Koningsvaren 4, 5062 JA Oisterwijk
P.G.A.M. Peeters-Veraart en dr E.G. Boeren, St. Janstraat 100, 4714 EJ Sprundel, en Van den Houtestraat 16, 4715 AK Rucphen

Colofon:

De Brabantse Leeuw verschijnt vier maal per jaar en is een uitgave van de Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening. Per jaargang bedraagt de abonnementsprijs f 39,50 voor Nederland en België, elders f 42,50. Nieuwe abonnees krijgen de eerste jaargang voor f 25.

De redactie wordt gevormd door drs L.F.W. Adriaenssen (voorzitter), mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J. van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, A.J.A. van Loon, J.W.M. Weijs en ir J.G.N.M. van der Zanden.

Correspondentie-adres voor het toezenden van artikelen, recensie-exemplaren, mededelingen en vragen en antwoorden, alsook voor het opgeven van abonnementen en bestellen van oude nummers en jaargang: Postbus 1104, 5200 BD, 's-Hertogenbosch.

INHOUD

Een Afrikaanse veldwachter in het begin
van de vorige eeuw
Het altaar van Maria Magdalena te
Hilvarenbeek
Van Nunen
Tirions (1540-heden)
Van den Bosch
Nijver en notabel Goirle
Een geslacht Smulders (Smeulders)

L.F.P.M. de Brouwer 129

L.F.W. Adriaenssen 137

C.E.M. Boink - van Nunen 143

A.M. Bosters 153

P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget 158

J. van Gils 165

† J.A.M. Smulders 176

DE BRABANTSE LEEUW

Het Rucphense geslacht Commissaris
Sprokkelingen
Mededelingen
Uit de boekenkist
Vragenrubrick

P.G.A.M. Peeters-Veraart en dr E.G. Boeren

183

136, 157, 164, 182

189

189

190

DE BRABANTSE LEEUW

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE

DE JOODSE FAMILIE HARTOG TE TONGELRE, WOENSEL, EINDHOVEN

G.J.A. SCHAMPERS

Afkortingen

GAT	Gemeentearchief Tilburg
SAD	Streekarchief Deurne
SAE	Streekarchief Eindhoven

§ 1. *Inleiding*

In de loop van de achttiende eeuw vestigden zich de eerste joden op het Brabantse platteland. De steden waren zeer afhoudend, de plaatselijke neringdoenden vreesden te veel concurrentie. Op sympathie konden zij al helemaal niet rekenen.

Pas op het eind van de achttiende eeuw liet Eindhoven het eerste joodse gezin toe. Als regionaal handelscentrum was dit stadje als vestigingsplaats niettemin voor de kleine joodse ondernemers economisch aantrekkelijk. Men vestigde zich daarom in de nabijgelegen dorpen.

Uit het resultaat van de volkstelling van 1810, de *état de population* van Tongelre, die gelukkig bewaard is gebleven, weten we dat er in dat jaar in Tongelre drie alleenstaande joden woonden, namelijk:

Hartog Jacobs, die volgens de *état de population* werd geboren op 8 november 1717 en *fripiër*, voddennman, uitdrager van beroep was. Van hem is een poging gedaan om een parenteel op te stellen, die mogelijk niet geheel compleet is. Zijn nazaten in de mannelijke lijn voeren de naam Hartog.

Abraham Isac werd geboren op 14 juni 1782 en was slager van zijn vak.

Jonas Hertog was een zoon van Hartog Jacobs en evenals zijn vader *fripiër*, ook voddennman dus. Hij was nog niet getrouwd.

J. Spoorenberg schreef in het *Gruun Buukske*¹, tijdschrift van de Heemkundige Studiekring „Kempensland” voor Eindhoven en omgeving, verscheidene artikelen over joden. Zo haalde hij een artikel aan uit 1844 van dominee S. Hanewinkel.² Deze spreekt over een huis dat 30 à 40 jaar voordien (voor 1844) in Tongelre gestaan had, dat in de volksmond De Ark werd genoemd. Het wordt hier in zijn geheel herhaald.

1. *Gruun Buukske* (1984) 18-20.

2. Vermeld in N. Kist en H. Royaards, *Archief voor Kerkelijke Geschiedenis*, XV (1844) 109-111.

Oud refrein, 't welk in de Meijerij van 's-Bosch pleeg gezongen te worden.

Medegedeeld door Ds. S. Hanewinkel.

Kunde wel van turfsgemul
Peperkoorns wrijven?
Kande geljon, kande geljon
Allemaal larie, allemaal larie!
Kande geljon? allemaal larie rommeton

Kunde wel een meulenstein
Tegen de stroom doen drijven?
Kande geljon, etc.

Kunde wel een kindje baren
En rein maget blijven?
Kande geljon, etc.

„Dit is alles, wat mij van dit oude liedje bekend is. Volgens een overlevering is het opgesteld door een Jood of door Joden te Tongelre, een dorp, groot half uur oostwaarts van Eindhoven gelegen, ter bespottling van den Roomschen Godsdienst. Te Tongelre plagt nog voor 30 a 40 jaren een zeer lang huis te liggen (thans is het geheel en al weggebroken), hetgeen in zeer vele woningen was verdeeld, die bijna allen door Joden werden bewoond. Dit huis gaf men de naam 'de Ark'. Wanneer de Roomschen hunne jaarlijkse bedevaarten deden naar Handel en Kevelaar, kwamen allen, die uit Kempenland derwaarts gingen, troepsgewijze bestaande in mannen en vrouwen van allerlei ouderdom, langs dat huis, zijnde dit de gewone weg. Men zong dan enige liederen of litanieën ter eere van Maria, en dewijl het bekend was, dat in dit huis veele Joden woonden, lieten de bedevaartgangers niet na, als zij op die hoogte gekomen waren, de Joden te bespotten en te beschimpen.

Voor al wanneer zij terug keeren hebben vele vrouwen en meisjes, somtijds ook wel manspersonen, een kevelaarskoek (een kevelaarskoek is een ronde platte koek van een soort kalk, waarop het afbeeldsel van het wonderdadige Lieve Vrouwebeeld van Kevelaar is afgebeeld, en in doorsnede een duim of drie breed; men ziet dezelve dikwijls in huizen, vooral van armere Roomschen, bij hunne bedsteden hangen) of ook wel een prent, verbeeldende de Lieve Vrouw van Kevelaar of Haandel, op de borst hangen.

Men wees de Joden dikwerf op zulk eenen koek of prent, hetgeen veel maal met schimpen of schelden vergezeld ging. De Joden nu, zegt men, vervaardigden, om zich hierover te wreken, het bovenstaande referein, hetgeen door hen gezongen werd. Naderhand zongen het zelfs de Roomschen, niet wetende wat het betekende, dikwijls langs de straat. In mijne jeugd hoorde ik het niet zelden, zelfs door kinderen zingen. Het is echter zeer verbasterd, want eigenlijk moet het zijn:

Kunde wel van turfgemul (turfmolm)
Peperkoorns wrijven?
Kan 't de Gneljoon, kan 't de Gneljoon?
Alles is larie, alles is larie
Kan 't de Gneljoon? alles is larie van
rondom (hoe men 't ook beschouwt)

De zin is dan: kan de Gneljoon (de Allerhoogste) dit alles wel doen? hoeveel te minder kan dan Maria zulke ongerijmdheden verrichten hoe kan zij een kind ter wereld brengen en echter maagd zijn gebleven. Het schijnt dus een Joodse bespotting van de Roomsche dat Maria voor en na haar baren maagd is gebleven en ook van de gewaande mirakelen die te Kevelaar en Handel door Maria geschiedden.

Ik kan hier bijvoegen dat Handel een gehucht is van het dorp Gemert en het Lieve Vrouwebeeld aldaar weinig minder beroemd is dan dat van Kevelaar. Vele, vooral zeer fijne Roomschen bezoeken, bij hunne terugkomst van Kevelaar, ook het beeld van Handel, om toch geen mirakuleus beeld over te slaan."

Het artikel geeft een idee van het geestelijke klimaat op het Brabantse platteland en van de geïsoleerde plaats van de joden in de samenleving waarbinnen Hartog Jacobs zich vestigde.

Hanewinkel gaat in zijn herinnering verder terug dan met de werkelijkheid overeen kwam. Het aantal joden was zeker niet groot, maar zal in de loop van de tijd wel zijn toegenomen.

De identificatie van de betrokkenen is niet aan twijfel onderhevig. De hierboven genoemden met hun gezinsleden waren enerzijds het onderwerp en anderzijds veroorzakers van spot.

§ 2. *De parenteel van Hartog Jacobs*

I. HARTOG JACOBS werd geboren op 8 november 1717 en overleed te Tongelre op 7 januari 1812. Ten tijde van de volkstelling was hij weduwnaar en waren zijn kinderen de deur uit. Hij was koopman in oude kleren en uitdrager ('fripier'). Hij was getrouwd met Bloemke Joris Israel, later Elisabeth Bloeme genoemd, die te Tongelre overleed op 9 december 1798. Hun kinderen waren voor

3. SAD, Mierlo R 112, f 170^v.

4. Over deze Levie, ook genoemd Leib Tilburg, heeft ir M. Cahen geschreven in *De Brabantse Leeuw*, XXXIV (1985), 100 e.v. („Jehoeda ben David Hartog, genaamd Leib Tilburg. De eerste joodse inwoner van Tilburg en Parnas van Oisterwijk”).

5. GAT, Volkstelling 1810, fiche 12, blad 561.

6. Er was een meer dan incidentele relatie met Hörstgen, want de al in 1838 in Stratum gevestigde familie Herzberger was ook uit Hörstgen afkomstig.

7. Benjamin Levy nam de naam Jessen als familienaam aan en Bernhardt als voornaam. Zijn vrouw kreeg de voornaam Henriette. Zijn dochter Hitzel, die de voornaam Helene gekregen had, trouwde te Stratum op 13 juli 1821 met Maurits van Leeuwen, die daar was geboren in 1802 en weduwnaar was van Helena Abraham Asser (Register van naamgeving van Hörstgen, Departement de la Roer. Arrondissement de Crevelt. Canton de Rheinberg).

zover bekend:

1. Veronica Hartog, volgt onder II op pagina 196.
2. Philip Hartog is geboren in 1779 en woonde in 1803 in Budel.³ Hij was waarschijnlijk een zoon van Hartog Jacobs, maar zeker is dat niet. Hij was getrouwd met Ida Mozes. Zij hadden een dochter:
 - A. Ida, te Budel geboren op 3 mei 1811.
3. Sara Hartog is geboren te Woensel omstreeks 1780. Zij trouwde te Eindhoven op 3 Bloecimaand 1800 met Jacob Levi Hartog, die werd geboren te Tilburg in 1776 als zoon van Levie David Hartog⁴ (Jehoeda ben David Hartog genaamd Leib) en Fronika Abrahams. Hij was slager te Tilburg.
 - Zij hadden een zoon:
 - A. Levie, te Tilburg geboren op 9 oktober 1809. Bij de volkstelling van 1810 werd hij als 3 maanden oud opgegeven.⁵ Van hem werd overigens niets meer gevonden.
4. Jonas Hartog, volgt onder IIbis op pagina 197.

II. VERONICA HARTOG is geboren te Tongelre tussen 1770 en 1777. Zij overleed aldaar op 7 december 1844. Zij trouwde met Hartog Jessen, die werd geboren te Hörstgen⁶ in 1784 en overleed te Stratum op 22 juni 1867. Hij woonde daar al in 1838 volgens het oudste bevolkingsregister van Stratum.

Hartog Jesse was een zoon van Benjamin Levi, die de familienaam Jessen aannam, en van Judith (Jitte) Hertz.⁷

Hun kinderen waren:

1. Blume Jessen, geboren te Hörstgen in 1816 en overleden te Stratum op 22 juli 1898. Zij was getrouwd met Isak Badt, die werd geboren te Schwerenz in het groothertogdom Posen als zoon van Isak Jacob Badt en Esther David Berusch. Hij was onderwijzer en overleed te Stratum op 11 mei 1847 enkele weken na de geboorte van zijn dochter Veronica Badt op 16 april 1847. Zij overleed te Stratum ongehuwd op 23 februari 1917. In haar overlijdensakte werd haar vader Meijer Isak Badt genoemd.
2. Theresia Jessen werd geboren te Hörstgen in 1818 en overleed ongehuwd te Stratum op 22 juni 1897.
3. Hartog Jessen werd geboren in 1819 en overleed te Woensel op 12 maart 1895. Hij trouwde met Vrouwtje Mug, die op 27 mei 1822 te Rotterdam was geboren als dochter van Manus Mug en Roosje Kampio. Zij overleed te Woensel op 22 november 1907. Hun kinderen waren:
 - A. Emanuel Jessen (Manus) werd geboren te Stratum op 2 juli 1850. Hij was koopman in textielafval, later bode en koster van de synagoge. Te Woensel overleed hij ongehuwd op 4 december 1937. Hij was inwonend bij zijn broer Benjamin.
 - B. Benjamin Jessen werd geboren te Rotterdam op 20 juli

1853. Hij was koopman in manufacturen in de Lijmbeekstraat 105 te Woensel en overleed te Woensel op 10 april 1932. Hij was getrouwd met Marianne Heijmans Witstijn, die werd geboren te Dordrecht op 9 april 1840 als dochter van Michiel Heijmans Witstein en Sara Soesman. Zij overleed te Eindhoven op 5 juli 1922. Het huwelijk bleef kinderloos.

- C. Jacob Jessen werd geboren te Woensel op 19 juli 1855 en overleed te Woensel op 4 mei 1926. Hij trouwde op 17 augustus 1892 met Josephina Schaap, die is geboren te Oosterwolde (gemeente Ooststellingwerf) op 21 april 1863 als dochter van Joël Benedictus Machiel Schaap en Judith Joseph Messcher. Zij overleed te Woensel op 17 januari 1939. Zij woonden in de Kruisstraat 3.

Hun kinderen waren:

- AA. Henriette Jessen, geboren te Woensel op 9 juni 1895, verhuisde in 1918 naar Amsterdam. Zij kwam om in het kamp te Sobibor op 21 mei 1943.
- BB. Hartog Jessen werd geboren te Woensel op 8 november 1896 en kwam om te Auschwitz op 5 december 1942. Hij was koopman in manufacturen. In 1938 was hij nog ongehuwd.
- CC. Joël Jessen, geboren te Woensel op 21 oktober 1898, kwam om in Duitsland op 2 mei 1945. Hij ventte met manufacturen en was in 1938 nog ongehuwd.
- DD. Frederika Jessen werd geboren te Woensel op 30 september 1901 en kwam om te Auschwitz op 3 september 1942. Ook zij was in 1938 nog ongehuwd.

- D. Veronica Jessen is geboren te Woensel op 10 maart 1857. Zij vertrok op 19 mei 1891 naar Beijne Heusay(?)

Iibis. JONAS HARTOG werd geboren te Tongelre op 8 november 1784 en overleed te Woensel op 23 november 1868. Hij was winkelier en geadmitteerd tot het verkopen en verhuren van loten van de Koninklijke Nederlandsche Staatsloterij vanaf de 168ste loterij.⁸ In de vergaderingen van de gemeenteraad van Woensel kwam telkenjare deze admissie aan de orde. Hoewel er niet over beraadslaagd werd, legde het onderwerp toch een relatief groot beslag op de notulen. Er was in het kleine dorp natuurlijk in de eerste helft van de vorige eeuw ook niet veel aan de hand.⁹

Jonas trouwde te Tilburg op 28 juni 1815. Daarbij werd een akte van bekendheid van 21 april 1815 overgelegd, verleden voor de kantonrechter te Helmond. Zijn bruid was Veronica Hartog, die was geboren te Oisterwijk op 18 mei 1792 als dochter van Jacob (Kievat) Hartog, slager, en van Johanna Wijnberg. Zij legde een akte van bekendheid over, verleden voor de kantonrechter van Oisterwijk op 16 juni 1815.

8. M.H. Gans, *Memorboek. Platenatlas van het leven der joden in Nederland van de middeleeuwen tot 1940* (Baarn, 1971).

9. O.a. SAE, Woensel A.A. 705 27R, gemeenteraadsvergadering van 16 augustus 1838.

Hier ligt een man begraven
oprecht en rechtschapen
onberispelijk in zijn wandel
en de liefdadigheid bedrijvend
godvrezend gedurende zijn gehele leven
chower Joël¹⁰
zoon van chower de heer Naftali
overleden op hoge leeftijd
in goede ouderdom op maandag 9 Kislev
en begraven op woensdag in het jaar 5629

Moge zijn ziel gebundeld worden
in de bundel des levens

De kinderen uit dit huwelijk waren:

1. Elisabeth werd geboren te Tongelre op 6 april 1816.
2. Hartog Hartog, volgt onder III op pagina 200.
3. Salomon Hartog, volgt onder IIbis op pagina 202.
4. David Hartog, volgt onder IIter op pagina 203.
5. Helena Hartog werd geboren te Eindhoven op 3 maart 1825.
Op 15 december 1853 verhuisde zij naar Zevenbergen. Zij trouwde met de boekbinder Leon de Vries, die is geboren te Redenbusch op 21 juni 1829. Waar het huwelijk is gesloten, is niet bekend. Hun dochters waren:¹¹
 - A. Flora, geboren te Londen op 12 mei 1856.
 - B. Kaatje werd geboren te Stratum op 17 september 1858.
6. Eva werd geboren te Woensel in 1828 en overleed daar op 17 juni 1835.
7. Abraham werd geboren te Woensel in 1831 en overleed op 6 februari 1836.
8. Schoontje Hartog werd geboren te Woensel op 18 mei 1834 en overleed te Gestel op 23 april 1901. Zij trouwde te Woensel op 17 juni 1857 met Ruben Hartog Braaf, die is geboren te Vlagtwedde op 15 april 1828 als zoon van Hartog Ruben Braaf en Roosje Salomons Frank. Hij was winkelier en 'binnenlands koopman'¹² en woonde op het Fellenoord. Hij overleed te Gestel op 16 november 1900.

Hun kinderen waren:

- a. Roosje Braaf, geboren te Eindhoven op 1 maart 1858. Zij verhuisde in 1889 naar Rotterdam en later naar Amsterdam.
- b. Jonas, geboren te Woensel in juli 1859 en daar overleden op 16 september 1859.
- c. Hartog Braaf is geboren te Woensel op 7 september 1860 en trouwde te Sint-Oedenrode op 17 november 1886 met Kaat Lazarina de Wit, die aldaar was geboren op 14 november 1863 als dochter van Jacob de Wit en Megchelina van Driel. Zij overleed te Tilburg op 11 december 1889. Hun kinderen waren:
 - aa. Mechelina Braaf, geboren te Sint-Oedenrode op 9

10. De titel 'chower' wordt in bijzondere gevallen door de opperrabbin verleend aan bijzondere mannen, die zich voor de gemeenschap verdienstelijk hebben gemaakt. Ik mis overigens in de graftekst van zoon Salomon de aanduiding dat zijn vader de chower-titel heeft gevoerd.

11. SAE, Bevolkingsregister Stratum 66, blad 102.

12. SAE, Administratief Archief, Patentregister 1889-1890, 594.

- juni 1887, overleed te Amsterdam op 16 juli 1934 als weduwe van Levie van Leeuwen.
- bb. Elisabeth werd geboren te Sint-Oedenrode op 28 mei 1888 en overleed te Tilburg op 15 februari 1889.
 - cc. Johanna werd geboren te Sint-Oedenrode op 28 mei 1888 en overleed daar op 16 juli 1888.
 - dd. Rudolf, geboren te Tilburg op 13 augustus 1889, overleed daar op 23 november 1890.
 - d. Jonas Braaf werd geboren te Woensel op 23 december 1861. Hij kwam om op 5 maart 1943 te Sobibor.¹³ Hij was niet getrouwd.
 - e. Jacob werd geboren te Woensel op 12 januari 1863 en overleed daar op 21 februari 1872.
 - f. Salomon, geboren te Woensel op 5 juli 1864 en overleed daar op 15 februari 1865.
 - g. Veronica Braaf werd geboren te Woensel op 1 oktober 1865. Zij trouwde met Nicolaas Jacobus van Straalen, die te Delfshaven was geboren op 14 maart 1870. Hij was koffiehuisbediende in Rotterdam.
Veronica was te Vlagtwedde op 27 december 1887 bevallen van een buitenechtelijke dochter, genaamd Johanna Sophia, die kennelijk werd gewettigd, want zij stond in het bevolkingsregister te Rotterdam ingeschreven met de naam Van Straalen.
 - h. Salomon werd geboren te Woensel op 22 oktober 1866 en overleed op 29 november daaraanvolgende.
 - i. Elisabeth, geboren te Woensel op 20 januari 1868 en overleden op 4 april 1868.
 - j. Paulina Braaf is geboren te Woensel op 4 januari 1869. Zij verhuisde in 1901 naar Rotterdam, in 1903 naar Amsterdam en op 26 februari 1915 naar Zaandam.
 - k. Abraham, geboren te Woensel op 15 januari 1870, aldaar overleden op 14 juli 1870.
 - l. Anna Braaf werd geboren te Woensel op 9 maart 1871. Zij verhuisde in 1901 naar Amsterdam en overleed daar op 13 augustus 1930. Te Amsterdam was zij getrouwd op 15 juni 1904 met Hendricus Hubertus Aloysius Marie van Kol, die was geboren te Eindhoven in 1876 als zoon van Lambertus Antonius van Kol en Jacoba Cornelia Staal. Hun beider ouders waren, sommige niet lang tevoren, overleden. Hij was toen hij trouwde handelsreiziger. Bij hun huwelijk erkenden zij het kind Adolf Henri, dat was geboren te Amsterdam op 2 augustus 1902.
 - m. Jacob Braaf werd geboren te Woensel op 21 juni 1872. Hij was koopman in manufacturen en trouwde op 10 oktober 1904 te Baden in Zwitserland met Robertine Guggenheim, die was geboren in Zug (Zwitserland) op 10

13. De overlijdensdata van de in de vernietigingskampen omgekomen personen zijn ontleend aan: *In Memoriam* ('s-Gravenhage, 1995).

januari 1871. Hun kinderen waren:¹⁴

- aa. Ruben Braaf werd geboren te Woensel op 1 mei 1906. Hij was assistent-accountant toen hij in 1931 naar Belgrado vertrok. Twee jaar later verhuisde hij naar Kovno in Litouwen, waar hij blijkbaar zijn vrouw leerde kennen. Hij trouwde met Berta Joppe, die te Pesit(?) in Litouwen was geboren op 31 januari 1911. Hun dochter Robertine werd te Eindhoven geboren op 29 augustus 1936.
- bb. Lea Braaf is geboren te Woensel op 13 maart 1910.
- n. Berta Braaf werd geboren te Woensel op 4 september 1873.
- o. Saartje Braaf werd geboren te Woensel op 11 maart 1875. Zij overleed te Tilburg op 20 januari 1953 en werd te Eindhoven begraven, waar zij op 13 oktober 1907 was getrouwd met Samuel Andriesse, die was geboren te Eindhoven op 16 september 1867 en daar overleed op 13 september 1935. Hij was koopman. Zij woonden op Zwembadweg 18. Hun kinderen waren:
 - aa. Nathan Andriesse werd geboren te Eindhoven op 11 maart 1909. Hij was veekoopman.
 - bb. Johanna Andriesse werd geboren te Eindhoven op 13 maart 1910. Zij trouwde aldaar op 21 oktober 1932 met Benjamin Cohen, die was geboren te Leeuwarden in 1907, te Tilburg woonde en tand-technicus van beroep was. Hij was een zoon van de manufacturier Hartog Cohen en van Kaatje Sophie Feitsma.
 - cc. Cina werd geboren te Eindhoven op 4 juni 1913.
- p. Henriette Braaf werd geboren te Woensel op 11 februari 1881. Zij kwam om te Auschwitz op 26 februari 1943 en was getrouwd met Leonard Cohen, kassier van beroep, die was geboren te Anderlecht. Hij was een zoon van Liefman David Cohen en kwam om te Auschwitz op 26 februari 1943.

III. HARTOG HARTOG werd geboren te Eindhoven op 2 april 1818. Hij was sigarenfabrikant van het merk „Waterloo” en woonde in de Gamersestraat 585 te Zaltbommel. Aldaar was hij bestuurslid van de Joodse Gemeente en legde hij in 1864 met zijn medebestuurleden de eerste steen van de synagoge. Hij woonde in de Koningstraat wijk C nummer 400 en later Op de Wal 75. Op 29 juli 1894 is hij te Zaltbommel overleden. Zijn grafsteen vermeldt:

„Snel als een hert (Tswi) en sterk als een leeuw” / PN / Tswi
zoon van Jona / Hartog, hij ging / naar de eeuwigheid op
zondag / 25 Tammoez / 5654 / TNTsBH

Hier rust H. Hartog / overleden 25 Tammoez-29 juli 5654

14. SAE, Bevolkingsregister Woensel I, 89.

Hartog Hartog was te Zaltbommel getrouwd op 8 december 1847 met Hester Heijmans, die daar was geboren op 15 augustus 1818 als dochter van Elias Heijmans en Kaatje Lion, die eerder Frauke Markus en ook wel Frouke Mozes heette. Zij overleed daar op 14 mei 1879. Haar grafschrift luidt:

„En Esther werd bij de koning gebracht” / Pt / „Een degelijke huisvrouw” „een lieflijke kroon” / het dierbaar bezit van haar kinderen; goed was zij voor de armen / rechtschapen, rein, een sieraad voor die haar kenden / hoogmoed was gehaat in haar ogen / de geachte mevrouw Esther, de dochter van de heer / Eliëzer; vrouw van de parnas en manhieg de heer Tswi Hirsch Hartog / overleden met een goede naam in / haar 58e levensjaar op woensdag 21 Ijar / 639 / TNTsBH / Esther Hartog geb. Hijmans / overl. 14 mei 1879

De beginletters van de 3e t/m 6e regel op de steen vormen het acrostichon Esther.¹⁵

De kinderen uit dit huwelijk waren:

1. Elias Hartog werd geboren te Zaltbommel in 1850. Hij overleed daar op 5 maart 1879 en werd begraven in graf b-155. Zijn vrouw was Cornelia Eljon, dochter van Jacob Mozes Cohen Eljon en Sallie Mozes Rasp. Zij was geboren te Amsterdam, waarheen zij na de dood van haar man was teruggekeerd.
2. Francijntje Hartog werd geboren te Zaltbommel op 14 januari 1851. Zij overleed daar op 4 juli 1918. Haar grafsteen vermeldt in vertaling:¹⁶

Pn Een vrouw liefdevol en bescheiden Mevrouw Fromet, dochter van de heer Tswi Hartog en de naam van haar moeder was Ester zij is overleden op donderdag 24 Tammoez 678 TNTsBH

Hier rust Francijntje van Straten geb. Hartog geb. 14 januari 5611 overl. 24 Tammoez 5678.

Francijntje Hartog trouwde te Zaltbommel op 15 juni 1882 met Machiel van Straten, die werd geboren te Herwijnen op 7 mei 1851 als zoon van Mozes van Straten en van Saartje Walg. Hij was handelaar in huiden en overleed te Zaltbommel op 13 november 1926. Hun kinderen waren:¹⁷

- a. Ester van Straten werd geboren te Zaltbommel op 4 juni 1884. Zij vertrok in 1914 naar Den Haag. Zij was getrouwd met Louis Mok.
- b. Sara van Straten werd geboren te Zaltbommel op 2 mei 1886. Zij vertrok in 1902 naar Alkmaar. Zij kwam om te Auschwitz op 19 november 1943 en was getrouwd met Jacob de Wolff, die werd geboren te Zutphen op 2 september 1873 en eveneens in Auschwitz omkwam op 19 november 1943.
- c. Johanna van Straten werd geboren te Zaltbommel op 6 januari 1888. Zij vertrok in 1902 naar Rotterdam, overleed op 15 augustus 1955 en werd te Eindhoven begraven. Zij was getrouwd met Simon de Jong, die te Besoijen was

15. C. Frankenhuis-van Scheijen, *De vier joodse begraafplaatsen te Zaltbommel. De geschiedenis, de graftekens en de begravenen*, 36.

16. Frankenhuis-van Scheijen, *De vier joodse begraafplaatsen*, 67.

17. Gemeentearchief Zaltbommel, Collectie 150, nr 1032 D 35.

Grafsteen van Salomon Hartog Hier ligt een man begraven, rechtschapen en godvrezend en van onberispelijke levenswijze tot aan zijn sterfdag toe, de heer Shelomo, zoon van Joël Hartog en Fromet, te goeder naam overleden op maandag 18 Kislev 5664

Moge zijn ziel gebundeld worden in de bundel des levens

18. Frankenhuis-van Scheijen, *De vier joodse begraafplaatsen*, 84.

geboren in 1890 en op 1 oktober 1976 overleed. Hij werd te Eindhoven begraven.

- d. Mozes van Straten werd geboren te Zaltbommel op 29 januari 1889. Hij had een zaak in huishoudelijke artikelen en een groothandel in vodden en lompen, waarvoor hij een magazijn had in de Kloosterstraat. Hij was lid van het Bommels Mannenkoor. Te Sobibor kwam hij op 28 mei 1943 om.¹⁸

Mozes van Straten was getrouwd met Amalia Kahn, die was geboren te Bödefeld op 15 december 1894 als dochter van Jacob Kahn en Emilie Stern. Zij kwam om te Sobibor op 28 mei 1943, evenals hun kinderen:

- aa. Jacob Adolf van Straten, geboren te Zaltbommel op 9 maart 1927 en omgekomen te Sobibor op 28 mei 1943.
- bb. Michiel van Straten, geboren te Zaltbommel op 8 februari 1928 en omgekomen te Sobibor op 28 mei 1943.
- e. Hartog werd geboren te Zaltbommel op 8 maart 1891 en overleed daar op 9 mei 1891.
- f. Mathilde van Straten werd geboren te Zaltbommel op 22 januari 1894 en stierf te Auschwitz op 27 november 1942. Zij was getrouwd met Emanuel Jacob de Vries, die was geboren te Veenendaal op 19 november 1882 als zoon van Levi de Vries en Hendrika Frij en eveneens in Auschwitz omkwam op 27 november 1942, evenals hun dochtertje Francina Henrica, dat te Zaltbommel was geboren op 19 november 1926.

3. Hanna Hartog werd geboren te Culemborg op 19 april 1854. Zij woonde met haar zuster Evelina in de Gamersestraat 557 te Zaltbommel. Daar overleed zij ongehuwd op 3 februari 1923.
4. Rosette Hartog werd geboren te Zaltbommel op 17 mei 1860. Zij vertrok op 7 oktober 1888 naar Nijmegen.
5. Evelina Hartog is geboren te Zaltbommel op 10 september 1863 en overleed daar ongehuwd op 28 november 1904.
6. Jonas Hartog werd geboren te Zaltbommel op 29 februari 1856. Hij vertrok op 18 september 1896 naar Den Haag.

IIIbis. SALOMON HARTOG werd geboren te Eindhoven op 11 februari 1820. Hij was koopman en volgde zijn vader op als admittent van de Koninklijke Nederlandsche Staatsloterij. Te Woensel overleed hij op 7 december 1903.

Hij was gehuwd met Jetje de Vries, die is geboren te Bergen op Zoom op 13 oktober 1831 als dochter van de slager Marcus de Vries en van Kaatje van Broek; te Woensel overleed zij op 20 december 1882.

Hun kinderen waren:

1. Veronica Hartog werd geboren te Eindhoven op 23 november 1854. Zij overleed daar ongehuwd op 23 januari 1943.

Grafsteen van Henriette Hartog-de Vries. Hier ligt begraven een vrouw van aanzien, mevrouw Jutka, dochter van de heer Jaakov Mordechai (zijn aandenken zij tot zegen), echtgenote van de heer Shelomo Hartog, overleden op woensdag 11 Tewet en begraven aan de vooravond van de daaropvolgende Shabbat 5643. Moge haar ziel gebundeld worden in de bundel des levens

19. SAE, Bevolkingsregister Woensel H II, blad 190.

20. SAE, Besnijdenisregister.

2. Kaatje, geboren in april 1856, te Woensel overleden op 30 januari 1858.
3. Jonas Hartog, volgt onder IV op pagina 204.
4. Julia Hartog werd geboren te Eindhoven op 28 februari 1860 en overleed daar op 4 november 1926. Zij was getrouwd te Woensel op 31 augustus 1887 met Salomon Wertheijm, die was geboren te Eindhoven op 6 september 1861 als zoon van Meijer Wertheim en Sara Hochheimer. Hij was knopenfabrikant en overleed te Eindhoven op 16 november 1919.
5. Kaatje werd geboren op 28 februari 1862 en overleed te Woensel op 18 augustus 1881.
6. Anna Hartog is geboren te Eindhoven op 5 september 1864 en overleed te Gouda. Zij was te Woensel op 14 november 1902 getrouwd met Josef Rood, winkelier te Gouda, geboren te Middelharnis in 1856 als zoon van Levi Mozes Rood, godsdienstleraar, en van Betje Poortje. Hij was weduwnaar van Henriette van Aalst.
7. Maurits Hartog werd geboren te Woensel op 27 juli 1866 en overleed daar ongehuwd op 31 augustus 1940.

IIIter. DAVID HARTOG werd geboren te Eindhoven op 15 augustus 1822, was koopman en overleed te Woensel op 16 januari 1877. Hij trouwde met Clara Leves, die op 8 juli 1820 te Oirschot is geboren als dochter van Levie Leves en Sara Rooit. Zij overleed te Woensel op 29 juni 1899.

Hun kinderen waren:¹⁹

1. Levie Hartog, volgt onder IVbis op pagina 206.
2. Jonas David Hartog werd geboren te Oirschot op 19 januari 1850. Hij was slager van beroep en vertrok op 10 december 1881 naar Brussel.
3. Philip David Hartog werd geboren te Oirschot op 3 februari 1852 en was slager en veekoopman van beroep. Hij overleed te Woensel op 11 november 1920 en was ongehuwd gebleven.
4. Veronica Hartog werd geboren te Oirschot op 3 december 1853. Zij vertrok naar Langstraat 124 te Borgerhout.
5. Salomon David Hartog, volgt onder IVter op pagina 207.
6. Hartog David Hartog, volgt onder IVquater op pagina 207.
7. Jacob David Hartog werd geboren te Oirschot op 7 februari 1860. Hij werd op 14 februari 1860 's ochtends besneden als Akiba bar David.²⁰ Hij trouwde te Beek (Limburg) in 1889 met Dora Hellendag, die aldaar was geboren op 16 december 1864. Zij vertrokken op 18 oktober 1909 naar Borgerhout.

Hun kinderen waren:

- A. Bernard, geboren te Eindhoven op 2 oktober 1890.
- B. Clara, geboren te Eindhoven op 22 november 1891.
- C. Emile, geboren te Eindhoven op 1 april 1893.
- D. Jeannette, te Eindhoven geboren op 17 september 1906.
8. Simon David Hartog, volgt onder IVquinqies op pagina 208.

Grafsteen van Jonas Hartog. Hier ligt begraven de heer Joël, zoon van Shelomo en Jittele, overleden op 14 Elloel 5706
Moge zijn ziel gebundeld worden in de bundel des levens

IV. JONAS HARTOG is geboren te Woensel op 9 februari 1858. Zijn besnijdenis vond plaats op 16 februari 1858, waarbij hij de naam Joël bar Salomon kreeg. Hij overleed te Eindhoven op 10 september 1946.

Hij had een kruidenierswinkel, „De kleine winst”, in de Vrijstraat, die in 1898 werd overgeplaatst naar de Demer.²¹ Later had hij een groothandel in lompen en textielafval en een lompenmalerij. Door de bezetter werd een *Verwalter* benoemd. Hoe het mogelijk was dat zijn schoonzoon daartoe werd aangesteld, is niet bekend, maar de invloed van de Kamer van Koophandel heeft hierin waarschijnlijk een rol gespeeld. De zaak werd geliquideerd. Jonas dook onder na door Eindhovense politieambtenaren te zijn gewaar- schuwd.

Jonas Hartog trouwde te Eindhoven op 20 juni 1888 met Clara Wertheim, die werd geboren te Eindhoven op 24 mei 1865 als dochter van Meijer Wertheim en van Sara Hochheimer. Zij overleed te Eindhoven op 20 september 1932. Hun kinderen waren:

1. Meijer Hartog werd geboren te Eindhoven op 13 april 1889 en ging werken in de zaak van zijn vader. Hij kwam om in het concentratiekamp Auschwitz op 31 januari 1944.

Te Eindhoven was hij op 10 mei 1917 getrouwd met Bets de Wit, die werd geboren te Eindhoven op 31 mei 1893 als dochter van Maurits de Wit en Roset van Dijk. Zij werd op dezelfde dag als haar man te Auschwitz vermoord: 31 januari 1944. Zij hadden een zoon:

- A. Johan Hartog werd geboren te Eindhoven op 15 september 1918. Hij handelde internationaal in textiel en was voorzitter van de synagoge te Enschede. Op 10 oktober 1947 trouwde hij te Eindhoven met Clara Koppens, die was geboren te Sint-Oedenrode op 12 augustus 1923 als dochter van Jacob Koppens en Stella Cohen. Zij vertrokken op 24 oktober 1947 naar Enschede.

2. Salomon werd geboren op 12 augustus 1891 en overleed te Eindhoven op 4 november 1891.
3. Henriette Sara Hartog werd geboren te Eindhoven op 6 oktober 1892. Zij studeerde zang aan het conservatorium te Amsterdam, welke studie werd afgebroken wegens haar voorgenomen huwelijk. Zij overleed te Valkenswaard op 13 april 1938.

Te Eindhoven was zij op 14 oktober 1919 getrouwd met Bastiaan Ernst Louis Thuring, die was geboren te Amsterdam op 1 oktober 1894 als zoon van Jacob Philippus Thuring en van Maria Wilhelmina Alijda Hamers. Dit huwelijk met een niet-jood bracht in joodse kring te Eindhoven enige beroering teweeg. Het echtpaar vertrok op 25 februari 1920 naar Nederlands Indië, waar hij in Medan werkzaam was bij de Handelsvereniging Amsterdam.

Het gezin repatrieerde in 1936. Thuring werd chef de bureau bij de Willem II-sigarenfabrieken te Valkenswaard, waar

21. Volgens een advertentie in de *Meijerische Courant* van 7 mei 1898.

Grafsteen van Clara Hartog-Wertheim. Hier ligt begraven mevrouw Clara, dochter van Meir en Seidele, overleden op 19 Elloel 5692 Moge haar ziel gebudeld worden in de bundel des levens

hij in september 1968 werd gepensioneerd als directeur. Hij overleed te Valkenswaard op 5 januari 1987. Op 29 april 1941 was hij te Waalre hertrouwd met Elisabeth Josephine Maria van Vorstenbosch.

Tijdens de oorlog tot de bevrijding waren in dit gezin, met inmiddels twee jonge kinderen, Thuring's schoonzuster met haar man ondergedoken.

Uit het eerste huwelijk werden drie kinderen geboren:

- a. Angela Clara Thuring is geboren te Medan op Sumatra op 10 oktober 1920. Zij was maatschappelijk werkster en trouwde met drs G.J.A. Schampers.
 - b. Clara Maria Thuring, fysiotherapeute, is geboren te Medan op 8 september 1924.
 - c. Drs Paul Eduard Thuring, geboren te Medan op 3 april 1928, was psycholoog en directeur van het instituut De Widdonck te Heibloem tot zijn pensioen in 1993. Hij overleed te Hunsel op 15 september 1994.
4. Salomon Hartog werd geboren te Eindhoven op 21 november 1896. Hij had een agenturen- en commissiehandel in technische apparatuur, zoals smalspoor en daarbij behorende gereedschappen. Op 8 juni 1952 is hij te Eindhoven overleden. Aldaar was hij getrouwd met Sophie Wertheim, geboren te Eindhoven op 27 december 1902 als dochter van Julius Wertheim en Clara Hochheimer. Zij overleed aldaar op 9 september 1976.

Dit huwelijk werd door echtscheiding ontbonden en Salomon hertrouwde te Amsterdam op 11 juni 1947 met Naatje Davidson (Nan), die was geboren te Hoorn op 19 december 1912 als dochter van N. Davidson en N. Zeehandelaar.

Uit het eerste huwelijk stammen:

- A. Clara, die werd geboren te Eindhoven op 18 maart 1929 en aldaar overleed op 23 maart 1929.
 - B. Johnny, geboren te Eindhoven op 8 oktober 1930 en aldaar op 12 december 1930 gestorven.
 - C. Clara Cato Hartog is geboren te Eindhoven op 21 september 1935 en trouwde met de chemicus drs André Lucas Berg.
 - D. Henri John Julius Hartog (Henk) werd geboren te Eindhoven op 10 januari 1939. Hij overleed na een verblijf in het Zonnehuis te Zeist op jeugdige leeftijd.
5. Sara Hartog werd geboren te Eindhoven op 5 november 1898. Zij overleed te Gouda en was in 1928 getrouwd met Maurits Rood, die te Gouda was geboren op 21 november 1895. Hij was verkoopmanager bij de Goudse Garensponnerij. Het huwelijk bleef kinderloos. Maurits overleed te Gouda. Hij en zijn vrouw waren tijdens de oorlog bij hun zwager Thuring ondergedoken.
6. Bernard Hartog (Ben) werd geboren te Eindhoven op 23 september 1900. Hij werkte bij Philips en had het grootste ver-

Jonas Hartog, Clara Wertheim en hun kinderen (van links naar rechts) Henriette Sara, Meijer, Sara, Salomon en Bernard, ± 1910.

trouwen dat het bedrijf de daar werkzame joden uit Duitse handen zou houden. Ben kwam om in Midden-Europa op 28 maart 1945. Hij trouwde met Esther van Bueren (Eddie). Zij werd uit het concentratiekamp Auschwitz bevrijd, maar haar gezondheidstoestand was zodanig, dat zij binnen een week na haar repatriëring te Eindhoven in het Catharinaziekenhuis op 15 juni 1945 overleed.

A. Johan (Hanneke) werd geboren te Eindhoven op 26 december 1939. Hij kwam om in het concentratiekamp Auschwitz op 31 december 1944.

IVbis. LEVIE HARTOG is geboren te Oirschot op 27 oktober 1848 en besneden op 3 november 1848, waarbij hij de naam Juda bar David kreeg.²⁰ Hij was koopman van beroep en trouwde te Woensel op 30 augustus 1876 met Schoontje Zwarenstein, die werd geboren te Hellevoetsluis op 5 november 1840 als dochter van Levi Zwarenstein en Meijntje Blom; te Nijmegen overleed zij op 16 maart 1903. Zij waren op 31 mei 1900 naar Nijmegen verhuisd. Levie vertrok na enkele jaren naar Oss.

Hun kinderen waren:

1. Amalia Hartog, geboren te Gestel op 17 september 1877. Zij vertrok op 31 mei 1900 naar Nijmegen en op 23 december 1903 naar Rotterdam.
2. David werd geboren te Gestel op 22 december 1878 en overleed daar op 15 januari 1879.
3. Sara, geboren te Gestel op 5 augustus 1880, aldaar overleden op 14 augustus 1880.
4. David Hartog werd geboren te Gestel op 11 november 1882. Hij verhuisde naar Boxmeer en later naar Nijmegen en op 28 oktober 1903 naar Rotterdam. Hij kwam om in het concentratiekamp Sobibor op 30 april 1943.

5. Lijon werd geboren te Gestel op 14 november 1881 en overleed daar op 26 november 1881.

IVter. SALOMON DAVID HARTOG is te Oirschot geboren op 5 december 1854 en werd besneden op 12 december 1854.²⁰ Hij kreeg de naam Salomon, ook genaamd Kalman bar David. Te Eindhoven is hij op 9 januari 1928 gestorven.

Hij was op 23 oktober 1892 getrouwd met Carolina Heuman, die werd geboren te Gulpen op 5 januari 1857. Zij kwam om te Sobibor op 5 maart 1943.

Hun kinderen waren:

1. Celina Hartog werd geboren te Eindhoven op 16 september 1893. Zij kwam om in te Sobibor op 28 mei 1943. Te Eindhoven was zij op 22 mei 1918 getrouwd met met Jacob Cohen. Zij vertrokken op 28 mei 1918 naar Amsterdam.
2. Virginie Hartog werd geboren te Eindhoven op 4 september 1894 en stierf in Auschwitz op 12 oktober 1942. Zij trouwde te Eindhoven op 20 oktober 1920 met Daniël Meijer, geboren te Oude Pekela op 4 november 1892. Zij vertrokken op 20 oktober 1920 naar Nijmegen. Hij was koopman, woonde op Kwakkenbergweg 14 en kwam om te Auschwitz op 31 januari 1943.

Hun kinderen uit dit huwelijk:

- a. Jacob Meijer werd geboren te Nijmegen op 2 oktober 1921 en kwam om te Auschwitz op 31 januari 1943.
- b. Carolina Meijer, geboren te Nijmegen op 19 mei 1926, omgekomen te Auschwitz op 12 oktober 1942.
3. Maurits Hartog werd geboren te Eindhoven op 1 februari 1897. Hij kwam om in te Sobibor op 26 maart 1943.

IVquater. HARTOG DAVID HARTOG werd geboren te Oirschot op 10 augustus 1857 en werd besneden op 17 augustus 1857 als Zwi bar David.²⁰ Hij was handelaar in huiden, vellen, haar en later pelterijen. Hij had ook een zouterij voor huiden.

Te Eindhoven trouwde hij op 22 februari 1889 met Rebecca Wijnbergen, die daar was geboren op 2 september 1863 als dochter van Levi Jacob Cohen (later Wijnbergen), slachter, en van Rosalina Frank. Zij overleed te Eindhoven op 12 augustus 1929.

Hartog vertrok op 19 april 1932 naar Brussel. Zijn en Rebecca's kinderen waren:

1. Rozalina werd geboren te Eindhoven op 28 juni 1890 en overleed daar op 23 februari 1891.
2. David Hartog, geboren te Eindhoven op 30 juli 1891, vertrok op 13 september 1920 naar Brussel.
3. Levie Hartog is te Eindhoven op 24 mei 1893 geboren en vertrok op 8 december 1922 naar Brussel.
4. Jacques Hartog werd geboren te Eindhoven op 13 mei 1895. Hij kwam om in Mauthausen op 26 april 1942. Hij was te Soerabaja getrouwd op 15 februari 1922 met Anny Jacqueline

Henriette Kluijt. Zij vertrokken op 10 mei 1924 naar Den Haag.

5. Philip, geboren te Eindhoven op 14 januari 1897.
6. Sally Hartog werd geboren te Eindhoven op 30 maart 1899. Hij vestigde zich op 19 april 1932 in Den Haag.
7. Rosalie Clara Hartog werd geboren te Eindhoven op 26 september 1904. Zij vertrok op 16 september 1947 naar Ede.

IVquinqies. SIMON DAVID HARTOG werd geboren te Oirschot op 31 mei 1862 en werd besneden op 7 juni 1862 als Simcha bar David.²⁰ Hij dreef een winkel in kantoor-, school- en schrijfbenodigdheden op de Markt te Eindhoven.

Te Beek (Limburg) trouwde hij in 1888 met Sophie Hellendag, aldaar geboren op 8 augustus 1862. Zij vertrokken op 7 juli 1904 met hun kinderen naar Antwerpen (volgens het bevolkingsregister). Op 9 juli 1898 werd de inboedel van de winkel al te koop aangeboden wegens voorgenomen vertrek. Op 25 juni was de uitverkoop al begonnen.²²

De kinderen waren:

1. David, geboren te Woensel op 9 februari 1889.
2. Josephina Hartog werd geboren te Woensel op 22 mei 1890. Zij kwam om in te Auschwitz op 19 april 1943.
3. Bernard, geboren te Woensel op 17 september 1891.
4. Jules, geboren te Eindhoven op 23 december 1897.

De vertaling van de grafschriften is van dr A.H. Gomes de Mesquita, die ik daarvoor heel hartelijk dankzeg.

22. Volgens een advertentie in de *Meijerijische Courant*.

EEN GESLACHT SMULDERS (SMEULDERS)

† J.A.M. SMULDERS

Afkortingen

GAT Gemeentearchief Tilburg

(Vervolg van p. 182)

XV-o. GERARD SMULDERS¹⁷⁵, gedoopt te Tilburg op 14 januari 1762 en aldaar overleden op 10 augustus 1838, was van beroep *fileur, propriétaire en vivant de son travail*. Hij trouwde te Tilburg op 12 oktober 1795 met Cornelia Cruijssen te Udenhout, aldaar gedoopt op 7 oktober 1768 als dochter van Jan Adriaan Cruijssen en Cornelia Jan Hamers.

Hun kinderen waren:

1. Maria Theresia Smulders is te Tilburg gedoopt op 6 oktober 1796 en is aldaar overleden op 24 november 1875. Zij had een natuurlijke dochter:
A. Maria Helena Smulders, te Tilburg geboren op 11 januari 1827.
2. Adriana, te Tilburg gedoopt op 1 januari 1798.
3. Cornelius, te Tilburg gedoopt op 29 januari 1799, aldaar begraven op 28 mei 1801.
4. Willemijn Smulders is op 30 juni 1800 te Tilburg gedoopt en trouwde aldaar op 17 mei 1824 met Norbertus Appels, wever, gedoopt te Tilburg op 2 december 1795.
5. Jan Smulders, volgt onder XVI-a op pagina 209.
6. Martinus Smulders is op 21 maart 1804 gedoopt te Enschoot en trouwde te Tilburg op 11 februari 1836 met Elisabeth van den Dungen.
7. Petronella Smulders, te Udenhout gedoopt op 6 september 1806, overleed te Tilburg op 20 april 1870. Daar was zij op 3 april 1834 getrouwd met de wever Cornelis van Iersel, gedoopt te Tilburg op 10 september 1803. Uit dat huwelijk werd een zoon geboren, Johannes van Iersel, die op 14 april 1864 trouwde met Adriana Smulders.
8. Joanna, te Udenhout gedoopt op 30 september 1807.

XVI-a. JAN SMULDERS is te Enschoot gedoopt op 23 mei 1802 en stierf op 25 januari 1877 te Tilburg, waar hij had gewerkt als wever. Op 18 februari 1830 trouwde hij te Tilburg met Johanna Maria van

175. GAT, R 452, f 213, 18 oktober 1788. R 454, f 65, 3 oktober 1791. R 462, f 95, 4 mei 1805. R 463, f 59, 20 september 1806; f 99^v, 18 april 1807. N 136, no 3, 6 januari 1812; no 6, 14 januari 1812. N 147, no 19, 19 maart 1798.

Beurden, die aldaar op 14 maar 1798 was gedoopt als dochter van Jacobus van Beurden en Cornelia Leyten.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. Johannes Smulders, wever, is op 27 januari 1831 te Tilburg geboren en er overleden op 18 januari 1910. Hij trouwde te Tilburg op 19 april 1860 met Petronella de Wijs, aldaar geboren op 12 oktober 1837.

In tweede echt trouwde Johannes te Tilburg op 5 november 1879 met Anna Maria van Gorp, die daar is geboren op 25 april 1831.

Kinderen uit het eerste huwelijk waren:

- A. Johannes Jacobus Smulders, wever, te Tilburg geboren op 29 januari 1861, daar overleden op 10 februari 1923.
 - B. Adrianus Johannes Smulders, te Tilburg geboren op 10 augustus 1862, woonde in 1910 ten huize van zijn broer Henricus Petrus Smulders.
 - C. Maria Johanna Smulders is op 19 februari 1864 geboren te Tilburg en trouwde daar op 20 april 1887 met Franciscus Antonius Peij. Deze wever was op 14 februari 1861 te Tilburg geboren.
 - D. Henricus Petrus Smulders, geboren te Tilburg op 4 december 1865, trouwde aldaar op 5 april 1894 met Johanna van der Meijden en overleed er op 18 februari 1946.
 - E. Gerardus Jacobus Smulders, te Tilburg geboren op 30 april 1867, trouwde aldaar op 26 januari 1898 met Engelina Jacoba Maria van Spaandonk en is er overleden op 27 mei 1946.
 - F. Cornelis Smulders, geboren te Tilburg op 30 maart 1869, trouwde daar op 4 juni 1902 met Lucia van Loon.
 - G. Wilhelmina Lucia Smulders is op 9 september 1870 te Tilburg geboren en trouwde daar op 12 april 1893 met de schoenmaker Cornelis van Dijk. Deze is te Tilburg geboren op 13 september 1869.
 - H. Petronella Smulders, geboren te Tilburg op 26 november 1872, aldaar overleden op 26 juli 1948, trouwde te Tilburg op 22 juni 1898 met Hendrikus Nicolaas van Dijk, schoenmaker, geboren te Tilburg op 25 mei 1872 en aldaar overleden op 9 augustus 1952.
2. Francisca Alouïsa Smulders is op 14 oktober 1832 geboren te Tilburg, trouwde aldaar op 12 mei 1859 met Mathias van Hest en stierf er op 1 april 1908. Haar man is op 15 september 1831 te Tilburg geboren en overleed op 22 januari 1905 aldaar.
 3. Cornelia Smulders, geboren te Tilburg op 19 december 1834, aldaar overleden op 8 november 1910, trouwde te Tilburg op 10 maart 1823 met Heiliger de Kock, wever, geboren te Tilburg op 10 maart 1823.
 4. Petronella, geboren te Tilburg op 2 april 1837 en daar overleden op 8 mei van hetzelfde jaar.

XI-u. AERT GERIT SMULDERS¹⁷⁶, gedoopt te Tilburg op 6 augustus 1636, trouwde daar op 24 februari 1664 met Cornelia Jan Cornelis Lambrecht Schoenmakers, die rond 1640 was geboren te Gilze. Hij is te Tilburg begraven op 22 juni 1707.

De kinderen uit dit huwelijk zijn:

1. Maria Aert Smulders, gedoopt te Tilburg op 6 april 1671, trouwde aldaar op 31 januari 1694 met Cornelis Cornelis van Gorp, weduwnaar van Maria Adriaen Peter Vermeer.

Cornelis was een zoon van Cornelis van Gorp bij Margriet Jan Peter Adriaen Veldekens, is geboren rond 1662 en testeerde in 1724 samen met zijn tweede vrouw. Zij woonden toen aan de Rijt. Hun kinderen gingen in 1746 een erfdeling aan.¹⁷⁷

2. Jan Aert Smulders¹⁷⁸, gedoopt te Tilburg op 3 maart 1674 (?) en daar begraven op 23 oktober 1730. Hij trouwde te Tilburg op 17 februari 1697 met Cornelia van Iersel, aldaar gedoopt op 16 februari 1673 als dochter van Aert Gijsbrechts van Iersel en Maria Cornelis Cleysen. Cornelia werd begraven te Tilburg op 19 november 1737. Haar zuster Anneken trouwde met Jan Henrick Jan Laureys Smulders (XI-q op p. 13).

Kinderen uit het huwelijk van Jan en Cornelia waren:

- A. Arnoldus, te Tilburg gedoopt op 15 november 1698.
 - B. Petronilla Jan Smulders, gedoopt te Tilburg op 11 oktober 1701, aldaar begraven op 17 februari 1742.
 - C. Maria Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 23 februari 1707 en daar begraven op 13 februari 1742.
 - D. Cornelia Jan Smulders, gedoopt te Tilburg op 25 november 1709, trouwde aldaar op 6 juli 1732 met Peter Anthonij Kruijsen.
3. Cornelia Aert Smulders is op 14 januari 1679 te Tilburg gedoopt en trouwde daar op 19 juli 1705 met Adriaen Sijmon Adriaen Janssen, weduwnaar van Heleen Cornelis de Beer.
 4. Adriaen Aert Smulders, volgt onder XII-n op pagina 211.
 5. Anneken Aert Smulders, te Tilburg gedoopt op 19 maart 1683, trouwde daar op 17 oktober 1706 met Jan Frans Spijckers.

XII-n. ADRIAEN AERT SMULDERS is op 12 juni 1681 te Tilburg gedoopt en werd er op 30 januari 1748 begraven. Hij trouwde te Tilburg op 7 april 1709 met Marij van Abelen¹⁷⁹, gedoopt te Oisterwijk op 18 december 1680 als dochter van Peter Jan van Abelen en Magdalena van Bladel alias Van Laerhoven.

Hun kinderen waren:

1. Arnoldus Adriaen Smulders is te Tilburg gedoopt op 25 februari 1710, trouwde aldaar op 21 juli 1743 met Johanna Catrien van Asten en werd er begraven op 4 augustus 1781. Het huwelijk was kinderloos gebleven. Op 10 mei 1758 hadden zij beiden hun testament gemaakt.

In een attest van 1748 is te lezen: *Wij, schepenen der heerlijkheit Tilborg en Goirle, quartiere van Oosterwijk, meijerije*

176. GAT, R 426, f 93^v, 29 januari 1694; f 196^v, 19 maart 1695. R 429, f 88^v, 23 oktober 1706. N 34, f 17, 6 maart 1684. N 62, no 145, 5 augustus 1706. N 66, no 72, 1 juni 1731; no 90, 1 december 1731.

177. GAT, R 421, f 44, 28 december 1686. R 469, f 37^v, 7 juni 1701. R 476, f 72^v, 1746. N 70, no 107, 8 september 1724. – Leo Adriaenssen.

178. GAT, R 431, f 61, 27 december 1715. R 435, f 47^v, 12 februari 1739. R 489, f 40^v, 21 december 1789. N 80, f 178, 28 september 1756.

179. W. de Bakker, „Van Abelen”, *De Brabantse Leeuw*, XXXVII (1988) 110.

van 's Bosch, certificeeren voor de opregte waarheijt dat Arnoldus Smulders is een inwoonder binnen dese heerlijkhijt Tilborg, zijnde alijt geweest van een eerlijk en goet comportement en gedrag, sonder dat ons oijt het contrarie van dien is voorgekomen. Derhalve versoecken wij aan alle heeren officieren en justiciere deesen alsoo voor onsen inwoonder te erkennen en hem in sijne affaires en reijse en in alle voorvalende gelegentheden vorderlijk en behulpsaam te weesen, soo verre het regt permitteert. Wij sullen het selve alijt erkennen en van gelijke doen. Inne kennisse der waarheijt hebben wij etcetera. Actum den twaalfden meert seventien hondert acht en veertigh.¹⁸⁰

2. Johanna Adriaan Smulders, gedoopt te Tilburg op 6 januari 1712, trouwde aldaar op 21 april 1743 met Wouter Nicolaas van Vessem uit Moergestel.
3. Norbertus, gedoopt te Tilburg op 20 april 1714, aldaar begraven op 22 oktober 1729.
4. Laurentius, te Tilburg gedoopt op 10 augustus 1716, is aldaar begraven op 25 juni 1734.
5. Cornelia Adriaen Smulders is op 6 februari 1719 te Tilburg gedoopt en trouwde daar op 2 februari 1761 met Adriaan Jan Hamers, weduwnaar van Jennemaria Nicolaes Cleijsen. Hij trouwde ten derde male met Elisabeth Gijbert Jonkers.
6. Petronilla Adriaen Smulders, gedoopt te Tilburg op 1 mei 1722, trouwde aldaar op 10 februari 1754 met Norbertus Jacobus de Beer.
7. Jan Adriaan Smulders, volgt onder XIII-p op pagina 212.

XIII-p. JAN ADRIAAN SMULDERS¹⁸¹, te Tilburg gedoopt op 23 september 1724, werd aldaar begraven op 23 maart 1797. Hij was te Tilburg op 2 april 1752 getrouwd met Cornelia Schaapen, gedoopt te Goirle op 15 mei 1732 als dochter van Jan Laureijs Schaapen en Jenneken Kouwenberg. Hij hertrouwde (te Gilze?) met Gerdina Leendert Broers. Deze hertrouwde te Tilburg op 27 mei 1799 met Peter Jan de Jong uit Poppel.

Jan Adriaan Smulders was landbouwer. Toen hij na het overlijden van zijn eerste vrouw opnieuw in het huwelijk wilde treden, moest er op verzoek van de voogden van de kinderen uit zijn huwelijk met Cornelis Schaapen een inventaris van de bezittingen worden opgemaakt, waarin we onder meer vermeld vinden:¹⁸²

- dartig schaapen, geëstimeert waardig te zijn ontrent f 78
- vijf melk koeyen f 140
- een oud paart, hoogkar en aartkar f 42
- een kast, een taaffel en tien stoelen f 17
- drie veere bedden, vier deeckens en vijf paar lakens f 50
- een huys horologie f 17
- een spinne wiel, biestokken met een ledige honington f 6
- eenige ledige biekorven en bie gereetschappen f 20:15:0
- ontrent vier hondert steen spurry f 21:5:0

180. GAT, R 471, f 36, 21 december 1715. R 479, f 1, 17 januari 1761. R 483, f 83, 24 september 1781. R 631, ongef., 12 maart 1748. N 81, f 33, 10 mei 1758. N 93, f 15, 28 februari 1766. N 98, f 79, 10 mei 1773.

181. GAT, R 438, f 233^v, 1 mei 1752. R 440, f 88, 19 maart 1757; f 93^v, 19 april 1757. R 478, f 88, i.m. 19 maart 1757. N 86, f 192, 3 juli 1753. N 88, no 39, 15 april 1757. N 92, f 1, 3 januari 1764. N 107, nrs 44 en 45, 9 november 1781; no 49, 22 november 1781.

182. GAT, R 492, f 141^v, 6 mei 1799; f 154^v, 27 mei 1799.

- *ontrent drie duysent pond hooy* f 17
- *ontrent twaalf vemme ongedorse haver* f 25
- *de ongedorse rogge, welke deese oigst zeer gemeen was, van slegt gewas* f 97

Aan persoonlijke bezittingen van de overleden echtgenote werden vermeld:

- *een paar goude oorringetjes en dito bellekens*
- *een goude vingerring en dito halskruys, schuyfsteen en hals-slotje*
- *een paar silvere schoengespen en dito sintuur gesp*
- *een silvere punt haak*
- *een kerkboek met silvere slooten en hoeken*

De kinderen uit het eerste huwelijk zijn:

1. Adrianus, te Tilburg gedoopt op 28 maart 1753.
2. Joanna, gedoopt te Tilburg op 10 oktober 1755, aldaar begraven op 4 mei 1757.
3. Anna Maria, te Tilburg gedoopt op 17 januari 1758, werd daar begraven op 24 januari 1758.
4. Johannes, te Tilburg gedoopt op 21 mei 1760.
5. Jan Baptista Smulders, volgt onder XIV-q op pagina 213.
6. Norbertus Smulders, volgt onder XIV-r op pagina 216.
7. Walterus, gedoopt te Tilburg op 29 november 1770, aldaar begraven op 3 december 1771.

Uit het tweede huwelijk zijn geboren:

8. Arnoldus Cornelius, te Tilburg gedoopt op 19 september 1782.
9. Leonardus, te Tilburg op 16 december 1783 gedoopt.
10. Maria Smulders is op 13 september 1785 te Tilburg gedoopt en trouwde daar op 16 april 1804 met Johannes Mallens.
11. Gerardus Smulders, gedoopt te Tilburg op 12 augustus 1787.
12. Adrianus Smulders, volgt onder XIV-s op pagina 217.
13. Josephus Smulders, volgt onder XIV-t.

XIV-q. JAN BAPTIST SMULDERS¹⁸³ (ook Smeulders; hij signeerde *Janbatist Jan Adriaan Smulders*) werd te Tilburg gedoopt op 2 maart 1764 en is daar overleden op 15 september 1842. Hij trad te Tilburg op 3 februari 1787 in ondertrouw met Anna Maria van Roessel¹⁸⁴, die aldaar is gedoopt op 2 januari 1761 en er op 16 januari 1818 kwam te overlijden. Zij was een dochter van Adriaan van Roessel, landbouwer, en van Joanna Maria Hendrik van Iersel.

Jan Baptist was bouwman en stelde natuurlijkerwijze belang in landerijen en boerenhuizen. En hij was blijkbaar financieel ook in staat een aantal van zijn wensen te realiseren. Zo verwierf hij:¹⁸⁵

- op 22 november 1793 een huizing aan de Berkdijk
- op 3 maart 1794 een stede c.a. aan de Berkdijk
- op 19 april 1797 een perceel weiland aan de Berkdijk voor f 537:10:0
- op 9 april 1797 een huizing c.a. aan de Hasselt

183. GAT, R 454, f 56^v, 8 september 1791; f 111^v, 31 december 1791. R 457, f 116^v, 21 december 1796. R 467, no 68, 5 juni 1811. N 424, no 96, 3 september 1810.

184. J. van Dijk, „Van Roessel”, *De Brabantse Leeuw*, XV (1966), 97.

185. GAT, R 424, no 79, 30 juni 1810. R 457, f 145^v, 9 april 1797. R 464, f 74^v, 29 februari 1808. N 119, no 227, 9 juni 1794. N 142, no 42, 22 november 1793.

- op 4 juni 1800 een beemd in de oude Nieuwe Velden
- op 31 januari 1803 een weiland in het Laar
- op 30 april 1804 een weiland in het Laar voor *f* 380
- op 29 februari 1808 een huis op Korvel voor *f* 1275, alsmede voor *f* 325 land in het Laar, in de Peperstraat en aan de Langedijk
- op 23 oktober 1809 2 lopense akkerland in de Schijf, genaamd *het Keersken*
- op 30 juni 1810 een perceel akkerland *aan de Werft agter de Rijt* voor *f* 200 en een perceel akkerland op Korvel voor *f* 210

Kinderen:

1. Cornelis Smeulders werd te Tilburg gedoopt op 15 maart 1789 en stierf er op 24 oktober 1850. Van zijn vak was hij in 1813 *drousseur*, dat is schrobbelaar.

Te Tilburg trouwde hij op 8 april 1812 met Johanna Cornelia Donders, die aldaar op 17 februari 1778 was gedoopt als dochter van Antonie Huijbert Donders en Johanna Norberta Broers. Zij overleed te Tilburg op 17 mei 1844 en Cornelis Smeulders hertrouwde aldaar op 1 augustus 1844 met Maria Anna van Berkel, dochter van Franciscus van Berkel en Anna Maria van de Put. Zij is te Tilburg gedoopt op 7 mei 1804.

Uit het eerste huwelijk stammen:

- A. Johanna Maria heette bij de inschrijving van haar geboorte (Tilburg, 23 december 1813) Smeulders en toen zij overleed (Tilburg, 4 januari 1814) Mulders.
 - B. Johanna Meulders, geboren te Tilburg op 15 maart 1816, trouwde aldaar op 31 maart 1842 met Gerardus van Poppe, geboren te Tilburg op 23 oktober 1819.
 - C. Anna Maria Meulders, geboren te Tilburg op 12 november 1822.
2. Henricus, gedoopt te Tilburg op 5 juli 1791 en aldaar overleden op 30 oktober 1811.
 3. Petronella Smulders, gedoopt te Tilburg op 5 augustus 1793, aldaar overleden op 1 februari 1864, trouwde te Tilburg op 13 juli 1814 met Henricus Claassens, zadelmaker uit Aarle-Rixtel. Hun zoon Gerardus Claassens trouwde met Cornelia Smulders (XV-k-5 op p. 18).
 4. Johannes Smulders, volgt onder XV-p op pagina 215.
 5. Maria Anna Smulders, gedoopt te Tilburg op 8 april 1798, overleden aldaar op 29 april 1873, trouwde te Tilburg op 6 november 1823 met Bernardus Josephus Mutsaers, grutter, gedoopt te Tilburg op 28 september 1787.
 6. Cornelius, te Tilburg gedoopt op 15 november 1800, aldaar overleden op 6 mei 1808.
 7. Gerarda Smeulders is op 27 november 1803 te Tilburg gedoopt, trouwde daar op 5 juni 1826 met Michiel van Trier, een smid uit Hilvarenbeek, en overleed er op 29 maart 1872.

XV-p. JOHANNES SMULDERS is te Tilburg op 22 december 1795 gedoopt en overleed daar op 6 februari 1860 na een werkzaam leven als landbouwer. Te Diessen was hij op 9 mei 1824 gehuwd met Maria Catharina Moonen¹⁸⁶, aldaar gedoopt op 3 juni 1804 en te Tilburg overleden op 16 oktober 1872. Zij was een dochter van de landbouwers Peter Moonen en Petronella van der Meijs.

De kinderen uit het huwelijk Smulders-Moonen waren:

1. Johanna Maria Smulders, te Tilburg geboren op 6 juli 1825 en aldaar overleden op 25 december 1892. Zij trouwde op 16 januari 1851 te Tilburg met Cornelis van Breda, landbouwer, geboren te Tilburg op 8 november 1825 en daar overleden op 12 juni 1903.
2. Johannes Smulders is op 6 november 1826 te Tilburg geboren en stierf daar ongehuwd op 5 februari 1896.
3. Jan Francis Smulders, geboren te Tilburg op 15 oktober 1828, aldaar ongehuwd gestorven op 10 april 1885.
4. Petronella Smulders, te Tilburg geboren op 9 augustus 1831, overleed daar op 23 november 1870. Zij was ongehuwd gebleven.
5. Johannes Cornelis Smulders, fabrikant en winkelier, is te Tilburg geboren op 28 oktober 1833 en overleed aldaar op 20 juni 1901. Hij trouwde te Tilburg op 28 mei 1874 met Wilhelmina Theresia Janssen, die op 20 juni 1837 is geboren te Tilburg en daar op 28 september 1917 stierf.

De kinderen uit dit huwelijk waren:

- A. Maria Josephina Arnolda, geboren te Tilburg op 20 maart 1876, te Gent in België overleden op 27 september 1885.
 - B. Petrus Arnoldus Maria Smulders, geboren te Tilburg op 14 oktober 1877 en aldaar overleden op 21 oktober 1911.
 - C. Maria Antonetta Celestina Smulders, geboren te Tilburg op 16 december 1880, aldaar overleden op 30 januari 1974, trouwde te Tilburg op 18 november 1902 met Johannes Lodewijk Marie de Beer, fabrikant, geboren te Tilburg op 17 augustus 1870 en aldaar overleden op 30 juni 1943.
6. Catharina Maria Smulders is op 27 januari 1836 geboren te Tilburg, trouwde daar op 8 februari 1876 met Johannes Gossens en stierf er op 14 december 1911. Haar man was op 29 september 1822 geboren te Velp en overleed te Tilburg op 27 augustus 1906.
 7. Maria Antonia Smulders, te Tilburg geboren op 15 december 1839 en te Waalwijk overleden op 20 juni 1902. Zij trouwde te Tilburg op 20 oktober 1874 met Johannes Andreas le Blanc, leerlooier, geboren te Boxmeer op 25 april 1845.
 8. Johanna Petronella Smulders is op 17 augustus 1842 te Tilburg geboren en overleed te Dongen op 30 juli 1888.
 9. Hendrikus Smulders, fabrikant, is te Tilburg geboren op 6 mei 1845 en stierf er op 7 oktober 1921. Te Dussen trouwde hij

186. L. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen. Namen, data, anekdotes”, *De Brabantse Leeuw*, XIX (1970) 82.

op 3 mei 1904 met Antoinetta van der Pluijm, die aldaar was geboren op 11 april 1878 en te Tilburg overleed op 23 maart 1956.

Uit dit huwelijk:

- A. Anna Henrica Cormelia, te Tilburg geboren op 4 februari 1905.
 - B. Henricus Joannes Antonius, te Tilburg geboren op 13 april 1906 en daar overleden op 2 december 1906.
 - C. Maria Catharina Antonetta, geboren te Tilburg op 15 mei 1907.
 - D. Henricus Antonius Joannes Adrianus, te Tilburg geboren op 20 april 1908.
 - E. Joannes Cornelia Maria, te Tilburg geboren op 1 september 1909, aldaar overleden op 23 augustus 1910.
 - F. Cornelia Adriana Wilhelmina Maria, geboren te Tilburg op 17 december 1910.
 - G. Petrus Joannes Maria, te Tilburg geboren op 8 mei 1913.
 - H. Joannes Franciscus, geboren te Tilburg in januari 1916.
 - I. Agnes Joanna Francina Maria, te Tilburg geboren op 26 april 1918.
10. Wilhelmina Catharina, geboren te Tilburg op 15 april 1848, overleden aldaar op 15 april 1852.

XIV-r. NORBART SMULDERS¹⁸⁷, landbouwer, werd te Tilburg gedoopt op 12 april 1767 en is daar overleden op 4 april 1816. Te Tilburg trouwde hij op 29 april 1799 met Maria Elizabeth Maessen uit Weert, geboren omstreeks 1774 en overleden te Tilburg op 2 december 1844.

De spelling der familienamen werd vastgelegd bij vonnis van rectificatie van de rechtbank van eerste aanleg te 's-Hertogenbosch.¹⁸⁸

Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Joannes Adrianus Smulders.¹⁸⁹
2. Maria Cornelia Smulders, te Tilburg gedoopt op 14 september 1802, aldaar overleden op 17 september 1832, trouwde te Tilburg op 7 november 1831 met Antonie Franciscus van der Weegen, zadelmaker, gedoopt te Tilburg op 10 oktober 1803.
3. Joannes Franciscus Smulders is op 18 november 1804 te Tilburg gedoopt, werd priester en stierf te Hontenisse op 5 februari 1892.
4. Adrianus, te Tilburg gedoopt op 15 november 1806, aldaar overleden op 13 juli 1807.
5. Adrianus, te Tilburg gedoopt op 29 mei 1808 en daar gestorven op 14 mei 1814.
6. Pierre Joseph is te Tilburg geboren op 23 juli 1811 en overleed aldaar in dat jaar op 20 december.
7. Cornelia Marie Huberdine Smulders is op 8 september 1813 geboren te Tilburg en stierf daar ongehuwd op 30 mei 1857.

187. GAT, R 459, f 205^v, 9 mei 1801. R 462, f 120, 18 juli 1805. R 464, f 60^v, 12 januari 1808; f 99^v, 30 april 1808. R 466, ongef., 30 april 1808. N 125, no 14, 28 februari 1800.

188. Zie de inschrijving in het register van geboorten voor het jaar 1831, akte nummer 296.

189. Ten gevolge van het overlijden van de de auteur zijn de personalia van J.A. Smulders, zijn gezin en zijn nakomelingen niet uitgewerkt.

XIV-s. ADRIAAN SMULDERS, landbouwer, is te Tilburg gedoopt op 22 april 1789 en stierf er op 22 september 1872. Hij trouwde te Tilburg op 10 december 1810 met (Adriana) Maria van Berkel, die daar rond 1780 was geboren en er op 24 januari 1865 overleed. Zij was een dochter van Johannes van Berkel en Anna van Haren.

Uit dit huwelijk werden zeven kinderen geboren:

1. Johanna, te Tilburg geboren op 29 oktober 1811.
2. Catharina Smulders is te Tilburg geboren op 13 november 1813, trad in bij de congregatie van de Zusters van Liefde en stierf te Moergestel op 16 januari 1893.
3. Arnolda Smulders, te Tilburg geboren op 9 mei 1816, trouwde aldaar op 28 mei 1838 met Adriaan van Roessel¹⁹⁰ en overleed er op 10 april 1881. Haar man was winkelier en landbouwer in de wijk Kerk, was te Tilburg gedoopt op 16 december 1807 en overleed op 1 april 1891 aldaar.
4. Norbertus Smulders, te Tilburg geboren op 4 november 1818, stierf daar ongehuwd op 21 september 1890.
5. Maria Theresia Smulders is op 4 juni 1820 te Tilburg geboren en overleed daar ongehuwd op 6 oktober 1857.
6. Johannes Smulders, akkerbouwer, werd op 23 maart 1824 te Tilburg geboren en overleed op 30 januari 1899 aldaar. Te Middelbeers trouwde hij op 10 juni 1862 met Johanna Nouwens, aldaar geboren op 29 april 1838 en overleden te Tilburg op 14 september 1914.

Hun kinderen volgen hieronder. Het gezin werd in diepe rouw gedompeld, toen in februari 1873 de vier kinderen binnen verloop van drie weken kwamen te overlijden.

- A. Adrianus Cornelis, geboren te Tilburg op 28 juli 1864, aldaar overleden op 21 februari 1873.
- B. Johannes, te Tilburg geboren op 5 oktober 1866, daar overleden op 14 februari 1873.
- C. Maria, te Tilburg geboren op 14 januari 1869, aldaar overleden op 13 februari 1873.
- D. Catharina Maria, te Tilburg geboren op 25 juni 1871, aldaar op 2 februari 1873.
- E. Anna Maria Cornelia Smulders, te Tilburg geboren op 4 mei 1874, trouwde aldaar op 22 mei 1900 met Albertus Johannes Maria Pessers, fabrikant, te Tilburg geboren op 12 december 1867. Zij stierf te Gilze op 6 november 1956.
- F. Maria Catharina Josephina Smulders is te Tilburg geboren op 24 november 1875 en trouwde daar op 6 september 1904 met Josephus Johannes van Huijkelom, aannemer, geboren te Tilburg op 25 mei 1873 en daar overleden op 7 maart 1938.
- G. Catharina Maria Barbara Smulders, te Tilburg geboren op 2 februari 1878, trouwde aldaar op 22 april 1902 met Wilhelmus Slinger, manufacturier te Groningen, geboren te Eenrum op 20 juli 1868.

190. Van Dijk, „Van Roessel”, 151.

7. Leonardus Smulders, akkerbouwer en later steenfabrikant, is te Tilburg geboren op 27 januari 1826, waar hij op 15 januari 1890 overleed. Hij trouwde te Tilburg op 26 april 1855 met Adriana Margareta Teurlings, die daar is geboren op 11 december 1831 en te Arnhem tijdens een familiebezoek overleed op 12 oktober 1898.

Kinderen:

- A. Adrianus, te Tilburg geboren op 22 april 1858, aldaar overleden op 1 juli 1863.
- B. Johannes Cornelis Smulders, houthandelaar, geboren te Tilburg op 9 september 1860 trouwde met Petronella Kerkhofs, geboren te Bladel op 2 mei 1860. Met hun zoon vertrok dit echtpaar in 1890 naar Arnhem.
- C. Theresia Smulders, te Tilburg geboren op 19 april 1862, overleed te Gilze op 6 juli 1913. Zij was te Tilburg op 7 november 1888 getrouwd met Willem van Hoek, molenaar, geboren te Gilze en Rijen op 25 februari 1857.
- D. Adriaan, te Tilburg geboren op 29 november 1863, aldaar overleden 2 mei 1865.
- E. Wilhelmus, te Tilburg geboren op 6 mei 1866, aldaar overleden op 26 januari 1867.
- F. Adrianus Aloysius, te Tilburg geboren op 16 augustus 1867, aldaar overleden op 17 februari 1873.
- G. Josephus Cornelis Smulders, steenbakker, is op 16 januari 1869 te Tilburg geboren en stierf te Dongen op 7 januari 1946.
- H. Anna Maria Smulders, geboren te Tilburg op 18 augustus 1870, trouwde aldaar op 20 augustus 1902 met de landbouwer Joannes Baptista Cuypers, geboren te Retie op 11 december 1854. Hij stierf te Tilburg op 8 januari 1927, zij op 26 april 1945.
- I. Gerardus Smulders is te Tilburg geboren op 17 december 1872, was missionaris bij de Witte Paters in Afrika en stierf te Carthago op 5 februari 1895.

(Wordt vervolgd)

Sciatica

Het was oorlog en de vrijheid van reizen en verkeer was beperkt. Maar Lucas Gerrits was ziek en verbleef sinds oktober 1624 te 's-Hertogenbosch om zich van de ziekte *sciatica* te laten genezen. Om vrij terug te kunnen keren naar zijn woonplaats Engelen vroeg hij in mei 1625 toestemming aan de Staten-Generaal. Deze legden zijn verzoekschrift voor aan de Raad van State.¹

1. J. Roelevink, *Resolutiën der Staten-Generaal. Nieuwe reeks 1610–1670*, dl VIII ('s-Gravenhage, 1994) 390, no 2225, 28 mei 1625.

HET RUCPHENSE GESLACHT COMMISSARIS

P.G.A.M. PEETERS-VERAART EN DR E.G. BOEREN

Afkortingen

GAR	Gemeentearchief Rucphen
SAZ	Streekarchief Zevenbergen

(Vervolg van p. 188)

VI-e. MARINUS HUIJBRECHT COMMISSARIS, arbeider, is gedoopt te Rucphen op 2 november 1746 en overleden aldaar op 28 oktober 1825. Hij trouwde te Rucphen op 12 mei 1776 met Adriana Gommers (dochter van Cornelis Adriaans Gommers en Maria Jans Schrauwen), gedoopt te Zundert op 13 april 1742, overleden te Rucphen op 16 mei 1820.

Op 27 juli 1780 verkocht¹⁴⁴ Wouter Voeten, tavernier te Rucphen, aan Marinus Commissaris 7 gemeten 63 roeden land, genaamd *de Dunne Bossen*, en tevens 2 gemeten 235 roeden land, *daer annex met huijsinge, schuure en verdere timmeragie*, gelegen in 't Brantquartier. Op 31 augustus 1790 was Marijnis Commissaris 450 gulden schuldig¹⁴⁵ aan Maria Catharina Laats, weduwe van de heer Legillon.

Uit dit huwelijk:

1. Hubertus, gedoopt te Rucphen op 31 oktober 1777.
2. Anna Cornelia Commissaris, gedoopt te Rucphen op 10 december 1779. Zij is aldaar op 9 mei 1802 getrouwd met Cornelis van Klundert uit Hoeven.
3. Hubertus Commissaris, volgt onder VII-h op pagina 219.
4. Wouter Commissaris, volgt onder VII-i op pagina 223.
5. Franciscus Commissaris, volgt onder VII-j op pagina 225.

VII-h. HUIJBRECHT COMMISSARIS, gedoopt te Rucphen op 21 juni 1781, is overleden te Dinteloord 12 maart 1814. Op 12 april 1804 kreeg hij een borgbrief voor vestiging te Prinsenland.¹⁴⁶

Hij ging in ondertrouw te Gastel op 6 mei 1804 met Adriana Willemse. Kinderen uit dit huwelijk waren:

1. Theodorus Commissaris, volgt onder VIII-j op pagina 220.
2. Adriana, gedoopt te Dinteloord op 30 september 1806.
3. Antonius Commissaris, volgt onder VIII-k op pagina 221.
4. Maria, gedoopt te Dinteloord op 14 januari 1810, aldaar overleden op 7 maart 1811.

144. GAR, Rucphen R 61, ongefolieerd.

145. GAR, Rucphen R 62, ongefolieerd.

146. GAR, Rucphen R 54, ongefolieerd.

5. Marinus Commissaris, arbeider, is geboren te Dinteloord op 30 januari 1812 en aldaar op 30 oktober 1836 gestorven.
6. Huberdina Commissaris is postuum geboren te Dinteloord op 28 oktober 1814. Zij had twee natuurlijke dochters:
 - A. Adriana Commissaris, geboren te Dinteloord op 23 augustus 1839.
 - B. Huberdina Commissaris, geboren te Geertruidenberg op 25 oktober 1849, overleden te Antwerpen op 30 oktober 1906.

VIII-j. THEODORUS COMMISSARIS, grutter, werd te Dinteloord op 30 november 1804 gedoopt en is aldaar overleden op 26 juli 1842. Hij trouwde te Dinteloord op 13 september 1828 met Elisabeth Traets, geboren circa 1796, vermoedelijk te Gastel.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. Doodgeboren jongetje te Dinteloord op 5 januari 1829, tweeling met Huberdina, die een dag later werd geboren.
2. Huberdina, geboren te Dinteloord op 6 januari 1829 en aldaar 8 weken oud overleden op 24 maart 1829.
3. Johanna Commissaris, geboren te Dinteloord op 6 september 1830, aldaar overleden op 3 november 1861, trouwde met Antonij Timmermans.
4. Huberdina Commissaris, geboren te Dinteloord op 10 september 1834, trouwde met Hendrik van Breugel en stierf te Dinteloord op 29 december 1892.
5. Johannes Commissaris, geboren te Dinteloord op 23 september 1835, overleden aldaar op 17 oktober 1849.
6. Jacobus Adrianus Commissaris, geboren te Dinteloord op 10 november 1837, stierf daar op 20 mei 1900. Hij was getrouwd geweest met Adriana Timmermans, geboren te Wouw op 14 maart 1840. Zij vertrok op 26 juni 1928 uit Roosendaal naar Terheijden.

Kinderen uit dit huwelijk:

- A. Johannes Theodorus, geboren te Dinteloord op 24 september 1867 en daar overleden op 28 augustus 1868.
- B. Johannes Theodorus Commissaris, geboren te Dinteloord op 18 februari 1869, aldaar overleden op 3 december 1875.
- C. Theodorus Johannes, geboren te Dinteloord op 4 juni 1870, overleden aldaar op 3 december 1870.
- D. Elizabeth Cornelia Commissaris, dienstmeid, is geboren te Dinteloord op 11 september 1872. Zij had een natuurlijke zoon:
 - AA. Johannis Commissaris, geboren te Dinteloord op 2 maart 1894 en na ruim een maand aldaar overleden op 11 april 1894.
- E. Cornelia Commissaris, geboren te Dinteloord op 13 oktober 1873.

F. Dorothea, geboren te Dinteloord op 3 augustus 1875 en aldaar overleden op 19 september 1875.

VIII-k. ANTONIUS COMMISSARIS, koopman, stoelenmatter, marskramer en mandenmaker, is gedoopt te Dinteloord op 28 juli 1808. Aldaar overleed hij op 26 januari 1856. Te Dinteloord was hij op 21 mei 1836 gehuwd met Catharina van den Boom (dochter van Georgius van den Boom en Adriana Vermeulen), aldaar geboren op 31 maart 1810 en overleden te Antwerpen op 12 oktober 1897.

Kinderen:

1. Hubertus Commissaris, metselaar, geboren te Dinteloord op 24 maart 1837, trouwde aldaar op 2 oktober 1871 met Francisca Theodora Roomer (dochter van Johannes Jacobus Roomer en Cornelia Traets). De inventaris¹⁴⁷ van het sterfhuis werd opgemaakt door de Dinteloordse notaris J. de Klerk op 25 januari 1879.

Hubertus hertrouwde te Dinteloord op 27 januari 1879 met Adriana Koenen (dochter van Johannes Koenen en Catharina Hartmans), geboren te Sprundel op 14 mei 1839.

Uit het eerste huwelijk werd een kind geboren:

- A. Antonius Jacobus, geboren te Dinteloord op 24 september 1873.

Kinderen uit het tweede huwelijk:

- B. Johannes Jacobus, geboren te Dinteloord op 18 oktober 1879 en aldaar overleden op 31 mei 1886.
- C. Catharina, geboren te Dinteloord op 26 augustus 1880 en aldaar gestorven op 3 augustus 1881.
- D. Theodorus Commissaris, metselaar, is geboren te Dinteloord op 28 januari 1882 en stierf daar op 16 augustus 1949. Hij was gehuwd met Everarda Epskamp, geboren te Hoogland op 5 december 1894.

Uit dit huwelijk werden een dochter en twee zonen geboren.

- E. Catharina Maria Commissaris, geboren te Dinteloord op 4 juni 1883 en overleden te Oudenbosch op 16 januari 1954. Zij trouwde te Dinteloord op 6 mei 1925 met Johannes Petrus Daniels, geboren te Zevenbergen op 8 november 1884, overleden te Oudenbosch op 21 september 1939.
- F. Josephus Martinus Commissaris, onderwijzer, geboren te Dinteloord op 15 juni 1884, overleden te Goes op 7 maart 1945, trouwde te Etten op 15 november 1909 met Carolina Josephina Baijings. Twee zonen werden in dit huwelijk geboren.
- G. Goverdina Helena Commissaris, geboren te Dinteloord op 28 juni 1889, is ongehuwd overleden te Bergen op Zoom op 2 maart 1960.

2. Adriana Martina Commissaris, geboren te Dinteloord op 20

147. SAZ, Dinteloord N 702.

september 1838, stierf te Dinteloord op 6 december 1865.

3. Elisabeth Commissaris, geboren te Dinteloord op 21 mei 1840.
4. Josephus Commissaris, wisselagent, is geboren te Dinteloord op 3 juli 1842 en ongehuwd te Berchem overleden op 23 oktober 1910.
5. Theodorus geboren te Dinteloord op 28 mei 1844, stierf aldaar op 10 december 1849.
6. Martina Commissaris, geboren te Dinteloord op 27 maart 1846, wordt in 1920 als dienstmeid (74 jaar oud) vermeld te Etterbeek.
7. Marinus, geboren te Dinteloord op 22 november 1848, aldaar overleden op 13 april 1849.
8. Theodorus Commissaris, schrijnwerker, is geboren te Dinteloord op 9 maart 1850 en overleden te Antwerpen op 29 december 1916. Hij trouwde te Dinteloord 21 mei 1874 Wilhelmina Luijken, geboren te Dinteloord op 19 augustus 1848, overleden te Antwerpen op 14 januari 1931.

Kinderen uit dit huwelijk:

- A. Catharina Maria Commissaris, geboren te Antwerpen op 14 februari 1875, trouwde aldaar op 31 juli 1915 met Joannes Ernest Steyaert (zoon van Joannes Franciscus Steyaert en Maria Josephina Anthonissen), geboren te Antwerpen op 21 december 1882.
- B. Maria Catharina Commissaris, geboren te Antwerpen op 6 november 1876, trouwde op 4 januari 1902 met Norbertus Gerardus van Poppel (zoon van Jan Baptist van Poppel en Maria Theresia van Camp), geboren te Antwerpen op 17 maart 1877 en *slachter* van beroep.
- C. Martina Adriana Commissaris, geboren te Antwerpen op 17 oktober 1878, trouwde te Borgerhout op 8 januari 1903 met Jan Gustaaf de Greef (zoon van Pieter Jan de Greef en Pelagie Verstrepen), geboren te Niel op 3 augustus 1867 en *beenhakker* van beroep.
- D. Cornelia, geboren te Antwerpen op 5 februari 1880, aldaar overleden op 5 oktober 1882.
- E. Antonius Commissaris, tweeling met Cornelia, diamantslijper, bediende en in 1951 buffethoudende, is overleden te Antwerpen 5 april 1954. Hij trouwde aldaar op 2 oktober 1909 met Maria Catharina van Winkel (dochter van Jan Baptist van Winkel en Anna Carolina Lucas), geboren te Borsbeek op 29 januari 1879 en coupeuse van beroep. Dit echtpaar werd op 5 april 1954 dood gevonden in hun huis in de Van Sterrebeekstraat 21.
- F. Hubertina Commissaris, geboren te Antwerpen op 27 juli 1882, aldaar overleden op 28 december 1954. Zij trouwde te Borgerhout op 3 november 1903 met Michael Horemans (zoon van Gerardus Aloysius Horemans en Rosa van Dieter), aldaar geboren op 27 september 1881 en

overleden in 1954.

- G. Petrus Commissaris, diamantslijper, boekhouder en handelsreiziger, is geboren te Antwerpen op 16 december 1883 en aldaar overleden op 27 januari 1953. Hij trouwde te Antwerpen op 19 oktober 1909 met Wilhelmina Cornelia Siemons (dochter van Leonardus Siemons en Wilhelmina Schrauwen), geboren te Oudenbosch op 27 oktober 1886, overleden te Antwerpen op 20 oktober 1969. In dit huwelijk werden drie kinderen geboren.
- H. Cornelia Commissaris, geboren te Antwerpen op 21 oktober 1885, trouwde te Borgerhout op 20 oktober 1906 (de echtscheiding werd uitgesproken te Antwerpen op 18 maart 1916) met Ludovicus Palemans (zoon van Jan Palemans een Anna Catharina Celestina Cockx), geboren te Borgerhout op 5 augustus 1883.

Zij trouwde voor de tweede maal te Antwerpen op 22 mei 1951 met Jan van Ruyssevelt (zoon van Edmond van Ruyssevelt en Philomena Henrica Vinck), aldaar geboren op 24 januari 1896; zijn eerdere huwelijk met Maria Joanna Brand was door echtscheiding ontbonden.

- I. Hubertus Commissaris, *toonkundige en violonist*, geboren te Borgerhout op 16 september 1888, stierf te Kapellen op 29 maart 1969. Hij trouwde te Antwerpen op 11 oktober 1910 (de echtscheiding is uitgesproken te Antwerpen op 17 juli 1924) met Bertha Bauwens, geboren te Axel op 5 juli 1891. Hij hertrouwde met Anna Maria Marcellina de Vocht, van wie hij een dochter kreeg.
- J. Elisabeth Commissaris, geboren te Borgerhout op 1 mei 1890, trouwde daar op 21 oktober 1911 met Henri Jan Plasman (zoon van Jan Adriaan Plasman en Anna Ementia Asselman), geboren te Antwerpen op 17 oktober 1889.
- K. Rosalie Commissaris, geboren te Borgerhout op 21 augustus 1892, trouwde met Joannes Hektor Arthur Kerremans (zoon van Joannes Philippus Kerremans en Mathilda Constantia Veeckmans), geboren te Antwerpen op 4 oktober 1885, en hertrouwde te Borgerhout op 24 mei 1947 met Felix Balis (zoon van Pierre Marie Alfons Balis en Maria Philomena van Bened(r)en), geboren te Leuven op 30 april 1889, weduwnaar van Maria Antoinetta Peninckx.
9. Huiberdina Commissaris, geboren te Dinteloord op 20 januari 1852, is ongehuwd overleden te Antwerpen op 9 december 1920.
10. Matthijs Commissaris, onderwijzer, geboren te Dinteloord op 17 mei 1855, is ongehuwd overleden te Antwerpen op 30 september 1897.

VII-i. WOUTER COMMISSARIS, gedoopt te Rucphen op 21 oktober

1783, overleden te Oud-Gastel op 28 november 1833, trouwde aldaar op 25 juni 1809 met Hendrina van der Heijden, geboren te Roosendaal en overleden te Oud-Gastel op 31 maart 1823. Op de tweeëntwintigste dag van de Zomermaand 1810 (22 juni 1810) werd een borgbrief¹⁴⁸ afgegeven aan Wouter Commissaris om naar Gastel te vertrekken.

Wouter Commissaris hertrouwde te Oud-Gastel op 13 oktober 1823 met Maria van Rijsbergen (weduwe van Johannes Tak en dochter van Anthonij van Rijsbergen en Adriana Costermans), gedoopt te Hoeven op 5 maart 1780.

Kinderen uit het eerste huwelijk zijn:

1. Marinus Commissaris, arbeider, gedoopt te Oud-Gastel op 9 mei 1810, aldaar overleden op 10 februari 1827.
2. Johannes, geboren te Oud-Gastel op 15 oktober 1811 en op 29 januari 1813 te Oud-Gastel overleden.
3. Pieter, geboren te Oud-Gastel op 20 februari 1813.
4. Adriaan Commissaris, eerst rijknecht, later herbergier, is geboren te Oud-Gastel op 15 februari 1815. Hij vestigde zich komende uit Breda op 29 januari 1851 in Bergen op Zoom. Daar is hij overleden op 20 juli 1900.

Bij Elisabeth Heesters, geboren circa 1817 te Terheijden, was hij vader van:

- A. Hendrina Johanna Commissaris, geboren te Bergen op Zoom op 7 maart 1853.
- B. Gerardus Walterus Commissaris, geboren te Bergen op Zoom op 21 juni 1854, trouwde te Antwerpen in 1889 met Angelina Esmaria. Hij hertrouwde te Kapellen op 16 juni 1920 met Catharina Frickx.
- C. Petrus Johannes Commissaris was in 1889 en 1890 kof-fiehuishouder in de Steenbergsestraat te Bergen op Zoom, maar in 1891 kantoorbediende. Hij is geboren circa 1857 en stierf te Bergen op Zoom op 9 augustus 1918. Catharina Francisca Susijn, die stierf voor 1918, was zijn vrouw.

Kinderen uit dit huwelijk:

- AA. Elisabeth Maria Commissaris, geboren te Bergen op Zoom op 7 juli 1889, overleden te Hoofdplaat op 5 februari 1956, trouwde te Bergen op Zoom op 17 mei 1916 met Remondus Lucas Johannes Pateer (zoon van Jacobus Johannes Pateer en Stephanie Emelia Tas), gemeentesecretaris, geboren te Hoofdplaat op 14 januari 1883.
- BB. Rosalia Clara Commissaris, geboren te Bergen op Zoom op 29 juli 1890.
- CC. Maria Johanna Commissaris, geboren te Bergen op Zoom op 25 oktober 1891, overleden te Amsterdam op 18 augustus 1952, was aldaar op 13 juli 1922 getrouwd met Johannes Christiaan Fort-

148. GAR, Rucphen R 56, ongefolieerd.

gens, geboren te Helmond op 23 oktober 1898.

DD. Ludovica Antoinetta Commissaris is geboren te Bergen op Zoom op 18 juli 1893 en stierf aldaar op 2 februari 1954.

5. Hubert, geboren te Oud-Gastel op 19 februari 1819 en daar op 15 juli 1822 overleden.

Uit het tweede huwelijk:

6. Henrica, geboren te Oud-Gastel op 29 oktober 1825 en een dag later overleden.

VII-j. FRANCISCUS COMMISSARIS, arbeider, is gedoopt te Rucphen op 26 oktober 1786 en aldaar overleden op 1 september 1852. Hij was te Rucphen op 18 november 1821 getrouwd met Cornelia van Dongen (dochter van Cornelis van Dongen en Petronella Wuijts), gedoopt te Wouw op 23 maart 1789, overleden te Rucphen op 13 september 1842.

Uit dit huwelijk:

1. Adrianus Commissaris, geboren te Rucphen op 12 januari 1823, aldaar overleden op 25 februari 1896. Hij was gehuwd met Anna Maria Vergouwen (dochter van Leonardus Vergouwen en Maria van der Heijden), geboren te Rucphen op 23 juli 1817 en daar overleden op 29 december 1891.

Kinderen uit dit huwelijk:

- A. Johanna Commissaris, landbouwster, geboren te Rucphen op 10 april 1852, is daar ongehuwd overleden op 25 april 1884.
 - B. Marijnus, tweeling met Johanna, is te Rucphen overleden op 6 november 1861.
 - C. Francijna, geboren te Rucphen op 16 juni 1853, aldaar overleden op 28 april 1855.
 - D. Francus Commissaris, landbouwer, geboren te Rucphen op 1 december 1855, overleden te Breda op 7 december 1927, trouwde te Rucphen op 25 november 1893 met Johanna van Kalmthout, dochter van Cornelis van Kalmthout en Johanna Koevoets, geboren te Rucphen op 1 augustus 1857. Zij kregen twee kinderen en verder nageslacht.
 - E. Anna Maria Commissaris, geboren te Rucphen op 12 februari 1859, trouwde aldaar op 5 mei 1879 met Adrianus van Kalmthout (zoon van Cornelius van Kalmthout en Johanna Koevoets), geboren circa 1850, overleden op 19 oktober 1924. Zij stierf te Rucphen op 29 juni 1942.
 - F. Anna Cornelia Commissaris, geboren te Rucphen op 29 maart 1862, trouwde te Rucphen op 1 juni 1892 met Marijnus Mulders, zoon van Johannes Mulders en Anna Cornelia Joppen, geboren te Rucphen op 9 juni 1866.
2. Cornelis Commissaris, bouwknacht en arbeider, is geboren te

Rucphen op 29 september 1824 en stierf aldaar op 16 september 1858. Hij was te Rucphen op 14 augustus 1852 gehuwd met (Anna) Cornelia Mies, dochter van Francus Mies en Johanna Goorden, aldaar geboren op 28 mei 1821 en te Rucphen overleden op 16 mei 1874.

Uit dit huwelijk:

- A. Johanna Commissaris, geboren te Rucphen op 4 november 1852, overleden te Roosendaal op 19 april 1910, was aldaar op 26 april 1876 getrouwd met Johannes van Gastel (zoon van Jacobus van Gastel en Geertrui van Dorst), geboren te Roosendaal circa 1845.
 - B. Franciscus Commissaris, bouwknacht, geboren te Rucphen op 23 november 1854, aldaar ongehuwd overleden op 24 februari 1875.
 - C. Johanna Cornelia Commissaris, geboren Rucphen op 5 april 1857, overleden te Roosendaal op 4 januari 1941. Zij is te Roosendaal op 7 mei 1890 getrouwd met Adriaan Vreugde (zoon van Cornelis Vreugde en Adriana Roks), geboren te Rucphen op 2 februari 1856, te Roosendaal overleden op 9 februari 1937.
3. Marijnus Commissaris, geboren te Rucphen op 20 januari 1827, is aldaar ongehuwd overleden op 24 februari 1902.
 4. Hubertus Commissaris, geboren te Rucphen op 19 november 1830, is aldaar op 3 juli 1858 getrouwd met Anna Maria van Kalmthout uit Oud-Gastel, dochter van Joseph van Kalmthout en Cornelia Vergouwen. Dit gezin is in 1861 of kort daarna uit Rucphen vertrokken naar de Haarlemmermeer en heeft aldaar een talrijk nageslacht.

Kinderen (voor zover te Rucphen geboren):

- A. Franciscus, geboren te Rucphen op 9 oktober 1858, aldaar overleden op 18 januari 1859.
 - B. Cornelis Commissaris, geboren te Rucphen op 1 maart 1861.
5. Adriana Commissaris, geboren te Rucphen op 16 februari 1833, is te Roosendaal overleden op 12 juli 1888. Zij was te Rucphen op 3 mei 1862 in het huwelijk getreden met Johannes Merkies.

II-c. CRIJN CORNELIS COMMISSARIS, gedoopt te Sprundel op 22 juli 1601, was volgens de doopakte geboren te Rucphen. Hij stierf voor 11 februari 1634. Twee minderjarige kinderen uit zijn huwelijk met Berbel worden vermeld op 24 december 1630.¹⁴⁹

Zijn weduwe Berbel hertrouwde voor 11 februari 1634 met Cornelis Melsen.¹⁵⁰

Uit dit huwelijk stammen twee zonen. De gebroeders Cornelis Crijnsen en Crijn Crijnsen, *gecompereert met Pieter Cornelis Commissaris haer oom ende voocht*, verkochten op 11 maart 1651 het twaalfde part in de stede van Flijpsen te Schijf, dat hen aanbestorven was van hun grootvader Cornelis Piers Commissaris, aan

149. GAR, Rucphen R 37, f 3.

150. GAR, Rucphen R 37, los liggend stuk, gefolieerd 282.

Huijbrecht Antonissen.¹⁵¹

1. Cornelis Crijnen Commissaris, volgt onder III-e.
2. Quirinus Crijn Commissaris, volgt onder III-f.

(Wordt vervolgd)

Schaking of een huwelijk uit vrije wil?

Aert Adriaenssen van Gorcum te Enschoot had een vlammeende liefde opgevat voor de 20-jarige Aleyt Jan Peters te Heukelom. In de nacht van 14 op 15 februari 1634 kwam hij *heijmelyck aende vensteren van haer (...) slaepcamere cloppen* en haalde hij haar over om stante pede met hem te trouwen. Zij pakte haar kleren in, *te weten een swarten laeckenen rock met een fluweelen lijfke, een gecolleurde laeckenen rock met twee fluweele banden, noch eenen blauwen met vier saijen coorden, noch een hontscote schort, een swart laeckene lijfken, een swarten hoet met een lint, een moffel van swert ende root fluweel, twee voorschoten, drie hemden, eenige mutsen ende andere cleijne behoeften*. Zo gepakt en gezakt ging zij met haar minnaar naar Den Bosch en van daar naar Vught, waar de pastoor hen dispenseerde voor de huwelijksaankondigingen en hun huwelijk op 15 februari inzegende.

Hoewel Aleyt met haar leeftijd (geboren in september 1613) huwelijksbekwaam was en geen ouderlijke toestemming nodig had, greep haar vader meteen in. Hij haalde haar terug en bracht haar voorlopig onder in het maagdenhuis te Oisterwijk. Aert zag met lede ogen aan hoe zijn schoonvader het opzetten van zijn huishouden belemmerde, riep de hulp in van vier vrienden en overviel *gewapent met roers ofte bussen* het maagdenhuis, waar de gederfde bruid werd aantroffen in de spinkamer. Maar zij hoefde niet meer zo nodig! Desondanks werd zij *gesleijpt ende gesluert tot bij een karre*, waarop zij met zoveel geweld is weggevoerd, dat haar kleren zijn *geschuert, ontnaijt ende gebroken*, terwijl zij *seer was roepende ende crijtende om hulpe ende bijstandt*.

In de herberg van Dirck Aert Nauwen te Udenhout hield het gezelschap stil. De waard en zijn vrouw roken onraad en hielpen Aleyt ontsnappen, maar zij werd door haar man teruggehaald. De komst van haar stiefmoeder en zuster was echter voldoende om de ontvoerders op de vlucht te jagen. Aleyts vader stelde daarop alles in het werk om het huwelijk ongeldig te doen verklaren, vooral wegens het ontbreken van de aankondigingen. Aerts advocaat noemde als rechtsprecedent Jan de Cock uit Lierop en Maria Wouters van den Bosch, die omstreeks de Eindhovense kermis van 1634 op een dag ondertrouwden en trouwden, zonder huwelijksproclamaties.

Overigens komt in het procesdossier iedereen aan het woord, behalve de gedwongen bruid.¹

1. RAH, Raad van Brabant 788-624.

EEN BREDASE TAK VAN DE FAMILIE SWEENS UIT DIESSEN

L.F.W. ADRIAENSSEN

1. Adriaenssen, „Van Gijsel”, 81, 85. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen”, XX, 18-20. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars*, 314, 318, 325, 330, 336, 337, 342, 343, 347, 349, 352, 354. Adriaenssen, „De erfgenamen van heer Ghijsel Back”, § 23, 202.
2. SAOW, Hilvarenbeek R 1, ongef., 23 februari 1569. R 28, f XIX^v, 25 februari 1569. R 29, f L, 14 januari 1575. GAH, R 1377, f 31^v, 10 november 1558. R 1398, f 201, 3 juli 1574. GAB, Breda R 483, f 154^v, 31 september 1579.
3. Zie over zijn familie: Adriaenssen, „Van Gijsel”, 85.
4. SAOW, Hilvarenbeek R 29, f L, 14 januari 1575. R 30, f 123, 21 november 1578. R 31, f 191, 23 mei 1584. R 33, f 228, 3 november 1595.
5. GAH, R 1527, f 264, 6 juni 1626. Vgl. R 443, ongef., 29 mei 1612: Geertruyt weduwe Marcelis Goyart Marcelis, en SAOW, Hilvarenbeek R 27, f 23, 31 januari 1613.
6. GAB, Breda R 483, f 30, 10 januari 1579.
7. SAOW, Oisterwijk R 278, f 23^v, 9 september 1574.
8. GAB, Breda R 507, f 71, 12 juni 1608 (behalve Marcelis).
9. RAA, Arendonk Gemeentearchief 4880, *Fructus et obventiones altaris 4^{or} DD. in ecclesia Hilvarenbecana siti et fundatie*, 3 september 1600. ARAB, Rekenkamer 45079, f XLVIII.
10. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen”, XIX, 76.
11. SAOW, Hilvarenbeek R 107, ongef., 29 april 1629.

Afkortingen

ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GAB	Gemeentearchief Breda
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg
RAA	Rijksarchief Antwerpen
SAOH	Streekarchief Oosterhout
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

Aan de familie Sweens uit Diessen heb ik enkele genealogische fragmenten gewijd.¹ Zij stamt van Godevaert die Weent, die rond 1400 wordt gezien. In het midden van de zestiende eeuw vestigde zich de stamvader van de Bredase tak, met wie deze stamboom begint.

I. ANTHOENIS MARCELIS SWEENS² en zijn broer Goyaert vestigden zich te Breda. Zij waren geboortig van Diessen en kinderen van Marcelis Jan Sweens³ en Heylwich Peter Jan Wyten, die daar in de herdgang Baarschot woonden.

Goyaert Marcelis Sweens smid, werd op 13 januari 1556 toegelaten als poorter van Breda. Hij was wijlen in 1575. Marcelis en Maryken Goyaerts Sweens, van wie de eerste in 1595 als woonachtig te Breda werd aangemerkt, waren zijn kinderen⁴ In 1626 verkocht Geertruyt Jan Jan Pauwels Vlemincx, weduwe van Marcelis Goyaerts Marcelis, de helft van een huis en landerijen aan de Kleine Westerwijk onder Hilvarenbeek, maar onzeker is of het Zweens betreft.⁵

Van Anthoenis Sweens is geen admisse tot de Bredase burgerij bekend. Wel kocht hij in 1579 een huis en erf te Breda⁶ en vermoedelijk in dit jaar kwam hij er wonen. Hij was gehuwd met Maeyken Bartholomeus Peters⁷ uit Diessen, dochter van Bartholomeus Henrick Peters en Marye Henricx Otten. Hun kinderen waren:⁸

1. Bartholomeus Anthonis Sweens, volgt onder II op pagina 229.
2. Yken Anthonis Sweens trouwde met Mathys Ghysbrechts Vervlaest⁹, zoon van Gysbrecht Jan Gyskens Vervlaest en van Lippa Jan Philips Mys. Mathys volgde zijn vader op als mulder op de Achterste Watermolen te Baarschot onder Diessen, waar graan werd gemalen en olie geslagen.¹⁰
3. Heyltken Antonis Sweens¹¹, gehuwd met Michiel Anthonis Roymans, hoedenmaker te Hilvarenbeek in de Wouwerstraat

vlak bij de Gemene Plaats.¹²

4. Marcelis Anthonis Zweens.

12. GAB, R 1616, f 148, 11 maart 1661. ARAG, Raad van State 2139-I. SAOW, Hilvarenbeek R 62, f 33, 23 februari 1649.
13. GAB, Breda R 504, f 152^v, i.m. 17 december 1609. R 506, f 94, 28 augustus 1607. R 508, f 82^v, 25 april 1609. R 509, f 57^v, 10 maart 1610. R 510, f 110^v, 29 augustus 1611; f 127^v, 19 oktober 1611. R 512, f 117^v, 14 augustus 1613. SAOH, Oosterhout R 292, f 48^v, 13 maart 1610.
14. GAB, Breda R 818, f 56, 1596.
15. GAB, Breda R 498, f 78, 15 augustus 1597.
16. GAB, Breda R 498, f 165^v, 16 maart 1598.
17. GAB, Breda R 511, f 123, 31 oktober 1612.
18. GAB, Breda R 520, f 23, 25 februari 1621.
19. GAB, Breda R 518, f 15^v, i.m. 9 oktober 1632. R 528, f 96^v, december 1632. R 531, f 293^v, 11 november 1639. R 692, f 77, 22 maart 1633.
20. GAB, Breda R 499, f 76, 13 juli 1599; f 203, 12 juni 1600; f 218, 16 augustus 1600. R 500, f 148^v, 28 december 1601. R 502, f 38^v, 27 februari 1603. R 504, f 59, 15 maart 1605. R 509, f 9^v, 15 januari 1610. R 686, f 184, 5 oktober 1599. Weeskamer I, no 469, staat en inventaris de dato 25 juli 1602.
21. GAB, Breda R 534, f 227^v, 26 maart 1649.
22. GAB, Breda R 538, f 50^v, 4 april 1664.
23. GAB, Breda R 532, f 139, 12 maart 1641. R 534, f 232, 10 april 1649.
24. GAB, Breda R 533, f 173^v, 18 november 1644.
25. GAB, Weeskamer I-816, 19 november 1640.
26. GAB, Breda R 536, f 148^v, 3 september 1657.
27. GAB, Breda R 535, f 97, 7 juli 1653.
28. GAB, Breda R 535, f 361^v, 26 augustus 1655.
29. GAB, Breda R 536, f 43, 23 mei 1656.
30. GAB, Breda R 535, f 284^v, 31 oktober 1654.

II. BERTHELMEEUS ANTONIS MARCELIS ZWEENS¹³, geboren rond 1570¹⁴, kocht op 5 februari 1590 het poorterschap van Breda en werd gareelmaker op het Gasthuiseind aldaar.

In 1597 kocht hij samen met zijn beroepsgenoot Aernout Peeter Nuyts, elk voor de helft, 35 $\frac{1}{2}$ kavels in de *schorswyntmolen, gestaen hebbende opt bolwerck, genaempt Craeuwels gorsch, ende nu ter tyt staende opt bolwerck tusschen den Haechdycksche poorte ende schaliën huys gelegen*. Deze molen was in 1591 met octrooi van de prins van Oranje door het huidenvettersambacht opgericht; de overige kavels waren in handen van diverse andere leerbewerkers.¹⁵

Berthelmeeus kocht in 1598 een huis op het Gasthuiseinde¹⁶; in 1612 stond zijn woonhuis aldaar bij de poort¹⁷ en toen hij in 1621 met zijn zoon zijn huis en bedrijf deelde, behield hij de woning op het Gasthuiseinde tegenover de Heistraat.¹⁸

In eerste echt was Berthelmeeus getrouwd met Aleydt Jan Adam Willem Coenen uit Breda, dochter van Peerken Peter Bits uit Den Bosch, kleindochter van Adam Willem Coenen, gareelmaker op het Gasthuiseinde te Breda, bij Lysken Jan Wouters. Nadat zij in 1599 was overleden, hertrouwde hij (in juli 1602?) met Maeyken Geeryts Verhulst ofwel Van der Hulst. Zij was in 1632, 1633 en 1639 zijn weduwe¹⁹ en overleed te Breda op 19 augustus 1640. In *Bartholomeus Anthonis ex Breda*, die in 1625 werd ingeschreven in het begraafboek van Diessen, mag wel Berthelmeeus Zweens worden herkend, die dan in zijn geboortedorp zou zijn begraven, of, als hij te Breda was geboren, onder de zerk van zijn ouders. De kinderen uit het eerste huwelijk waren:²⁰

1. Maeyken Bartholomeus Sweens²¹ is in 1593 geboren en overleed te Breda op 26 november 1657. Zij was de vrouw geweest van Franchoy van Heusden, kleermaker. Deze was wijlen in 1664.²² In 1641 verkochten Maeyken en haar man voor f 1350 het huis *den Armen Huijsman* in de Langebrugstraat²³ en in 1644 een huis *op het Gasthuyseijnde, ontrent de poorte*.²⁴
2. Anthonis Berthelmeeus Sweens, volgt onder III op pagina 230.

Uit het tweede huwelijk:²⁵

3. Cathelyn Bartholomeus Sweens.
4. Anneken Bartholomeus Sweens²⁶ trouwde met Govaert Corneliss van Ghilse²⁷, schoenmaker op het Gasthuiseinde, zoon van Cornelis Andriessen. Zij verkocht in 1655 een huis op het Gasthuiseinde²⁸ en het jaar daarop het van haar vader geërfdde huis *metten calckput ende vetcuipen* op het Gasthuiseinde tegenover de Heistraat.²⁹ In hetzelfde jaar huurden zij en haar man van hun nicht Maria Geerit Sweens het huis op het Gasthuiseinde, waar zij reeds woonden.³⁰
5. Geerit Bartholomeus Sweens, volgt onder IIIBis op pagina 230.

31. GAB, Breda R 508, f 186, 17 december 1609. R 510, f 127^v, 19 oktober 1611. R 513, f 84^v, 18 juli 1614. R 514, f 90^v, i.m. 25 februari 1621. R 516, f 22, 27 februari 1617. R 519, f 63^v, 2 mei 1620; f 73^v, 13 juni 1620. R 520, f 125, 30 december 1621. R 523, f 6^v, 24 januari 1625.
32. GAB, Breda R 520, f 23, 25 februari 1621.
33. GAB, Breda R 518, f 2^v, 5 januari 1619.
34. GAB, Breda R 521, f 1, 13 januari 1622.
35. GAB, Weeskamer I-543, 15 september 1623. N 179, ff 66^v en 67, 31 juli 1660.
36. GAB, Breda R 531, f 293^v, 11 november 1639.
37. GAB, Breda R 531, f 293^v, 11 november 1639. R 535, f 186, 7 juli 1653; f 284^v, 31 oktober 1654. N 169, f 104, 23 mei 1665.
38. GAT, R 883, 15 januari 1647.
39. GAB, Breda R 532, f 189^v, 9 juli 1649. N 180, f 35^v, 6 augustus 1661; f 38, 11 augustus 1661.
40. SAOH, Dongen R 105, f 227, 4 januari 1662.
41. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 502, 503. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars*, 173). Vgl. GAT, N 17, f 45, 16 november 1677.
42. GAB, Breda R 539, f 246^v, 28 september 1669. N 142, f 354^v, 29 mei 1666.
43. GAB, Breda R 528, f 87, 13 oktober 1632. R 529, f 48^v, 12 mei 1634.
44. GAB, Breda R 527, f 89, 20 maart 1631.
45. GAB, Breda R 531, f 150^v, 19 oktober 1638.
46. GAB, N 119, 19 december 1646.
47. GAB, Breda R 534, f 148, 27 maart 1647. R 535, f 128^v, 8 november 1652. R 538, f 358^v, 17 december 1667.
48. GAB, Breda R 535, f 176, 28 april 1653.
49. GAB, Breda R 535, f 360^v, 25 augustus 1655.
50. GAB, Breda R 536, f 43^v, 24 mei 1656.
51. GAB, Breda R 540, f 184^v, 16 december 1671.
52. GAB, Breda R 536, f 278, 4 maart 1659.

6. Jan Barthelmeeusen Zweens, *den gareelmaker op Gastuseynt*, overleed te Breda op 27 augustus 1631.

III. ANTHONIS BARTHELMEEUS ZWEENS³¹, geboren in 1595, volgde zijn vader op als gareelmaker. Hij deelde in 1621 met hem het huis met de kalkput en de vetkuipen op het Gasthuseinde tegenover de Heistraat, waarbij hij de bedrijfsruimte verwierf.³²

Een jaar later ruilde hij zijn huis De Prins (voorheen De Roose, waarvan hij in 1619 reeds de helft verkocht had³³), gelegen op de Fellenoord, tegen *een huijs ofte wooninge ende erve met syn toebehoorte metten pleynken ende de twee vetcuipen ende den calckput daerop staende over Sint Martens brugge opden Fellen oort neven deser stadts van Breda huys* (voorheen de Antoniuskapel).³⁴

Anthonis was gehuwd met Jacopmyntken Jan Lambrechts uit Oosterhout. Deze overleed te Breda op 19 juni 1623. Haar kinderen waren:³⁵

1. Aleyda Anthonis Sweens was in 1639 20 jaar oud.³⁶
2. Jan Anthonisse Sweens³⁷, geboren in 1621, werd gareelmaker. In 1647 erfde hij van zijn oudtante Cornelia Jan Adams *het vorseken met de mat daer inne*.³⁸ Twee jaar later verkochten zijn voogden het huis Den Rooden Leeuw op de Haagdijk naast de Sint-Anthoniskapel, buiten de Sint-Martensbrug.³⁹

Als zijn huisvrouw wordt in 1662 Maeyken Peter Dyrck Anthonis⁴⁰ gezien. Haar vader was vermoedelijk Peeter Dirck Anthonis Casteleyns, molenaar, turfmoerder, bierbrouwer, herbergier en schepen van Dongen, gehuwd met Lyntken Huybert Martens van Gilse.⁴¹

Te Breda hertrouwde Jan Sweens op 26 september 1668 met Anneken Marynis Jacobs Droogens.⁴²

IIIbis. GEERIT BARTHELMEEUS SWEENS⁴³, gareelmaker te Breda, was gehuwd met Anneken Cornelis Marten Adriaens⁴⁴, die in 1638 zijn weduwe was.⁴⁵ In 1646 verscheen zij met haar kinderen voor een notaris.⁴⁶

De kinderen⁴⁷ verkochten in 1653 een huis bij de Boschpoort⁴⁸ en verhuurden twee jaar later aan hun oom en tante Govaert van Ghilse en Anneken Bertelmeeus Sweens *het huijs ende erven mette calckputten ende vetcuipen daer achter ende alle sijne toebehoorte*.⁴⁹

1. Maria Gerrit Bartholomeus Sweens⁵⁰ overleed te Breda op 29 mei 1658. Zij was getrouwd geweest met Cornelis van der Gouwen⁵¹, ook Vergouwen, die te Breda stierf op 22 november 1673 en er drie dagen later werd begraven.
2. Cathelyn Geraert Sweens⁵² woonde in 1667 te Hoogstraten.

Geraadpleegde literatuur:

- L. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen. Namen, data, anekdotes”, *De Brabantse Leeuw*, XIX, XX (1970, 1971).
- L.F.W. Adriaenssen, „De erfgenamen van heer Ghijsel Back”, § 23 „De negen afstammingslijnen van de auteur”, *De Brabantse Leeuw*, XLIV (1995).
- L.F.W. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars, Trümpener, Trompeneers, Trimpeneers, Trompen en Tromp in de Brabantse en Limburgse Kempen, 1347–1989* (Amsterdam, 1989).
- L.F.W. Adriaenssen, „Van Gijssel. Vijfenvoertig molenaars”, *De Brabantse Leeuw*, XVIII (1969).
- L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400–1800* (’s-Hertogenbosch, 1988).

Een kluizenares te Oss

Claerken Jan Zanders zat in 1561–1562 in de Osse kluis. In 1561 namen Anthonis van Leendt, prior van de dominicanen in Den Bosch, Jacob van Brecht, hoogschout van Den Bosch, en Jan Anthonis van den Heuvel ten behoeve van *suster Claerken, nu ter tyt cluyssuster*, een pacht van een malder rogge en een cijns van 3 carolusgulden in ontvangst. In 1562 ontving de *cluyssenaersse* een bedrag van 12 gulden.¹

1. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Oss R 50, ff 67^v en, 30 juli 1561; f 121^v, 22 december 1562.

NIJVER EN NOTABEL GOIRLE

Van Puijenbroek

J. VAN GILS

35. GAT, Notarieel 1896–1905, N 37, no 160, 29 mei 1901; nrs 158 en 159, 29 mei 1901. N 14, no, 313, 8 november 1902. N 38, no 213, 31 mei 1902. SAOW, Heerlijkheid Hilvarenbeek 174, 175 en 177. Archief familie Van Puijenbroek; jachtrecht en grondaankopen. P. van Druenen, '...Prima kwaliteit, scherp concurrerende prijs...' *De geschiedenis van de BV Textiel-fabrieken H. van Puijenbroek te Goirle 1865–1900* (Rotterdam, 1990) 24. H.W. Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle* (Voorschoten, 1953) 114. J. van Gils, „Grootgrondbezit langs de grens”, in: H. van Doremalen e.a. (red.), *Geworteld in Taxandria* (Tilburg-Turnhout, 1992) 133-136. J. van Gils, „Hotel de Kroon en de familie Mutsaers”, *Rond de Schutsboom*, XII, no 2 (1992) 18-22. *Nieuwe Tilburgsche Courant*, 5 oktober 1929. J. van Gils, „Werken in oorlogstijd”, in: B. Loonen (red.), *Goirle 1940–1945, een grensdorp bedreigd, bezet en bevrijd* (Goirle, 1994) 184-185. R.K. pastorie Sint Jans Onthoofding te Goirle 140. *Geschiedenis van het bedrijf*, uitgave van de N.V. Textielfabrieken H. v. Puijenbroek, (Z.pl. z.d.).

Afkortingen

BAH	Bisschoppelijk archief 's-Hertogenbosch
GAB	Gemeentearchief Breda
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud-administratief archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAOH	Streekarchief Oosterhout
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

(Vervolg van p. 174)

VII-d. EDUARD JOSEPH VAN PUIJENBROEK³⁵, industrieel, werd op 25 april 1901 meerderjarig verklaard door de Hoge Raad der Nederlanden en op 6 mei van dat jaar ook bij Koninklijk Besluit. Een jaar later tekende hij met zijn drie broers, *handelende onder de firma H. van Puijenbroek*, een hypotheekstelling tot meerdere zekerheid voor betaling aan de N.V. Crediet-Vereeniging, gevestigd in Tilburg, tot een bedrag van f 120.000. De comparanten Van Puijenbroek verklaarden *bij deze te verbinden en tot bijzondere hypotheek te stellen* al hun onroerende goederen en de fabrieksinboedel, inclusief honderddertig weefgetouwen.

Eduard bleef in 1929 van de zonen van Hendrik van Puijenbroek alleen over als directielid van de gelijknamige firma, waarvan de naam in 1930 veranderd werd in N.V. Textielfabrieken H. van Puijenbroek. In de geschiedenis over het bedrijf staat: „De beweegredenen van de uittocht van de broers zijn bedekt door de mantel der geschiedenis. Over de rol die de enige overgebleven broer, Eduard, in deze uittocht der directeuren speelde is weinig meer bekend dan roddel en achterklap.”

Inmiddels was in 1921 mr M.P.L. Steenberghe aangetrokken als juridisch adviseur. Kort na zijn indiensttreding werd hem het mededirecteurschap aangeboden, dat hij aanvaardde tot hij in 1934 minister van economische zaken werd in het tweede kabinet-Colijn.

Eduard van Puijenbroek kreeg als (mede)directeur niet alleen te maken met de stakingen van 1904 en 1908, maar ook met de Eerste Wereldoorlog. In de jaren 1917–1918 lagen de fabrieken van de N.V. geheel stil wegens gebrek aan garens. De leegstaande magazijnen werden ingericht voor de opvang van Belgische vluchtelingen. Uit dankbaarheid werd Eduard geëerd door de ‘Comiteit der Belgische Verbroedering’.

Na de oorlog werden de exportrelaties uitgebreid en bereikte het bedrijf in de jaren 1925 en 1926 een zeer hoge bloei. De plotselinge daling van het Engelse pond in 1931 veroorzaakte een economische inzinking. Er volgde ontslag van ongeveer tweehonderdvijftig werknemers. Het vroegere peil van het aantal arbeiders werd weer bereikt door over te stappen op de produktie van wollen damesstoffen en confectie.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog speelden twee aspecten een rol: te veel aan personeel en tekort aan grondstoffen. Ongeveer tachtig wevers werden tewerkgesteld op het landgoed Gorp om daar grond te ontginnen voor een te starten landbouwbedrijf. Meer dan tweehonderd meisjes en getrouwde vrouwen bleven werkzaam in de confectie, waar zij werkkleding maakten voor de Duitsers, maar het produktiepeil was vrij laag. Tijdens de bevrijding van Goirle liep het bedrijf vrij veel schade op, maar met de komst van de geallieerden kwamen nieuwe orders binnen en langzamerhand kwam de toevoer van grondstoffen weer op gang. In de periode november 1944–mei 1945 werd voor f 770.958 aan geallieerde orders geplaatst bij de Goirlese fabrieken, waarbij de firma Van Puijenbroek het grootste deel voor haar rekening nam, namelijk f 674.203.

Volgens een artikel in *De Groene Amsterdammer* waren oude relaties met de ministers Steenberghe en De Quay daar niet vreemd aan. „Vanaf 1945 ruilen en tuitelen de Van Puijenbroeks niet meer op dorpsniveau, maar behoren zij tot de invloedrijkste katholieke families van Nederland”, aldus voornoemd artikel.³⁶

De enorme winsten uit het bedrijf werden voor de oorlog vooral belegd in onroerende goederen. Van de bevriende familie Mutsaers werd hotel De Kroon gekocht aan de Bergstraat. Van Puijenbroek verhuurde de zaak aan de familie Stoetzer-Van Berkel. In die tijd bood de Kroon ook onderdak aan Sociëteit de Vereeniging, waarvan vooral Tilburgse notabelen lid waren en opvallend weinig Goirle-naren, onder wie de fabrikantentak van de familie Van Puijenbroek. Toen pastoor Peters de buurman werd van hotel De Kroon, maakte hij bezwaren tegen de sociëteit: ten eerste was het geen katholieke vereniging, ten tweede waren de leden niet allemaal katholiek en ten derde had hij last van het drukke verkeer voor zijn huis. Hieraan kwam een einde in 1924, toen hij, na het sluiten van een lening van f 20.000, hotel De Kroon kon kopen van de familie Van Puijenbroek.

Aan de Tilburgseweg in Goirle werd op 7 augustus 1921 de wiel- en motorbaan TWEM geopend, een betonnen 400-meter baan, gebouwd door de gebroeders Schreinemacher en geëxploiteerd door de firma Van Puijenbroek. De aanleg had ongeveer een ton gekost, maar de baan was niet overdekt en dat werd haar ondergang. In de jaren dertig werd het complex gesloopt. Het puin werd gebruikt voor de aanleg van de Zuiderzeewerken.

36. A. van Amerongen en A. Brouwer, „Ruilen en tuitelen”, *De Groene Amsterdammer*, 23 augustus 1995, 8-9.

Wielierbaan de TWEM te Goirle. (Foto Gemeentearchief Tilburg).

Op het gebied van de landbouw werden de ontginningsbedrijven My Home onder Goirle en Tilburg en Erica in Hilvarenbeek door de firma geëxploiteerd.

Aangezien de Van Puijenbroeken ook fervente jagers waren, werd op 29 maart 1922 het heerlijk jachtrecht van de heerlijkheid Tilburg en Goirle, ten zuiden van de straatweg 's-Hertogenbosch-Breda, gekocht van de erfgenamen van de vorige eigenaar, Larsen Mellin, een industrieel uit Brussel. De kopers waren Eduard J. en Jacobus W. van Puijenbroek, directeurs van de N.V. H. van Puijenbroek's Textielmaatschappij. Toen een jaar later door de jachtwet het heerlijk jacht- en visrecht werd afgeschaft, leidde dat tot verzoeken om schadeloosstelling en langdurige processen. Uiteindelijk zou in 1932 een schadevergoeding worden toegezegd van f 26,11 per hectare.

Zowel privé als op naam van de N.V. Van Puijenbroek werden sinds de jaren twintig door Eduard van Puijenbroek landbouw-, bos- en woeste gronden gekocht. Het landgoed Rovert van de weduwe van notaris Huijsmans uit Hilvarenbeek, het Bankven in 1927 van de Goirlese landbouwer en wethouder Adriaan de Brouwer, het landgoed Thulden onder Esbeek in 1929 voor f 115.000 van August Herman Kloppenburg. Thulden werd in 1939 verkocht aan de levensverzekeringsmaatschappij De Utrecht, en in ruil daarvoor kon Van Puijenbroek het landgoed Gorp kopen. Momenteel beslaat het landgoed Gorp en Rovert 1400 ha., waarvan 400 ha. in cultuur is gebracht.

In 1902 kocht Eduard voor f 5500 aan de Bergstraat te Goirle de boerderij van Antonie Boomaars, *onder voorbehoud van den opstand van de gebouwen te ruimen voor 1 november 1902, met bepaling dat de fundamente van den voorgevel tot aan den begane grond behouden blijven*. Op dit perceel bouwde hij een villa met de naam Huize Anna. Het huis werd genoemd naar Anna Frederika Jansen, met wie hij op 30 april 1902 in Nijmegen trouwde.

Zij was aldaar geboren op 18 december 1878 en overleed te

Goirle op 20 april 1946. Haar ouders waren Johannes Hendrikus Jansen en Anna Frederika Oomens.

Eduard van Puijenbroek overleed te Goirle op 10 april 1948. Daar was hij beschermheer geweest van harmonie Oefening en Uitspanning. Ter gelegenheid van een bezoek aan het landgoed Gorp en Rovert door deze harmonie in augustus 1937 werd het volgende gedicht opgedragen aan de beschermheer en ter plaatse voorgedragen door P. van den Berg:

Neem dan uw horens op
gij kopermuzikanten
Laat zien dat g'aan Orpheus
uw gansche hart verpande
Gij met uw klarinetten
de lippen aan het riet
Laat thans U zelve gaan
en spaart uw longen niet

Wanneer zoo ons gemoed
zich uit in duizend klanken
Dan is 't bedoeld voor hem
aan wie wij heden danken
dit vriendelijk onthaal
dit heerlijke bezoek
Dan is 't ter Uwer eer
mijnheer Van Puijenbroek

Wij brengen onzen dank
en schatten het naar waarde
dat gij 't beschermheerschap
direct spontaan aanvaarde
Het zal een spoorslag zijn
voor elk van onze leden
op d'ingeslagen weg
geestdriftig voort te treden

Uit het huwelijk van Eduard van Puijenbroek en Anna Jansen werd te Goirle een zoon geboren:

1. Rudolf Antoon van Puijenbroek³⁷ is geboren op 17 juni 1903 en te Goirle op 22 november 1983 overleden. Hij was officier in de orde van Oranje-Nassau. Vanaf 1925 zou hij deel gaan uitmaken van de directie. Na het overlijden van zijn vader in 1948 werd op de algemene vergadering van aandeelhouders procuratiehouder Theodorus van Gils tot mededirecteur gekozen. Toen deze in 1952 vrij onverwacht overleed, telde het bedrijf ruim zevenhonderd werknemers. In de vacature die ontstond door het overlijden van Van Gils werd pas voorzien in 1965, toen jhr mr L.E.A.J. van Meeuwen in de directie werd opgenomen.

In de jaren vijftig kreeg het bedrijf te maken met de stijging van de loonkosten, die een groot aandeel van de kostprijs gingen bepalen, en met de opkomende textielindustrie in de

37. *De Telegraaf*, 23 november 1983. *Nieuwsblad van het Zuiden*, 25 september 1972. W. Krijbolder, „Tuut van Puijenbroek-Vroom (1921-heden). Die kordate vrouw van de Villa”, in: *Twee eeuwen Goirle, deel B, Twee eeuwen Goirlenaren* (1992) 39-43. Van Druenen, '...Prima kwaliteit, scherp concurrerende prijs...', 18-37.

lage-lonenlanden. Hierop werd door de directie van Van Puijenbroek gereageerd als eerder in 1908: iedere technische vernieuwing die de moeite waard leek, werd ingevoerd, meestal om mensen, en dus lonen, uit te sparen. Een oud medewerker zegt hierover: „Iedere investering die we gedaan hebben was binnen drie jaar terugverdiend door besparingen op het personeel.” In feite had Van Puijenbroek het hele proces van ruwe grondstof tot eindprodukt in eigen handen, op het spinnen na.

Hierin werd voorzien door de opening van een spinnerij op het fabrieksterrein te Tilburg in 1959. Na het stijgen van de lonen in Nederland werden nevenbedrijven geopend in Meerhout (België) en Kef in Tunesië. Dit bedrijf ging van start in 1975.

Bij het overlijden van Ruud van Puijenbroek verscheen het volgende in memoriam in het plaatselijke weekblad *Goirles Belang*:

„In een overvolle St. Janskerk hebben zeer velen zaterdag j.l. afscheid genomen van Ruud van Puijenbroek. Toch nog onverwacht overleed hij op 22 november. Wars van alle publiciteit toonde hij zich de laatste jaren weinig in het openbaar. Toch bleef zijn belangstelling uitgaan naar het bedrijf en vooral, buitenmens die hij was, naar zijn boerderij op Gorp. Voorafgegaan door de Kon. Harmonie Oefening en Uitspanning, waarvan hij beschermheer was, en de Goirlese gilden werd ‘mijnheer Ruud’ naar zijn laatste rustplaats gebracht. Een zeer markante figuur is uit ons midden heengegaan.”

In een in memoriam in *De Telegraaf* werd gerefereerd aan het feit dat hij na de oorlog de voornaamste heroprichter was van deze krant, „die hij om nationale redenen zo’n goed hart toedroeg.” Volgens J. van Hezewijk werd „de conservatief katholieke textielfabrikant Van Puijenbroek” ingeschakeld om geld te fourneren voor de redding van *De Telegraaf* door een groep katholieke en liberale conservatieven die behoefte hadden aan een spreekbuis.³⁸ Tijdens de oorlog had de directie van *De Telegraaf* een foute keuze gemaakt, door het blad onder toezicht van de Duitse bezetter te laten blijven verschijnen. Na de oorlog kreeg de krant een verschijningsverbod en werd zij als verliesgevend dagblad voor een prikje van de hand gedaan.

Rudolf Antoon van Puijenbroek trouwde op 9 januari 1943 met Gertrude Godefriede Vroom, geboren te Bussum op 30 maart 1921. Na de oorlog zette zij in Goirle de zogeheten Mater Amabilisschool op, waar fabrieksmeisjes van vijf uur ’s middags tot acht uur ’s avonds onderwijs kregen in koken, tekenen en naaien. Er was ook aandacht voor algemene ontwikkeling en pastoor Van Riel gaf godsdienstonderricht.

In 1957 kwam zij in de politiek terecht door zich verkies-

38. J. van Hezewijk, *De top-elite van Nederland* (Amsterdam, 1986) 93.

baar te stellen voor de arbeiderspartij. Na haar verkiezing was zij wethouder tot 1962. In dat jaar vond zij dat er in Goirle een partij moest komen van en voor inwoners „die meer letters gegeten hadden” dan de arbeiders, en zo ontstond in april 1962 „lijst drie, een partij van intellectuelen, fabrikanten en artsen.” Op lijst drie stonden maar weinig mensen die in Goirle geboren waren en daarom werd de nieuwe partij in de volksmond ‘de importlijst’ of ‘het vreemdelingenlegioen’ genoemd. Toch werden bij de gemeenteraadsverkiezing drie zetels behaald, omdat binnen de arbeiderspartij juist een breuk ontstaan was tussen de werknemers. Later zouden de fabrikanten lijst drie verlaten, omdat zij zich niet de les wilden laten lezen door de ‘jonge honden’, zoals zij de jonge intellectuelen van het ‘vreemdelingenlegioen’ noemden.

G.G. van Puijenbroek-Vroom werd in 1964 ook voorzitter van de Goirlese harmonie Oefening en Uitspanning en hield zich later bezig met het ontwikkelingsvraagstuk, wat in 1967 resulteerde in de oprichting van een stichting voor landen in ontwikkeling, genaamd S.L.O. In 1972 trad zij toe tot de directie van de B.V. Textielfabrieken H. van Puijenbroek.

Uit het huwelijk Van Puijenbroek-Vroom werden een meisje en vier jongens geboren.

VI-b. JACOBUS VAN PUIJENBROEK³⁹, te Goirle geboren op 19 januari 1847, was in 1867 *patissier* te Antwerpen en nam op 4 november van dat jaar dienst in het vrijwilligersleger dat de kerkelijke staat ging verdedigen tegen Garibaldi, die in zijn strijd om de eenheid van Italië in botsing was gekomen met de paus. In zijn verklaring van dienstneming staat: *le nommé Van Puijenbroek Jacobus a été admis au service de Sa Sainteté comme simple soldat dans le bataillon des Zouaves s'obligeant a servir fidèlement pendant deux années et a preter le serment prescrit dans les mains de l'autorité competente.*

Na zijn diensttijd als zoeaaf was hij linnenfabrikant te Goirle. Hij trouwde in die periode met Wilhelmina Maria de Gier, geboren te Driel in Gelderland op 19 maart 1847. In Goirle jaar maakte hij in 1871 met zijn vrouw een wederzijds testament. Kort daarna vertrok hij weer naar België, waar hij zijn oude beroep zou hervatten.

Op 9 oktober 1900 vestigde hij zich met zijn vrouw en een dochter te Tilburg. Hij was toen bakker van beroep en afkomstig uit Kontich bij Antwerpen. Een jaar later, op 20 maart 1901, verhuisde hij met zijn gezin naar Merksem, een voorstad van Antwerpen. Als weduwnaar van Wilhelmina Maria de Gier kwam hij op 8 oktober 1919 van Hoboken naar Breda, waar hij werd opgenomen in het R.K. Gasthuis aan de Haagdijk. Daar overleed hij op 29 augustus 1924.

Bij Wilhelmina Maria de Gier had hij ten minste twee dochters:

1. Christina Adriana Pia, geboren te Goirle op 1 oktober 1871.
2. Julia Carolina, geboren te Antwerpen op 21 mei 1887.

39. GAT, N 348, nrs 242, 243, 21 juli 1871. Bevolkingsregister 1900–1910, 6/186. GAB, Bevolkingsregister, inwonenden 1918–1933. Museumarchief Zeeaven Oudenbosch, ‘Feuille d’enrolement de Jacobus van Puijenbroek, no. d’ordre 2248 (4843)’.

VI-c. JAN VAN PUIJENBROEK⁴⁰ (Johannes), te Goirle geboren op 20 maart 1848, was linnenfabrikant te Goirle toen hij op 14 januari 1869 te Tilburg trouwde met Anna Maria van der Schoot, die aldaar was geboren op 15 juni 1849 als dochter van de timmerman Antonius van der Schoot en van Maria Jacoba van der Schoot. Drie jaar later werd hij te Goirle linnenventer van beroep genoemd. Kort hierna moet het gezin naar Antwerpen vertrokken zijn.

In 1888 werden in Tilburg de goederen van Antonius van der Schoot gescheiden door zijn weduwe Maria Jacoba van der Schoot, de dochters Johanna en Huberdina van der Schoot te Tilburg en dochter Anna van der Schoot met haar man Johannes van Puijenbroek, zeepzieder te Antwerpen. Jan van Puijenbroek overleed te Antwerpen als weduwnaar van Anna Maria van der Schoot op 18 december 1909.

Zijn dochters waren:

1. Maria Adriana van Puijenbroek⁴¹, te Goirle geboren op 13 februari 1870, is overleden te Tilburg op 27 november 1943. Voor haar huwelijk woonde zij daar bij haar tantes, de mutsenmaaksters Van der Schoot. Zij trouwde te Tilburg op 21 augustus 1907 met Augustinus Josephus Joannes Maria Dominicus, geboren te 's-Hertogenbosch op 21 augustus 1867 en overleden te Tilburg 16 augustus 1929. Hij was conciërge van beroep en een zoon van Quirinus Jacobus Dominicus en Catharina Maria Engelina Hermans.
2. Adriana Cornelia, te Goirle geboren op 20 mei 1871.
3. Josephina Antonia Johanna, te Goirle geboren op 24 april 1872.

VI-d. WILHELMUS VAN PUIJENBROEK⁴², te Goirle geboren op 4 januari 1850, was jager aldaar, toen hij er op 13 november 1873 trouwde met Adriana Johanna van der Foelaert, geboren te Goirle op 21 januari 1851, naaister van beroep, dochter van Jan Baptist van der Foelaert, spoorwegwachter te Tilburg, en van Anna Cornelia Mutters.

Kort voor het sluiten van zijn eerste huwelijk zocht Willem een remplaçant voor de vervulling van zijn militaire dienstplicht en deze vond hij voor f 185 in de persoon van Francis Bevers, arbeider te 's-Hertogenbosch.⁴³

Van het geld dat hij erfde van zijn ouders leende hij f 200 aan de wever Jacobus de Rooij, f 400 aan de wever Adrianus Otten en f 800 aan de wever Petrus van de Pol.

Na zijn huwelijk betrok Willem met zijn vrouw het voormalige tolhuis aan de Tilburgseweg te Goirle, dat door Adriaan van Puijenbroek verlaten was. Waarschijnlijk door Willem werd aan het huis de naam Jachtlust gegeven. Toen hij op een zondagavond in augustus 1876 met C. Vermeulen en C. Hermans huiswaarts keerde van het *prijsschieten met geweer* in Goirle, werd uit een naburig bos nabij de woning van Willem *aan de steenweg naar Tilburg* door een

40. GAT, N 371, no 45, 18 december 1888.

41. GAT, Bevolkingsregister 1890–1900 31/27.

42. GAT, N 359, no 36, 29 januari 1877. N 361, no 121, 25 mei 1878; no 224, 3 december 1878. N 362, no 207, 15 december 1879. Notarieel 1896–1905, N 29, no 96, 21 april 1905. Bevolkingsregister 1921–1939, 59/45. SAOW, OAA Hilvarenbeek, Bevolkingsregister 1860–1890, A137. *Nieuwe Tilburgsche Courant*, 28 september 1884; 22 november 1912; 19 december 1928. *Tilburgsche Courant*, 3 augustus 1876; 24 mei 1883 (met dank aan de heer A. Vorselaars). *Algemeen Politieblad* (1890) 55.

43. GAH, N 449, no 186, 6 juni 1873.

onbekende man op het drietal geschoten. Willem en zijn vrienden werden in hun benen getroffen en behandeld door de gemeente-arts Huijsmans uit Goirle. Later werd Johannes Anssems, herbergier te Tilburg, als dader bekend. Hij kreeg 4 jaar gevangenisstraf.⁴⁴

Willem bleef tot 1878 in Jachtlust wonen, om dan als rijksveldwachter te verhuizen naar Hilvarenbeek, waar hij ging wonen aan de Vrijthof. In de *Tilburgsche Courant* van 24 mei 1883 lezen we: „Men schrijft uit Goirle: ‘waarschijnlijk ten gevolge van onvoorzichtigheid ontstond Donderdag jl. op korten afstand van huize Nieuwkerk alhier een hevigen boschbrand, welke in een tijd van ruim twee uren, ongeveer tien hectaren welig dennenbosch en heide vernielde. Hadden de inmiddels toegesnelde aanwezigen de moed gedeeld van den immer onverschrokken rijksveldwachter Van Puijenbroek uit Hilvarenbeek, dan waarschijnlijk zou de brand minder omvangrijk en de schade niet zoo groot geweest zijn. Op een afstand van ruim een uur den brand ontwarende, begaf hij zich onmiddellijk naar de plaats des onheils en wist door goed beleid en voorbeeld, met behulp van eenige manschappen, het vernielende element tot staan te brengen. Eere wie eere toekomt. Had van Puijenbroek evenals zoovele andere nieuwsgierigen den moed gemist de handen uit de mouwen te steken, dan voorzeker waren de gevolgen niet te overzien geweest’.”

Zijn onverschrokkenheid zou Willem in Hilvarenbeek bijna het leven kosten. Daar verbaliseerde hij in 1884 de bierbrouwer Gustaaf August Koulen en zette hij hem met hulp van de marechaussee *onder den toren*. Toen Willem in september van dat jaar, –het was kermis in het dorp–, in een herberg zat, kwam Koulen ook binnen. Hij greep een stoel en sloeg daarmee zo hard op Willem, dat deze in elkaar zakte. Als omstanders hem niet ontzet hadden, was hij zeker doodgeslagen. Koulen vluchtte na zijn daad over de grens en de rijksveldwachter herstelde van zijn verwondingen. Een jaar later stond de bierbrouwer alsnog terecht en kreeg hij 15 maanden gevangenisstraf.⁴⁵

In 1890 werd Willem, *rijksveldwachter, jachtopziener en brigadier titulaire*, overgeplaatst naar Meerlo en vandaar via Venraij naar Venlo, waar hij in juli 1894 opnieuw blijf gaf van zijn moed: „In de nabijheid van Venloo trof de aldaar gestationeerde brigadier-rijksveldwachter Puijenbroek een wildstrooper aan, bezig zijn verboden bedrijf uit te oefenen. In plaats van op het aanroepen zonder meer te blijven staan, legde de strooper op den brigadier aan om te schieten, van welk oogenblik de laatste gebruik maakte om het eerst af te trekken, waardoor de gespannen arm van den wilddief doorschoten werd. Hij is naar het militair gasthuis overgebracht.”⁴⁶

Willem kwam met zijn gezin in 1897 in Maastricht terecht, waar hij bevorderd werd tot majoor der rijksveldwacht. Volgens zijn kleinzoon Ed. Loffeld stond Willem in Maastricht bekend als een humane, maar vooral strenge, rechtvaardige en onkreukbare poli-

44. RAH, Hoog Gerechtshof 106, f 78, 24 oktober 1876.

45. RAH, Hoog Gerechtshof 124, rolnummer 1240, 10 augustus 1885.

46. *Tilburgsche Courant*, 23 juli 1894.

47. J.J.M. Heeren, „Genealogie Van Ghert” *De Brabantse Leeuw*, XVI (1967) 166.

48. J. Naaijens, „Drie gedichten over Hilvarenbeek”, *Nieuwsbrief van de heemkundekring 'Ioannes Goropius Becanus'*, VI (1987) no 17, 15-17. D. Kuipers en R. Severijns (red.), *Dichter(s) bijeen. Onder de toren*, dl I (Hilvarenbeek, 1989) 23. Collectie Jan Naaijens te Hilvarenbeek, brief van Rosa van Puijenbroek aan Jan Naaijens, 27 maart 1953. Gemeentearchief Naarden, Bevolkingsregister 1921-1940, C-Do/77. Archief en museum voor het Vlaamse Cultuurleven te Antwerpen, C 3669/BDHK. *De Hilverbode*, 16 juli 1932. J. van Gils en R. Peeters, *Hilvarenbeek en zijn kerkdorpen* (Tilburg, 1994) 179. N. de Vries, „Een vergeten poëte”, *Leydraden* (uitgave van de Literaire Kring Goirle, no 16, 27-33. N. de Vries, „Dat is zonneschijn in mijn donker bestaan”, *Leydraden* no 18, 15-19. Centraal Bureau voor Genealogie 's-Gravenhage, persoonskaart van Rosalia Cornelia van Puijenbroek.

tieman. Voor het oprollen van een bende, die vooral opereerde in de Ardennen, ontving hij van de Belgische koning de gouden 'medaille civique première classe pour acte de courage et de devouement'. Verder was hij broeder in de orde van de Nederlandse leeuw, drager van de gouden medaille in de orde van Oranje-Nassau en van de eremedaille voor 25 jaar trouwde dienst.

Zijn eerste vrouw overleed te Wijk bij Maastricht op 1 oktober 1897. Willem van Puijenbroek hertrouwde op 11 oktober 1899 met Maria Anna Elisabeth van Ghert⁴⁷, geboren te Huijbergen op 19 juni 1864. Haar ouders waren de rijksontvanger Lambertus van Ghert en Anna Cornelia Briels.

Nadat hem bij Koninklijk Besluit van 23 oktober 1912 een pensioen van f507 per jaar was toegekend, ging Willem van Puijenbroek met zijn tweede vrouw aan de Goirleseweg in Tilburg wonen, waar hij op 5 november 1928 overleed. Zijn weduwe verhuisde op 3 januari 1929 naar het Sint-Adrianusgesticht in Hilvarenbeek. Zij overleed te Gemert op 31 juli 1951.

Zijn kinderen waren:

1. Wilhelmina van Puijenbroek, geboren te Tilburg op 3 oktober 1873 en ruim een maand later gewettigd door het huwelijk van haar ouders. Zij trouwde te Venraij op 6 februari 1892 met Michel Baltissen, aldaar geboren op 28 december 1859 en overleden te Heerlen op 2 oktober 1933. Wilhelmina van Puijenbroek overleed te Heerlen op 10 juli 1963.
2. Adriana Louisa Cornelia van Puijenbroek, geboren te Goirle op 17 februari 1876, overleden te Heerlen op 29 april 1929. Zij trouwde met Cornelis Ludovicus Loffeld, geboren te Maastricht op 11 februari 1874 en overleden te Utrecht op 21 oktober 1949.
3. Rosalia Cornelia van Puijenbroek, geboren te Goirle op 8 januari 1878, overleden te Hilvarenbeek op 8 oktober 1878.
4. Rosalia Cornelia van Puijenbroek⁴⁸, geboren te Hilvarenbeek op 12 juni 1879, trouwde te Heer op 20 oktober 1900 met de kantoorbediende Wilhelmus Franciscus Petrus Casimir Cort-hauts, geboren te Grave op 17 april 1858 en overleden te Bussum op 11 juni 1939.

Rosa was lange tijd actief als schrijfster. Woonachtig in Brussel werd zij in haar literaire bezigheden aangemoedigd door de Vlaamse auteur Pol de Mont. Ook kwam zij toen in contact met de dichteres Alice Nahon. Het resultaat was een stroom van novellen en gedichten in illustraties en zondagsbladen als *De Katholieke Illustratie*, *De Nieuwe Dag*, het *Katholiek Weekblad*, *De Maasbode*, *Libelle* enzovoorts. Bij Gust Janssens in Antwerpen verscheen in 1925 haar dichtbundel *Stille Stemmen*. Haar roman *Tonny Brinken* werd uitgegeven door L.J. Veen te Amsterdam. Volgens de auteur Jan Naaijens reikte haar poëtische adem niet ver: „Zij bedreef ongevaarlijke literaire huisvlucht, die de begrenzing van het vriendelijke po-

ezie-album nergens overschreed.” Zelf schreef zij in 1921 aan Pol de Mont: „Ik ben maar een doodgewone burgervrouw; ik heb in mijn jeugd de dorpsschool bezocht, dus geen hogere studies gemaakt. Uit ‘Laat mij de rust in mijne zomerjaren’ zult u wel opmerken, dat ik een zeer droevig leven achter de rug heb, daarbij ben ik, helaas, pessimistisch. Onvergetelijk zullen voor mij de heerlijke uurtjes blijven, die ik, als mijn huishoudentje aan kant is, doorbreng met schrijven. Dát is leven. Dát is zonneschijn in mijn donker bestaan.”

In 1926 werd Rosa in haar geboortedorp gehuldigd door de vereniging Hilvarenbeek Vooruit. Uit dank publiceerde zij, speciaal voor de Beekse abonnees, in de *Tilburgsche Courant* het gedicht *Mist*.

Aan Hilvarenbeek wijdde zij drie gedichten: *Torenklokken*, *In mijn dorpje* en *Een weerzien*. Hieronder volgt een strofe uit dit laatste gedicht:⁴⁹

'k ging stille door mijn dorpje heen
't was vreemd en toch mijn thuis,
'k was diep ontroerd; mij schoon verleën
m'n jeugd... m'n ouderhuis...

In de jaren twintig verhuisde het gezin Corthaats naar Amsterdam en vandaar naar het Gooi, waar zij woonden in Laren, Naarden en Hilversum. Vanuit Laren verzocht Rosa in 1953 aan Jan Naaijken, of hij haar verhaal *Coba*, geschreven in Brabants dialect, niet kon gebruiken om het bewerken tot een hoorspel: „Ik had er al veel succes mee al zeg ik het zelf. In het verhaal wordt een moord bedreven. Ik vond het daardoor niet verantwoord, maar een neef van mij, die doctorandus is in de missiologie (cum laude) en die in het klooster van de paters van de H. Geest in Gemert verblijft zei mij: ‘Ook katholieken bedrijven een moord’. Dus ging ik verder.”

In de jaren zestig werden nog enkele gedichten en een verhaal van haar hand geplaatst in de Brusselse krant *Het Laatste Nieuws*. Rosa nam in juni 1961 haar intrek in bejaardenhuis Sint-Carolus in Hilversum. Blijkens haar brieven werden haar laatste jaren getekend door eenzaamheid en lichamelijke klachten. Zij overleed te Hilversum op 16 februari 1969. Een vergeten schrijfster van naar eigen zeggen 2800 verhalen en zeer vele gedichten.

5. Frits van Puijenbroek (Frederik Eduard)⁵⁰, geboren te Hilvarenbeek op 9 april 1881, vertrok in 1905, samen met zijn neef Henri van Puijenbroek, als handelsagent naar Roemenië. Daar maakte hij kennis met Sultana Ionescu, geboren te Galatz aan de Donau op 14 februari 1885, dochter van Georges Ionescu. Haar moeder, Augustine, zou een Russische geweest zijn. Haar eerste man was de Roemeense kapitein Stavri Dumitriu, die bij een val van zijn paard om het leven was gekomen.

49. *Tilburgsche Courant*, 13 januari 1926.

50. BAH, Dossier parochie Sint Jans Onthoofding te Goirle, map fundaties, legaten etc., brief van 12 juni 1958 van accountantskantoor M.C. van Dam te Utrecht aan het rooms-katholiek kerkbestuur te Goirle. R.K. parochie Sint Jans Onthoofding te Goirle, inv. 162, brief van pater Loffeld betreffende het onderhoud van het graf van Frits en Stella van Puijenbroek. SAOW, OAA Goirle 267A. J. van Gils, *De gelijkschakeling, Goirle 1940–1945. Een grensdorp bedreigd, bezet en bevrijd* (Goirle, 1994) 150.

Frits van Puijenbroek, zijn vrouw Stella Ionescu (links) en een nichtje voor hun villa aan de Kloosterstraat te Goirle (Foto Gemeentearchief Tilburg).

Zijn weduwe, die zich ook later nog Stella Dumitriu noemde, ging studeren aan de kunstacademie in Parijs, waar zij een prijs behaalde. Teruggekeerd in Roemenië trouwde zij op 13 juni 1909 te Boekarest met Frits van Puijenbroek.

Het paar, dat kinderloos bleef, vestigde zich in 1913 te Goirle, waar het de villa van fabrikant Pierre van de Lisdonk aan de Kloosterstraat kocht. Stella behoorde tot de Grieks-orthodoxe kerk. Op 11 juli 1947 werd zij opgenomen in de katholieke kerk en werd te Goirle het kerkelijke huwelijk gesloten.

Frits van Puijenbroek verdronk te Made en Drimmelen op 1 december 1955 en werd begraven te Goirle. Zijn weduwe werd

in 1958 te Utrecht opgenomen in een particulier verpleeghuis aan de Maliestraat, waar zij op 21 februari 1962 overleed. Ook zij werd begraven te Goirle.

Haar villa te Goirle had zij in 1958 geschonken aan het rooms-katholieke kerkbestuur van Goirle tegen een jaarlijkse lijfrente van f 1620, te betalen in maandelijkse termijnen van f 135. Door de bisschop van Den Bosch werd op 24 juli 1958 toestemming gegeven om de schenking te aanvaarden.

In 1943 wilde Frits van Puijenbroek niet langer lastig gevallen worden door de collectanten voor de Nederlandse Volksdienst. Hij schreef aan de burgemeester: „Ik verzoek u beleefd instructies te geven mijne deur voorbij te gaan, daar ik reeds mijn zwager uit Heerlen met vier volwassen kinderen, die vrijwel alles verloren hebben in October 1942 door brandbommen, vooruitgeholpen heb met alles en nog wat. Terwijl enkele maanden geleden een tweede zuster van mij in Heerlen op straat gezet werd door een zware brisantbom, die vlak bij haar huis ontplofte.”

6. Eduard Johannes van Puijenbroek⁵¹, geboren te Hilvarenbeek op 21 juli 1882, overleden te Southport (Engeland) in 1965. In Engeland wonen een getrouwde dochter, Wilhelmina, en een getrouwde zoon, John Edward, zonder eigen kinderen. Er zijn wel aangenomen kinderen, die de achternaam Van Puijenbroek dragen.

7. Augustinus Adrianus van Puijenbroek, geboren te Hilvarenbeek op 12 augustus 1886⁵², emigreerde in oktober 1909 naar Canada, waar hij vele jaren nodig had om een goede en blijvende baan op te bouwen. Uiteindelijk werd hij administrateur bij een houthandel in Vancouver. Hij overleed in die stad op 1 juli 1980, bijna 94 jaar oud. Zijn dochter schreef over zijn dood: „Het was zijn wens dat hij gekremeerd zou worden en we hebben het zo geregeld, dat de as geplaatst wordt in het graf waarin Wynn, William Adrians vrouw begraven is. We zullen gewoon een familiedienst houden bij het graf. Vader besteedde niet veel tijd aan geestelijke zaken, maar we hebben er zo voor gebeden dat hij gedurende deze paar maanden van ziekte, zijn ziel zal hebben toevertrouwd aan de Heer Jezus.”

Uit zijn eerste huwelijk, met Dorothy Littlewood, overleden in 1946, werden twee kinderen geboren: William Adrian van Puijenbroek, getrouwd met voornoemde Wynn Purford, en Dorothy van Puijenbroek, die trouwde met een dominee.

August hertrouwde in 1947 met de Engelse Hylda Waldren. Dit huwelijk bleef kinderloos. Zijn zoon William Adrian van Puijenbroek, heeft een zoon, Ralph Adrian van Puijenbroek, die op zijn beurt twee kinderen heeft: Glen Adrian en Adrienne van Puijenbroek.

Het vertrek van August van Puijenbroek naar Canada en van zijn broer Eduard naar Engeland had volgens Ed. Loffeld

51. Collectie J. van Gils, aantekeningen van Ed. Loffeld, Baarle-Nassau, 15 juli 1980.

52. Collectie J. van Gils, no 56.

te maken met het tweede huwelijk van hun vader met Maria van Ghert.

8. Willem, geboren te Maastricht op 19 december 1902 uit het tweede huwelijk, is jong overleden.

VI-e. AUGUSTINUS VAN PUIJENBROEK⁵³, te Goirle geboren op 24 oktober 1852, was bij zijn huwelijk te Goirle op 11 januari 1877 fabriekswerker. Een maand later was zijn beroep fabrieksmee-terknecht en in juli van dat jaar van hij koopman. Als toeziende voogd over de minderjarige kinderen van zijn broer Hendrik werd hij linnenfabrikant van beroep genoemd.

Zijn eerste vrouw was Jacoba van Gorp, geboren te Goirle op 17 december 1854, dochter van de landbouwer Peter van Gorp en van Adriana van Gestel. Zij overleed te Goirle op 24 november 1907. Met haar man dreef zij een winkel, waar de werknemers van Hendrik van Puijenbroek verplicht hun inkopen deden. Naast kruidenierswaren werd er ook gehandeld in kleding en stoffen.

In 1877 kocht Augustinus van Puijenbroek voor f 120 een perceeltje bouwland van Leonardus Bruers, en van de erfgenamen van Elisabeth Donders kocht hij in 1899 voor f 2275 drie huizen aan de steenweg te Goirle, welke in 1902 voor f 2600 werden doorverkocht aan de bakker Josephus van Ostade. Een jaar later verkocht hij voor f 3.000 een huis in de Wildakkers aan de boekhandelaar Louis Joseph van de Laar.

Met Jacoba van Gorp testeerde hij in 1877. Na haar dood ver- trok hij op 7 april 1910 naar Tilburg, waar hij op 18 september 1916 hertrouwde met Theodora Adriana Maria van Dooren, aldaar geboren op 8 juli 1876, dochter van de koopman Thomas Antonius Ignatius van Dooren en van Catharina Barbara Maria Sprangers. Hij overleed te Tilburg op 10 augustus 1917. Zijn weduwe, die aan de Korvelseweg inwoonde bij een ongehuwde tante, hertrouwde na diens overlijden op 9 augustus 1924 met Johannes van de Camp, koopman in gedistilleerd, geboren te Rosmalen op 21 april 1869. Van de Camp verliet haar in 1931 en ging in Helmond wonen. Hij overleed in Vught op 30 april 1937. Theodora A.M. van Dooren verhuisde in 1933 van Tilburg naar Herentals.

De kinderen uit het eerste huwelijk van August van Puijenbroek zijn:

1. Antonia Maria Adriana, te Goirle geboren op 26 mei 1877, aldaar overleden op 26 mei 1882.
2. Adrianus Maria Franciscus, te Goirle geboren op 4 oktober 1886 en daar overleden op 13 november 1886.

IVbis. LUDOVICUS VAN PUIJENBROEK⁵⁴, gedoopt te Loon op Zand op 15 maart 1780, ook genaamd Lod of Leendert van Puijenbroek, was pachter van de hoeve 't Paradijs op Gorp, evenals de boerderijen die zijn vader en broers bewoonden eigendom van ridder De Bos- schaert de Bouwel. Dit huis, dat wordt omschreven als *een minder uitgebreide landlidenwoning, behorende tot klasse 7 en bewoond*

53. GAT, N 454, nrs 63, 64, 19 febru-
ari 1877; no 210, 17 juli 1877. N
459, no 270, 25 september 1882.
Notarieel 1896-1905, N 22, nrs
204 en 215, 17 en 31 juli 1899.
N 25, no 8, 15 januari 1902. N
27, no 331, 28 september 1903;
no 356, 14 oktober 1903. Bevol-
kingsregister 1910-1920, 66/146
en 70/22; 1921-1939, 25/184.
SAOW, OAA Goirle 259. Bevol-
kingsregister 1900, dl III, I-R,
580, no 68, 12 december 1893;
jachtvergunning voor Augustinus
van Puijenbroek. RAH, Memories
van successie, kantoor Tilburg,
doos 117, 17 september 1891.
Doos 118, 17 november 1891.

54. RAH, Provinciaal Bestuur 3331.

door geringe ambachtslieden en dagloners, deed een huur van f 20 per jaar, waarin vijf percelen land onder Goirle waren begrepen, welke door de pachter beteeld mochten worden.

Ludovicus trouwde te Poppel op 21 november 1814 met Elisabeth Poppeliers, gedoopt te Hilvarenbeek op 31 januari 1782, dochter van de landbouwers Peter Poppeliers en van Maria Catharina de Wijs. Zij overleed te Poppel op 22 juli 1826. Lod van Puijenbroek hertrouwde aldaar op 7 mei 1823 met de spinster Antoinetta Brokken, gedoopt te Riel op 13 september 1790, dochter van Christiaan Brocken (overleden te Hilvarenbeek) en van Adriana Maria Otten, spinster aldaar.

Ludovicus van Puijenbroek overleed te Poppel op 30 december 1844. Zijn weduwe verhuisde op 28 september 1860 naar Oud-Turnhout, waar zij op 24 januari 1861 overleed.

De kinderen van Ludovicus waren:

1. Henricus, geboren te Goirle op 23 september 1815, overleden te Poppel op 2 april 1821.
2. Petrus van Puijenbroek, volgt onder Vter op pagina 245.
3. Adriaan van Puijenbroek, volgt onder Vquater.
4. Wilhelmus, geboren te Poppel op 15 december 1823, aldaar overleden op 17 december 1823.
5. Maria Elisabeth van Puijenbroek, geboren te Goirle op 28 februari 1825, was dienstmeid te Antwerpen toen zij aldaar op 21 april 1852 trouwde met Joannes Ferdinandus van Geloven, magazijnbediende, geboren te Antwerpen op 27 december 1832 als zoon van Willibrordus van Geloven en van Anna Maria Kuylen. Hij overleed te Evere bij Brussel op 30 november 1870, maar had zijn domicilie in Antwerpen. In zijn overlijdensakte staat vermeld dat hij afkomstig was uit Ter Kameren in de gemeente Elsene bij Brussel, een strafinrichting voor landlopers en bedelaars. Maria Elisabeth van Puijenbroek overleed te Goirle op 2 december 1906.
6. Christiaan⁵⁵, geboren te Goirle op 22 juni 1827, aldaar overleden op 5 maart 1832.
7. Wilhelmina van Puijenbroek is geboren te Goirle op 25 juni 1830 en woonde voor haar huwelijk als dienstmeid te Poppel, Antwerpen, Meerle en Baarle-Hertog. In Turnhout trouwde zij op 23 juni 1864 met de wever Petrus Josephus van Poppel, geboren aldaar op 1 juli 1820.
8. Maria van Puijenbroek, geboren te Goirle op 26 februari 1835, woonde als dienstmeid te Poppel, Tilburg en Turnhout. In deze laatste plaats trouwde zij op 4 juli 1860 met Jacobus Gevers, geboren te Turnhout op 3 oktober 1824, weduwnaar van Joanna Maria Mertens.

Vter. PETER VAN UIJENBROEK⁵⁶, geboren te Goirle op 23 juni 1817, hoefsmid te Hilvarenbeek, trouwde aldaar op 31 augustus 1848 met Cornelia Bertens, geboren te Tilburg op 29 juni 1817, dienstmeid te Hilvarenbeek, dochter van Cornelis Bertens en van

55. RAH, Memories van successie, kantoor Tilburg 35, 8 oktober 1832.

56. GAT, N 423, no 4, 8 januari 1862.

Petronella Mommers. Hij stierf te Hilvarenbeek op 11 april 1883 en zijn weduwe overleed aldaar op 21 maart 1895.

Tot 1855 woonde Peter van Puijenbroek in de Paardenstraat, daarna aan de Vrijthof, waar hij de smederij van Antonius Blomjous overnam.

Bij testament bepaalde zijn schoonmoeder Petronella Mommers, weduwe van Jan Snellen en Cornelis Bertens, dat door haar zoon Cornelis Snellen en schoonzoon Peter van Puijenbroek na haar overlijden 40 gulden ingebracht moest worden in de boedel *wegens reeds genoten contanten en gereedschappen*. Aan haar dochter Catharina Bertens, die nog f 45,50 tegoed had, legateerde zij *een vederen bed met peuluw, zes platen achter glas, het beeld van O.L.V. onder een glazen stolp en de bijbehorende bloemvazen*.

De kinderen waren:

1. Louis van Puijenbroek, volgt onder VI-f.
2. Cornelis Franciscus van Puijenbroek⁵⁷ is te Hilvarenbeek geboren op 18 november 1851 en overleed aldaar op 8 september 1896. Hij was er smid geweest aan de Varkensmarkt. Zijn vrouw, met wie hij op 7 november 1891 te Hilvarenbeek was gehuwd, was Maria van Rooij, aldaar geboren op 10 april 1852 en overleden te Hoogeloon op 17 oktober 1899. Haar ouders waren Walterus van Rooij en Adriana Nooijens.

Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren:

- A. Cornelia Maria Elisabeth van Puijenbroek, te Hilvarenbeek geboren op 11 oktober 1892. Zij verhuisde op 9 februari 1898 met haar moeder naar Hoogeloon. Zij trouwde op 16 april 1918 met Johannes Franciscus de Wijs en overleed te Zevenbergen op 6 januari 1994.
 - B. Een levenloos geboren jongen: Hilvarenbeek, 28 juni 1894.
 - C. Een levenloos geboren jongen: Hilvarenbeek, 29 juli 1895.
3. Maria Elisabeth van Puijenbroek⁵⁸, geboren te Hilvarenbeek op 26 januari 1854, overleed aldaar op 25 oktober 1924. Zij was herbergierster en medeoprichtster en bestuurslid van de Sint-Elisabethvereniging in haar geboortedorp. In 1893 leende zij met haar zusters Henrica en Anna Maria van Puijenbroek f 1000 aan Jan Rutten te Tilburg.

Zij trouwde te Hilvarenbeek op 24 januari 1898 met de Beekse dorpsnotabele Jacobus Petrus van der Vleuten, aldaar geboren op 9 april 1858 en er overleden op 19 november 1950. Hij was schoenfabrikant, lid van het rooms-katholieke kerkbestuur en van het Venerabele Gilde. Zijn ouders waren Peter van der Vleuten, schoenmaker en lid van de Confrerie van Sint Chrispijn en Chrispinianus, en Johanna Maria van Kuijk. Als weduwnaar van Maria Elisabeth van Puijenbroek hertrouwde hij met Louisa Maria Petronella Hubertina Caspanni, weduwe van Ludovicus Cornelis Dusee, geboren te Tilburg op 3

57. SAOW, OAA Hilvarenbeek, Bevolkingsregister 1890–1900, Varkensmarkt A174.

58. GAT, N 554, no 35, 1 maart 1893. H.A.M. Ruhe, „De opkomst van een industriedorp”, *Brabants Heem*, IX (1957) 122-129.

november 1874 en overleden te Hilvarenbeek op 22 december 1947. Haar ouders waren de winkelier Paulus Antonius Philippus Caspanni en Petronella Nooijens.

4. Anna Maria van Puijenbroek⁵⁹, te Hilvarenbeek geboren op 19 augustus 1856, dienstmeid te Tilburg bij de weduwe Cox, benoemde in 1896 haar zusters Maria Elisabeth en Hendrika tot haar enige erfgenamen. Zij overleed te Tilburg ongehuwd op 24 januari 1925.
5. Hendrika van Puijenbroek, te Hilvarenbeek geboren op 15 september 1859, trouwde aldaar op 29 juni 1897 met de smid Johannes Walterus Verhoeven, geboren te Drunen op 20 februari 1859 en overleden te Hilvarenbeek op 11 december 1935. Zijn ouders waren Hendrik Verhoeven en Johanna Antonetta van der Heijden. Hendrika van Puijenbroek overleed te Hilvarenbeek op 25 april 1941.

59. SAOW, Notarieel 1897–1905 Hilvarenbeek, doos 2, nrs 144, 145 en 146, 11 september 1896. GAT, Bevolkingsregister 1890–1900, 29/250.

(Wordt vervolgd)

VRAGENRUBRIEK

Vragen

Schilders

Jan Jacob Schilders, naar schatting geboren rond 1570, was gehuwd met Cathelyn Laurijssen van den Berghe uit Hilvarenbeek. Daar trouwde in 1607 zijn broer (?) Claes Jacob Schilders. Misschien was Jan afkomstig van Moergestel, waar zijn kinderen gegoed waren. Misschien stammen hij en Claes van mr Jacob Schilders, priester te Hilvarenbeek. De laatste kwam uit Diessen en was een zoon van Jacop Schilders Peters te Oisterwijk. Wie weet meer over de herkomst van Jan en Claes Jacob Schilders en van Jacop Schilders Peters?

De Leeuw

Thomas Bartholomeus de Leeuw, woonachtig aan de Grote Markt te Breda, had minstens twee kinderen. Een van hen, Thomas Thomas de Leeuw, trouwde in 1653 met Marieken Peeters de Cock uit Tilburg en vestigde zich te Loon op Zand. De andere, Neeltgen Thomas de Leeuw, was in 1675 de vrouw van Jacob Huybertssen, ruiter in garnizoen te Geertruidenberg. Gezocht wordt hun voorgeslacht.

Molemaeckers

Stans Stans Molemakers te Halder onder Sint-Michielsgestel, in 1621 'molenmeester', was gehuwd met Peryn Gerrit Heesters. Misschien was hij een zoon van Stans Adriaen Stansen, die in 1591 een woonhuis kocht bij de watermolen te Nieuw-Herlaar. Wie weet er

meer van beide Stansen en hun voorgeslacht?

Rijckers

Claes Jan Aert Reyckers, geboren te Hilvarenbeek in 1655 en daar in 1694 gehuwd met Pieter van den Bor, lijkt een zoon te zijn geweest van Jan Aert Jan Ryckers. Deze woonde in 1648 te Diessen, maar was afkomstig van Oost-, West- of Middelbeers. Jan was gehuwd met Elisabeth Cornelis Jan Aert Celen uit Hilvarenbeek. Gezocht: de afkomst van Claes Rijckers en van Jan Rijckers.

Antwoorden

Houbraken (*De Brabantse Leeuw* 1995/4)

Thomas Hendrick Thomas van Haubraecken vroeg in 1662 toelating tot het voermansgilde van Den Bosch. Hij mocht van en naar de vismarkt rijden ten dienste van de burgers.¹

[1] Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Oud archief, stadsresoluties A-51, f 106^v, 14 april 1661. A-66, f 68, 9 september 1662.

De Bont (*De Brabantse Leeuw* 1996/2)

In het land van Ravenstein komt de familie De Bont al voor in het begin van de zeventiende eeuw. Thijs die Bont procedeerde in 1606 te Uden tegen Thijs Hanricx van Thuil over de levering van *twee dosijn sijde nastelen* en in hetzelfde jaar voerde Jacop Henricx de Bont een proces.¹ Een Jacob de Bont was in 1620 schepen van Ravenstein.

In 1623 verkochten Jacob Jacobs de Bont als voogd en Gertrudt Stevens als 'bestemoer' van Jacomin, Janniken en Dingen, kinderen van Tys Jacobs de Bont, een huis te Ravenstein.²

[1] Rijksarchief 's-Hertogenbosch,

Land van Ravenstein R 60, ongef., 7 juni 1606.

[2] Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Land van Ravenstein R 121, f 32, 19 mei 1623.

Keusters (*De Brabantse Leeuw* 1996/3)

Op 7 september 1748 deden voor schepenen van Alphen ondertrouw: *Jan Kusters, jongman, geboortig tot Reythoven, mayoreye van 's Hertogenbos en alhier woonachtigh, bruidegom ter eenre, met Petronella Michiel van Esch, alhier geboortigh en woonachtigh, bruit ter andere zijde*. Op dezelfde dag gingen zij voor de pastoor in ondertrouw. Een huwelijksproclamatie volgde op 22 september.

In Alphen werden vier kinderen van hen gedoopt. Bij de doopinschrijving van de jongste, Henrica, op 26 oktober 1767, schreef de pasoor dat de vader uit Veldhoven kwamen en de moeder uit Alphen. Het beroep van Jan Keusters heb ik niet kunnen achterhalen, maar hij was vermoedelijk timmerman. Zijn zoon Nicolaas en zijn kleinzoon Jan Baptsit waren timmerman op Terover. Zij verkochten ook kruidenierswaren en dreven de herberg *de Zèig* op Terover.

In 1849 nam Judocus Backx, timmermansknecht bij Jan Baptist Keusters, de gebouwen en de zaken van Keusters over. Judocus Backx was mijn overgrootvader.

Sjef Backx
Molenstraat 8A
5131 AD Alphen

Van Reuth (*De Brabantse Leeuw* 1996/3)

Petronella van Reuth, geboren rond 1796, was gehuwd met Joseph van Vught, kuiper, logementhouder en herbergier. In 1819–1838 werden hun tien kinderen te Udenhout geboren.

Adriaan Hendrik van Reuth, bierbrouwer te Baarle-Nassau (Ulicoten), trouwde te Tilburg op 5 oktober 1739 Petronella Lombaars. Zij werden de ouders van:

1. Jan Anthonis Adiaan van Reuth.
2. Johanna Maria Adriaan van Reuth, gehuwd met Adriaan Norbert Henricks.
3. Anthonis Adriaan van Reuth,

priester te Leuven, pastoor van Oud-Heusden.

4. Jacob Adriaan van Reuth te Tilburg.
5. Hendrik van Reuth te Breda.
6. Adriana Petronella van Reuth, innocent.

Een eeuw eerder wordt Adriaen Huijberts van Reuth gezien. Hij trouwde te Tilburg op 29 augustus 1634 met Cornelia Niclaes de Crom, dochter van Niclaes Hen-

drick de Crom en Jenneken Adam Peter Wijten. Zij werden de ouders van Gerardina Adriaen van Reuth.

Ook te Riel (bij Alphen) kwam de familienaam voor. Daar was volgens een notariële akte uit 1749¹ Jan van Ruet de echtgenoot van Maria Goijaert Hixpoirs.

[1] Gemeentearchief Tilburg, N 73, no 123, 24 juni 1749.

Aan dit nummer is meegewerkt door:

G.J.A. Schampers, Irenestraat 42, 5401 CJ Uden

† J.A.M. Smulders, Koningsvaren 4, 5062 JA Oisterwijk

P.G.A.M. Peeters-Veraart en dr E.G. Boeren, St. Janstraat 100, 4714 EJ Sprundel, en Van den Houtestraat 16, 4715 AK Rucphen

L.F.W. Adriaenssen, Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

J. van Gils, Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek

Colofon:

De Brabantse Leeuw verschijnt vier maal per jaar en is een uitgave van de Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening. Per jaargang bedraagt de abonnementsprijs f 39,50 voor Nederland en België, elders f 42,50. Nieuwe abonnees krijgen de eerste jaargang voor f 25.

De redactie wordt gevormd door drs L.F.W. Adriaenssen (voorzitter), mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J. van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, A.J.A. van Loon, J.W.M. Weijs en ir J.G.N.M. van der Zanden.

Correspondentie-adres voor het toezenden van artikelen, recensie-exemplaren, mededelingen en vragen en antwoorden, alsook voor het opgeven van abonnementen en bestellen van oude nummers en jaargang: Postbus 1104, 5200 BD, 's-Hertogenbosch.

Naamregister

Aa, van der: 48, 49. Ael, van: 179. Aalst, van: 203. Aelwaters: 22. Aerden: 103, 187. Aerts (Aerdt, Aertsz), Aertssen: 23, 31, 79, 93, 136, 160, 162. Abeelen (Abelen), van den: 161-163, 211. Abrahams: 196. Adams: 230. Adriaens, Adriaenssen: 79, 84, 94, 178, 230. Adriaenssen: 79, 84. Agtmael, van: 186. Aken, van: 37. Albert: 28. Aleyten: 42. Amelrooij, van: 133. Amelsvoort, van: 15. Amstel, van: 86. Andries(z), Andriess(n): 77, 136, 155, 157, 200. Ans(s)ems: 52, 181, 239. Anthonis, Anthonissen: 95, 96, 115, 187, 222, 230. Appels: 16, 123, 209. Arendonk, van: 18, 19, 146. Ariëns: 167. Ariaens: 94. Asselman: 223. Asser: 196. Asten, van: 3, 90, 93, 211. Asvelt, van: 72. Augustijn: 156.

Baerle, van: 121. Baest, van: 146. Badt: 196. Baijings: 221. Back: 39, 140, 191. Bakel, van: 76. Backhoven: 26. Backer: 4-6, 12. Ba(c)x, Backx: 37-40, 55, 248. Baelen, van: 29. Bal: 29, 30. Balén: 63. Balis: 223. Ballet: 63. Balleux: 63. Balley: 63. Baltes: 12. Baltissen: 240. Banken: 23. Banneberg: 75, 76. Barthouts (Baarthouts): 79. Bastiaans, Bastiaensen: 1, 3, 79, 160. Becanus: 117, 118. Bedaf (van): 82, 164. Beeck, van: 25. Beekmans: 26. Beer (Beir), de: 92, 177-179, 211, 212, 215. Beers (Berze), van: 16, 123. Beersmans: 178. Beys: 34-36, 38, 40-42, 124. Becker, de: 93. Bekkers: 180. Beneden, van: 223. Benedren, van: 223. Beren Munster: 95. Berendon(c)k, van: 69, 150. Berg: 205. Berg (Berche, Berge, Bergh, Berghe), van den: 5, 23, 75, 121-123, 137, 144, 248. Berghmans: 156. Berys: 34. Berkel, van: 180, 214, 217, 233. Berkman: 156. Berlecom, van: 124. Beroussel, van: 39. Berteels: 24. Bertens: 90, 176, 245, 246. Berusch: 196. Besouw, van: 112, 167, 168. Best, van: 151. Beughem, van: 6. Beurden, van: 93, 95, 161, 176, 180, 210. Bevers: 240. Bie, de: 58. Bierkens: 147, 148. Biersteekers: 185. Biesemans: 30. Bieze-mortels: 91. Biesenrijt, vde: 159. Biesevelt: 4. Bijstervelt (Bijsterveld), van: 2, 68. Bichelaar, van den: 88. Bilde, de: 156. Birincx: 156. Bits: 229. Blanc, le: 215. Blanckaerts: 120, 124, 125. Blans: 173, 174. Blerick, van: 80. Bles: 129-132, 135, 136. Bloeme: 195. Blom: 206. Blomjous: 114, 246. Boelen(s): 117. Boem: 34. Boemel, van: 21. Boems: 191. Boer, van den: 87. Boeren: 190. Boes: 144. Bogaerts: 37, 101. Boghe: 121. Bogers: 183. Bocxs: 37. Boomaars: 234. Bommel, van: 71. Bonaerts: 123. Bongers: 25. Bont, de: 126, 248. Bontamps: 55. Booms: 155, 191. Boom, van den: 8, 29, 221. Boons: 4. Bor, van den: 248. Borgers: 160, 178. Bosch: 68. Bosch, van den: 74, 158-164, 183, 227. Bosschaert de Bouwel, de: 49, 52, 244. Boscho-ven: 36. Bodshegh: 7. Boudewijns: 121. Bousel, van: 4-12. Bauwens: 223. Bauweraerts: 27. Boviers: 41. Braaf: 198-200. Brabandt: 28. Brabanticus: 117. Brabers: 70. Bragt, van: 2. Braecke, vde: 162. Bramsteen, van: 136. Brandt, van den: 89. Branten: 1. Brands: 11. Brecht, van: 231. Breda, van: 34, 160, 215. Brekel, van den: 158. Brekelmans (Breeckelmanns): 87. Bresser, de: 37. Breugel, van: 68, 220. Breve: 127. Briel, van den: 156. Briels: 240. Brijve: 127. Broeders: 173. Broeckhoven, van: 68, 158. Broe(c)k, van den: 37, 71, 102, 119, 124, 183, 184, 202. Broekhoven, van: 183, 184. Broekhoven, van: 102. Broeckx: 56. Broeren: 94. Broers: 212, 214. Brock: 145. Brocken, Brokken: 51, 162, 180, 245. Brosus: 27. Brouwer (de): 15, 97, 166, 234. Brouwers: 47, 48, 58, 84, 86, 108. Bruers: 52, 58, 120, 123, 244. Bruggen, van: 8. Bruijn (Bruyn), de: 85, 86, 141, 156. Bruyninckx, Bruijninckx: 20, 29. Brunschot, van: 166. Brus: 75. Brusselmans: 30. Buijck: 82. Buysen: 121. Bullens: 73. Bullenscheyn: 69. Bueren, van: 206. Busch, vde: 81. Busser, de: 43. Buel, van: 93.

Celen: 248. Colonez: 63. Colonia, de: 80. Conté: 30. Cornet: 25.

Dael, van den: 37, 42. Dam, (van): 139. Damen: 2, 51, 52, 94. Damsse: 4. Dams: 52. Danen: 33. Daniels: 221. Danneels: 29. Dartelen, van: 126. Davidson: 205. Dekker, den: 164. Deckers, Dekkers: 49, 72, 75, 142. Delbaen: 23. Delft, van: 71. Delias: 180. Delpech: 135. Denen, Deenen: 387. Denis, Denissen: 25, 94, 97, 98, 145, 178. Derden: 25. Detiège: 29. Dielen: 124. Diepen: 111. Diepenbroeck, van: 60. Diepens: 60. Diercks: 10. Dierkens: 143. Diessen, van: 125, 159. Dieter, van: 222. Dijck (Dijk), van (den): 65-68, 179, 204, 210. Dijkman: 51. Dictus: 123. Dingemans: 79, 99, 105, 137. Dingenen, van: 29. Dirven: 90. Dooijenburg: 127. Dom: 26. Dominicus: 238. Dommelen, van: 133. Donders: 58, 90, 170, 171, 214, 244. Dongen, van: 39, 225. Dongen, van den: 163. Donckers: 190, 191. Doorakkers: 71. Doremalen, van: 51, 149. Dooremael, van: 179. Do(o)ren, van: 101, 114, 244. Dorst, van: 105, 226. Doveloe, van den: 41.

Doveren, van: 15. Driel, van: 198. Driesen: 27. Droogens: 230. Duyn, van der: 62. Dumitriu: 241. Dun, van: 58, 180. Dungen, van den: 209. Dupont: 58. Dusee: 246.

Eelkens: 122. Eeltjens: 177. Egelmeers: 152. Eyghen, van: 121. Eijk, van: 150. Eijnde (Eynde), van (den): 36, 37, 42, 96-98, 148. Eijsermans: 112, 114. Einhaus: 173. Eekelen, van: 103. Eckendonck, van: 3. Elffers: 10. Eliassen: 176. Elsevier: 127. Emberts: 162. Emerts: 157. Emmen: 92. Ende(n), van de(n): 5, 79, 96. Enetten, van: 148. Engelen: 27. Engelen, van: 146, 191. Endt, van den: 33. Epskamp: 221. Eryts: 34. Erp, van: 147. Erven, van: 50, 112, 152. Esch (Es), van: 32, 51, 70, 143, 144, 191, 248. Eskens: 3. Est, van: 157. Eeten, van: 69, 70. Etten, van: 80, 101. Evertsen: 100.

Fabri: 72. Faalen: 49. Faust: 49. Feitsma: 200. Fitte: 135. Flaas, van der: 55. Foelaert, van der: 55, 91, 238. Fortgens: 225. Franc de l'Arche, le: 136. Frank: 198, 207. Francken: 11, 84, 179. Fraters: 154. Frij: 202. Freijssen: 179. Frickx: 224.

Gaal, van: 22. Gaens: 82, 83. Gansewinkel, van: 1-3. Garibaldi: 237. Gastel, van: 226. Gebert: 130, 135, 136. Geertsen: 08. Geffen, van: 71. Gelaude: 78. Gelaudi: 81. Geloven, van: 245. Genk, van: 19. Geerincx: 169, 170, 174. Gerrits, Gerits, Geridtsen: 38, 100, 159, 218. Ghert, van: 240, 244. Gerwen, van: 67, 68, 120. Gestel, van: 25, 89, 150, 162, 244. Geurp, van: 137. Gevers: 245. Gielen, Chielen: 101. Gier, de: 237. Giesen: 143. Gijben: 140. Ghijsbrechts, Gysbrechts: 37, 38. Gijssels: 124, 125. Gils(e) (Ghils), van: 24, 79, 108, 178, 181, 229, 230, 235. Ginneken, van: 86, 115. Glauden: 78. Goddaert: 26. Godschalk, Godschalckx: 99, 160. Goetem, van: 48. Goeyaerts: 61. Goijaerts, Goyaerts: 158, 177, 178. Gommeren: 100, 104. Gommers: 97, 219. Gool, van: 50, 73, 91, 109, 112, 138. Goor, van de: 2. Goorden: 83, 102, 226. Goos: 24. Goris, Gorys: 77, 178. Gorcum, van: 227. Gorp (Ghorp, Gorop), van: 37, 41, 42, 54-56, 93, 126, 176, 177, 186, 210, 211, 244. Gosens, Goossens: 69, 159, 215. Goulmij: 174. Gouwen, van der: 230. Go(o)vaerts: 24, 115. Graeff, van den: 122. Graes: 8. Grave, van den: 12. Greef, de: 222. Greve, die: 34. Griensven, van: 126, 191, 192. Grint(en), van der: 48, 111, 115. Groen, de: 157. Groeneman: 98. Groenendaal, van (de): 14, 15, 75, 145. Groenevelt: 9. Groenewout, in 't: 82. Groot, de: 88, 160, 161. Grootel, van: 2. Graauw, de: 92. Gruijter, de: 50. Guggenheim: 199. Gurkom, van: 88.

Haegh, uyt de: 85. Haer, van der: 67. Haes, de: 86. Hag(h)en: 36, 60. Hagenaars: 155. Ha(e)gens: 23, 157. Hack: 152. Hakkens: 89. Hal, van: 184. Halbach: 123. Ham, van: 191. Hamers: 92, 204, 209, 212. Hammen, van der: 45, 46. Hanenbal: 52. Hanewinkel: 193, 194. Harduin: 55. Ha(e)ren, van: 160, 181, 217. Harcke, van: 46, 47. Harmans: 12. Hartmans: 221. Hartog: 193-208. Heeffe: 129. Heerbeek, van: 148. Heerkens: 176. Hees, van: 108-110. Heesacker, van den: 158, 159. Heeskens: 10. Heestermans: 177. Heesters: 160, 224, 248. Heijden, van der: 101, 224, 225, 246. Heijkants: 1880. Heymans, Heijmans: 19, 140, 141, 201. Heijnen: 81. Hijnsbergen (Heijnsbergen), van: 6, 9. Heys, Heijs: 66, 146. Heijst, van: 157. Heke-laar: 23. Hellendag: 203, 208. Helmont, van: 5. Helselmans: 122. Helsen: 29. Helvert, van: 90. Hendrickx, Hendriks: 67, 145, 161, 162. Henricks: 249. Henssen: 2, 178. Herck, van: 29. Hermans, Hermanse: 12, 42, 79, 238. Hertog: 193. Hertz: 196. Hesselmans: 122. Hessels: 158, 182. Hesselt, van: 99. Hest, van: 53, 94, 210. Heugten, van: 31. Heuman: 207. Heunen: 159. Heurn, van: 141. Heusden, van: 8, 229. Heuvel, van den: 5, 71, 110, 148, 149, 231. Hixpoirs, Hixpoers: 37, 249. Hilst, van: 88. Hilversom, van: 6. Hingenbergs: 30. Hobbelen: 73. Hochheimer: 203-205. Hoek, van (den): 57, 218. Hoecken: 177. Hoecx: 93. Hoen: 67. Hoeren: 62. Hoeven, van der: 141. Hofland: 170, 171. Hogenberchs: 121. Holbach: 123. Honse-laer, van: 42. Hoochhuijsen, van: 137. Hoof(f), van: 1, 3, 28. Hoppenaers: 191. Hoppembrouwers: 145, 149. Horemans: 222. Houbraken: 248. Houdenroggen, van: 22. Hout, van (den): 71, 73, 149, 176. Houte(n), van (de): 79, 191. Houthem, van: 191. Hove, van: 21. Hubar: 169. Hubert: 11. Huffer: 129. Huyben, Huijben: 94, 97. Huybertssen: 248. Huybrechts, Huijbrechtsen: 21, 98. Huijgen(s): 84, 85, 96. Huijkelom, van: 217. Huijsen, van den: 138. Huijsmans: 59, 173, 234. Huijs (Huys), van: 74, 158. Hulpe, van der: 81. Hulse: 79. Hulsel, van: 37, 119, 121. Hulseman: 71. Hulst, van der: 229. Hurks: 151.

Iers, van: 10. Iersel, van: 209. Iersel, van: 13, 74, 87, 89, 91, 211, 213. Ionescu: 241. Isac: 193. Israel: 195. Jacobs, Jacobse, Jacopssen: 12, 14, 19, 28, 33, 98, 193, 195, 196. Jager, de: 123. Jans(s), Jansz, Jans(s)en, Janssens: 14, 24, 25, 29, 60, 62, 68, 76, 81, 94, 115, 136, 174, 177, 178, 211, 215, 234, 235. Jaspers: 21, 115. Jessen: 196, 197. Jogumss: 79. Jong(h), de: 86, 101, 144, 146, 201, 212. Jongenele(n), Jongeneelen: 97, 101, 102, 184. Jongmans: 30. Jonkers: 19, 180, 212. Joosten: 1, 3, 193. Joppe(n): 200, 226. Joris, Jorissen: 31, 32.

Caals: 164. Kadijk (Cadijck), van: 154. Kahn: 202. Caeyenberghs: 25. Kalis: 184. Callens: 26. Kalmthout, van: 225. Kamphuijs: 173. Camp, van (de): 25, 222, 244. Kampio: 196. Camps: 28. Cappers: 84. Kar, van de: 81. Caspanni: 246. Caspers: 84. Cassiers: 28. Castelijns, Castelyns: 15, 230. Keijzers: 2. Kernenaij, van: 1. Kempen: 35, 122. Kempers: 67, 126, 191. Kerckhof (van de): 52, 151. Kerkhofs: 218. Kerremans: 223. Kerstens: 86. Ketelaer: 78. Ketelaers, Ketelaars: 146, 191. Keukenschrijver: 11. Keulen (Ceulen), van: 75, 143. Keusters: 191, 248. Kieboom (van den): 86, 120. Kiebooms: 28. Claes(s), Claeys, Claessen, Klaassen, Claassens: 13, 18, 29, 30, 33, 42, 79, 97, 127, 214. Clijnen: 86. Cleijnsen, Cleys(s)en: 13, 211, 212. Klemans: 59. Klerk, de: 221. Cloostermans: 135. Kloppenburg: 234. Kluijt: 208. Klundert, van: 219. Koehnen: 25. Koekebeckers: 38. Coelborn(e) (Beys): 34, 35, 40, 41. Koelman: 127. Coenen, Koenen: 37, 221, 229. Coenraets, Coenraetsen: 98, 100. Koesen: 11. Coevoet, Koevoets: 33, 82, 225. Coeyen, van der: 42. Cohen: 200, 204, 207. Cohen Eljon: 201. Cooijen: 93. Cock (Cocq, Kock), de: 14, 17, 91, 210, 227, 248. Cock van Kerckwijck, de: 68. Kokx, Cox, Cockx: 191, 223, 246. Kol, van: 199. Colen: 2. Colf: 74. Kollenburg, van: 74. Coman, Coomans: 127, 137. Commissaris: 22-33, 96-105, 183-188, 219-227. Comsaris: 97. Conijn, Coneyns: 76, 173. Coning: 97. Konings, Coninx: 3, 138. Cools, Kools: 80, 100, 103. Coopal: 69, 70. Koppens, Coppens: 84, 145, 204. Corffhuysen, van: 60. Corijns: 100. Cornelis(s), Cornelissen: 32, 81, 83, 94, 98, 154, 158, 177, 179. Korst: 127. Kort (Cort), de: 69, 120, 144, 160, 161. Corthauts: 240, 241. Corven: 60. Costermans: 224. Koulen: 239. Caauw, de: 135. Couwenberg (Kouwenberg), Cauwenbergh(s): 91, 112, 137, 146, 167, 177, 212. Coveliers: 77. Craen: 24. Craenbraeck, van den: 36. Craens: 122. Krapels: 106, 108, 110-112. Cremstorff: 135. Crijt: 191. Crillaers, Crilla(e)rts: 93, 94, 178, 179. Crom(me), de: 31, 121, 249. Croonenburg (Kronenburg) (van): 111. Croonen: 21. Croon, Kroon (de): 73, 127, 152. Krüger: 115. Kruijsen, Cruijsen: 209, 211. Cuyck (Kuijk), van: 69, 149, 246. Kuylen: 245. Cuijpers, Cuypers, Kuypers: 72, 104, 218. Kuijsters: 147. Kuijten: 3. Curven: 60. Kusters, Custers: 39, 163, 248. Custodis: 39.

Laeck, van de: 1. Laar, van de: 49, 244. Laarhoven (Laerhoven), van: 48, 121, 211. Laerschot, van de: 148. Laats, Laets: 80, 104, 219. Labens: 30. Laenen: 31. Lambertss: 159. Lambrechts, Lambregts: 29, 79, 83, 230. Langencruys, van den: 36. Langerijth (Langhrijt), van de: 123, 136. Laureijs, Laurijsse, Lourijsse, Laureysen: 15, 146, 160, 177, 187. Lauwers: 24. Lava(e)rts: 37, 119, 120, 122, 123. Leemans: 26. Leendt, van: 231. Leenhouders: 178. Leermakers: 89, 176. Leest, van: 145. Leeuw, de: 158, 248. Leeuwen, van: 196, 199. Legillon: 219. Leib: 196. Leyn: 48. Leijten, Leyten: 2, 76, 144, 179, 210. Lemmens: 76. Leenaerts: 72. Lenders: 111. Lennick, van: 66, 67. Lensvelt: 63, 64, 126. Leubissen: 14. Leur, de: 156. Leuven, van: 151. Leves: 203. Levi, Levie, Levy: 196. Liempt, van: 45. Liemt, van: 158. Lieshout, van: 191. Lijnden van Lunenburg, van: 75. Lijnsfeldt: 63, 126. Linden, van der: 7, 8. Lion: 201. Lisdon(c)k, van (de): 90, 106, 147, 148, 241. Littlewood: 243. Lodders: 82. Lodijs: 127. Loe, van: 38, 41-43. Loef(f): 34, 122. Loen, van: 34. Loet van Vessem, van: 118. Loffeld: 46, 47, 239, 240. Loggen: 171. Logt, de: 13. Lo(o)yen, Looijen: 85, 123, 153. Loyens: 66. Lombaars: 249. Lonck: 85. Loncken: 98. Loo, van (de, der): 44, 50, 116, 181. Loon, van: 68, 151, 152, 168, 210. Loos: 27, 77, 187. Loosen: 99. Lowit: 8. Lubbers: 127. Luijken: 185, 222. Luiks: 103. Luijsterburg: 156. Luijten: 24. Luijts: 31. Lucas: 222.

Maas, Maes(s), Maessen: 5, 42, 72, 88, 99, 126, 216. Magelaars: 85. Mahie: 63. Mackelbert: 22. Malens: 213. Mampaey: 23. Mangelaer: 85. Mans: 10, 11. Marcelis: 228. Marchant: 26. Marinus: 100. Markus: 201. Marolle, de: 135. Martens: 126. Martens: 64, 92. Martini: 6. Mastbooms: 31. Matheus: 61. Matthijs, Mat(t)hijsen: 12, 25, 81, 184. Mattie, Mathie: 63. Meensel, van: 31. Meer, van: 48. Meeuss, Meeusen: 61, 100. Meeuwen, van: 235. Meeuwis: 150. Meijden, van der: 210. Meijer, de: 159, 207. Meynaerts, Mijnaerts: 177, 179. Meijnendonck: 22. Meijs, van der: 215. Melis(s), Melisse(n): 36, 37, 42-44, 76, 155, 156. Mellin: 234. Melssen: 226. Merckies: 226. Merckx: 56, 71. Merode van Houfalize, van: 147. Merrienboer, van: 105. Mertens: 4, 5. Mesmeker, die: 42. Messcher: 197. Meulen, van der: 132. Meurs (van): 15, 87, 127. Michiels, Michielsens: 51, 94, 95, 99, 100, 121, 177. Myerde, van: 41. Mierlo, van: 72. Mies: 226. Mys: 228. Mintiens: 26. Mispel (Mispelen), van der: 63. Modder: 12. Molder, die: 44. Molengraeff: 162. Molenmaeckers: 248. Mommers: 91, 93, 182, 245, 246. Moonen: 31, 44, 123, 132, 215. Monicx: 67, 68. Monsieurs: 102. Mont, de: 240, 241. Montens: 147. Moor, van: 183. Moreus: 120. Mortel, van de: 114. Moskaus: 177. Mouwen, Mauwen: 153. Mozes: 196, 201. Muelen, van der: 36. Mug: 196. Mulder, Mulders: 53, 82, 83, 214, 225. Mutsaers: 58, 112, 113, 214. Mutsa(e)rts: 14, 93-95, 122, 176, 178. Mutters: 52, 238.

Naaijken: 240, 241. Naess: 41, 42. Nahon: 240. Naman: 82. Neefs: 26. Neerveen, van: 192. Nelen: 27. Nerven, van: 123. Neven: 122. Nieuwenberg: 79. Nieuwenhuysen (Nuwenhuysen), van den: 121, 123, 182. Nyfterick, van: 65. Nijs (Nys), Nijsen: 33, 96, 98, 121. Nispen, van: 186. Noijkens: 36. Noldus: 27. Nooijens: 180, 181, 246. Nouten: 79, 80. Nauwen, Nouwen: 120, 125, 227. Nouwens: 217. Noyen, Noyens: 71, 121. Nuyts: 229. Nu(e)nen, van: 69-77, 109, 143-152.

Odesbornius: 117. Oerlemans: 17, 18. Oers, van: 153. Oolen, van: 180. Oliviers: 138. Olthaus: 173. Oomens: 235. Oorschot, van: 104. Oirt, van: 158. Oosterbos(ch), van: 103, 104. Opdebeeck: 28. Ophorst: 142. Oppers: 115, 174. Os(ch), van: 74, 19. Ossenblok: 186. Osta(de), van: 86, 153, 244. Otjens: 47, 48. Otten: 21, 37, 116-119, 121-123, 228, 240, 245. Ottonius: 118. Ouden, den: 7, 180. Oudenhoven, van: 114, 151. Ouwenhuysen, van: 125. Overa: 49. Overstraten, van: 155.

Paans, Paens, Payns, Paeyns: 60-62. Paijmans: 16. Paynenborchs: 60-62. Palemans: 223. Panis: 37. Panken: 106. Panten: 164. Papegaaij: 6-8. Paasen: 157. Pasch,vde: 158. Pateer: 224. Patoir: 171. Pauli: 129-136. Pauw: 4. Pauwels. 26, 153, 157, 191. Peer, van: 126, 191. Peenen: 22. Peij: 210. Peijnenborg(h), Pijnenborch, Pijnenborgh, Peijnenburg, Pijnenburg: 60, 88, 109-111, 159, 163. Peysters: 182. Pelgrom: 67, 68. Pels: 67. Pelsers: 38. Pelt, van: 19, 140, 141. Peneux: 130, 135, 136. Penninx, Pennincx, Penninckx: 88, 149, 150, 223. Perwea: 233. Pessers: 217. Peteren: 33. Pe(e)ters: 29, 62, 95, 146, 178, 227, 228. Philippijnen, van: 80. Philipsen: 50, 51, 58. Pieren: 190. Piers, Piers(s)en: 79, 80, 96, 99. Pieters, Pieterse(n): 32, 81, 82, 85. Piggen: 52. Pigmans: 50. Plas (Plasch), van der: 47, 48. Plasman: 223. Platenbos: 30. Pluijm (van der): 170, 216. Poel, van den (van der, van de): 40, 58, 108-110. Poels: 76. Poynenborch: 60. Pol, van de: 240. Poldermans: 100, 185. Poorter, de: 26. Poortje: 203. Poot: 171. Poppel, van: 214, 222. Poppe-liers: 245. Potters: 85, 148, 153. Pressigny, de: 166. Prevot: 30. Priem: 159. Priems: 158, 159. Proijen, van: 10. Proost, de: 23. Pruijsen: 133. Puijenbroek, van: 45-59, 106-114, 165-175, 232-247. Puijmbroeck, van: 46, 47. Pulsken: 158. Put, van de: 214. Putten, van der: 2.

Quay, de: 233. Quets: 28.

Raeck, van: 178. Raet, de: 31. Raats: 114. Rademakers: 188. Ram: 98. Rampaert: 85. Rasp: 201. Rate-ring: 127. Rauws: 55. Reepmaeckers: 117, 126. Reinders, Reijnders: 145, 191. Reyer, de: 14. Reynen: 95, 178. Reyners: 39. Reijns: 32. Reys (van): 67, 68. Remoortere, van: 47. Repen: 126. Resant, van: 7. Reurs: 47. Reusel, van: 85. Reuth, van: 191, 248, 249. Riel, van: 181. Rijk, de: 102. Rijken: 76. Rijckers: 248. Rijsbergen, van: 224. Rijsbosch: 120. Rijswijk (Rijzewijk), van: 76, 88. Rijt, van der: 22. Robben: 18. Robijn: 26. Rochussen: 113. Rode, van: 68. Roecken: 105. Roeffs: 43. Roelands: 184. Roeloffs: 115. Roer, van de: 184. Roessel, van: 16, 17, 87, 184, 213, 217. Roijmakers: 173. Roks: 226. Rolfes: 127. Rombouts: 23. Roomer: 221. Rommens, Rommens: 61, 184, 185. Rondens: 93. Rood: 203, 205. Rooij (Roy), de: 56, 71. Rooy (Roy, Rooij), van: 24, 25, 73, 152, 246. Rooijackers: 111. Roymans: 228. Rooit: 203. Roon, de: 141. Roosen: 73. Rover, de: 8. Rovers: 151. Rubbens: 77. Ruelo, van: 8. Ruijsche: 68. Ruyssevelt, van: 223. Ruyter (Ruijter), de: 19, 81, 98. Rutgers: 114. Rutten: 246.

Saffin: 130. Zanders, Sanders: 20, 32, 231. Sande, van de: 164, 186. Sauer: 8. Savelkoels: 146. Schaap: 197. Schal(c)ke(n): 48, 49, 177. Schampers: 126, 127, 205. Schans, van der: 131, 132. Schaapen: 212. Schapendonk: 72, 88. Schellekens, Scellekens: 38, 51, 88, 123. Sceper,die: 38. Scheuweghs: 27. Schijvenaer: 31, 32. Schijvens: 93. Schilder, Schilders: 36, 43, 120, 248. Schilten: 126. Schoen: 33, 80, 82. Schoenmakers: 18, 211. Schoonemans: 136. Schoonen: 82, 105. Schoofs: 25, 177. Schoot, van der: 163, 238. Schoutens: 184. Schraets: 71. Schrauwen: 30, 186, 219, 223. Schuermans: 24. Schuybroeck: 22. Schuyt: 124. Schuler: 164. Schultz: 23. Schuster: 130. Schutten: 177. Schutters: 24. Seelbaeck: 29. Zeegers: 177. Sellier: 130. Seumeren, van: 112. Seuwen: 10. Sgreven: 120. Siemons: 223. Sigilensk: 144. Sittert (Zittert), van: 191. Sliep: 8. Slingelandt, van: 138-140. Slinger: 217. Smarius: 181. Smeets: 41, 67. Smeyers: 163. Smets: 144. Smet-sers: 147. Smeulders: 14, 15, 18-21, 126, 146, 191, 214. Smid(t) (de): 104, 146, 173. Smits: 32, 46, 56, 71, 115, 141. Smitten: 178. Smolners: 40, 94, 123. Smout: 98, 104. Smulders: 13-21, 87-95, 112, 126, 176-182, 191, 209-218. Snellaert, Snellaerts: 70, 176. Snellen: 43, 90, 174, 246. Snels: 111. Snijers: 160. Soesman: 197. Soijer: 135. Someren, van: 127, 160, 163. Somers: 14. Sommen: 76. Son, van: 108, 184, 191. Souboin: 63. Spaandonk (Spaendonck), van (der): 59, 63, 114, 116, 210. Spanuijt: 81. Spapens: 51, 110. Sparidans: 181. Speekenbrink: 146. Spelsers: 36. Spierings: 69. Spijckers: 211. Sprangers: 244. Sprencckels: 42. Spreuwel, van: 40, 41, 43, 44, 146. Spuij, van der: 99. Spul, van: 35, 36. Staal: 199. Staas: 76. Stadhou-

ders: 102. Stakenburg: 20. Stalpaerts: 117. Stam: 188. Stammen: 60, 61. Stapels: 148. Steen, van: 157. Steenberghe: 114, 232, 233. Steenberghe, van: 74. Steenwechs: 157. Steyaert: 222. Steijnen: 161. Steinmetz: 171. Stexel, van: 126. Stelt, van der: 133, 134. Steenis, van: 135. Sterck, de: 115. Stercken: 191, 192. Stern: 202. Stevens, Stevense: 85, 94, 178. Stillens: 86. Stockelmans: 43. Stockermans: 179. Stoetzer: 233. Stooopen: 33. Stops: 97. Straetmans: 100. Stradio: 179. Straalen, van: 199. Straten, van der: 35, 39, 201, 202. Stradmeijer: 171. Strydoncx: 47. Suijkerbuijk: 101, 103. Sulsters: 133. Susijn: 224. Swagemakers: 161. Sweens: 40, 228-231. Swinkels: 165, 166, 171, 172, 174.

Taet: 123. Tas: 224. Teeffelen, van: 66. Teeuws: 150. Tegenbosch: 191. Teijchiné: 19. Tempelaar: 149. There, van: 118. Theulings: 126. Theuns: 27. Theurlings: 17, 126, 218. Thibos: 25. Tielemans, Thiel(e)mans: 22, 37, 58, 122, 137. Thielen: 121. Tiery: 81. Tyckwever: 36. Thijs: 126. Tilbirg: 196. Tilborch (Tilborg), van: 56, 178. Tilburg (van): 154, 196. Timmermans: 83, 154, 191, 220. Tiry, Thiry: 79. Tiriën, Tieriën: 79, 80. Tiron(s) (Tiryon, Tyrion, Thirions): 78, 78-86, 153-157. Toebak: 145. Toelincxss: 116. Thomas: 98. Tongeren, van: 72. Toonders: 151. Torfs: 28. Traets: 220, 221. Trier, van: 214. Troeijen: 53, 56-58, 106. Tromp: 60. Trompen: 60. Trompenaars: 60. Troosters: 10. Thüring: 204. Thuring: 204, 205. Thuijl, van: 248.

Uden, van: 159. Uydens: 76. Uytdewilligen: 86. Unen, van: 144.

Vaart, van der: 74. Valen, van: 2. Valkenborch, van: 67. Valkenburgh: 142. Varssevelt: 6. Veeckmans: 223. Vekemans: 168. Ve(e)ken, van der: 37, 44. Veldekens: 123, 211. Velden, van der: 147, 152. Velders: 80. Veldhoven, van: 2. Veltacker(s): 118, 117, 119. Ven, van de(r): 47, 48, 112, 149, 150, 152. Veraa: 21, 71, 73, 119. Verasdonck: 1. Verbee(c)k: 10, 86, 117. Verberne: 126. Verbrugge: 169. Verbunt: 110. Vergouwen: 156, 225, 226, 230. Verhaert: 100. Verhagen: 82, 103, 141, 147. Verhees: 2. Verheesen: 76. Verheijen, Verheyen: 23, 123, 124. Verheyden: 123, 124, 137-142. Verhelst: 31. Verheze: 38. Verhoeven: 18, 93, 144, 152, 163, 164, 170, 191, 246. Verhuijzen: 2. Verhulst: 229. Vercammen: 30. Vercoyen: 42. Vermeer: 15, 17, 211. Vermeulen: 51, 83, 142, 155, 221, 238. Vermolen: 83. Vernoeli: 32. Verrip: 87. Versant: 152. Verschuyt: 43. Verschuieren, Verschuren, Verschuuren: 58, 94, 120, 131. Versleg: 154. Verster: 144. Verstrep: 222. Verveld: 166. Vervlaest: 228. Vervoit: 3. Verwer, de: 38. Verwers: 11. Vessem, van: 148, 191, 212. Vet(h), de: 94, 95, 176. Vierssen, van: 68. Villegas, de: 49. Vinck: 23, 223. Vingerhoets: 176. Viissers: 155. Vlaminkx: 16. Vlemincx: 228. Vlemmin(c)x: 2, 150. Vleuten, van de(r): 147, 246. Vliet, van der: 120. Vlimmeren, van: 102, 103. Vocht, de: 223. Voet: 34. Voeten: 102, 186, 219. Voogden: 86. Voorbraak: 86. Voorn, van: 66, 162. Voort, van de: 160. Vorselaars: 46, 47. Vosselaer, van: 42. Vorst, van der: 105. Vorstenbosch, van: 205. Vos: 85, 146. Vosberch: 32. Voskens: 17, 55. Vreugde: 104. Vriens: 105. Vrients, Vriendts: 86, 98, 99. Vries, de: 80, 198, 202. Vrin(d)ts: 26, 99. Vroegrijk: 183. Vromans: 17, 18, 181. Vroom (de): 46, 146, 236, 237. Vruugde: 226. Vrugt, de: 96. Vugs, Vughs, Vuchts: 89, 161-163, 190. Vught (Vugt), van: 51, 52, 104, 144, 159, 162, 190, 248.

Waal (Wael), de: 101, 105, 153. Waal, van der: 166. Waalwijk, van: 11. Wagemakers: 58, 95. Wal, van de: 71. Waldren: 243. Walg: 201. Walravens: 126. Walschots: 88. Wassenaar de Warmont, van: 103. Wassenberg: 172. Watteviele: 132. Weegberg, van: 92. Weegman: 127. Weent, die: 228. Weer(d)t, de: 97, 98, 121, 122, 161, 163. Weert, van: 149. Weegen (Weghen), van der: 52, 53, 56, 118, 216. Weijburgh, Weijburch: 7, 9, 10. Weijden, van der: 173. Weijlde: 68. Wellens: 22. Werken, van de: 75. Wertheim, Wertheijm: 203-205. Westen, van der: 155. White: 31. Wiele(n), van der: 79. Wijgergangs: 192. Wijlaars: 2. Wijnand(t)s: 7, 8, 24, 26, 148. Wijnberg: 197. Wijnen: 125, 158. Wijngaard, van den: 184. Wijs, de: 210, 245, 246. Wyten, Wijten: 14, 37, 228, 249. Wildenbergh: 186. Will, van: 165, 171. Willekens: 44, 168, 169. Willems, Willemse: 44, 68, 101, 219. Wilters: 121. Wimpe, van (der): 31, 32. Winkel, van: 222. Wiriz: 20. Wit, de: 198, 204. Witbols: 37. Witlocx: 159, 161. Wits, de: 95. Witstijn: 197. Woestenborgh: 62. Wolf(f), die: 60, 116. Wolphaerts: 67. Wollaert: 74. Wooz, du: 47. Wouters (Wauters), Woutersen: 9, 10, 23, 27, 43, 97, 99, 100, 123, 180, 229. Wuijts: 225. Wuitenburg: 56.

Yserloo, van: 90.

Zeehandelaar: 205. Zeelmeecker, de: 37. Zimmer: 30. Zundert, van: 86. Zwarenstein: 206

Inhoudsopgave

ARTIKELEN

<i>L.F.W. Adriaenssen</i> , Het altaar van Maria Magdalena te Hilvarenbeek	34, 116, 137
<i>L.F.W. Adriaenssen</i> , Een Bredase tak van de familie Sweens uit Diessen	228
<i>L.F.W. Adriaenssen</i> , Van Pijnenburg tot Paans	60
<i>C.E.M. Boink-van Nunen</i> , Van Nunen	69, 143
<i>A.M. Bosters</i> , Tirions (1540–heden)	78, 153
<i>L.F.P.M. de Brouwer</i> , Een Afrikaanse veldwachter in het begin van de vorige eeuw. Johan- nes Pauli en zijn nageslacht	129
<i>G.C.M. van Dijk</i> , De Bossche meester met de rijksappel en zijn familie	65
<i>J. van Gils</i> , Nijver en notabel Goirle. Van Puijenbroek	45, 106, 165, 232
<i>P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget</i> , Van den Bosch	158
<i>P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget</i> , Van Bousel. Een schippersgeslacht te 's-Hertogenbosch	4
<i>P.G.A.M. Peeters-Veraart en E.G. Boeren</i> , Het Rucphense geslacht Commissaris	22, 96, 183, 219
<i>G.J.A. Schampers</i> , Van Gansewinkel	1
<i>G.J.A. Schampers</i> , De joodse familie Hartog te Tongelre, Woensel, Eindhoven	193
† <i>J.A.M. Smulders</i> , Een geslacht Smulders (Smeulders)	13, 87, 176

SPROKKELINGEN

De afloop van de weddenschap	21
Een ontaarde vader	44
Seksuele voorlichting in 1713	62
Huwelijkstoestemming voor een stervende	68
Schaking te Riel	77
Een zware bevalling	115
Een onnozel ongeluk	136
Erg oud	157
Is het door ouders bepalen van de huwelijkspartners der kinderen tijd- of cultuurgebonden?	164
Zelfmoorden	182
Sciatica	218
Schaking of een huwelijk uit vrije wil?	227
Een kluizenares te Oss	231

MEDEDELINGEN

Aanvulling Schampers	126
Correctie stamboom-Korst	126
Provinciale genealogische dag Brabant	189
Bidprentjes Achelse Kluis	189

UIT DE BOEKENKIST

B.J. van Spaendonck, <i>Gerard Cornelis van Spaendonck (1804–1873)</i>	63
G. Rooijakkers, <i>Eer en schande</i>	189
J.G.M. Sanders, <i>Noord-Brabant tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden</i>	189

VRAGENRUBRIEK

de Bont	126, 248
Donkers	190
van Griensven	126, 191
Hoppenaers	191
Houbraken	248
van Houten	191
Kemps	191
Keusters	191, 248
de Leeuw	248
Lensvelt, Lijnsfeldt	63, 126
Mahie, Balley, Souboin, Colonez	63
Martens en de molen te Waspik	64
van der Mispel(en)	63
Molenmaeckers	248
van Reuth	191, 248
Rijckers	248
Schilders	248
Smeulders (Smulders)	126, 191
Timmermans-van Sittert	191
van Vught, Vugs	190
Walravens	126

INHOUD

De joodse familie Hartog te Tongelre,
Woensel, Eindhoven
Een geslacht Smulders (Smeulders)
Het Rucphense geslacht Commissaris

G.J.A. Schampers 193

† J.A.M. Smulders 209

P.G.A.M. Peeters-Veraart en dr E.G. Boeren
219

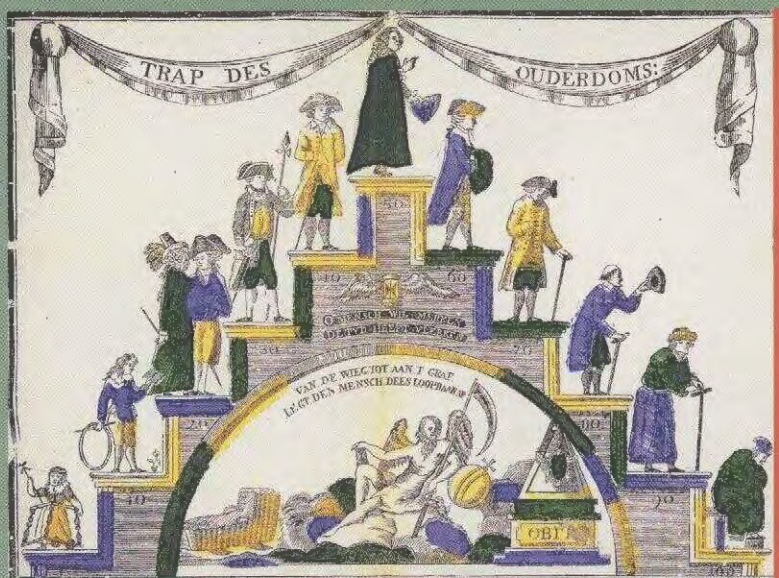
Een Bredase tak van de familie Sweens uit
Diessen
Nijver en notabel Goirle
Sprokkelingen

L.F.W. Adriaenssen 228

J. van Gils 232

218, 227, 231

DE BRABANTSE LEEUW

Vragenrubriek	248
Naamregister	250
Inhoudsopgave	255